

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	4
1) α/ Ορισμοί εγκλήματος	6
β/ Η έννοια του εγκλήματος και πως εμφανίζεται στους ενηλίκους	8
γ/ Ιστορική εξέλιξη του κοινωνικού ελέγχου του ανήλικου παραπτώματiα	9
2) α/ Συμπεριφορά του ανήλικου παραβάτη (από παρεκκλίνουσα έως εγκληματική)	12
β/ Μορφές εγκλημάτων που επιπέτουν οι ανήλικοι	19
3) Συσχετισμός του εγκλήματος με το φυσικό, κοινωνικό περιβάλλον και την κοινωνική ζωή του ανήλικου παραβάτη	21
4)α/ Συμμορίες ανηλίκων και έγκλημα	30
β/ Η έννοια της συμμορίας	33
γ/ Δομή και δράση της συμμορίας	34
δ/ Έγκλημα και συμμορία	39
5) Θεσμικό πλαίσιο (Η διαμόρφωση του συστήματος δικαιοσύνης κατά τη διάρκεια της ιστορικής του εξέλιξης)	43
(Δίκαιο Ανηλίκων – Βασικές πηγές στις οποίες στηρίζεται το δίκαιο ανηλίκων)	47
α/ Τι προβλέπει ο ποινικός κώδικας και η Ελληνική νομοθεσία για τους ανήλικους παραβάτες	51
β/ Διαχωρισμός των ανήλικων παραβατών ανάλογα με την ηλικία και το έγκλημα που έχουν διαπράξει	59
6) Πρόληψη και αντιμετώπιση της παραπτωματικότητας των ανηλίκων	64
α/ Κοινωνικές υπηρεσίες, μέθοδοι συμβολής για την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου	66
β/ Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού τόσο στην πρόληψη όσο και στην αντιμετώπιση του φαινομένου	79

Έρευνα

Μεθοδολογία της έρευνας	82
Δυσκολίες όσον αφορά την πραγμάτωση της έρευνας	83

Λήψη Συνεντεύξεων

Συνέντευξη από την προϊσταμένη της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων, του Δικαστηρίου Ανηλίκων Βόλου	84
Συνέντευξη από την προϊσταμένη της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων, του Δικαστηρίου Ανηλίκων Καρδίτσας	90
Συνέντευξη με την κοινωνική λειτουργό του αγροτικού σφραγιστικού καταστήματος ανηλίκων Κασσαβέτειας	94

Έρευνα Αρχείου

Παρατηρήσεις κατά την Επεξεργασία των στοιχείων της έρευνας αρχείου της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων του Δικαστηρίου Ανηλίκων Βόλου	101
Παρουσίαση πινάκων, διαγραμμάτων και παρατηρήσεων των ποιοτικών δεδομένων από το αρχείο Επιμελητών Ανηλίκων του Δικαστηρίου Ανηλίκων Βόλου	102
Παρουσίαση πινάκων, διαγραμμάτων και παρατηρήσεων των ποιοτικών δεδομένων από το αρχείο Επιμελητών Ανηλίκων του Δικαστηρίου Καρδίτσας	109

<u>Επίλογος</u>	120
------------------------------	-----

<u>Βιβλιογραφία</u>	122
----------------------------------	-----

Εισαγωγή

Είναι γεγονός αναμφισβήτητο ότι η παραπτωματοκότητα των ανηλίκων αποτελεί ένα κοινωνικό φαινόμενο που έχει πάρει ευρύτατες διαστάσεις στην σύγχρονη εποχή. Η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά των νέων σε ηλικία ατόμων αφορά την υιοθέτηση παρεκκλινόντων κανόνων και αξιών και ιδιαίτερα εκείνων που μαθαίνονται στα πλαίσια μιας υποκοουλτούρας που παραβαίνει της κυρίαρχης κουλτούρας. Επίσης, είναι αναγκαίο να σημειωθεί ότι η παραβατικότητα των ανηλίκων έχει μία ιδιόζουσα σημασία, εφόσον οι νέοι είναι εκείνα τα άτομα που πρόκειται να ενταχθούν στο κοινωνικό σύνολο και να αναλάβουν σταδιακά θέσεις και ρόλους στους τομείς της κοινωνικής ζωής του ευρύτερου περιβάλλοντος. Έτσι, είναι κατανοητό ότι οποιαδήποτε μορφή παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς από την νεολαία είναι ένα ανησυχητικό φαινόμενο που επηρεάζει ευρυθμία του κοινωνικού συνόλου.

Επιπρόσθετα, είναι απαραίτητο να ειπωθεί ότι σ' αυτήν την εργασία θα παρουσιαστούν πρωταρχικά κάποιες έννοιες που αφορούν την παραπτωματοκότητα των ανηλίκων και πώς εμφανίζεται σ' αυτά τα άτομα, όπως και η ιστορική εξέλιξη του κοινωνικού ελέγχου των ανηλίκων παραβατών. Ακόμη, θα παρουσιαστεί η εικόνα της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς των ανηλίκων καθώς και οι μορφές των εγκλημάτων, ή των παραβάσεων που εμπíπτουν οι ανήλικοι, ενώ στην συνέχεια θα παρουσιαστεί και ο συσχετισμός των εγκλημάτων και των παραπτωμάτων των ανηλίκων με το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον του ανηλίκου παραβάτη, όπως και με τον τρόπο ζωής του. Στην συνέχεια θα αναφερθεί η έννοια της συμμορίας των ανηλίκων και πώς οι συγκεκριμένες αυτές ομάδες δρουν και αναπτύσσονται μέσα στο κοινωνικό σύνολο, προκαλώντας μία ακόμη νέα μορφή παραβατικής συμπεριφοράς και κατά συνέπεια δυσλειτουργία ορισμένων τμημάτων της κοινωνικής ζωής του ευρύτερου συνόλου. Επιπλέον, σε άλλο κεφάλαιο του θεωρητικού μέρους της εργασίας αναφέρεται το θεσμικό πλαίσιο, το οποίο αφορά τους ανήλικους παραπτωματίες, καθώς και ο διαχωρισμός των νέων ατόμων αναλογικά με τα εγκλήματα που έχουν διαπράξει και την ηλικία που έχουν. Τέλος, σε άλλο κεφάλαιο πραγματώνεται μία αναφορά ως προς την πρόληψη και την αντιμετώπιση του κοινωνικού αυτού προβλήματος, ενώ παράλληλα απεικονίζονται κάποιες κοινωνικές υπηρεσίες και γενικότερα ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού και οι μέθοδοι και οι τεχνικές που εφαρμόζονται για την ολοκληρωμένη, σωστή και πολύπλευρη καταστολή, αλλά και πρόληψη του κοινωνικού φαινομένου της παραπτωματοκότητας των ανηλίκων.

Μετά το τέλος του θεωρητικού μέρους της συγκεκριμένης εργασίας παρουσιάζεται η έρευνα αρχείου στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων των δικαστηρίων ανηλίκων Καρδίτσας και Βόλου. Η συγκεκριμένη έρευνα αποσκοπεί στην καταγραφή και την επεξεργασία δεδομένων που υπάρχουν στα αρχεία των

υπηρεσιών αυτών, προκειμένου να διευκρινιστεί η αύξηση, ή μείωση της παραβατικότητας των ανηλίκων κατά την δεκαετία 1990 – 2000. Συνάμα, καταγράφονται και ορισμένα ποιοτικά δεδομένα που αφορούν τους ανήλικους παραβάτες και αναφέρονται στην διαφοροποίηση που πιθανόν να υπάρχει όσον αφορά κάποιες παραμέτρους, όπως η ηλικία, η εκπαίδευση, το φύλο και τα εγκλήματα, ή οι παραβάσεις που εμπíπτουν οι ανήλικοι. Επίσης, πραγματώνεται και η λήψη συνεντεύξεων από τους αρμόδιους υπαλλήλους των υπηρεσιών επιμελητών ανηλίκων των νομών Καρδίτσας και Μαγνησίας για να διαπιστωθεί ο τρόπος και τα αποτελέσματα της εργασίας τους ως προς την πρόληψη και την αντιμετώπιση της παραπρωματικότητας των ανηλίκων. Τέλος, είναι απαραίτητο να αναφερθεί ότι πραγματώνεται και λαμβάνεται μία συνέντευξη από τον αρμόδιο σωφρονιστικό υπάλληλο του ανάλογου καταστήματος της Κασσαβέτειας, προκειμένου να διερευνηθεί ο ρόλος της κοινωνικής εργασίας στο σωφρονιστικό κατάστημα ανηλίκων και πιο συγκεκριμένα όσον αφορά τον σωφρονισμό, την διαπαιδαγώγηση και την κοινωνική επανένταξη των ανηλίκων παραπρωματιών.

Κεφάλαιο 1^ο

α) Ορισμοί του εγκλήματος

Αναγκαίο είναι να ορίσουμε τί είναι έγκλημα, δηλαδή την πράξη εκείνη που χαρακτηρίζεται εγκληματική από τις διάφορες κοινωνίες.

«Για το ποινικό δίκαιο, ο ορισμός του εγκλήματος είναι απλός: έγκλημα είναι κάθε πράξη που τιμωρείται από τον ποινικό νόμο». **(1)**

Στην προσπάθειά μας να διερευνήσουμε το φαινόμενο της παραπτωματοκότητας των ανηλίκων προέκυψαν κάποια κύρια ερωτήματα όπως: Τί είναι στην ουσία του το έγκλημα; Γιατί υπάρχει παραπτωματοκότητα στους ανηλίκους; Ποιοί είναι οι γενεσιουργοί της παράγοντες; Πώς πρέπει να αντιμετωπισθεί ο ανήλικος για να μην συνεχίσει την παραπτωματική του δράση; Ποιά είναι τα καταλληλότερα μέτρα γι' αυτόν; Ποιός είναι ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στην πρόληψη και αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου; Τί προβλέπει ο ποινικός κώδικας και η Ελληνική νομοθεσία για τους ανηλικούς παραβάτες;

Η εργασία αυτή λοιπόν έχει σκοπό να απαντηθούν αυτά τα κύρια ερωτήματα αλλά όχι μόνο, υπάρχει ακόμη μια σειρά από ερωτήματα που γεννιούνται και θα αναφερθούν αναλυτικότερα στα παρακάτω κεφάλαια.

Σε αντίθεση όμως με την επιστήμη της εγκληματολογίας, ο ορισμός του εγκλήματος δεν είναι τόσο επιφανειακός και νομικός, αλλά εξετάζει το έγκλημα στην αιτία του.

Ένας από τους τρεις ιδρυτές της Ιταλικής Εγκληματολογικής σχολής, ο Raffaele Garofallo αναζητώντας της ουσιαστικής έννοιας του εγκλήματος, ορίζει ότι: «φυσικό έγκλημα είναι εκείνο που υπάρχει σε μια κοινωνία ανεξάρτητα από τις συνθήκες και τις απαιτήσεις μιας δοσμένης εποχής ήτις ειδικές αντιλήψεις του νομοθέτη». **(2)** Δηλαδή στην πραγματικότητα, έγκλημα είναι η βλαβερή πράξη που θίγει το ηθικό συναίσθημα της κοινωνίας και πιο συγκεκριμένα τα θεμελιακά αλτρουιστικά συναισθήματα της αγαθότητας και της Χρηστότητας. Έτσι λοιπόν, σύμφωνα με τον R. Garofallo, οι πράξεις εκείνες που πρέπει να τιμωρηθούν είναι αυτές που δεν έχουν το στοιχειώδες μέτρο ηθικώς, το οποίο η κοινωνία θεωρεί απαραίτητο για την συμβίωση μέσα σ' αυτήν.

(1) «Εγχειρίδιο Εγκληματολογίας», Γιωτοπούλου – Μαραγκοπούλου Α., Νομική Βιβλιοθήκη, 1984, σελ. 24

(2) «Εγκληματολογία», Κ.Δ. Σπινέλη, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1985, σελ. 86.

Στην συνέχεια, ο Durkheim αντιλαμβάνεται το έγκλημα ως ένα κοινωνικό γεγονός και το ορίζει ως εξής: «Έγκλημα είναι κάθε πράξη που έρχεται σε σύγκρουση με καταστάσεις δυνατές και ορισμένες της συλλογικής συνείδησης».(3) Δεν κατόρθωσε όμως ικανοποιητικά να προσδιορίσει το έγκλημα, ούτε τα επίθετα «δυνατές» και «ορισμένες», τα οποία δημιούργησαν ερωτήματα στον Ferri. Εκείνος υιοθετεί τον ορισμό του Berenini και ορίζει ότι: «Πράξεις τιμωρητές (εγκλήματα) είναι εκείνες οι οποίες προσδιορίζόμενες από κίνητρα ατομικά και κοινωνικά, θίγουν τους όρους συντήρησης και ανάπτυξης του κοινωνικού βίου και ενοχλούν το μέσο ηθικό συναίσθημα ενός δοσμένου λαού σε μια δοσμένη στιγμή».(4) Αν και στους ορισμούς αυτούς υπάρχουν κάποια θετικά σημεία, δύσκολα θα μπορούσε κάποιος να τους αποδεχθεί.

Ο J. Pinatel υποστηρίζει ότι: «για να μιλήσουμε για έγκλημα, πρέπει μια πράξη να προκαλεί στην ομάδα (την κοινωνία) ισχυρές συγκινησιακές αναταραχές, ικανές να καθορίσουν την κοινωνική αντίδραση». Εγχειρίδιο Εγκληματολογίας, Γιωτοπούλου – Μαραγκοπούλου Α., Νομική Βιβλιοθήκη, 1984, σελ. 32, 33. Όπως ο ίδιος αναφέρει, οι συγκινησιακές αναταραχές θα πρέπει να είναι τόσο ισχυρές ώστε να δραστηριοποιηθούν τα μέλη της κοινωνικής ομάδας και να επιθυμούν την τιμωρία των δραστών.

Ένας τελευταίος ορισμός που θα αναφέρουμε είναι αυτός που ορίζεται ως εξής: «Το έγκλημα λοιπόν είναι φαινόμενο που δεν κυριαρχείται από την βούληση του ατόμου αλλά αποτελεί το προϊόν της επίδρασης πάνω στο άτομο διαφόρων παραγόντων που καθορίζουν και την βούληση και υλοποίησή της σε ορισμένη συμπεριφορά». (5) Αν και το Ποινικό Δίκαιο είναι αρχαιότερο από την Εγκληματολογία, οι ορισμοί του Εγκλήματος σύμφωνα με τους 4 Θεωρητικούς που αναφέραμε, αποδέσμευσαν την έννοια του εγκλήματος από τον νομικό ορισμό και δίνουν την ώθηση για νέες αναζητήσεις της έννοιας του εγκλήματος.

(3) «Η γενική πρόληψη των εγκλημάτων», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1982, σελ. 156.

(4) «Στοιχεία Εγκληματολογίας», Ι. Δασκαλόπουλος, τόμος 1^{ος} , τεύχος 1^ο , Εκδόσεις ΤΖΑΚΑΣ, 1972, σελ. 217.

(5) «Η εγκληματολογία της κοινωνικής αντίδρασης», Ηλίας Δασκαλάκης, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1985, σελ. 10.

β) Η έννοια του εγκλήματος και πως εμφανίζεται στους ανήλικους παραβάτες

Το έγκλημα εμφανίζεται ιστορικά στις κοινωνίες εκείνες που έχουν αναδείξει μια κεντρική εξουσία. Στις πολιτικά ανοργάνωτες κοινωνίες, η έννοια του εγκλήματος είναι άγνωστη. Έτσι λοιπόν, διαπιστώνουμε ότι η πολιτική εξουσία είναι απαραίτητη μεταβλητή για την ύπαρξη του φαινομένου του εγκλήματος. Ο Turk λέει σχετικά «‘‘δεν υπάρχει εγκληματίας όταν δεν υπάρχει κράτος’’ και αυτό είναι εύλογο γιατί το έγκλημα προϋποθέτει την ύπαρξη απαγόρευσης ή επιταγής, υπογραμμίζοντας έτσι τον χαρακτήρα της εξουσίας ως αναγκαίας προϋπόθεσης της έννοιας του εγκλήματος». (6)

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε σε τρεις σχολές, οι οποίες έχουν διαφορετικές θέσεις σχετικά με την έννοια του εγκλήματος. Οι σχολές αυτές είναι: η σχολή του φυσικού δικαίου, η σχολή του θετικού δικαίου και η σχολή του κοινωνικού θετικισμού.

Η πρώτη κατά σειρά σχολή, της οποίας κύριοι θεμελιωτές είναι ο H. Grofius και ο S. Pufendorf, λέει ότι υπάρχουν μερικοί νόμοι, οι οποίοι ισχύουν πάντα, χωρίς να τους έχει καθιερώσει κανείς νομοθέτης. Δηλαδή ακόμα και αν δεν έχουν τυπικά καθιερωθεί, έχουν όμως ουσιαστικά και είναι σεβαστοί.

Η δεύτερη σχολή, αυτή δηλαδή του θετικού δικαίου, της οποίας επικεφαλής είναι ο Bentham, είναι αντίθετη με την πρώτη προβάλλοντας το επιχείρημα ότι: «δεν μπορούμε να γνωρίζουμε τί ισχύει και τί δεν ισχύει ως κανόνας συμπεριφοράς των πολιτών. Οι κανόνες δικαίου δημιουργούνται από την νομική νομοθετική εξουσία, αυτό ακριβώς συμβαίνει και με το έγκλημα: υπάρχει όπως το καθιέρωσε ο νομοθέτης και από την ώρα που το καθιέρωσε». (7)

Ο Bentham υποστηρίζει ότι κάθε νόμιμη κύρωση πριν ισχύσει θα πρέπει να αποδεκτεί από την πλειοψηφία των πολιτών.

Η σχολή του κοινωνικού θετικισμού, η οποία είναι και η τελευταία, έχει διάμεση άποψη. Ο εκπρόσωπός της, ο H. Mannheim ισχυρίζεται ότι: «δεν υπάρχει ένας άγραφος νόμος που ισχύει πάντοτε, να μεν το δίκαιο γεννιέται φυσικά, αλλά από την κοινωνία και μεταβάλλεται μαζί της. Πρώτα, λοιπόν, μια κοινωνία αισθάνεται μια πράξη σαν αποτρόπαιη ή βαριά προσβλητική των κοινωνικών συμφερόντων, πράξη που πρέπει να έχει ως κύρωση μια τιμωρία, και ύστερα την περιβάλλει ο νομοθέτης με τον μανδύα του ποινικού αδικήματος». (8)

(6) «Η εγκληματολογία της κοινωνικής αντίδρασης», Ηλίας Δασκαλάκης, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1985, σελ. 30 – 31.

(7) «Εγχειρίδιο Εγκληματολογίας», Γιωτοπούλου – Μαραγκοπούλου Α., Νομική Βιβλιοθήκη, 1984, σελ. 25.

(8) «Εγχειρίδιο Εγκληματολογίας», Γιωτοπούλου – Μαραγκοπούλου Α., Νομική Βιβλιοθήκη, 1984, σελ. 25

Για να καθορίσουμε λοιπόν την έννοια του εγκλήματος, θα πρέπει επίσης να βρούμε κάποια κοινά χαρακτηριστικά για όλα τα ποινικά αδικήματα, και η διαδικασία αυτή θα πρέπει να γίνει λαμβάνοντας υπόψη τις κοινωνικοπολιτικές και πολιτισμικές αντιλήψεις και τη σημασία της κάθε κοινωνίας για τις πράξεις εκείνες που ο νόμος τις χαρακτηρίζει ως εγκληματικές.

Έτσι λοιπόν, μερικά από τα κοινά χαρακτηριστικά είναι τα ακόλουθα: α) Θετικότητα. Παλιότερα, το έγκλημα αντιμετωπιζόταν μόνο ως «νομική έννοια», και ο θετικός του χαρακτήρας ώστε να γίνει αντικείμενο παρατήρησης είχε αμφισβητηθεί. Σήμερα όμως γίνεται δεκτό ότι το έγκλημα είναι ένα φαινόμενο στο οποίο η ανθρώπινη και κοινωνική διάσταση προηγείται της νομικής του υφής. Έτσι λοιπόν, το έγκλημα, ως κοινωνική και ανθρώπινη πραγματικότητα, είναι θετικό φαινόμενο. β) Γενικότητα. Το έγκλημα θεωρείται ανομοιογενές φαινόμενο υπό την έννοια ότι οι διάφορες τυπικές μορφές εγκλημάτων π.χ. ανθρωποκτονία, κλοπή, διαφέρουν εντελώς μεταξύ τους τόσο από ποινική άποψη (προστατευόμενο έννομο αγαθό) όσο και από εγκληματολογική (επικινδυνότητα του δράστη). «Παρά τις διαφορές αυτές, έχει διαπιστωθεί ότι κοινός παρονομαστής είναι η σύγκρουση ανάμεσα στη στάση ενός ατόμου και τους κανόνες της ομάδας μέσα στην οποία κινείται, η σύγκρουση αυτή εκφράζεται συνήθως με την μορφή επίθεσης από το άτομο κατά των αξιών και επιβάλλει το “οργανωμένο σύνολο”». (9)

γ) Ιδιαιτερότητα. Το κριτήριο με βάση, το οποίο θα μπορούσαμε να διακρίνουμε το έγκλημα από συγγενείς έννοιες, όπως από το «ηθικό αμάρτημα» ή την «αντικοινωνική συμπεριφορά», είχε από παλιά αναζητηθεί. Τα πρώτα κριτήρια, στα οποία έστρεψαν την προσοχή τους οι εγκληματολόγοι, ήταν η απειλή ποινικής κύρωσης και οι οποίες προσβάλλουν τα θεμέλια της κοινωνικής συμβίωσης γιατί είναι επικίνδυνα αντικοινωνικές. Υπάρχουν όμως άτομα που δεν συγκροτούνται, ούτε εκφοβίζονται από την πρόβλεψη μιας ποινής, και επίσης πολλά εγκλήματα σε άλλες εποχές θεωρούνται πραγματικά και σε άλλες συμβατικά. Έτσι λοιπόν, ως κριτήριο με το οποίο θα μπορούσαμε να διακρίνουμε το έγκλημα, επιλέχτηκε η αντίδραση που προκαλεί σε μια κοινωνία η εγκληματική ενέργεια. «Η ιδιαιτερότητα του εγκλήματος είναι λοιπόν αναμφισβήτητη και δεν απορρέει από την ομοιότητα των τιμωρουμένων πράξεων, αλλά από την ομοιότητα της συγκινησιακής αντίδρασης του κοινωνικού συνόλου σε ορισμένες πράξεις, η οποία και μορφοποιείται μεταγενέστερα σε ποινική κύρωση». (10)

(9) «Σύγχρονα Θέματα Εγκληματολογίας», Γιάννης Πανούσης, Εκδόσεις Δανά, Αθήνα 1990, σελ. 34.

(10) «Σύγχρονα Θέματα Εγκληματολογίας», Γιάννης Πανούσης, Εκδόσεις Δανά, Αθήνα 1990, σελ. 34.

δ) Δυνατότητα ανάλυσης. Το έγκλημα είναι φαινόμενο περίπλοκο, γιατί η ανάλυσή του επεκτείνεται σε τομείς ανθρωπολογίας, δημογραφίας, βιοχημείας κλπ. Είναι όμως φαινόμενο δεκτικό ανάλυσης και η διαδικασία αυτή είναι καλύτερα να γίνεται κατά τμήματα. Δηλαδή να πραγματοποιείται ανάλυση των ατομικών, βιολογικών και κοινωνικών παραγόντων της προσωπικότητας του δράστη, της προεγκληματικής κατάστασης στην οποία βρέθηκε ο δράστης και τέλος ανάλυση της δομής και των συνθηκών λειτουργίας του ευρύτερου κοινωνικού χώρου.

Αυτά λοιπόν είναι μερικά από τα κοινά χαρακτηριστικά που μας βοηθούν να καθορίσουμε την έννοια του εγκλήματος. Στη συνέχεια θα αναφερθούμε στο πως εμφανίζεται η έννοια του εγκλήματος στους ανήλικους παραβάτες.

Η παραβατικότητα των ανηλίκων εμφανίζεται με τις παρακάτω μορφές. Υπάρχουν κάποιες κατηγορίες αδικημάτων στις οποίες emπίπτουν οι ανήλικοι και αυτές είναι: α) οι σωματικές βλάβες, β) οι κλοπές και φθορές, γ) παραβάσεις του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας, και δ) παραβάσεις της Νομοθεσίας για ναρκωτικά. Σ' αυτές τις κατηγορίες είναι πιο επιρρεπείς οι ανήλικοι και γι' αυτό τις διαλέξαμε. Ας αναφέρουμε όμως λίγα πράγματα για την κάθε κατηγορία. Ξεκινώντας με την κατηγορία των σωματικών βλαβών, αναφέρουμε τις ακόλουθες πράξεις, στις οποίες μπορεί να προβεί ο ανήλικος, έτσι για παράδειγμα μπορεί να χαστουκίσει κάποιον, να τραυματίσει πάνω σε καυγά ή οδηγώντας μηχανάκι ή ακόμα και να διαπράξει φόνο. Η επόμενη κατηγορία που αφορά τις κλοπές και φθορές, αναφέρουμε για παράδειγμα την κλοπή οχήματος, χρημάτων, διάρρηξη σπιτιού. Στις παραβάσεις του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας, ο ανήλικος μπορεί να οδηγεί μηχανάκι χωρίς δίπλωμα και χωρίς πινακίδες, ακόμα να οδηγεί επικίνδυνα και να παίρνει μέρος σε κόντρες ή και να κάνει με το μηχανάκι «σούζες». Τέλος, όσον αφορά τις παραβάσεις της Νομοθεσίας για ναρκωτικά, ο ανήλικος σε αυτή την κατηγορία μπορεί να διαπράξει τις ακόλουθες πράξεις όπως για παράδειγμα να καπνίζει χασίς, να κάνει λαθρεμπόριο ή και ακόμα να καλλιεργεί ο ίδιος χασίς.

Οι πράξεις αυτές για να ερμηνευτούν, πρέπει να ληφθεί υπόψη το πλέγμα των συνθηκών μέσα στο οποίο λαμβάνει χώρα η αξιολογούμενη πράξη. Έτσι λοιπόν, για να δώσουμε μια ερμηνεία, πρέπει να ενδιαφερθούμε για την ηθική ανάπτυξη των εφήβων, την ηλικία τους, τον τόπο κατοικίας, το επίπεδο εκπαίδευσης των ίδιων και των γονιών τους καθώς και την κατάσταση της οικογενείας τους.

Στη συνέχεια, θα αναφερθούμε στην ιστορική εξέλιξη των ανήλικων παραπτωμάτων.γ) «Στην περίπτωση που τα διάφορα συστήματα δικαιοσύνης δεν κατορθώνουν να στείλουν ένα μήνυμα αποδιόρθωσής του, τότε το άτομο εισέρχεται σε μια πορεία παρέκκλισης, παράβασης, η οποία σταδιακά περνά από την παράβαση των οικογενειακών κανόνων στην παράβαση των σχολικών κανόνων, στην παράβαση των συμβατικών κανόνων, έως την παράβαση των νομικών κανόνων». (11)

Σύμφωνα με τον J. Piaget, υπάρχουν τρεις μεγάλες περίοδοι της ηθικής ανάπτυξης, δηλαδή ανάπτυξη της έννοιας της δικαιοσύνης. Έτσι λοιπόν αναφέρει: α) από 2 έως τα 7-8 χρόνια, έχουμε την περίοδο «κατά την οποία, η δικαιοσύνη είναι καθυποταγμένη στην εξουσία του μεγάλου, του ενήλικα». Σ' αυτή την περίοδο είναι δίκαιο ότι συμφωνεί με τους κανόνες που επιβάλουν οι μεγάλοι, οι ενήλικες. β) Από τα 8 έως τα 11-12 χρόνια είναι η περίοδος της «προοδευτικής ισονομίας». Προοδευτικά αναπτύσσεται η αυτονομία και η ισότητα παίρνει τη θέση της εξουσιαστικής σχέσης. Και γ) από τα 11 – 12 χρόνια και μετά, η δικαιοσύνη γίνεται ισόνομη και αρχίζει να διαγράφεται ένα συναίσθημα δικαιοσύνης. Το παιδί λαμβάνει υπόψη του τη συγκεκριμένη κατάσταση καθώς και τα ελαφρυντικά στοιχεία.

Στη συνέχεια, θα αναφέρουμε τα χαρακτηριστικά της ηθικής ανάπτυξης που παρουσιάζονται στην εφηβική ηλικία, όπου παρατηρείται ένα είδος «παλινδρόμησης» που χαρακτηρίζεται από συγκρούσεις, έλλειψη ισορροπίας και ενδο-ατομικές διακυμάνσεις. Στην εφηβεία μπορεί να εμφανισθεί κάθε επίπεδο ηθικής σκέψης, αφού η είσοδος στο στάδιο αυτό επιτελείται με την προϋπόθεση ότι τα ερεθίσματα του κοινωνικού περιβάλλοντος και της εμπειρίας θα συμβάλλουν στην γνωστική τροφοδότηση. Επίσης, το άτομο διαμορφώνει και επαναδραστηριοποιεί τα συστήματα αξιών. Βρίσκεται εκτεθειμένο σε αντιφάσεις, ανάμεσα στις αρχές και τις πράξεις των ενηλίκων. «Το άτομο θα δοκιμάσει την αντοχή του συστήματος αξιών των ενηλίκων και θα αποδεχθεί ή θα απορρίψει εκείνες τις πλευρές της ιδεολογίας που ανθίστανται με επιτυχία ή που, αντίστροφα, αποτυγχάνουν όταν γίνεται η αντιπαράθεσή τους με την πραγματικότητα». (12) Έτσι λοιπόν, παρατηρούμε πως ο ανήλικος μπορεί να φτάσει στο σημείο να γίνει παραπρωματίας, αλλά επίσης και πως μπορεί χρονικά να εξελιχθεί σύμφωνα με τις τρεις μεγάλες περιόδους του J. Piaget και τα χαρακτηριστικά της ηθικής ανάπτυξης στην εφηβεία

(11) «Έφηβοι», ΛΟΥΚΙΑ ΜΠΕΖΕ, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1991, σελ. 9.

(12) «Έφηβοι», Λουκία Μπεζέ, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1991, σελ. 16.

Κεφάλαιο 2^ο

Συμπεριφορά του ανηλίκου: από παρεκκλίνουσα έως εγκληματική

Είναι γεγονός αδιαμφισβήτητο ότι κάθε κοινωνικό σύνολο διακατέχεται από κανόνες που καθορίζουν την λειτουργία και την ευρυθμία του, καθώς και τις σχέσεις και την συμπεριφορά των ατόμων – μελών κάθε κοινότητας σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής. Οι κανόνες αυτοί διαχωρίζονται σε άτυπους και τυπικούς και εκφράζουν το σύνολο των κοινωνικών «τάσεων» της συμπεριφοράς που έχουν τα άτομα ενός ευρύτερου περιγύρου. Οι άτυποι κανόνες ηθικής και τα πρότυπα συμπεριφοράς που καθορίζονται τόσο από την οικογένεια, την διαπαιδαγώγηση των νεαρών ατόμων, την εκπαίδευση που δέχονται, αλλά και από τα πρότυπα των κοινωνικά προβαλλόμενων ατόμων που κατέχουν υψηλές θέσεις και είναι φορείς εξουσίας. Οι τυπικοί κανόνες εκφράζουν τους νόμους που ρυθμίζουν επίσημα τις σχέσεις και την συμπεριφορά όλων των μελών μίας κοινωνίας σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης ζωής και δραστηριότητας. Οι άτυποι και τυπικοί κανόνες είναι αποδεκτοί από την πλειοψηφία των ατόμων ενός κοινωνικού συνόλου και έχουν αναλογικά δημιουργηθεί με την ύπαρξη του πολιτισμού, της ανάπτυξης της τεχνολογίας, το θρήσκευμα, της ηθικές αξίες και τα έθιμα που επικρατούν σε μία περιοχή, το οικονομικό επίπεδο και τον τρόπο ζωής των ατόμων. Οι άτυποι κανόνες έχουν αναγνωριστεί μέσα από μία ανεπίσημη διαδικασία που βασίζεται στην θεσμοποίησή τους, δηλαδή την αποδοχή από την πλειοψηφία των ατόμων ενός συνόλου μέσα σε ένα χρονικό διάστημα. Οι τυπικοί κανόνες, έχοντας μία ανεπίσημη αναγνώριση, στηρίζονται στην θεσμοθέτηση αυτών μέσα από διαδικασίες των διοικητικών αρχών κάθε πολιτείας και των θεσμών που εκφράζουν μία κοινωνία.

Παράλληλα, πρέπει να ειπωθεί ότι έχουν διαπιστωθεί συμπεριφορές που διαφοροποιούνται από το σύνολο των κανόνων που επικρατούν σε μία κοινωνία, ή ένα κράτος. Η διαφοροποίηση αυτή, της συμπεριφοράς, έγκειται στην διαφορετικότητα της έκφρασής της μέσα από τις πράξεις των ατόμων στο πλαίσιο του κοινωνικού συνόλου. Ανεξάρτητα με την ύπαρξη της διαφορετικότητας της έκφρασης της συμπεριφοράς, παρατηρείται και η εκδήλωση της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς από ορισμένα μέλη μιας κοινωνίας. Η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά αποτελεί παράβαση κάποιου κανόνα, ή κανόνων συμπεριφοράς που μία ορισμένη κοινωνική ομάδα ατόμων θεωρεί ότι πρέπει να τηρείται απαραίτητα και η παράβαση αυτή προκαλεί αντιδράσεις αποδοκιμασίας. Επίσης, πρέπει να αναφερθεί ότι η φυσιολογική συμπεριφορά συγκροτείται από τις αξίες ενός κοινωνικού συνόλου. Ακόμη, είναι αναγκαίο να ειπωθεί ότι αντικειμενικά μία ίδια συμπεριφορά μπορεί να θεωρηθεί από μία κοινωνία αποδεκτή, ενώ από μία άλλη, παρεκκλίνουσα. Αυτό το γεγονός σημαίνει ότι δεν είναι αντικειμενική υφή της συμπεριφοράς που προσδίδει τον χαρακτηρισμό της παρεκκλίνουσας, αλλά ο τρόπος με βάση τον την ερμηνεύει η συγκεκριμένη κοινωνία. Η αξιολόγηση των αγαθών (όπως για παράδειγμα η ελευθερία) από κάθε κοινωνικό σύνολο πραγματοποιείται ανάλογα από τις πραγματικές κοινωνικές, πολιτικές και πολιτισμικές συνθήκες που επικρατούν και έτσι αξιολογείται η προσβολή τους. Η

δημιουργία της έννοιας της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς προέρχεται από το κοινωνικό σύνολο, εφόσον η κοινωνία καθορίζει κανόνες σωστής συμπεριφοράς, όπου η παράβασή τους αποτελεί παρέκκλιση. Ακόμη πρέπει να αναφερθεί ότι η προσωπικότητα και ο χαρακτήρας κάθε ατόμου σε συνδυασμό με τους κανόνες συμπεριφοράς ενός κοινωνικού περιγύρου δημιουργούν τους παράγοντες που αναπτύσσουν κάθε συγκεκριμένη παραβατική πράξη.

Η ανάπτυξη της προσωπικότητας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο όσον αφορά την διαμόρφωση και την έκφραση της συμπεριφοράς κάθε ατόμου. Ένα πρωταρχικό στοιχείο που πρέπει να αναφερθεί είναι η επιθετικότητα που εμφανίζει κάθε παιδί, στοιχείο που καθορίζει την σχέση του με τους άλλους ανθρώπους και παρατηρείται ότι έχει βούληση, επιθυμίες και θέλει να έχει την οργάνωση και τον έλεγχο της συμπεριφοράς του και των αποτελεσμάτων της. Κάθε παιδί βρίσκεται αντιμέτωπο με όλων των ειδών τα άγχη και τους φόβους, έχοντας τα λιγότερα εφόδια για να αντιμετωπίσει την κατάσταση αυτή. Ακόμη, κάθε παιδί απαιτεί, διεκδικεί, ζηλεύει και αν έχει αρκετή πίστη στους γονείς του, εναντιώνεται σε οποιοδήποτε εμπόδιο και δοκιμάζει τις δυνάμεις του απέναντι σε διαδικασίες συναλλαγών με το περιβάλλον του. Όλα αυτά τα στοιχεία επαναλαμβάνονται κατά τη διάρκεια της ζωής των ατόμων, στοιχεία που βρίσκονται στο ασυνείδητο και περιέχουν όλες τις ασυνείδητες τάσεις και φαντασιώσεις. Επίσης, πρέπει να αναφερθεί ότι ο μηχανισμός άμυνας της απώθησης παίζει σημαντικό ρόλο και κατευθύνεται κυρίως από τις ψυχικές δυνάμεις της κρίσης και της κριτικής του υπereγώ και οι πιο βαθιές απωθήσεις σημαίνουν τις πιο αντικοινωνικές τάσεις των ατόμων. Επιπλέον, κάθε παιδί που δεν θα καταφέρει να μειώσει τα άγχη του και τα ενοχοποιητικά συναισθήματα που προέρχονται από τις σαδοπρωκτικές του καθηλώσεις και δεν θα καταφέρει να αναπτύξει ορθές σχέσεις με το ασυνείδητο, τότε έχει πιθανότητες να παρουσιάσει κάποιες εγκληματικές τάσεις στην συμπεριφορά του. Επιπρόσθετα, είναι αναγκαίο να αναφερθεί ότι σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν οι σχέσεις του παιδιού με τους γονείς του, όπου οι σχέσεις αυτές καθορίζουν τη στάση του παιδιού με τους συνανθρώπους του στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.

Η φυσιολογική ανάπτυξη του παιδιού εξαρτάται από την επιθυμία ύπαρξης του και από τους δύο γονείς ώστε να μπορέσει να μεγαλώσει σ' ένα σταθερό οικογενειακό περιβάλλον. Η καταστάλαξη του παιδιού στο παιχνίδι, δηλαδή η ικανότητά του να μετουσιώνει τα βίαια και αρχαϊκά συναισθήματά του σε κάτι δημιουργικό και αποδοτικό, όπως και το ίδιο το εγώ του παιδιού που συνεχώς διαμορφώνεται, αποτελούν στοιχεία που δημιουργούν την προσωπικότητα του ατόμου. Συνάμα, πρέπει να αναφερθεί ότι η ένταση των καθηλώσεων, ο τρόπος με τον οποίο αυτές οι καθηλώσεις συνδέονται με εμπειρίες σε συνάρτηση με τον χρόνο που αυτές πραγματοποιήθηκαν, η πολύ πρόωμη και πολύ δυνατή απώθηση που δεν βοηθά το παιδί να εξουδετερώσει τις καθηλώσεις αυτές μέσω του αμυντικού μηχανισμού της μετουσίωσης, είναι ορισμένοι βασικοί παράγοντες που επαυξάνουν το άγχος και δημιουργούν ένα παθολογικό μέλλον. Αυτά τα γεγονότα οδηγούν το παιδί στην εφηβεία, όπου η ολοκληρωμένη ανάπτυξη του εγώ δεν γίνεται και υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να αποτραπεί από μία φυσιολογική οδό.

Η εφηβεία για κάθε άνθρωπο αποτελεί μία δύσκολη περίοδο της ζωής του, όπου κατά τη διάρκεια αυτής αναβιώνονται μια σειρά από ψυχοσυναισθηματικές συγκρούσεις. Έτσι, παρατηρείται μία επανάληψη των πρώιμων συναισθηματικών συγκρούσεων, όπου ο έφηβος προσπαθεί να κατανοήσει τον εαυτό του και να αναπτύξει σχέσεις με τον κοινωνικό περίγυρο.

Η δεδομένη χρονική περίοδος της εφηβείας που διανύει κάθε νέος είναι η περίοδος αναζήτησης της ταυτότητας του εγώ και η προσπάθεια πραγμάτωσης των ταυτίσεών του με τα πρότυπα που έχει. Η συμπεριφορά που εμφανίζει κάθε έφηβος διανύει ένα φάσμα ψυχοπαθολογίας, όπου η ύπαρξη των πράξεων και η απόκτηση εμπειριών έχουν μία σημαντική έννοια. Η εμφάνιση παθολογικών συμπεριφορών στο στάδιο αυτό της ανάπτυξης κάθε ατόμου δεν σημαίνει ότι αυτό το άτομο που παρουσιάζει μία παθολογική συμπτωματολογία είναι απαραίτητα άρρωστος, ή εγκληματίας. Επιπλέον, ο έφηβος έρχεται σε σύγκρουση με τις καθιερωμένες αξίες και τους κανόνες της κοινωνίας και πρωταρχικά με το άμεσο οικογενειακό περιβάλλον. Κάθε νέος σ' αυτήν την ηλικία εμφανίζει μία αντιφατική προσωπικότητα, όπου χρειάζεται αρκετό χρόνο για να περιοριστούν και να σταματήσουν οι ψυχοσυγκρούσεις που τον απασχολούν, ενώ πρέπει να αναφερθεί ότι ιδιαίτερη σημασία έχει ο βαθμός έντασης αυτών των παράλογων στοιχείων που εμφανίζονται στην συμπεριφορά του. Ταυτόχρονα, πρέπει να σημειωθεί ότι η εξαφάνιση των καθηλώσεων της πρώιμης και παιδικής ηλικίας, οι σχέσεις των γονέων με τα παιδιά τους και γενικότερα ο ρόλος της οικογένειας αφορά μία σημαντική παράμετρο της ψυχοσυναισθηματικής ολοκλήρωσης του εφήβου. Κάθε νέος που δεν μπορεί να αντέξει τις εσωτερικές του ψυχοσυναισθηματικές συγκρούσεις δεν έχει την δυνατότητα να ανακαλύψει την ταυτότητά του και να ενεργοποιήσει τους αμυντικούς μηχανισμούς του εγώ. Τον ίδιο ρόλο διαδραματίζει και μία άσχημη οικογενειακή κατάσταση, η μία λανθασμένη ανταπόκριση των γονέων του εφήβου στις απαιτήσεις της ηλικίας του και αποτελούν την δίοδο που οδηγεί σε μία ψυχοπαθολογική προσωπικότητα.

Οι νέοι παραπρωματίες και οι εγκληματίες είναι άνθρωποι με στοιχεία κάποιας συγκεκριμένης παθολογίας, η οποία περιλαμβάνει στοιχεία μιας νεύρωσης σε ψυχωσικές και προψυχωσικές καταστάσεις, σε οριακές προσωπικότητες, όπως και σε καταστάσεις χαρακτηροπάθειας σε ψυχοπαθητικούς και στις ψυχοσεξουαλικές διαστροφές. Ακόμη, έχει υποστηριχθεί ότι η εγκληματική πράξη προκαλείται από ανάγκη αυτοτιμωρίας του ατόμου, εξαιτίας της αυστηρότητας του υπέρ – εγώ και είναι χαρακτηριστικό στοιχείο των νευρωσικών εγκλημάτων. Εξάλλου, πρέπει να αναφερθεί ότι σ' αυτά τα άτομα ενυπάρχει ένα δυνατό ενοχοποιητικό συναίσθημα που δεν διαδέχεται το έγκλημα, αλλά είναι το κίνητρο του εγκλήματος. Όμως, δεν παρατηρείται η απουσία κοινωνικής συνείδησης που είναι χαρακτηριστικό της συμπεριφοράς των μη κοινωνικών, ή των εγκληματικών προσωπικοτήτων, αλλά η υπερβολική αυστηρότητα του υπέρ – εγώ, γεγονός που συνδέει άμεσα την εγκληματικότητα με την ψύχωση. Επιπρόσθετα, έχει παρατηρηθεί η ύπαρξη εγκληματιών με ψυχοσεξουαλικές διαταραχές, όπου τα άτομα αυτά εμφανίζουν ασεξουαλικότητα,

απάθεια στον έρωτα, απουσία συναισθήματος και οργάνωσης, επιθετική ένταση και παρορμητικότητα.

Ένα κοινό σημείο χαρακτηρίζει τις ψυχοσεξουαλικές διαταραχές και τις διαταραχές του χαρακτήρα ενός ατόμου και είναι η απουσία συναισθήματος ενοχής στο «υποκείμενο» της προσωπικότητας του ατόμου όταν αυτό πράττει το έγκλημα, στοιχείο που ανάγεται στην μικρή επίδραση του υπέρ – εγώ, ή την απουσία του. Η χαμηλή δύναμη του εγώ εμποδίζει τις επιθετικές ενορμήσεις να γίνουν πράξεις και πρέπει να ειπωθεί ότι σ' αυτήν την κατηγορία ανήκουν οι ψυχοπαθητικοί εγκληματίες. Σε αντίθεση με τους «επαγγελματίες» εγκληματίες, οι ψυχοπαθητικοί δεν οργανώνουν, ούτε σχεδιάζουν τις πράξεις τους, αλλά ούτε ελέγχουν σωστά τις ορμές τους και τις εντάσεις τους, ενώ δεν αντέχουν καθόλου καμία ματαιώση οποιουδήποτε ενστίκτου, ή επιθυμίας. Ο ψυχοπαθητικός εγκληματίας διακατέχεται από μία παρορμητικότητα, η οποία εμφανίζεται συνήθως μ' έναν χαρακτήρα αντικοινωνικό και επιθετικό, όπου η επιθετικότητα αυτή τον οδηγεί πολλές φορές σε πράξεις ενάντια στον ίδιο του τον εαυτό, όπως απόπειρες αυτοκτονίας, εκδήλωση επικίνδυνης συμπεριφοράς και ατυχήματα. Οι οικογένειες των ψυχοπαθητικών εγκληματιών δεν αποτελούν ένα σταθερό πλαίσιο αναφοράς και ένα σύστημα που να προδιαθέτει σταθερότητα στις σχέσεις των μελών του, εμπεριέχουν πολλά παθολογικά στοιχεία και συνήθως βρίσκονται στο κοινωνικό περιθώριο. Επίσης, πολλοί εγκληματίες δεν έχουν δομημένο εγώ, χωρίς όμως να εμφανίζουν στοιχεία ψύχωσης. Βέβαια, βρίσκονται σε μάχη με τον εαυτό τους, εξαιτίας της αντιφατικής συμπεριφοράς και θέσης που είναι, όπου η αντικοινωνική του στάση δημιουργείται από τις προσωπικές τους τάσεις. Τέλος, είναι αναγκαίο να αναφερθεί ότι η εγκληματικότητα παρουσιάζεται σε καταστάσεις εσωτερικής διάλυσης και αποπροσωποποίησης, στοιχεία που αποτελούν συμπτώματα ψυχικής ασθένειας, όπου με την εμφάνιση αυτής (συνήθως ψύχωσης) υπάρχει έλλειψη ενοχών και μεγάλη σύγχυση μεταξύ πραγματικού και φανταστικού.

Ανεξάρτητα από την διαμορφωμένη παρεκκλίνουσα συμπεριφορά και την προσωπικότητα ορισμένων ατόμων, η ίδια η κοινωνία θέτει κάποιους κανόνες συμπεριφοράς που θεωρούνται απαραίτητοι για την λειτουργία του συνόλου, ενώ άλλοι διαφοροποιούνται σε κάποιο βαθμό και συνεπώς άλλες παραβάσεις έχουν λιγότερη σοβαρή αποδοκιμασία με κάποια πιθανή μείωση της κοινωνικής υπόληψης του δράστη τους και άλλες παρεκκλίνουσες συμπεριφορές που τις συνέπειές τους τις ρυθμίζει ρητά ο νόμος με διαφορετικό βαθμό αυστηρότητας. Ακόμη, οι καλές και οι κακές πράξεις σ' ένα κοινωνικό σύνολο προσδιορίζονται από τους ηθικούς κανόνες και η παραβίασή τους δεν αποτελεί ανήθικη πράξη, αλλά παρεκκλίνουσα συμπεριφορά για την οποία αρκετές φορές δεν παρεμβαίνει ο νόμος. Συνάμα, είναι αναγκαίο να αναφερθεί ότι παρατηρούνται στις ανθρώπινες σχέσεις συγκρούσεις συμφερόντων και επιδιωκόμενων σκοπών μεταξύ κοινωνικών ομάδων (παράδειγμα: εργοδότες – εργαζόμενοι), αλλά και ανάμεσα σε άτομα. Κάθε κοινωνικό σύνολο ρυθμίζει τις συγκρούσεις αυτές αναλογικά με τις ηθικές αξίες, που δημιουργούνται από τις κοινωνικές, πολιτικές και πολιτισμικές συνθήκες που επικρατούν. Σε ένα μεγάλο ποσοστό στις

συγκρούσεις των συμφερόντων των κοινωνικών ομάδων, ο καθορισμός των κοινωνικών κανόνων και κατά συνέπεια η εκδήλωση της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς γίνεται μέσα από τα συμφέροντα της ισχυρότερης ομάδας που επικρατεί στο συγκεκριμένο κοινωνικό σύστημα. Τα άτομα στις συγκρούσεις των ομάδων, αλλά και στις διαπροσωπικές συγκρούσεις, λειτουργούν με βάση την προσωπικότητά τους και σε συνδυασμό με τις ειδικές περιβαλλοντικές συνθήκες που επιδρούν στον ψυχοσυναισθηματικό τομέα και αφομοιώνονται από κάθε άτομο. Βέβαια, η επιβολή κοινωνικών κανόνων, όσο πειστική και αν είναι και ότι κυρώσεις μπορούν να επισύρουν, δεν διασφαλίζεται η ομοιόμορφη συμπεριφορά όλων των μελών ενός κοινωνικού συνόλου. Κάθε κοινωνία με τα συγκρουόμενα συμφέροντα που περιλαμβάνει, η διαφορετικότητα των προσωπικοτήτων των ατόμων οδηγεί τα μέλη της στην παράβαση των κοινωνικών κανόνων που θέτει η ίδια η κοινωνία και κατά συνέπεια η εμφάνιση της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς κρίνεται ως αναγκαία στην διάρκεια της κοινωνικής ζωής.

Ταυτόχρονα, πρέπει να ειπωθεί ότι υπάρχει ένας διαχωρισμός της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς. Αρχικά, η παραβατική συμπεριφορά παραβαίνει έναν κανόνα και τιμωρείται από τον νόμο, ενώ η παράβαση αυτή δεν εμπεριέχει αμφισβήτηση και ενδιαφέρον ανατροπής του συγκεκριμένου κανόνα από την πλευρά του δράστη. Με την εκδήλωση μιας αντικομοφομιστικής συμπεριφοράς, ο δράστης εκδηλώνει την έμπρακτη αντίθεση και απόρριψη απέναντι σ' έναν κανόνα και μέσα από την πράξη και τις ενέργειές του προσπαθεί να τον ανατρέψει. Οι επαναστατικές συμπεριφορές αφορούν τις πράξεις αυτές του δράστη που αμφισβητούν έναν, ή περισσότερους κανόνες που παραβιάζει, αλλά και όλο το σύστημα της έννομης τάξης, των οργάνων που την εκφράζουν και γενικότερα όλο του κοινωνικού συστήματος. Η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά αποτελεί κίνδυνο για την λειτουργία και την οργάνωση κάθε κοινωνικού συνόλου, χωρίς να σημαίνει ότι κάθε μορφή της διασπά την κοινωνική συνοχή. Το όριο ανοχής μίας παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς επιδρά στην διατάραξη της λειτουργίας της ζωής των μελών μιας κοινωνίας όταν κλονίζεται η εμπιστοσύνη ανάμεσά τους και διαμορφώνει την διαγωγή τους στις διάφορες κοινωνικές σχέσεις. Κάθε δράση που εκδηλώνεται από οποιοδήποτε άτομο μέσα στο κοινωνικό σύνολο προϋποθέτει την άμεση αντίδραση από κάποιο άλλο μέλος και πρέπει να υπάρχει σωστή διαδικασία όσον αφορά τις συναλλαγές στις σχέσεις μεταξύ των ατόμων του ευρύτερου περιγύρου προκειμένου να υπάρξει συλλογική συμβίωση. Η διακοπή εμπιστοσύνης μεταξύ των μελών μιας κοινωνίας όσον αφορά την αποτελεσματικότητα της κοινωνικής αλληλεγγύης, οργάνωσης και δομής προϋποθέτει την ύπαρξη έντονων διαφοροποιήσεων και αντιθέσεων, ώστε να κυριαρχεί η χαλάρωση της κοινωνικής συνοχής και το αίσθημα ανασφάλειας απέναντι στην προστασία των αγαθών που η ίδια η κοινωνία θεωρεί βασικά. Παράλληλα, εξαιρώντας τις ακραίες περιπτώσεις, πρέπει να αναφερθεί ότι η κοινωνική ανοχή απέναντι στην παρεκκλίνουσα συμπεριφορά είναι μεγάλη, δεν κλονίζει την εμπιστοσύνη των μελών μιας κοινωνίας απέναντι στην αποτελεσματικότητα του κοινωνικού δεσμού. Αυτό το γεγονός οφείλεται στην αντιμετώπιση της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς από τα μέλη του κοινωνικού

περίγυρου σαν κάτι που μπορεί να συμβεί. Εξάλλου, η παραβίαση των προτύπων και των κανόνων συμπεριφοράς μεταξύ των ατόμων διακατέχονται από την δυνατότητα πρόβλεψης των κοινωνικών μελών. Η απορρόφηση και η ρύθμιση της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς γίνεται στα πλαίσια του κοινωνικού συνόλου, χωρίς να δημιουργείται κοινωνική αποδιοργάνωση και αντιμετωπίζεται σαν ενδεχόμενη παράμετρος των κοινωνικών σχέσεων, όπου σε περίπτωση εμφάνισής της ισχύουν μέτρα πρόληψης και καταστολής. Η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά απειλεί την κοινωνική συνοχή και οργάνωση όταν ποιοτικά και ποσοτικά ξεπερνά τα όρια της κοινωνικής ανοχής.

Η πλήρης εξαφάνιση της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς μέσω του κοινωνικού ελέγχου, είναι ανέφικτη και περιορίζεται μέσα σε κάποια όρια ώστε να είναι κοινωνικά ανεκτή. Για να εξασφαλιστεί η διατήρηση της φυσιολογικής συμπεριφοράς, ο κοινωνικός έλεγχος προσπαθεί να επιβάλλει ορισμένους καταναγκασμούς προκειμένου να υπάρξει πειθαρχία, όπου σε ορισμένες κοινωνικές ομάδες, ή άτομα γίνονται δύσκολα ανεκτά. Αυτό γίνεται κυρίως για τις ομάδες, ή τα άτομα αυτά που διαφωνούν με τις αξίες και τους κανόνες που έχουν επιβάλλει οι ισχυρές κοινωνικές ομάδες και συνάμα σ' αυτά τα πρότυπα συμπεριφοράς. Η απόρριψη αυτή των κανόνων οδηγεί στην έκφραση με τις καθιερωμένες αξίες, τα πρότυπα συμπεριφοράς και τα συμφέροντα των ισχυρών κοινωνικών ομάδων. Όταν ο κοινωνικός έλεγχος είναι απόλυτος σε όλες τις περιπτώσεις, μπορεί να θεωρείται σαν μορφή παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς. Τότε κλονίζεται η εμπιστοσύνη των μελών του κοινωνικού συνόλου ως προς την προστασία των συμφερόντων τους, επέρχεται μία γενικευμένη εναντίωση ως προς το σύστημα έννομης τάξης και συνεπώς υπάρχει κοινωνική αποδιοργάνωση. Όμως, όταν υπάρχει περιορισμένο ποσοστό παρεμβάσεων των κανόνων, χωρίς την λήψη κατασταλτικών μέτρων, παρατηρείται εκτόνωση των μελών των ομάδων που δεν τους δέχονται και έτσι διατηρείται η κοινωνική συνοχή. Παράλληλα, πρέπει να αναφερθεί ότι όσο καλύτερα εφαρμόζονται οι κανόνες, τα μέλη του κοινωνικού συνόλου δεν συνειδητοποιούν την πραγματική αξία των αγαθών που προστατεύονται απ' αυτούς. Όταν παραβιάζονται οι κανόνες αυτοί, τότε ενεργοποιείται η συλλογική συνείδηση και μπαίνουν σε εφαρμογή οι συλλογικοί μηχανισμοί άμυνας, οι οποίοι γίνονται ιδιαίτερα έντονοι στην περίπτωση που η αξία των αγαθών που προσβάλλονται, είναι σημαντική. Έτσι, αυξάνεται με έμμεσο τρόπο η κοινωνική αλληλεγγύη και παρατηρείται ότι όταν η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά δεν υπερβαίνει κάποιο μέτρο, τότε τα μέλη μιας κοινωνίας συσπειρώνονται γύρω από τις προστατευόμενες αξίες και ισχυροποιείται η κοινωνική συνοχή. Τέλος, πρέπει να ειπωθεί ότι ορισμένες φορές η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά υποδηλώνει και αλλαγή και αυτό γίνεται όταν παρατηρείται μία γενικευμένη παράβαση ενός κανόνα, ο οποίος έχει ξεπεραστεί και πρέπει να καταργηθεί.

Η κοινωνική αντίδραση απέναντι στην παραβατική συμπεριφορά διαχωρίζεται σε άτυπη, όταν δεν υπάρχουν θεσμικές κυρώσεις και το άτομο που παρεκτρέπεται, περιφρονείται από τους υπόλοιπους. Ο δεύτερος διαχωρισμός της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς αποτελεί την οργανωμένη όταν η εκδήλωση της

συμπεριφοράς τιμωρείται από τους νόμους του κράτους που επιβάλλονται από τα αρμόδια όργανα. Σ' αυτή την περίπτωση, ιδιαίτερο ρόλο διαδραματίζει η ποινή, η οποία αποτελεί την ειδική κύρωση που προβλέπεται από τους ποινικούς νόμους μιας χώρας και επιβάλλεται από τα ποινικά δικαστήρια σε άτομα που κρίνονται ένοχα, επειδή εκδήλωσαν μία ορισμένη συμπεριφορά. Η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά πολλές φορές αποτελεί έγκλημα και με βάση το κοινωνικό αίσθημα της πλειοψηφίας των ατόμων μιας κοινωνίας συνήθως απειλείται από τον νόμο με την επιβολή μιας ποινής. Η ποινή εκφράζει μία ιδιότυπη κοινωνική αντίδραση και χαρακτηρίζει μόνο τα εγκλήματα. Ακόμη, πρέπει να αναφερθεί ότι η εγκληματική συμπεριφορά σημαίνει κοινωνικά ως κάτι που είναι ποιοτικά διάφορο από την μη εγκληματική συμπεριφορά. Και πιο συγκεκριμένα, είναι επικίνδυνη και βαριά επειδή προσβάλλει τα προσφερόμενα αγαθά και τις αξίες του κοινωνικού συνόλου και μπορεί να θεωρηθεί μορφή της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς. Η σχέση αυτή της εγκληματικής συμπεριφοράς με την μη εγκληματική βασίζεται στην διαφορετική ποιοτική αξιολόγηση της πρώτης από την δεύτερη, η οποία γίνεται από την κοινωνική ομάδα και γι' αυτό επιζητείται και επιβάλλεται η τιμωρία. Παράλληλα, πρέπει να σημειωθεί ότι η κινητοποίηση των ανάλογων μηχανισμών για την τιμωρία της εγκληματικής συμπεριφοράς, η τέλεση της ποινικής δίκης, ο στιγματισμός της επιβαλλόμενης ποινής επιφέρει μία διαφορετικότητα ως προς την εικόνα που έχει ο δράστης και η πράξη του. Με βάση αυτό το γεγονός, το έγκλημα αποτελεί διάφορο ποιοτικά από κάθε άλλη μορφή συμπεριφοράς, διαφορά η οποία δεν έγκειται στην αντικειμενική ιδιότητα της συμπεριφοράς, αλλά ανάγεται στην αξιολογητική κρίση της πλειοψηφίας των μελών μιας κοινωνίας.

Έτσι, διαπιστώνεται ότι δεν είναι η εικόνα της συμπεριφοράς που προκαλεί η κοινωνική αντίδραση, αλλά η κοινωνική αξιολόγηση αυτής της συμπεριφοράς, όπως και ο τρόπος αντίδρασης, δηλαδή η ποινή που προσδίδει στην συμπεριφορά τον εγκληματικό χαρακτήρα. Ταυτόχρονα, πρέπει να ειπωθεί ότι η δημιουργία και η εφαρμογή του νόμου ποινικοποιεί τις συμπεριφορές των ατόμων που αντιτίθενται, εναντιώνονται και προσβάλλουν τα σημαντικότερα αγαθά και τις αξίες και τις κοινωνικές αντιλήψεις, στοιχεία, τα οποία εξυπηρετούν κάποιους στόχους, όπως η ομαλή λειτουργία του συνόλου. Συμπερασματικά, λοιπόν, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι το έγκλημα είναι αυτή η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά που προσβάλλει τις αξίες, τους κανόνες και τα αγαθά που κατά τις υπάρχουσες κοινωνικές, πολιτικές και πολιτισμικές αντιλήψεις θεωρούνται απαραίτητοι συστατικοί παράγοντες. Παράγοντες, οι οποίοι είναι αναγκαίοι για την ύπαρξη και συνέχιση της λειτουργίας ενός κοινωνικού συνόλου και γι' αυτό κάθε κοινωνία επιβάλλει κυρώσεις σε οποιοδήποτε δράστη εγκληματικής συμπεριφοράς που θίγει ορισμένα θεμελιώδη αγαθά.

Μορφές εγκλημάτων που εμπíπτουν οι ανήλικοι.

Οι φορείς των εγκληματικών πράξεων και ιδιαίτερα οι ανήλικοι δράστες αποτελούν τα άτομα αυτά που εκφράζουν μία παράνομη μορφή συμπεριφοράς. Κάθε παράνομη πράξη που εκδηλώνεται από κάποιον ανήλικο θεωρείται και είναι μία κοινή αξιόποινη πράξη. Μία πράξη, η οποία πολλές φορές παρουσιάζει μία εγκληματική εικόνα που διαφοροποιείται ανάλογα με την μορφή που έχει. Οι παράνομες μορφές συμπεριφοράς που εκφράζονται σε πράξεις από τους ανηλίκους, καλούνται ιδιαίτερες αξιόποινες πράξεις.

Πολλές πράξεις χαρακτηρίζονται ως πταίσματα, όταν αυτές οι πράξεις και οι ενέργειες, στις οποίες έχουν προβεί οι ανήλικοι, τιμωρούνται και επιβάλλονται τα ανάλογα μέτρα με βάση τον νόμο και γενικότερα το θεσμικό πλαίσιο που ισχύει. Για παράδειγμα, η παρουσία του ανήλικου σε χώρο με ηλεκτρονικά παιχνίδια, που έχουν χαρακτηριστεί τυχερά, θεωρείται πταίσμα. Ακόμη, πταίσμα μπορούν να θεωρηθούν και οι παραβάσεις του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας. Σ' αυτές τις περιπτώσεις εφαρμόζονται στους ανηλίκους ειδικά μέτρα (αναμορφωτικά) που έχουν βασικό στόχο την διαμόρφωση της κοινωνικής συμπεριφοράς και του χαρακτήρα τους.

Ταυτόχρονα, είναι αναγκαίο να αναφερθεί ότι η διαφορετικότητα των παραβατικών πράξεων των ανηλίκων, εκδηλώνεται και με την μορφή των κλοπών, αλλά και η φθορά ξένης ιδιοκτησίας. Παραβάσεις, οι οποίες έχουν ποικίλα αίτια και αναλογικά με την διαφορετικότητα κάθε περίπτωσης επιβάλλεται η ανάλογη τιμωρία από τον νόμο. Ακόμη, πρέπει να ειπωθεί ότι η χρήση και πολλές φορές η διακίνηση ναρκωτικών ουσιών αποτελούν πράξεις και ενέργειες που τιμωρούνται από το ισχύον δίκαιο. Βέβαια, οι χρήστες ουσιών αντιμετωπίζονται με έναν ιδιαίτερο τρόπο και συνήθως μπαίνουν τα αρμόδια δικαστήρια βασίζονται στην εξατομικευμένη περίπτωση κάθε ανήλικου δράστη με μία ανθρωποκεντρική προσέγγιση.

Επίσης, οι παραβατικές πράξεις των ανηλίκων περιλαμβάνουν και μία άλλη μορφή και έννοια όπου πολλές φορές οι ίδιοι οι ανήλικοι δημιουργούν τις συνθήκες αυτές που βλάπτουν τον ίδιο τον εαυτό τους. Τα ενδοοικογενειακά προβλήματα, οι κακές συναναστροφές του ανήλικου, η συστηματική απουσία από το σχολείο, αλλά και γενικότερα η περιφρόνηση του θεσμού της οικογένειας αναπτύσσουν αυτές τις προϋποθέσεις που οδηγούν τον ανήλικο σε μία πιθανή εκδήλωση παραπτωματικής συμπεριφοράς. Επιπλέον, οι ανήλικοι προσβάλλονται από κάποια άλλα άτομα του στενού και άμεσου περιβάλλοντός τους, όπου υπάρχει η πιθανότητα κακοποίησής τους, παραμέλησης και αδυναμίας επιμέλειάς τους ως προς την διαπαιδαγώγηση και την ανατροφή τους. Γενικότερα, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η κρίση που περνά ο θεσμός της οικογένειας, η κρίση κάποιων αξιών και κανόνων ενός κοινωνικού συνόλου, διάφοροι κοινωνικοί και πολιτισμικοί παράγοντες οδηγούν τους ανηλίκους σε μία διαφορετικότητα της έκφρασης της συμπεριφοράς τους, όπως οι προαναφερθείσες καταστάσεις. Καταστάσεις στις οποίες οι ανήλικοι βρίσκονται σε ηθικό κίνδυνο, ή αλλιώς

συνιστούν ηθική παρεκτροπή, γεγονός που σημαίνει ότι οι ανήλικοι αποτελούν ένα ειδικό κοινωνικό αγαθό που πρέπει να προστατεύεται ανάλογα.

Οι παραβατικές συμπεριφορές των ανηλίκων πολλές φορές χαρακτηρίζονται από τον νόμο ως αξιόποινες πράξεις και θεωρούνται αναλογικά με το είδος της πράξης ως πταίσμα, ή ως κακούργημα. Οι κυρώσεις του νόμου περιλαμβάνουν και έναν ανθυποκεντρικό χαρακτήρα απέναντι στους ανήλικους παραβάτες, όπου τους δίνεται η δυνατότητα να βελτιώσουν την συμπεριφορά τους και να ενταχθούν ομαλά στο κοινωνικό σύνολο. Εξάλλου, οι περισσότεροι ανήλικοι παραπτώματιες βρίσκονται στο στάδιο της κοινωνικής ένταξης στον ευρύτερο περίγυρο. Η επιβολή αναμορφωτικών και θεραπευτικών μέτρων εντάσσεται στα πλαίσια του ειδικού προληπτικού χαρακτήρα τους και στην ευκαιρία που δίνεται στους ανήλικους να αναπτύξουν μία ορθή και φυσιολογική οντότητα. Τέλος, ως αναφορά στις κακουργηματικές πράξεις των ανηλίκων, πρέπει να ειπωθεί ότι εφαρμόζονται μέτρα στέρησης της ελευθερίας του ατόμου και κατά συνέπεια εισάγονται σε κάποιο σωφρονιστικό κατάστημα. Βέβαια, υπάρχει και μία ειδική μεταχείριση ως αναφορά στα άτομα που αντιμετωπίζουν κάποιο ιδιαίτερο πρόβλημα, όπως κάποιο ψυχιατρικό πρόβλημα, ή κάποια άλλη ασθένεια, ή όταν κάποιος ανήλικος παραβάτης είναι χρήστης ουσιών, παράμετροι που αναφέρονται πως αντιμετωπίζονται από το ισχύον θεσμικό πλαίσιο σε άλλο κεφάλαιο.

Βιβλιογραφία

1. Πακέτο σημειώσεων του μαθήματος: Παραπτωματικότητα. Πρόληψη - Αντιμετώπιση, Διδάσκων καθηγητής: Παπαχριστόπουλος Νίκος.
2. Πακέτο σημειώσεων στο μάθημα: Θεωρία και Μέθοδοι του νόμου (σημειώσεις στο δίκαιο ανηλίκων), Νίκη Κουκανάκη – Τρουλλινού, Ηράκλειο 1999.

Κεφάλαιο 3^ο

Συσχετισμός του εγκλήματος με το οικογενειακό, κοινωνικό περιβάλλον και την κοινωνική ζωή του ανήλικου παραβάτη.

Ας προσπαθήσουμε να συσχετίσουμε την παραβατική συμπεριφορά του ανήλικου με το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον καθώς και με την κοινωνική ζωή του. Οι συνθήκες εκείνες που γεννούν την παραβατική συμπεριφορά μπορούν να εντοπισθούν τόσο στην ευρύτερη κοινωνία όσο και στις ομαδοποιήσεις της, δηλαδή στην κοινωνικοποίηση του νέου μέσα από ομάδες, θεσμούς και πρότυπα.

α) Θα ξεκινήσουμε με μια από τις ομαδοποιήσεις της ευρύτερης κοινωνίας που είναι ο θεσμός της οικογένειας. Η οικογένεια είναι ο πρωταρχικός φορέας κοινωνικοποίησης και η σημασία της, παρά τις κοινωνικές αλλαγές και εξελίξεις, εξακολουθεί να είναι μεγάλη. Η οικογένεια, η οποία φέρει την ευθύνη για την υιοθέτηση παραβατικής συμπεριφοράς από το παιδί, αν παρατηρηθεί σε γενικές γραμμές, η εικόνα της χαρακτηρίζεται από προβλήματα διαπροσωπικών σχέσεων των γονιών, οι οποίες σχέσεις είναι ασταθείς και ανεύθυνες. Προβλήματα στις γονικές ευθύνες καθώς συχνά παραμελούν ή κακοποιούν τα παιδιά τους αγνοώντας τις βασικές συναισθηματικές ανάγκες τους και εύκολα αναθέτουν την φροντίδα τους σε άλλους. “Υποστηρίζεται ότι παιδιά που μεγάλωναν σε οικογένειες με διαρκείς συγκρούσεις και εντάσεις, που τους λείπει η οικογενειακή αγάπη και υποστήριξη, οδηγούνται συχνότερα στην παραβατική συμπεριφορά και αργότερα στο έγκλημα”. (13) Με την οικογένεια ως παράγοντα παραβατικής συμπεριφοράς του ανήλικου, ασχολούνται 2 θεωρίες. Η πρώτη από αυτές εστιάζεται στο πεδίο των διαπροσωπικών σχέσεων γονιού – παιδιού, μέσα από θέματα όπως η επίβλεψη, η επιβολή, η διαπαιδαγώγηση και η κοινωνικοποίηση. Υπάρχει μια γενική εικόνα, η οποία δείχνει ότι οι γονείς: α) Εφαρμόζουν συχνά τιμωρίες, β) δίνουν πολλές εντολές, γ) δίνουν μεγάλη σημασία σε περίπτωση παραβατικής συμπεριφοράς αλλά δ) δεν αντιλαμβάνονται έγκαιρα μια ενδεχόμενη παραβατική συμπεριφορά και ε) οι εντολές που δίνουν είναι ασαφείς και αόριστες.

Η ακραία υπερπροστασία ή όταν οι γονείς απορρίπτουν σκληρά, σε συνδυασμό με διαφωνίες των γονιών ως προς την διαπαιδαγώγηση των παιδιών, αντιλαμβανόμαστε ότι υπάρχει μια έντονη οικογενειακή δυσλειτουργία και έχει ως αποτέλεσμα την αντίδραση και διαφυγή του παιδιού από κάθε πρόσωπο πειθαρχίας. Έτσι, ο φόβος για απώλεια της αγάπης είναι δυνατός και το παιδί ακολουθεί πιστά την αντικοινωνική ηθική άλλων νέων. Γίνεται σαφές ότι η σχέση γονιού – παιδιού χαρακτηρίζεται από έλλειψη ζεστασιάς, συμπάθειας και στοργής.

(13) «Κοινωνικός Έλεγχος του Εγκλήματος», Έφη Λαμπροπούλου, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1994, σελ. 83.

Σε περιπτώσεις κακοποιημένων ή παραμελημένων παιδιών, σχετικές έρευνες έχουν δείξει ότι τα παιδιά αυτά αργότερα είναι πιθανό να δημιουργήσουν μια «προπαραβατική» οικογένεια. Οι άνθρωποι σαν ηθοποιοί πάνω στη σκηνή επαναδημιουργούν ξανά και ξανά τις ίδιες συγκρουσιακές καταστάσεις, αυτές που είχαν δηλαδή στην παιδική τους ηλικία, παραμελώντας ή κακοποιώντας τα δικά τους παιδιά. Με την περιγραφή ενός τέτοιου φαύλου κύκλου δικαιολογείται από τις επιστημονικές έρευνες η δημιουργία ενός «προπαραβατικού» ανήλικου από κακοποιημένους ή παραμελημένους, ως παιδιά, γονείς.

Η δεύτερη θεωρία επικεντρώνεται στις κοινωνικές παραμέτρους που εισέρχονται μέσα στην οικογενειακή ζωή. Μια τέτοια κοινωνική παράμετρος είναι και η εγκληματικότητα των ίδιων των γονιών αλλά επίσης και άλλα προβλήματα κοινωνικής δυσπροσαρμοστικότητας που τους χαρακτηρίζουν και που μπορούν να υιοθετηθούν από τα ανήλικα παιδιά. Η μίμηση είναι εκείνος ο βασικός παράγοντας που ενισχύει την εγκληματικότητα. Η μίμηση γίνεται πιο έντονη όταν είναι περισσότερο συνδεδεμένοι το υποκείμενο και το αντικείμενο της μίμησης.

Όπως είπαμε παραπάνω, η εγκληματική συμπεριφορά των γονιών και προβλήματα της κοινωνικής δυσπροσαρμοστικότητας είναι σημαντικοί παράγοντες ένδειξης «προπαραβατικότητας» των ανήλικων παιδιών. Έρευνες έχουν καταγράψει την ύπαρξη επικινδυνότητας σε παιδιά που προέρχονται από γονείς αλκοολικούς ή από ιερόδουλες καθώς η αγωγή και το περιβάλλον κοινωνικοποίησης αυτών των παιδιών είναι αυτά που τους παρασύρουν να υιοθετήσουν αυτό τον κοινωνικό ρόλο.

Επίσης, μεγάλος βαθμός επικινδυνότητας παρατηρείται και σε παιδιά που έχουν γεννηθεί εκτός γάμου, αν είναι ορφανά, αν είναι υιοθετημένα, αν είναι μέλη πολύτεκνων οικογενειών και αν οι γονείς τους έχουν πάρει διαζύγιο. Πιο συγκεκριμένα, τα παιδιά που έχουν γεννηθεί εκτός γάμου, παρουσιάζουν αυξημένη εγκληματικότητα και μια διπλάσια ροπή προς το έγκλημα σε σχέση με τα παιδιά που έχουν μεγαλώσει μέσα σε οικογένεια. “Αυτό εξηγείται ως εξής, ότι τα νόθα παιδιά συχνά εγκαταλείπονται και έτσι η ανατροφή και η αγωγή που τους παρέχεται δεν είναι ισοδύναμη με αυτή που παρέχεται στα «νόμιμα» παιδιά”. (14)

(14) «Ανήλικοι Παραβάτες Στην Ελλάδα», Στράτος Γεωργούλας, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2000, σελ. 93.

Στο θέμα των ορφανών παιδιών τώρα, οι έρευνες έχουν δείξει ότι ένα μεγάλο ποσοστό από τα ήδη παραβατικά παιδιά ή τους εγκληματίες ενήλικους είναι ή ήταν παιδιά που μεγάλωσαν χωρίς τον έναν ή και τους δύο γονείς. Στα ορφανά παιδιά λείπει η οικογενειακή θαλπωρή, και έτσι ο δρόμος και η γειτονιά γίνονται το σπίτι τους. Η κατάσταση γίνεται πιο δύσκολη όταν η μητέρα είναι αυτή που έχει εκλείψει, καθώς είναι αυτή αποτελεί την στοιχειώδη προϋπόθεση σωστής αγωγής. Υπάρχει ακόμη και η περίπτωση όταν το παιδί είναι ορφανό από πατέρα και έτσι δεν υπάρχει η εξασφάλιση των οικονομικών πόρων, που παραδοσιακά προσφέρει αυτός. Έτσι, η μητέρα είναι αυτή που πρέπει να εργάζεται το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας και η παρουσία της πια στο σπίτι αρχίζει να χάνεται πιο ουσιαστικά. Συνέπεια όλων αυτών είναι το οικονομικό αδιέξοδο, το οποίο είναι και αυτό προϋπόθεση παραβατικότητας.

Υπάρχει όμως και η περίπτωση κατά την οποία η εναπομείνας γονιός ξαναπαντρεύεται. Ενώ θα περιμέναμε να υπήρχε μια θετική επίδραση προς το ορφανό παιδί, αντίθετα οι έρευνες έχουν δείξει ότι το ορφανό θεωρείται παιδί «δεύτερης διαλογής» για τον λόγο ότι ο δεύτερος σύζυγος συχνά είναι αδιάφορος ή και εχθρικός προς αυτό και η κατάσταση είναι ακόμα πιο δύσκολη όταν ο δεύτερος σύζυγος θέλει να αποκτήσει δικά του παιδιά. Από την μεριά τώρα του ορφανού παιδιού, είναι πιθανό και το ίδιο να νιώθει εχθρικά προς τον πατριό ή τη μητριά του γιατί από τη μια δεν θέλει να τους συγκρίνει με τον χαμένο του γονιό και από την άλλη ζηλεύει μήπως ο/η σύζυγος μονοπωλήσει την αγάπη του γονιού του.

Μεγάλος, επίσης, είναι και ο βαθμός επικινδυνότητας στα θετά παιδιά. Ο οικογενειακός δεσμός δεν είναι τόσο ισχυρός όσο είναι αυτός των φυσικών παιδιών με τους γονείς τους. Όταν αποκαλυφθεί η υιοθεσία, τα θετά παιδιά νιώθουν ότι το περιβάλλον στο οποίο μεγαλώνουν δεν είναι φυσικό, αληθινό και έτσι αισθάνονται δυσπιστία, επιφυλακτικότητα και ψυχική απομόνωση. Η κατάσταση είναι πιο δύσκολη όταν στην οικογένεια αυτή υπάρχουν και φυσικά παιδιά. Συνέπεια όλων αυτών είναι ότι όταν αποκαλυφθεί η υιοθεσία, το θετό παιδί επιθυμεί και κάνει πράξη την αποκόλλησή του με την φυγή από το περιβάλλον αυτό.

Το διαζύγιο που μπορεί να πάρουν κάποιοι γονείς εξαιτίας ενδοοικογενειακών προβλημάτων και συγκρούσεων, θεωρείται ως ένας παράγοντας που είναι πιθανό να οδηγήσει σε υιοθέτηση «προπαραβατικής» κατάστασης ενός ανήλικου. Έρευνες αναφέρουν ότι ο ανήλικος έχει αυξημένη πιθανότητα να εγκληματήσει αν ο χωρισμός των γονέων συνέβη κατά την νηπιακή ή την πρώιμη παιδική ηλικία και η κατάσταση είναι ακόμα πιο δύσκολη όταν ο χωρισμός προέρχεται από την μητέρα και η ίδια ξαναπαντρεύεται όταν το παιδί διανύει το 2^ο ή 3^ο έτος της ηλικίας του. Μια ακόμη διαπίστωση είναι ότι τα ανήλικα κορίτσια διαζευγμένων γονιών κινδυνεύουν 3 φορές περισσότερο από τα αγόρια να γίνουν παραβατικά.

Ας δούμε όμως πως ένα παιδί διαζευγμένων γονιών οδηγείται σε παραβατική συμπεριφορά. Τα ενδοοικογενειακά προβλήματα και οι συγκρούσεις κάνουν σχεδόν αδύνατη την γονική επίβλεψη και την επιβολή πειθαρχίας και

επιπλέον τα πρότυπα που παρέχουν είναι εκείνα της επιθετικότητας και της ασυνέπειας. Και μετά το διαζύγιο όμως η κατάσταση δεν είναι τόσο εύκολη, καθώς ακολουθεί μια συναισθηματική διαταραχή λόγω του υποβαθμισμένου κοινωνικού και οικονομικού επιπέδου που οδηγεί το παιδί στο να υπολειπουργεί στο σχολείο και να μην σπουδάζει. Όλα αυτά έχουν ως αποτέλεσμα να μειώνονται οι πιθανότητες για βελτίωση του βιοτικού του επιπέδου και έτσι αργότερα να βρεθεί σε μια δύσκολη οικονομική κατάσταση, έτσι αυξάνεται ο κίνδυνος να εμπλακεί ο ανήλικος σε κάποιο είδος αντικοινωνικής συμπεριφοράς.

Οι πολύτεκνες οικογένειες μπορούν και αυτές να «θεωρηθούν» παραβατικές. Όσο μεγαλώνει ο αριθμός των μελών αυτών των οικογενειών, τόσο μειώνεται το εισόδημα και η γονική επίβλεψη. Επιπλέον, όταν η οικογένεια είναι φτωχή, τότε ο ανήλικος «στιγματίζεται» ως πιθανός παραβάτης του νόμου. Οι κακές συνθήκες, όπως ο αλκοολισμός, η αλητεία, η επαιτεία, η πορνεία, οι μικροκλοπές χαρακτηρίζουν περισσότερο οικογένειες με φτωχά ή και ανύπαρκτα εισοδήματα. Το να εγκληματήσουν αυτοί που δεν έχουν τα μέσα, είναι η μόνη διέξοδος, και οι ανήλικοι που διαπαιδαγωγούνται σε ένα τέτοιο περιβάλλον είναι πολύ πιο εύκολο να ακολουθήσουν την ίδια εγκληματική συμπεριφορά με τους γονείς τους.

Άλλο ένα αίτιο εγκληματικότητας που συναντάται σε μια φτωχή οικογένεια είναι οι άσχημες συνθήκες διαβίωσης των μελών της οικογένειας, οι οποίες επιδρούν αρνητικά στην ηθική ανατροφή των παιδιών. Η συγκατοίκηση πολλών ατόμων στο ίδιο δωμάτιο όχι μόνο διεγείρει τη σεξουαλική ορμή των ανηλίκων αλλά είναι και υπαίτια για ένα μεγάλο ποσοστό αιμομιξιών.

Τέλος, έρευνες προσπάθησαν να αποδείξουν ότι και η θέση του παιδιού μέσα στην οικογένεια συνδέεται με παραβατική συμπεριφορά. “Έτσι λοιπόν, σύμφωνα με ορισμένες υποθέσεις, το μοναχοπαίδι επειδή συγκεντρώνει όλη τη φροντίδα και τη στοργή των γονιών, γίνεται υπερβολικά δειλό και αγχώδες, δεν παίρνει πρωτοβουλίες, δεν είναι ανεξάρτητο και δεν έχει εμπιστοσύνη στις δυνάμεις του, σε αντίθεση με το πρωτότοκο που ανατρέφεται σε όμοιες συνθήκες με το μοναχοπαίδι”. (15)

Όταν όμως γεννιέται το δεύτερο παιδί, το πρωτότοκο ζηλεύει και για να τραβήξει την προσοχή των γονιών του, οδηγείται συχνά σε αντικοινωνικές ακραίες πράξεις.

Συμπερασματικά λοιπόν, η οικογένεια με τις συγκεκριμένες διαπροσωπικές σχέσεις που προαναφέραμε «βοηθούν» στην παραβατική συμπεριφορά ενός ανήλικου. Μην ξεχνάμε βέβαια ότι οι έρευνες που έγιναν, στηρίχτηκαν σε παιδιά ήδη στιγματισμένα ως παραβατικά, και κάθε προσπάθεια μελλοντικής πρόγνωσης συμπεριφοράς δεν έχει λογικό αντίκρισμα, αλλά ταυτόχρονα οι έρευνες αυτές βοηθούν στο να εντοπίσουμε πιθανά αίτια παραβατικής συμπεριφοράς του ανήλικου.

β) Κοινωνικό περιβάλλον και κοινωνική ζωή του ανήλικου παραβάτη.

Αν κατανοήσουμε το κοινωνικό περιβάλλον και την κοινωνική ζωή του ανήλικου, τότε μπορούμε να συσχετίσουμε και να συνδέσουμε τη στάση του ανήλικου προς την αποκλίνουσα συμπεριφορά και την εγκληματικότητα.

β)1. Σχολείο.

Το σχολείο δεν αποτελεί μόνο ένα φορέα κοινωνικοποίησης αλλά ανάμεσα στα άλλα καλά, συμβάλλει και στη μείωση της εγκληματικότητας. Αυτό συμβαίνει γιατί το σχολείο μεταδίδει στα παιδιά σύνολα προσδοκιών στις οποίες πρέπει να ανταποκριθούν όταν μεγαλώσουν. Τα παιδιά στο σχολείο μαθαίνουν να αυτοπειθαρχούνται, να θέτουν στόχους, να τους εκπληρώνουν, να συνεργάζονται και να συναγωνίζονται. Μέσα στο σχολείο το παιδί μαθαίνει να προσαρμόζεται σε ένα ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, και μέσα από την προσαρμογή του αυτή, εύκολα μπορούν να διαπιστωθούν κάποιες ατέλειες ή μειονεξίες έτσι ώστε η παρέμβαση να είναι σωστή και αποτελεσματική. Έτσι λοιπόν, γίνεται κατανοητό πως η παιδεία συμβάλλει και στη μείωση της εγκληματικότητας, δεν προσφέρει μόνο γραμματικές γνώσεις.

Σε αντίθεση τώρα, “ο απαίδευτος ενεργεί υπό το καθεστώς στιγμιαίων παρορμήσεων, παρασυρόμενος από την δίνη του πάθους, σε πράξεις, τις οποίες δεν θα τολμούσε να διαπράξει αν είχε οξύτερο νοητικό”. **(16)** Μελέτες έχουν δείξει ότι τα άτομα αγράμματα ή άτομα με την στοιχειώδη εκπαίδευση διαπράττουν εγκλήματα έντονης βαναυσότητας, κλοπής, φόνου ή βιασμού, ενώ άτομα ανώτερης παιδείας ρέπουν προς εγκλήματα κατά τιμής, απάτες, απιστίες και αντιποιήσεις.

Έρευνες έχουν συσχετίσει την σχολική δυσπροσαρμοστικότητα με την παραβατικότητα. Τα παιδιά στα οποία παρατηρούνται μαθησιακές δυσκολίες όπως δηλαδή η δυσλεξία, η δυσγραφία, η δυσανάγνωση, η δυσαριθμία, τα λάθη οπτικού τύπου και τα εννοιολογικά λάθη, που μπορεί να οφείλονται σε ανεπάρκεια στην αντίληψη ή στην έκφραση, σε δυσλειτουργία του εγκεφάλου και σε περιβαλλοντολογικούς παράγοντες, βρίσκονται σε μειονεκτική θέση γιατί δυσκολεύονται να συναγωνιστούν την πλειονότητα των παιδιών της τάξης. Τότε, αναπτύσσονται αρνητικά συναισθήματα, που με την σειρά τους προκαλούν τις ανάλογες προς αυτά αντιδράσεις, οι οποίες έχουν στόχο τους συμμαθητές, τους δασκάλους και την οικογένεια.

(16) «Ανήλικοι Παραβάτες Στην Ελλάδα», Στράτος Γεωργούλας, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2000, σελ.99.

“Όλα αυτά έχουν ως αποτέλεσμα το παιδί αυτό να χαρακτηριστεί ως ταραχοποιό και δυσπροσάρμοστο στο σχολείο, περιθωριοποιείται και απορρίπτεται και το ίδιο για να προστατέψει τον εαυτό του «απαντά» με επιθετικότητα. Εκτός όμως από αυτή την επιθετική συμπεριφορά αναπτύσσει και τάσεις φυγής, φοβίες, καταστροφικές τάσεις, κατάθλιψη και γενικότερα αντιδραστικές συμπεριφορές”. (17)

Γιατί όμως ο κακός μαθητής εξελίσσεται σε παραβατικό; Υπάρχουν πολλές έρευνες και θεωρίες που εξηγούν το γιατί. Μια πρώτη θέση είναι ότι οι παραβατικοί ανήλικοι δείχνουν ελάχιστο ή καθόλου ενδιαφέρον για το σχολείο, αυτό με τη σειρά του έχει ως αποτέλεσμα την αποτυχία, η οποία δίνει ένα καινούριο έναυσμα στην αδιαφορία του μαθητή. “Σύμφωνα με μελέτες, το ελάχιστο ή και καθόλου ενδιαφέρον των ανηλίκων για το σχολείο, δεν οφείλεται στην έλλειψη ικανοτήτων τους. Το σχολείο δεν τους ικανοποιεί γιατί όπως έγραφε ο Cusson, σχολείο σημαίνει εργασία, σημαίνει θεωρία και άρα όχι πραγματική ζωή, σημαίνει κάτι το μακροπρόθεσμο, σημαίνει παθητικότητα, ρουτίνα, μονοτονία, υποταγή στην αυθεντία του δασκάλου, το σχολείο για τον «προπαραβατικό» ανήλικο είναι το αντίθετο από αυτό που τον ενδιαφέρει, που είναι το παιχνίδι και η δράση”. (18)

Όμως υπάρχουν και οι περιπτώσεις που κάποιος ανήλικος χωρίς κάποιες μαθησιακές δυσκολίες να είναι το ίδιο επιθετικός. Το σχολείο είναι ένας μικρόκοσμος και οι ρόλοι που οι ανήλικοι υιοθετούν και αποδίδονται στους ίδιους, δεν διαφέρουν πολύ από τους κοινωνικούς ρόλους που καλούνται να παίζουν στην ευρύτερη κοινωνία. Έτσι λοιπόν, οι ανήλικοι που δημιουργούν φασαρίες, είναι ανυπάκουοι, απείθαρχοι, επιθετικοί, αντιγράφουν ή κάνουν σκασιάρχειο, μπορούν πιο εύκολα να οδηγηθούν σε παραβατικές δραστηριότητες έξω από το σχολείο.

Όπως αναφέραμε παραπάνω το ελάχιστο ή καθόλου ενδιαφέρον του ανήλικου για το σχολείο μπορεί εύκολα να τον οδηγήσει σε παραβατικό (για τους λόγους που έχουμε ήδη πει). Συνεχίζοντας θα δούμε πως η οικογένεια συμβάλλει στην σχολική απροσαρμοστικότητα. Όταν τα παιδιά δεν έχουν φιλοδοξίες, συνήθως στο ότι οι ίδιοι οι γονείς τους δεν έχουν γι’ αυτά και σαν φυσικό επακόλουθο δεν βρίσκουν την αναγκαία οικογενειακή υποστήριξη. Από μια άλλη ανάγνωση της ίδιας θεωρίας προκύπτει ότι ο «προπαραβατικός» είναι ο ανήλικος που λόγω αντικειμενικών οικογενειακών προβλημάτων, δεν βρίσκει την αναγκαία στήριξη για να αντεπεξέλθει στις πιέσεις του σχολείου, με αποτέλεσμα να χάνει το ενδιαφέρον του, να αποτυγχάνει και να αναζητεί διεξόδους – δράσεις σε αντικοινωνικά περιβάλλοντα.

(17) «Ανήλικοι Παραβάτες Στην Ελλάδα», Στράτος Γεωργούλας, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2000, σελ. 104.

(18) «Ανήλικοι Παραβάτες Στην Ελλάδα», Στράτος Γεωργούλας, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2000, σελ. 105.

β)2. Το Φίλικό Περιβάλλον

“Οι νέοι κατά τη διάρκεια της σχολικής τους ζωής, έρχονται σε επαφή με άτομα της ίδιας ηλικίας. Έτσι, η συναναστροφή μαζί τους αναδεικνύεται σε σημαντικό παράγοντα κοινωνικοποίησης. Οι παρέες καθορίζουν αποφασιστικότερα, απ’ ότι η οικογένεια και οι δάσκαλοι, τη στάση του νέου στην καθημερινότητα”. (19)

Η παρέα δίνει στους ανήλικους το αίσθημα ότι ανήκουν κάπου, έτσι η ανασφάλεια που νιώθουν εξουδετερώνεται. Η ένταξή τους σε παρέα τους προσφέρει νέες εμπειρίες αλλά επίσης τους βοηθάει να λύσουν διάφορα προσωπικά τους προβλήματα που έχουν να κάνουν με την ταυτότητά τους και τη θέση τους στην κοινωνία.

Οι νέοι που ανήκουν στις παρέες δημιουργούν διάφορες ομάδες που έχουν σχέση με τον αθλητισμό και με διάφορα χόμπι ή με άλλα κοινωνικά ενδιαφέροντα. Όμως οι ομάδες που δημιουργούν κάποιοι νέοι έχουν να κάνουν πολλές φορές και με παράνομες πράξεις. Η ομάδα ασκεί μεγάλη επιρροή στις απόψεις και στη συμπεριφορά του νέου και γι’ αυτό θεωρείται ότι η νεανική παραβατικότητα ξεκινά ως ομαδική διαδικασία και ότι η νεανική παραβατική συμμορία ανοίγει το δρόμο για την εγκληματικότητα.

Οι νεανικές συμμορίες έχουν συνδεθεί με μια συγκεκριμένη κοινωνική διαστρωμάτωση. Τα μέλη των νεανικών συμμοριών ανήκουν στα χαμηλά στρώματα και γι’ αυτό το λόγο εθεωρείτο παλαιότερα ότι η εγκληματικότητα είναι χαρακτηριστικό αυτών των στρωμάτων. Οι στόχοι των μεσαίων στρωμάτων ήταν μεν αποδεκτοί από τους νέους αλλά επειδή δεν μπορούσαν να τους επιτύχουν, τους απέρριπταν και στη θέση τους έβαζαν άλλους, τους οποίους μπορούσαν να πραγματοποιήσουν. Οι νέοι που ανήκουν σε συμμορίες τους, δίδεται το αίσθημα ότι ανήκουν κάπου, τους εξασφαλίζεται η αποδοχή και καλλιεργείται η αυτοεκτίμησή τους. Ένας ακόμη λόγος που οι νέοι ανήκουν σε συμμορίες είναι ότι τους προσφέρονται λύσεις στα διάφορα προβλήματά τους όταν οι γονείς τους από κατώτερα στρώματα αδυνατούν να προσφέρουν επειδή δεν επεμβαίνουν εποικοδομητικά στον ελεύθερο χρόνο των παιδιών τους, δεν είχαν τις κατάλληλες γνώσεις, λόγω οικονομικής ανασφάλειας αλλά και σωματικής και ψυχικής κόπωσης από τις κακές συνθήκες διαβίωσης.

Η παραβατικότητα δεν αποτελεί όμως χαρακτηριστικό ή παθολογία ενός ορισμένου κοινωνιοοικονομικού στρώματος ή ομάδας. Τα ναρκωτικά, η χρήση αλκοόλ, η εκδήλωση βίας παρατηρείται σε νέους όλων των στρωμάτων, η διαφορά είναι στον τρόπο οργάνωσης, δηλαδή οι νέοι από τα χαμηλά στρώματα οργανώνονται σε μεγάλες ομάδες και οι παραβάσεις τους είναι περισσότερο «εκφραστικού» χαρακτήρα ενώ οι νέοι από τα μεσαία και ανώτερα στρώματα δρουν σε μικρότερες ομάδες και οι παραβάσεις τους είναι λιγότερο εμφανείς.

(19) «Κοινωνικός Έλεγχος του Εγκλήματος», Έφη Λαμπροπούλου, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1994, σελ. 87.

β)3. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (Μ.Μ.Ε.)

Το ραδιόφωνο, η τηλεόραση, οι εφημερίδες και τα περιοδικά ανήκουν σε αυτό που λέμε Μ.Μ.Ε. Οι νέοι αποτελούν σημαντικό ποσοστό τηλεθεατών, ακροατών και αναγνωστών. Τα τελευταία χρόνια λοιπόν οι διαφημιστές προσανατόλισαν ένα μεγάλο μέρος της δουλειάς τους στους νέους. Τα Μ.Μ.Ε. προβάλλουν έντονα νεανικούς τρόπους ντυσίματος και εμφάνισης, ενώ παλιότερα απέρριπταν τη μόδα, τώρα δεν ισχύει, αλλά την υποβοηθούν πιστά. Τα Μ.Μ.Ε. αναπαράγουν τη διαφορετική, ανάλογα με το φύλο, διαπαιδαγώγηση, η οποία πραγματοποιείται και στην οικογένεια και το σχολείο. Οι νέοι αναπτύσσουν απόψεις για την οικογένεια, τους ρόλους, τις σχέσεις των δύο φύλων και την κοινωνία από τα Μ.Μ.Ε. Ένα παράδειγμα είναι ότι από τα θέματα των τηλεοπτικών σειρών, των τηλεοπτικών παιχνιδιών και γενικότερα των προγραμμάτων της τηλεόρασης προσδοκάται ότι τα αγόρια όταν μεγαλώσουν πρέπει να είναι συγκεντρωμένα στην καριέρα τους και στην επίτευξη των επαγγελματικών τους στόχων (Instrumental role) ενώ τα κορίτσια ότι θα ενδιαφέρονται για τις διαπροσωπικές τους σχέσεις (expressive role).

Οι νέοι προτιμούν ταινίες με δράση, άμυλα και κίνδυνο, επειδή έχουν μεγάλη ενεργητικότητα και τους αρέσει η περιπέτεια. Η τηλεόραση και ο κινηματογράφος τους προσφέρει συναρπαστικές ταινίες δράσης και βίας. Επίσης, οι γνωστές μας «σαπουνόπερες» απευθύνονται κυρίως στα μεσαία και κατώτερα κοινωνικά στρώματα. Το στυλ ένδυσης, ο διάκοσμος των χώρων που κινούνται οι ήρωες, και η συμπεριφορά τους σε διάφορες κοινωνικές καταστάσεις επηρεάζουν ιδιαίτερα τις απόψεις των νέων. Η βία που παρουσιάζουν και οι προκλήσεις από τον ευκατάστατο τρόπο ζωής που διαφημίζουν, δύσκολα εξουδετερώνονται από τα ηθικά διδάγματα. Τα Μ.Μ.Ε. αφενός καλλιεργούν την επιθυμία για πλούτο και δύναμη, αφετέρου υποδαυλίζουν τη χρήση βίας, πράγμα που έχει σοβαρές συνέπειες για τη συμπεριφορά των νέων.

Η διαχείριση της πληροφορίας από τα Μ.Μ.Ε. αποδεικνύεται σε σημαντικό παράγοντα για την δημιουργία συλλογικής συνείδησης. Για το ποια πληροφορία είναι σημαντική αποφασίζει η εφημερίδα, ο σταθμός και όχι σπάνια κυβερνητικοί παράγοντες. Η πληροφορία συνοδεύεται συνήθως από κάποιο σχόλιο, ή ο τρόπος διατύπωσής της εμπεριέχει κάποια κριτική. Αυτό επηρεάζει άμεσα τις απόψεις τους κοινού.

Μορφές της αποκλίνουσας και της εγκληματικής συμπεριφοράς αποτελούν θέμα ιδιαίτερα αγαπητό για τα Μ.Μ.Ε. Τα Μ.Μ.Ε. επιλέγουν το έγκλημα ως είδηση, γιατί εμπεριέχει δύο ουσιαστικά στοιχεία: Το στοιχείο του καινούριου και το στοιχείο της σύγκρουσης. Προτιμούν δηλαδή την παρουσίαση συγκρούσεων και πιο συγκεκριμένα την παρουσίαση μιας κοινωνίας με ελάχιστο βαθμό σύνεσης. “Τα Μ.Μ.Ε. κατασκευάζουν εχθρικά είδωλα καλλιεργώντας έτσι την κοινωνική συνοχή, αποπροσανατολίζουν το κοινωνικό σύνολο από σοβαρά προβλήματα, δημιουργούν φόβο και παθητικότητα απέναντι στο κοινωνικό πρόβλημα του εγκλήματος και συσκοτίζουν τους πραγματικούς λόγους γένεσής του”. **(20)**

Στο κεφάλαιο αυτό εξετάσαμε το έγκλημα σε σχέση με το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον του ανήλικου και συγκεκριμένα με το σχολείο, το φιλικό περιβάλλον και τα Μ.Μ.Ε. τα οποία επηρεάζουν άμεσα τη ζωή του ανήλικου. Οδηγηθήκαμε σε κάποιες διαπιστώσεις που έχουν να κάνουν με την παραβατική συμπεριφορά του ανήλικου και πως συνδέονται με τα παραπάνω και μπορούν να εντοπιστούν στην ευρύτερη κοινωνία και στις ομαδοποιήσεις της.

(20) «Κοινωνικός Έλεγχος του Εγκλήματος», Έφη Λαμπροπούλου, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1994, σελ. 94.

Κεφάλαιο 4^ο

Συμμορίες ανηλίκων και έγκλημα.

α/Η έννοια της συμμορίας.

β/Δομή και δράση της συμμορίας.

Είναι γεγονός ότι σε αρκετές κοινωνίες υπάρχει ένα ευρύτατο φάσμα πολιτισμικών, θρησκευτικών, οικονομικών, πολιτικών και γενικότερα κοινωνιολογικών παραμέτρων που αναγάγουν στην έννοια της κουλτούρας. Η οριοθέτηση της έννοιας της κουλτούρας περιλαμβάνει κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα και συμπεριφορά μέσα στην δομή ενός κοινωνικού συνόλου. Αυτό το γεγονός υποδηλώνει ότι υπάρχει ένα πλέγμα σχέσεων μεταξύ των ατόμων που διαβιώνουν σ' ένα κοινωνικό περίγυρο. Επίσης, το γεγονός αυτό αφορά άμεσα και τον τρόπο ζωής αυτών των ατόμων, όπου το περιεχόμενό της και το σύνολο της εκμαθημένης συμπεριφοράς που έχει αποκτήσει κάθε άνθρωπος μέσα από την διαδικασία της κοινωνικοποίησης μπορεί να θεωρηθεί ως κουλτούρα. Η κουλτούρα μέσα από την εκμάθηση συμπεριφορών συνδέει το άτομο με ένα γενικευμένο σύνολο έκφρασής τους.

Παράλληλα, η κουλτούρα που κυριαρχεί σ' ένα κοινωνικό σύνολο περιλαμβάνει παραδοσιακούς τρόπους επίλυσης προβλημάτων που μεταβιβάζονται από γενιά σε γενιά, καθώς επίσης και λύσεις προβλημάτων που μαθαίνονται μέσω της κοινωνικοποίησης. Ακόμη, πρέπει να αναφερθεί ότι “ενώ οι μορφοποιημένες κουλτούρες λειτουργούν ως λύσεις σε ειδικά προβλήματα, υπάρχει η τάση να δημιουργούν καινούργια λύνοντας τα παλιά”. **(21)** Τα μέλη ενός κοινωνικού συνόλου είναι αυτά που δημιουργούν μία συγκεκριμένη κουλτούρα, ενώ συνάμα γίνονται φορείς, ή μεταφορείς αυτής. Η έννοια της κουλτούρας εμπεριέχει κάποιο περιεχόμενο και τα τμήματά της ποικίλλουν αναλογικά με την διάταξή τους, την έμφαση και την έντασή τους. “Για παράδειγμα, οι αξίες διαφοροποιούνται και αναδιατάσσονται, σύμφωνα με την εποχή, σε κύριες, ή κυρίαρχες και δευτερεύουσες, σε συμβατικές, ή παρεκκλίνουσες κλπ”. **(22)** Ταυτόχρονα, η έννοια της κουλτούρας εμφανίζει αρκετά προβλήματα, ορισμένα από τα οποία οφείλονται σε δύο διαφοροποιημένες πλευρές της: την εξήγηση και την καταγραφή. Οι έννοιες αυτές ταυτίζονται και αλληλεπικαλύπτονται στο επίπεδο της καθημερινής ζωής, όμως εννοιολογικά διαχωρίζονται με σαφήνεια. Αυτή η αντίθεση που διακατέχει την κουλτούρα, έχει μεταφερθεί στην έννοια της υποκουλτούρας, η οποία περιλαμβάνει εκτός από αντιθέσεις και αντιφάσεις.

(21) «Νεανικές Υποκουλτούρες, Παρεκκλίνουσες Υποκουλτούρες της νεολαίας της εργατικής τάξης», Η Βρετανική θεώρηση και η ελληνική εμπειρία, Αντώνης Ε. Αστρινάκης, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1991.

(22) «Νεανικές Υποκουλτούρες, Παρεκκλίνουσες Υποκουλτούρες της νεολαίας της εργατικής τάξης, Η Βρετανική θεώρηση και η ελληνική πραγματικότητα», Αντώνης Ε. Αστρινάκης, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1991.

Η υποκουλτούρα ως έννοια παρουσιάζει τρία κύρια είδη. Το πρώτο είδος είναι αυτό που σχηματοποιείται έξω από τα όρια της κυρίαρχης κουλτούρας. Για παράδειγμα, οι μετανάστες που βρίσκονται σε μία άλλη χώρα έχουν μια δική τους κουλτούρα, η οποία γίνεται υποκουλτούρα στο πλαίσιο υποδοχής, ή συγχωνεύεται με τις τοπικές, ή περιφερειακές κουλτούρες ή έρχεται σε αντίθεση με την κυρίαρχη κουλτούρα. Το δεύτερο είδος είναι αυτό που δημιουργείται μέσα από την κυρίαρχη κουλτούρα και είναι μία θετική απάντηση στις απαιτήσεις των κοινωνικών και πολιτισμικών δομών. Η μορφή αυτή της υποκουλτούρας εκφράζεται από ορισμένες, ηλιακές και επαγγελματικές ομάδες ατόμων και προσδιορίζονται κοινωνιολογικά ως άτυπες ομάδες. Ο τρίτος τύπος αποτελεί τον κλασσικό τύπο της υποκουλτούρας, όπου αυτή διαμορφώνεται ως αρνητική απάντηση στις κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες μίας κοινωνίας και ουσιαστικά πρόκειται για παρεκκλίνουσες και παραβατικές ομάδες, ή άτομα του ευρύτερου συνόλου. Επιπλέον, πρέπει να αναφερθεί ότι ο υποπολιτισμός, που είναι βασικό στοιχείο της υποκουλτούρας, δημιουργείται προκειμένου να λύσει κάποια προβλήματα που δεν μπορεί η επίσημη κουλτούρα και δεν υπάρχει η δυνατότητα παροχής κοινωνικά εκμαθημένων λύσεων. Η δημιουργία της υποκουλτούρας βασίζεται σε δύο στοιχεία: α) να ενυπάρχει μία τυποποιημένη κατανομή των ατόμων που δημιουργούν ένα ευρύτερο σύνολο, όπου παρατηρείται μία κοινωνική διάθρωση και β) όπου τα άτομα, ή οι κοινωνικοί δράστες πρέπει να βρουν μία συλλογική λύση στα κοινά προβλήματα που αντιμετωπίζουν, όταν δεν έχει βρεθεί μία αποδοτικότερη και πρέπει να αναπτύσσεται μία αλληλεπίδραση μεταξύ τους. Η υποκουλτούρα διατηρείται για ένα χρονικό διάστημα που είναι ίδιο με την διατήρηση του προβλήματος. Γενικότερα, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η υποκουλτούρα δημιουργείται και αναπτύσσεται στις κοινωνίες και στις κοινότητες αυτές που παρατηρείται η ύπαρξη κάποιας μορφής οργανωμένης ομαδοποίησης αξιών, συμπεριφορών και κοινωνικής δράσης και διαμορφώνεται ως μία αντίδραση στις κυρίαρχες διατάξεις των κοινωνικών κανόνων.

Η ύπαρξη της υποκουλτούρας σ' ένα κοινωνικό σύνολο αποτελεί μία ανθρώπινη αλληλεπίδραση που δημιουργείται μέσα σε ένα πλέγμα δομημένων σχέσεων και εναντιώνεται στην υφιστάμενη συμβολική και πολιτισμική κατάσταση που επικρατεί. Ο διαχωρισμός των δύο πλευρών της υποκουλτούρας βασίζεται στο παραπάνω γεγονός. Έτσι, το δομικό επίπεδο αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνεται και διαχωρίζεται μέσα σε ένα συλλογικό πλέγμα σχέσεων κοινωνικών δραστών. Η δεύτερη πλευρά της υποκουλτούρας, το υπαρξιακό επίπεδο, δείχνει τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιείται η προβολή της εικόνας και της ταυτότητας μίας συγκεκριμένης υποκουλτούρας. Ταυτόχρονα, είναι αναγκαίο να ειπωθεί ότι υπάρχουν τρεις παράμετροι και διαστάσεις που χαρακτηρίζουν την υποκουλτούρα και την ύπαρξη της παροδικότητας των υποπολιτισμών. Η πρώτη παράμετρος αφορά την παράλληλη και διαφορετική κοινωνικοποίηση ορισμένων νέων από διαφορετική κοινωνική τάξη οικονομικού και μορφωτικού επιπέδου. Η δεύτερη διάσταση εκφράζει μέσα από την υποπολιτισμική καινοτομία μία πολιτισμική και καλλιτεχνική διαφοροποίηση

όπως για παράδειγμα, η δημιουργία και η ύπαρξη διαφόρων ειδών μουσικής (Rock n Roll, punk rock). Η τρίτη παράμετρος υποδηλώνει μία κοινωνική νοητικότητα (συνήθως ανοδική) για κάποιους νέους, ή ομάδες νέων που εντάσσονται σε διάφορους υποπολιτισμούς με χαρακτηριστικά παραδείγματα ορισμένων καλλιτεχνών (τραγουδιστές, συγκροτήματα κλπ).

Παράλληλα, πρέπει να αναφερθεί ότι υπάρχει μία συγκεκριμένη τυπολογία που εκφράζει την υποκουλτούρα και τον πολιτισμό ενός κοινωνικού συνόλου. Η πρώτη περιλαμβάνει τα νεαρά άτομα μιας κοινωνίας (συνήθως εργατικής τάξης), τον υποπολιτισμικό τρόπο ζωής και τον χουλιγκανισμό γύρω από το ποδόσφαιρο και γενικότερα ο χουλιγκανισμός των σπορ. Ο χουλιγκανισμός ξεκινά από ομάδες συνομήλικων νέων ατόμων που μεταβάλλονται σε συνοικιακές συμμορίες. Αυτό το γεγονός αποτελεί την εξωτερική του προβλήματος της βίας στις σύγχρονες και ανεπτυγμένες κοινωνίες, δεν αναπτύσσει κάποιο υποπολιτισμικό τομέα και δεν ενδιαφέρεται για κάποιο συγκεκριμένο κοινωνικό νόημα. Ο χουλιγκανισμός αποτελεί μία ποινικοποιημένη συμπεριφορά και εντάσσεται στο πλαίσιο της ενίσχυσης, αλλά και εκδήλωσης μιας παρέκκλισης και έκφρασης παραβατικών πράξεων. Η δεύτερη τυπολογία εντάσσεται στην κλασική εγκληματολογική εικόνα των συμπεριφορών και περιλαμβάνει την παραδοσιακή συλλογική νεανική παραβατικότητα με έκφραση ποινικοποιημένων συμπεριφορών. Ακόμη, υπάρχει ο διαχωρισμός αυτής της τυπολογίας, όπου το πρώτο είδος είναι η συγκρουσιακή προσανατολισμένη υποκουλτούρα, η οποία είναι η κύρια αιτία για τις συγκρούσεις και τις μάχες των συμμοριών. Το δεύτερο είδος είναι αυτό της χαλαρής ομάδας, όπου εκφράζει μία ενδιάμεση κατάσταση μεταξύ των συμμοριών και της σύγκρουσης των νεαρών ατόμων με τους γονείς τους και γενικότερα τον τρόπο ζωής τους. Εδώ, πρέπει να αναφερθεί ότι ανήκει και η υποκουλτούρα των τοξικομανών και γενικότερα των ατόμων που κάνουν χρήση ουσιών. Το τρίτο είδος περιλαμβάνει την υποκουλτούρα των νεαρών αυτών ατόμων που πραγματώνουν κλοπές και μ' αυτόν τον τρόπο διαμορφώνεται μία δίοδος ως προς το οργανωμένο έγκλημα από την ηλικία της εφηβείας του ατόμου. Επίσης, ορισμένα χαρακτηριστικά της υποκουλτούρας εκφράζονται με μία συγκεκριμένη ονοματολογία.

Η υποκουλτούρα της σύγκρουσης υποδηλώνει την βία που εκδηλώνεται μέσα από τις παραβατικές πράξεις των συμμοριών. Η εγκληματική υποκουλτούρα υποδηλώνει την κοινωνική δύναμη και το κοινωνικό κύρος και έχει ως άμεσο στόχο τα υλικά αγαθά. Η υποκουλτούρα της απόσυρσης αποτελεί το μέσο αυτό που οδηγεί τους νέους ανθρώπους στην χρήση τοξικών ουσιών. Τέλος, είναι απαραίτητο να ειπωθεί ότι η δημιουργία της υποκουλτούρας ενισχύει την νεανική εγκληματικότητα, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην συλλογική έκφρασή της με διάφορες μορφές.

Η έννοια της συμμορίας

Είναι γεγονός αναμφισβήτητο ότι η έννοια της συμμορίας περιλαμβάνει μία εννοιολογική σημασία και ορισμένα χαρακτηριστικά. Πρωταρχικά, πρέπει να αναφερθεί ότι η ομάδες ατόμων που δημιουργούν τις συμμορίες ανηλίκων είναι συνήθως έφηβοι, ή προέφηβοι που ζουν σε μεγάλα αστικά κέντρα μαζί με τις οικογένειές τους και οι ίδιοι μαζεύονται σε ακάλυπτους χώρους και πάρκα. Οι ομάδες των ανηλίκων σχηματίζονται αυθόρμητα και αποτελούν συμμορίες που βρίσκονται σε αρχικό στάδιο. Κάθε ομάδα νέων ατόμων διαδραματίζει σημαντικό ρόλο ως προς την διαπαιδαγώγηση των εφήβων και τους βοηθά να προσαρμοστούν στην κοινωνική πραγματικότητα, προσδίδοντάς τους κύρος και ένα συναίσθημα κοινωνικής ασφάλειας.

Τα άτομα που συνθέτουν μία συμμορία συνήθως είναι από μία συγκεκριμένη κοινωνική τάξη, έρχονται σε σύγκρουση τόσο με τους γονείς τους, όσο και με την αστυνομία, εφόσον πράττουν παραβατικές πράξεις. Η συμμορία διακατέχεται από συγκεκριμένους κανόνες, έχει το δικό της υποπολιτισμικό στυλ, περιλαμβάνει συγκεκριμένες συμπεριφορές που εκδηλώνονται τις περισσότερες φορές με βίαιες συγκρούσεις. Παράλληλα, πρέπει να αναφερθεί ότι μεταξύ των μελών της συμμορίας αναπτύσσεται στενή διαπροσωπική σχέση, ενότητα που δημιουργείται από την αλληλεπίδραση, κίνηση της συμμορίας σε ομαδικό επίπεδο, σύγκρουση και παραπτωματικές ενέργειες μετά από προγραμματισμό. Η συλλογική αυτή συμπεριφορά έχει ως αποτέλεσμα για την συμμορία, την δημιουργία μιας παράδοσης ως αναφορά στην έκφραση της συμπεριφοράς των ατόμων που την αποτελούν, μία εσωτερική οργάνωση, αλληλεγγύη, συμπόνια και κοινή ηθική. Επιπλέον, παρουσιάζεται μία ομαδική συνείδηση των μελών και μία χαρακτηριστική προσκόλληση σε μία συγκεκριμένη εδαφική περιοχή της πόλης. Επίσης, τα μέλη της συμμορίας προβαίνουν συχνά στην χρήση οινόπνευματων ποτών και τοξικών ουσιών, ενώ η ανάπτυξη του πνεύματος της αλληλεγγύης της ομάδας ωθεί τα μέλη της σε διάφορες μορφές διασκέδασης, ή σε οργιαστική, συγκρουσιακή δράση που πολλές φορές είναι καταστρεπτική. Μία δράση, η οποία είναι αποτέλεσμα λογικής σκέψης, συζήτησης και προμελέτης που πραγματώνεται μεταξύ των ατόμων που αποτελούν τη συμμορία. Τέλος, κάθε συμμορία έχει μια συγκεκριμένη ιεραρχία, απαλλαγμένη από συμβατικότητες και περιορισμούς που διακατέχουν μία κοινωνία.

Ταυτόχρονα, είναι αναγκαίο να διατυπωθεί ότι συμμορίες έχουν διάφορες μορφές, οι οποίες δεν εξελίσσονται πέρα από τα αρχικά τους στάδια. Ένα κύριο χαρακτηριστικό κάθε μορφής που λαμβάνει μία συμμορία είναι η εφήμερη ενότητα και συνοχή που έχουν. Η δημιουργία μιας συμπαγούς ομάδας είναι αποτέλεσμα κάποιων ευνοϊκών προϋποθέσεων που οδηγούν στην ανάπτυξη μιας “ώριμης” συμμορίας που έχει μία μακρά χρονικής εξέλιξης, αλλά και μιας οξείας και διαρκούς σύγκρουσης. Η πίστη των μελών ως προς το σύνολο της ομάδας είναι μεγάλη, όπως και το ηθικό, ενώ οι εσωτερικές προστριβές και οι διαμάχες ελάχιστες. Πολλές από τις συμμορίες των ανηλίκων μετατρέπονται σε μία

κοινωνική αποδεκτή ομάδα. Συνήθως, τα μέλη της συμμορίας εντάσσονται σε ποδοσφαιρικά σωματεία και σε διάφορες πολιτιστικές, ή πολιτικές οργανώσεις. Τα άτομα των συμμοριών που αλλάζουν την μορφή της ομάδας που εντάσσονταν, έχουν συνήθως ηλικία δεκαέξι έως δεκαοκτώ ετών και έχουν δεχτεί κάποια στοιχεία κοινωνικοποίησης που τους βοήθησαν στην αλλαγή αυτή. Όμως, υπάρχει η παράμετρος που καθοδηγεί την συμμορία ως προς την παράνομη δράση της και όχι στην φυσιολογική επανένταξη των μελών της, σύμφωνα με τους κανόνες και τα πρότυπα συμπεριφοράς που διακατέχει ένα κοινωνικό σύνολο.

Επιπρόσθετα, είναι απαραίτητο να αναφερθεί ότι οι συμμορίες διαχωρίζονται ως προς την μορφή αναλογικά και με την ηλικία των μελών τους. Έχουν παρατηρηθεί συμμορίες όπου τα μέλη τους είναι έως δώδεκα ετών (παιδών), νεότερων εφήβων (12 έως 15 ετών) και μεγαλύτερων εφήβων (16 έως 18 ετών), χωρίς να είναι απόλυτος ο διαχωρισμός αυτός. Οι συμμορίες των παιδιών έχουν μία χαλαρή μορφή και δράση, περιορίζονται στον χώρο της συνοικίας και τα μέλη της είναι απλά ταραχοποιά στοιχεία. Οι συμμορίες που αποτελούνται από εφήβους έχουν μία καλύτερη οργάνωση, η δράση τους και οι συναντήσεις τους αφορούν έναν ευρύτερο χώρο και το κύριο χαρακτηριστικό τους είναι η εγκληματική πράξη. Επιπλέον, έχουν παρατηρηθεί συμμορίες όπου η σύνθεσή τους περιλαμβάνει μέλη αναλογικά με την εθνικότητά τους και την φυλή. Αυτό το γεγονός οφείλεται κατά κύριο λόγο στους μετανάστες που έχει μία χώρα. Τέλος, οι συμμορίες απαρτίζονται κατά κύριο λόγο από αγόρια, ενώ οι ανάλογες ομάδες κοριτσιών είναι περιορισμένες, όπου η μορφή τους έχει τη μορφή παρέας και συντροφιάς.

Δομή και δράση της συμμορίας.

Κάθε συμμορία διακατέχεται από μία συγκεκριμένη δομή, όπου η οργάνωση διαμορφώνεται και επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες. Αρκετές φορές, η συμμορία συγκροτείται αναλογικά με τις επιδράσεις του κοινωνικού περιβάλλοντος, λαμβάνοντας υπόψη τα ισχύοντα πρότυπα διαφθοράς και εγκληματικότητας. Οι μεγαλύτεροι σε ηλικία παραβάτες χρησιμοποιούν μέλη των συμμοριών ανηλίκων, ή και ολόκληρες τις συμμορίες ως βοηθούς σε εγκληματικές πράξεις, ενώ συνάμα τους δείχνουν τον τρόπο και την μέθοδο διάφορων ανάλογων πράξεων. Η επιρροή των ατόμων που έχουν **μία** χρόνια παραπτωματική δράση είναι μεγάλη και ιδιαίτερα των ανθρώπων αυτών που αποτελούν πρότυπα στον ανάλογο χώρο. Η γλώσσα που χρησιμοποιούν περιλαμβάνει ιδιωτισμούς που αφορούν τον υπόκοσμο και λαμβάνει μία συμβολική έννοια που εκφράζει τον ιδιαίτερο κώδικα επικοινωνίας που έχουν μεταξύ τους. Ένα χαρακτηριστικό της επικοινωνίας και της γλώσσας που χρησιμοποιούν τα μέλη των συμμοριών είναι η αισχρολογία, όπως τα χυδαία αστεία και οι εκφράσεις προσφώνησης κάθε μέλους της συμμορίας. Οι προσφωνήσεις των μελών αφορούν τα ψευδώνυμα που χρησιμοποιούνται για να προκαλέσουν σύγχυση στην αστυνομία, για να δώσουν κύρος στους ανήλικους

παραβάτες και να διαμορφώσουν μία ανάλογη εικόνα με τα πρότυπα που έχουν. Επίσης, είναι αναγκαίο να ειπωθεί ότι τα ονόματα των συμμοριών εκφράζουν κάποιες απραγματοποίητες επιθυμίες των μελών, ενισχύοντας τις προσωπικότητές τους και δίνοντας μεγάλη σημασία στην κοινωνική τους θέση.

Παράλληλα, πρέπει να διατυπωθεί ότι η συμμορία αντιπροσωπεύει μία υποτυπώδη κοινωνία, η οποία διακατέχεται από μία συγκεκριμένη οργάνωση και κανόνες συμπεριφοράς και διαγωγής, οι οποίοι επιβάλλονται με διάφορους τρόπους και εξασφαλίζουν έναν αρμονικό ομαδικό βίο. Ένα βασικό χαρακτηριστικό της οργάνωσης των συμμοριών ανηλικών είναι η ενότητα που τις διακατέχει και βασίζεται στην έννοια των απόψεων, των πεποιθήσεων και των συνηθειών των μελών της συμμορίας, αλλά και της ευρύτερης κοινότητας. Ακόμη, τα συναισθήματα και οι αντιλήψεις των μελών αποκτούν μία κοινή βάση, ενδυναμώνοντας την ενότητα της συμμορίας και τα μέλη αισθάνονται ως ένα “σώμα”, όπου οι προσωπικές επιθυμίες εντάσσονται στους σκοπούς της ομάδας. Αυτό το πνεύμα της ενότητας μίας συμμορίας εκφράζεται εξωτερικά με τον ενθουσιασμό των ανηλικών μελών της για συζητήσεις, για διασκέδαση και για τις υπόλοιπες ομαδικές δραστηριότητες. Η ισχυροποίηση της ενότητας εξαρτάται από την έκφραση των επιδιώξεων της συμμορίας, όπως και από την χάραξη πολιτικής και δράσης που συνδέονται με κάποιες παραδόσεις που αφορούν την οργάνωση και την δραστηριοποίηση της συμμορίας. Επίσης, η συμμορία ανηλικών είναι αρκετές φορές ικανή για την λήψη φράσεων (παράδειγμα: μία οργανωμένη ληστεία), όπου απαιτείται ομαδική μελέτη, εφαρμογή προγράμματος, στοιχεία που βασίζονται στην ανάπτυξη της σύμπνοιας και της αλληλεγγύης.

Κάθε συμμορία έχει δικούς της κανόνες διαγωγής και συμπεριφοράς, οι οποίοι διαμορφώνονται με βάση τα πρότυπα του περιβάλλοντος, τα ομαδικά συναισθήματα των μελών της συμμορίας, όπως και της ιδιαίτερης φύσης και έννοιας αυτής. Παράλληλα, πρέπει να διατυπωθεί ότι η αφοσίωση των μελών στην συμμορία είναι ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της, ενώ αντίθετα η προδοσία αποτελεί μία από τις σοβαρότερες παραβάσεις. Επιπλέον, κάθε παράβαση των κανόνων διαγωγής και συμπεριφοράς επισύρει κάποια τιμωρία που είναι συνήθως σωματική, αλλά μπορεί να λάβει και μία αυστηρότερη μορφή, με έσχατο μέσο την αποβολή του μέλους από την συμμορία που ανήκει. Αυτό το γεγονός σημαίνει ότι η συμμορία έχει η ίδια δικές της μεθόδους απονομής δικαιοσύνης που βασίζεται στην κοινή γνώμη των μελών της. Επιπρόσθετα, πρέπει να αναφερθεί ότι υπάρχουν και μέθοδοι ελέγχου της συμπεριφοράς των ανηλικών – μελών της συμμορίας, όπως για παράδειγμα η γελοιοποίηση και ο χλευασμός ορισμένων καταστάσεων, γεγονότων και προσώπων, όπως και η επιβράβευση και ο θαυμασμός. Στοιχεία, τα οποία αποτελούν μία θετική μέθοδο ελέγχου που γίνεται από το ανώτερο μέλος της συμμορίας (επιβράβευση) και το αντίστροφο (θαυμασμός). Αρκετές φορές η συμμορία προάγει τα ελαττώματα των πρωτόγονων ομάδων, καλλιεργώντας συμπεριφορές και ενέργειες που εμπεριέχουν βία και παράνομη δράση. Ακόμη πρέπει να αναφερθεί ότι ως ένας άτυπος εσωτερικός κανόνας και νόμος που ενυπάρχει σε κάθε συμμορία είναι η αντεκδίκηση. Η φιλία παρουσιάζεται μόνο ανάμεσα στα μέλη της συμμορίας,

χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν και προστριβές, ενώ εμφανίζεται έντονα και το συναίσθημα μίσους για τα πάντα που βρίσκονται εκτός αυτής.

Επιπρόσθετα, είναι απαραίτητο να διατυπωθεί ότι η τελική μορφή της συμμορίας διαμορφώνεται από το αποτέλεσμα των συγκρούσεων και ανταγωνισμός που συνεπάγονται από την δραστηριότητα της συμμορίας. Αρχικά, ο αριθμός των μελών αντιστοιχεί σ' αυτόν που είναι αναγκαίος για την διατήρηση των προσωπικών σχέσεων των ανηλικών μελών, μέσα στη συμμορία. Σε διαφορετική περίπτωση, όταν δηλαδή δεν υπάρχει η προηγούμενη προϋπόθεση, ο έλεγχος των μελών της συμμορίας και η ομαδική της δράση γίνεται δυσχερής. Γενικότερα, η οργάνωση και η δράση της συμμορίας επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τις στενές σχέσεις φιλίας που δημιουργούνται ανά δυάδες μεταξύ των μελών. Αυτοί οι δεσμοί σχέσεων αποτελούν τις περισσότερες φορές τους βασικούς πυρήνες των συμμοριών, όπου η προσθήκη και ενός τρίτου ατόμου αναπτύσσει περίπλοκες καταστάσεις και προστριβές. Ως ομάδα μία συμμορία συνάπτει σχέση και με άλλες συμμορίες με τη μορφή είτε μιας συμμαχίας, είτε μέσω φιλικών, ή τυπικών σχέσεων προκειμένου να αντιμετωπίσουν έναν κοινό εχθρό, ή κίνδυνο, ή να συνεργαστούν για την επίτευξη κοινών συμφερόντων.

Παράλληλα, η εσωτερική διάρθρωση των συμμοριών καθορίζεται από τη θέση και τον τρόπο που την καταλαμβάνει κάθε μέλος της. Κάθε ανήλικος που είναι μέλος μίας συμμορίας διαδραματίζει ένα ρόλο μέσα στην ομάδα, κατέχει μία συγκεκριμένη θέση σε σχέση με τους υπόλοιπους, έχοντας μία ορισμένη προσωπικότητα που εκφράζεται μέσα σ' αυτή την θέση και τον ρόλο. Σε μία εξελιγμένη συμμορία, το πλέγμα των σχέσεων των μελών που κατέχουν μία θέση και την εκφράζουν μ' έναν ρόλο, αποτελεί μία τέλεια οργανωμένη ομάδα. Έτσι, κάθε ανήλικος αναλαμβάνει συγκεκριμένες δραστηριότητες και υποχρεώσεις σύμφωνα με τους κανόνες και την πειθαρχία που επιβάλλει η ομάδα. Η σύνθεση της συμμορίας δεν είναι στατική και άκαμπτη, αλλά μεταβάλλεται μέσα από τη δράση της, όπου "ωριμάζει" και πολλές φορές προσθέτονται νέα μέλη, αλλάζοντας ο αριθμός των μελών. Οι μεταβολές εντός και εκτός της συμμορίας οδηγούν την ομάδα σε απόκτηση μεγαλύτερης εμπειρίας και στην γενικότερη αλλαγή της, αλλά κάτω από ορισμένες συνθήκες υπάρχει η πιθανότητα να διασπαστεί και να διαλυθεί.

Η δράση της συμμορίας και οι συγκρούσεις που επιφέρει η δραστηριότητά της οδηγούν σε μία διάκριση των μελών της σε κάποιες κατηγορίες όπου ο αρχηγός και οι υπαρχηγοί αποτελούν τον "ενδότερο κύκλο". Στην συνέχεια παρατηρούνται τα απλά μέλη που διακρίνονται με βάση τις ικανότητες που εμφανίζουν στην δράση της συμμορίας, καθώς και ορισμένα άτομα που είναι απλά "οπαδοί ή θαυμαστές" των μελών και γενικότερα της συμμορίας. Όσοι δεν είναι μέλη της συμμορίας μπορούν να την εγκαταλείψουν, αλλά μπορούν να διαδραματίσουν ένα ρόλο, αυτόν του εμψυχωτή που ενθαρρύνει και επιδοκιμάζει τα υπόλοιπα μέλη προσφέροντας μ' αυτόν τον τρόπο μία μορφή υπηρεσίας. Όμως, πρέπει να ειπωθεί ότι μέσα από αυτά τα στοιχεία υπάρχει η πιθανότητα να αναπτυχθεί κάποιος πυρήνας, που θα εξελιχθεί σε μία άλλη συμμορία. Η κατάληψη μίας θέσης σε μία τέτοιου είδους ομάδα από έναν ανήλικο που κατοικεί

σε μία υποβαθμισμένη περιοχή είναι ίσως η μοναδική του ευκαιρία για κοινωνική αναγνώριση. Πιο συγκεκριμένα, η θέση κάθε μέλους μέσα στην ομάδα εξαρτάται από τις έμφυτες και επίκτητες ιδιότητές του. Επιπλέον, μεγάλη σπουδαιότητα διαδραματίζουν οι δεξιότητες του χαρακτήρα, οι πεποιθήσεις, τα συναισθήματα και η προσωπικότητα κάθε μέλους. Ακόμη, πρέπει να αναφερθεί ότι εξαιτίας των συγκρούσεων των συμμοριών, ένα χαρακτηριστικό των μελών τους, που είναι σημαντικό, αποτελεί η μαχητικότητα που τους διακρίνει και η ανάδειξη του ισχυρότερου μέλους γίνεται μετά από αγώνα με τον αντίπαλο. Συνάμα, η τραχύτητα αποτελεί συχνά ένα εφόδιο με το οποίο οι ανήλικοι αποκτούν κύρος και αυτοί που συλλαμβάνονται, ή καταδικάζονται και βρίσκονται εγκλεισμένα σε κάποιο σωφρονιστικό ίδρυμα επισύρουν τον γενικό θαυμασμό.

Βέβαια, η έκφραση της θέσης μέσω του ρόλου κάθε μέλους μέσα στην συμμορία παρουσιάζεται μέσα από την δράση και την αρμοδιότητα που λαμβάνει κάθε ένα. Έτσι, η κυριότερη θέση μετά από αυτή του ηγέτη, είναι αυτή του “εγκεφάλου” της συμμορίας, όπου το άτομο διακατέχεται από φαντασία και εμφύια, χωρίς να έχει σωματική δύναμη. Αρκετές φορές μέσα στην συμμορία εμφανίζεται και ο “αστείος” χαρακτήρας ενός μέλους που με την προσβλητική και θρασύτατη συμπεριφορά του, αλλά και με την φήμη του γελωτοποιού που τον ακολουθεί, λαμβάνει έναν ρόλο κωμικού μέσα στην ομάδα. Ακόμη, μέσα στην συμμορία εμφανίζεται και ο χαρακτήρας του “υπερόπτη”, όπου ο ανήλικος καυχείται για τις ικανότητές του και προσπαθεί να τις επιδεικνύει συνεχώς προκειμένου να προσελκύσει την προσοχή των υπόλοιπων μελών και να επιβληθεί. Το αποτέλεσμα, βέβαια, είναι ακριβώς το αντίθετο από αυτό που επιθυμεί το μέλος της ομάδας που χαρακτηρίζεται ως υπερόπτης και σπάνια αντιλαμβάνεται την κατάσταση αυτή. Κάθε συμμορία διαθέτει άτομα, τα οποία έχουν περιορισμένη εμφύια και διανοητική και σκέψη και είναι το πρόσωπο που εμφανίζεται ως ο “βλάκας” ή ως “αγαθός” ή και ως “αρνί”. Παράλληλα, πρέπει να ειπωθεί ότι ο αριθμός και η ποικιλία των θέσεων των ανήλικων μελών μέσα σε μία συμμορία εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τα είδη των ασχολιών της συμμορίας. Συνάμα, παρατηρείται ένας καταμερισμός του έργου, του οποίου έκταση εξαρτάται από τον βαθμό εξειδίκευσης της δράσης της συμμορίας. Έτσι, κάθε μέλος μέσα στην συμμορία κατέχει ένα όνομα, ή ψευδώνυμο, ή έναν χαρακτηρισμό ανάλογα με την προσωπικότητα που έχει, ενώ συχνά μ’ αυτόν τον τρόπο υποδηλώνεται και η εκτίμηση που τυγχάνει κάθε ανήλικος μέσα στην συμμορία.

Βέβαια, σε κάθε τέτοιου είδους ομάδα υπάρχει ο αρχηγός, όπου διακρίνεται στις εκδηλώσεις που προσελκύουν το ιδιαίτερο ενδιαφέρον των υπολοίπων μελών. Αρχηγός μίας συμμορίας γίνεται το άτομο αυτό που αναγνωρίζεται από τα υπόλοιπα μέλη για τις ικανότητες και τα προσόντα που έχει και είναι και ο “φυσικός ηγέτης” της ομάδας, ο οποίος δεν εκλέγεται με βάση κάποια ψηφοφορία όπως γίνεται σε κοινωνικά αναγνωρισμένες ομάδες. Κάθε αρχηγός είναι απαραίτητο να ανταποκρίνεται στον ρόλο του ηγέτη, όπου δεν πρέπει να πτοείται από διάφορους κινδύνους και να διατηρεί την λογική και την ψυχραιμία του σε περιόδους κρίσης. Ακόμη, είναι ένα άτομο δραστήριο και

ενεργητικό και λαμβάνει κρίσιμες αποφάσεις γρήγορα, ενώ η παρουσία του εμπνέει εμπιστοσύνη στα μέλη της συμμορίας. Επιπρόσθετα, έχει την ικανότητα να συγκεντρώνει την ομάδα προκειμένου να συζητήσουν διάφορα θέματα που απασχολούν τα μέλη της, ή όταν πρόκειται να δράσουν. Ο αρχηγός της συμμορίας έχει περισσότερες κοινωνικές γνωριμίες από όλα τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας και λειτουργεί ως εκπρόσωπός της ως αναφορά στις σχέσεις με άλλες συμμορίες. Η επιβολή του αρχηγού βασίζεται στον λόγο και την πειθώ που διαθέτει και η υπεροχή του οφείλεται στον θαυμασμό που ο ίδιος προκαλεί. Επίσης, αποτελεί παράδειγμα προς μίμηση για τα υπόλοιπα μέλη της συμμορίας, τα οποία αφηγούνται με υπερηφάνεια τα κατορθώματά του, ενώ καμία απόφαση δεν λαμβάνεται αν δεν εγκριθεί απ' αυτόν. Ο αρχηγός διευθύνει την συμμορία ασκώντας μεγάλη επίδραση στα μέλη της. Τέλος, έχει την δυνατότητα να κατευθύνει την δράση της ομάδας, όπου μπορεί να εξακολουθεί να είναι παράνομη και παραβατική, ή να μετασχηματίζει την ομάδα σε μία υγιή, νόμιμη και κοινωνικά αναγνωρίσιμη συνάθροιση ατόμων που επιδίδονται σε πολιτισμικές, καλλιτεχνικές και αθλητικές δραστηριότητες.

Γενικότερα, θα ήταν εφικτό να διατυπωθεί ότι η οργάνωση και η δράση της συμμορίας διακατέχεται από ορισμένα χαρακτηριστικά. Ιδιαίτερα η δράση της και πιο συγκεκριμένα ο χαρακτήρας της δίνει την δυνατότητα, όταν ανήλικα μέλη της συμμορίας, που διανύουν κατά κύριο λόγο την εφηβεία, να διαφύγουν της μονοτονίας. Αυτή η τάση, που εμφανίζεται στους ανθρώπους και είναι γενικότερο χαρακτηριστικό της ζωής, είναι ιδιαίτερα έντονη στους εφήβους, οι οποίοι διακατέχονται από την επιθυμία να αποκτήσουν νέες εμπειρίες και να γνωρίσουν το άγνωστο. Η δυνατότητα αυτή παρέχεται στους εφήβους μέσα από την δράση της συμμορίας που “υπόσχεται” πολλές και όμορφες συγκινήσεις, όπου αρκετές από αυτές είναι καινούριες και πρωτότυπες. Επίσης, η εφηβεία είναι η περίοδος αυτή όπου τα άτομα που βρίσκονται στην ηλικία αυτή λατρεύουν τους ήρωες και μιμούνται κάποια πρότυπα. Κάθε ανήλικος – μέλος μιας συμμορίας μιμείται μέσα από τις πράξεις του το φανταστικό, ή το πραγματικό πρόσωπο, το οποίο θαυμάζει. Επιπλέον, πρέπει να διατυπωθεί ότι η έντονη επιθυμία για περιπέτεια υποδηλώνει τον τρόπο με τον οποίο κατανοείται η συμπεριφορά και η δράση μίας συμμορίας.

Επιπρόσθετα, πρέπει να αναφερθεί ότι κάθε συμμορία εντάσσει την δράση της σε μία συγκεκριμένη περιοχή, πέρα της οποίας δεν εκτείνεται η δραστηριότητά της σε μεγάλο βαθμό. Η περιοχή αυτή είναι το κέντρο δράσης, αποτελεί τον χώρο που διαδραματίζονται οι συγκρούσεις και οι περιπέτειες. Ακόμη, μέσα σ' αυτόν τον χώρο, η συμμορία διανυκτερεύει εκεί, όταν τα μέλη της βρίσκονται μακριά από τα σπίτια τους, είναι ο τόπος συναναστροφής όλων των μελών της συμμορίας και λαμβάνει το ρόλο του ασύλου και του κρησφύγετου, όταν διώκεται η συμμορία από τους αστυνομικούς. Η περιοχή που δραστηριοποιείται κάθε συμμορία είναι συνήθως η ευρύτερη συνοικία στην οποία κατοικούν τα μέλη της και εκεί καταστρώνουν τα σχέδια δράσης του και μοιράζονται την λεία που κατακτούν. Κάθε συμμορία έχει μέσα στην συνοικία που εντάσσεται χώρους διασκέδασης και περιπετειών, που είναι οι ανοικτοί χώροι, τα αλσύλλια, τα εμπορικά κέντρα, οι οδοί της περιοχής και οι

σιδηροδρομικοί σταθμοί. Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι τα όρια του φυσικού περιβάλλοντος του χώρου της συμμορίας, όπως η τοπογραφική διαμόρφωση και τρόπος διάταξης των οδών και των κτιρίων επιδρούν όσον αφορά την οργάνωση και την συμπεριφορά της συμμορίας.

Έγκλημα και συμμορία

Είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι η συμμορία συνδέεται άμεσα με μία παραβατική δράση που διαμορφώνεται έξω από τους κανόνες της ηθικής και τους νόμους που επιβάλλει κάθε κοινωνία. Η συμμορία δεν δημιουργεί καινούρια ενδιαφέροντα, αλλά προέρχονται μέσα από το κοινωνικό περιβάλλον που εντάσσεται και στην συνέχεια ακολουθεί ένα πλάνο – σχέδιο δράσης που εμφανίζεται στην περιοχή αυτή. Γενικότερα, η δραστηριότητα της συμμορίας απορροφάται σε επιβλαβή ενδιαφέροντα και η εκδηλωμένη δράση της χαρακτηρίζεται αντικοινωνική, παραβατική και εγκληματική, εφόσον βρίσκεται σε αντίθεση με τα φυσιολογικά πρότυπα συμπεριφοράς της κοινωνικής και προσωπικής ζωής των ατόμων – μελών ενός κοινωνικού συνόλου.

Μία από τις παράνομες δραστηριότητες των ανήλικων μελών μίας συμμορίας είναι η συλλογή παλαιών αντικειμένων, όπου τα πουλάνε σε διάφορα άλλα καταστήματα και κυρίως παλαιοπωλεία, ή αναλογικά με το είδος του παλιού αντικειμένου που είχαν κλέψει. Αυτή η συγκεκριμένη δραστηριότητα είναι ιδιαίτερα επικερδής και παρακινούν τους ανήλικους σε εγκλήματα κατά της περιουσίας, όπου η κλοπή κατέχει την πρώτη θέση ως αναφορά στην εγκληματική δραστηριότητα της συμμορίας. Ο τρόπος και τα είδη των κλοπών βρίσκονται σε μεγάλο βαθμό ανάπτυξης, η εφευρετικότητα των εφήβων είναι ανεξάντλητη και η πώληση τους αποφέρει οικονομικά οφέλη. Εκτός από την διάρρηξη καταστημάτων και επιχειρήσεων που είναι ένα συνηθισμένο φαινόμενο, τα μέλη της συμμορίας ληστεύουν και άτομα διαφόρων ηλικιών που βρίσκονται κατά τις νυχτερινές ώρες στην περιοχή τους όπως και άτομα που βρίσκονται σε μέθη. Αρκετές φορές η ληστεία μεμονωμένων ατόμων συνοδεύεται με κάποια μορφή κακοποίησης που συνήθως είναι ξυλοδαρμός με πρόκληση σωματικών βλαβών. Ακόμη, οι ληστείες και οι κλοπές συνδέονται άμεσα με διάφορες φθορές και καταστροφές, που πολλές φορές είναι άσκοπες και αποσκοπούν στην εκδίκηση για μία αδικία που έγινε, ή που πιστεύουν τα μέλη της συμμορίας ότι έγινε. Επίσης, πρέπει να ειπωθεί ότι οι φθορές και οι καταστροφές, οι οποίες γίνονται, οφείλονται πολλές φορές στην εκδήλωση μνησικακίας προς όλο τον κόσμο, στην πρόκληση καταδίωξης και απόλαυσης χονδροειδών αστείων σε βάρος των θυμάτων. Η διαδικασία της κλοπής και της φθοράς της ξένης περιουσίας δεν επιφέρει κάποιο συναίσθημα ενοχής στους ανήλικους, αλλά ο κίνδυνος που εμπεριέχεται σε τέτοιου είδους πράξεις τους προσελκύει, γιατί εμπεριέχεται το στοιχείο της περιπέτειας, όπως και οι οικονομικές απολαβές.

Ταυτόχρονα, είναι αναγκαίο να διατυπωθεί ότι παρατηρούνται συμπλοκές, συγκρούσεις και διαμάχες μεταξύ των συμμοριών, οι οποίες είναι ιδιαίτερα

επιζήμιες για το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο. Οι συμμορίες βρίσκονται σε ένα συνεχή αγώνα συγκρούσεων προκειμένου να διατηρήσουν τους χώρους “ιδιοκτησίας τους” και τις περιοχές που ελέγχουν, όπως και την σωματική ασφάλεια των μελών. Η θέση μίας συμμορίας μέσα στην συνοικία και γενικότερα στον κοινωνικό περίγυρο, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την μαχητικότητά της, που τίθεται σε σύγκριση με αυτή των υπολοίπων συμμοριών. Πιο συχνές διαμάχες μεταξύ των συμμοριών είναι οι εδαφικές, εφόσον κάθε συμμορία που βρίσκεται σε μία περιοχή, αισθάνεται ότι της ανήκει και γι’ αυτό την προασπίζει. Οι εχθροί των συμμοριών είναι αντίπαλες συμμορίες, μέλη ομάδων άλλων εθνικοτήτων, ή φυλών, οι καταστηματαρχές και οι επιχειρηματίες που ληστεύουν, η αστυνομία, οι γονείς και οι γείτονες. Η παραμικρή προσβολή και αντίθεση απέναντι στην συμμορία δημιουργούν μία τεταμένη κατάσταση και επιφέρουν την κρίση. Παρατηρούνται ακόμη, εκτός από περιόδους σύγκρουσης και τεταμένων καταστάσεων, περίοδοι ειρήνης, συναίνεσης και συνδιαλλαγής μεταξύ των αντίπαλων συμμοριών, όπου ο συμβιβασμός δεν διαρκεί για μεγάλο χρονικό διάστημα. Επίσης, πρέπει να αναφερθεί ότι κατά την διάρκεια των συγκρούσεων των συμμοριών, ο νόμος που κυριαρχεί είναι “οφθαλμόν αντί οφθαλμού και οδόντα αντί οδόντος”.

Επιπρόσθετα, είναι απαραίτητο να αναφερθεί ότι οι συμμορίες πολλές φορές επιδίδονται σε ταραχές, βιαιότητες και σε προκλητικές συμπεριφορές, χαρακτηριστικό της ομαδικής εξέγερσης και του επαναστατικού πνεύματος των εφήβων – μελών της συμμορίας κατά του κοινωνικού περίγυρου. Η κατάσταση αυτή οδηγεί πολλές φορές σε συρράξεις των συμμοριών, όπου η βιαιοπραγίες, οι βανδαλισμοί και οι καταστροφές είναι τα κύρια χαρακτηριστικά που διαφαίνονται. Επιπλέον, τα μέλη και ιδιαίτερα ο αρχηγός της συμμορίας είναι άτομα που αποτελούν τον κεντρικό πυρήνα αυτής και παρουσιάζουν συνήθως μία ψυχοσυναισθηματική διαταραχή και μία δυσκολία ως αναφορά στην κοινωνική προσαρμογή. Έτσι, δυσκολεύονται να δημιουργήσουν και να διατηρήσουν σταθερότερες, μονιμότερες και πιο ουσιαστικές και φυσιολογικές σχέσεις, όπου τα βαθιά συναισθήματα μειονεξίας εμφανίζουν και παρουσιάζουν μία τραχύτατη και βάνανση συμπεριφορά. Η συμμετοχή των ανηλίκων σε μία συμμορία που εκδηλώνει μία βίαιη συμπεριφορά, αποτελεί μια διέξοδο και έναν τρόπο ικανοποίησής τους, αλλά και μ’ αυτόν τον τρόπο βρίσκουν και αποκτούν μία κοινωνική θέση. Η συμμορία, εκτός από τα μέλη του κεντρικού πυρήνα, περιλαμβάνει και τα οριακά μέλη που είναι ένας μικρός αριθμός ανηλίκων – μελών που συμμετέχει προσωρινά στην δράση της ομάδας.

Επιπρόσθετα, η υπερβολική επιθυμία της ομάδας της συμμορίας για περιπέτεια και αλλαγή, την οδηγεί στο να λαμβάνει συχνά την μορφή της περιπλάνησης, η οποία ανάγεται και συνδέεται με την πορειομανία, την αλητεία και το έγκλημα. Η έντονη επιθυμία των εφήβων – μελών της συμμορίας τους οδηγεί να γνωρίσουν άγνωστες περιοχές, να διασκεδάσουν και να δουν κάποια νέα πράγματα, να θαυμάσουν ακόμη και κάποια αξιοθέατα, αλλά και να συναντήσουν νέα πρόσωπα, συνήθως μέλη άλλων συμμοριών. Όταν οι έφηβοι θέλουν να διανύσουν κάποια αρκετά μεγάλη απόσταση συνήθως κλέβουν κάποιο

μεταφορικό μέσο (αυτοκίνητα, ή μηχανές) συνδέοντας έτσι την επιθυμία των ανήλικων μελών μιας συμμορίας για περιπλάνηση, οφείλεται στην τάση φυγής από τον ανιαρό και μονότονο τρόπο ζωής τους, όπως και από την επιθυμία να βιώσουν κάτι το διαφορετικό, δηλαδή μία περιπέτεια και τον κίνδυνο που μπορεί να ενυπάρχει. Πολλές φορές η περιπλάνηση αυτή που δεν οδηγεί σε ένα συγκεκριμένο στόχο και σκοπό επιφέρει την ανάλωση κάποιας ηθικής ενέργειας και διαφθοράς, ενώ παράλληλα η περιήγηση και η συνεχής κίνηση χωρίς κάποιον συγκεκριμένο προσδιορισμό που γίνεται “χάρη σε κάποια αλλαγή”, οδηγεί στην ύπαρξη και έκφραση ελαττώματος και πάθους. Ακόμη, είναι αναγκαίο να αναφερθεί ότι η δράση και η πορεία της συμμορίας επηρεάζεται από το φύλο, την ηλικία και την βιολογική ανάπτυξη των μελών της. Σε μία συμμορία, όπου τα μέλη της είναι αγόρια σε εφηβική ηλικία, παρατηρείται μία αδιαφορία και πολλές φορές εχθρότητα απέναντι στο γυναικείο φύλο, χωρίς όμως να απουσιάζει το ενδιαφέρον τους για την γενετήσια ορμή που εκδηλώνεται με διάφορες πράξεις αυτοερωτισμού. Η αποστροφή αυτή των μελών της συμμορίας απέναντι στο γυναικείο φύλο οφείλεται στην απορρόφηση του ζήλου, του χρόνου και της αφοσίωσής τους στην ομάδα με αποτέλεσμα να παρεμποδίζεται η δραστηριότητα αυτής. Επίσης, οι έφηβοι – μέλη των συμμοριών επιδίδονται σε ερωτικές και ανήθικες πράξεις σε διάφορα κακόφημα νυχτερινά κέντρα με πόρνες, ενώ έχουν παρατηρηθεί και πράξεις ασέλγειας πάνω σε γυναίκες. Παράλληλα, πρέπει να αναφερθεί ότι οι σύντροφοι των μελών μιας συμμορίας κατέχουν μία ιδιόζουσα θέση. Ορισμένες φορές συμμετέχουν ενεργά στην βίαιη δράση της συμμορίας, όπου ο ρόλος του φύλου της γυναίκας εξισώνεται μ’ αυτόν του άνδρα, ενώ η συνηθέστερη εικόνα του ρόλου της γυναίκας σε σχέση με τα μέλη της συμμορίας είναι αυτή της ερωμένης. Μέσα στις ομάδες των συμμοριών, τις περισσότερες φορές, υπάρχουν μέλη με διαταραγμένη ψυχική ισορροπία και προσωπικότητα και αδυνατούν να αναπτύξουν φυσιολογικές σχέσεις και επαφές με το άλλο φύλο. Ταυτόχρονα, πρέπει να ειπωθεί ότι το κοινωνικό περιβάλλον διαδραματίζει σημαντικό ρόλο, όπου όταν υπάρχει κοινωνική, οικονομική εξαθλίωση και κρίση των ηθικών αξιών, στοιχεία που ξεκινούν από την οικογένεια, οδηγούν στην προαγωγή της διαφθοράς και της ανάπτυξης μιας παραβατικής συμπεριφοράς.

Επίσης, πρέπει να αναφερθεί ότι οι έφηβοι – μέλη των συμμοριών κάνουν χρήση και διακίνηση ουσιών. Πολλοί έφηβοι εθίζονται στην χρήση ναρκωτικών ουσιών εξαιτίας των ψυχοσυναισθηματικών διαταραχών που διακατέχουν τα άτομα αυτά. Η χρήση των τοξικών ουσιών προκαλεί στους χρήστες συναίσθημα ευφορίας και αυτοπεποίθησης, ενώ οι υπερβολικές δόσεις δημιουργούν παραισθήσεις, παράτολμη και επικίνδυνη συμπεριφορά. Η παρατεταμένη χρήση των ναρκωτικών ουσιών είναι δυνατόν να προκαλέσει παροδικές, ή μόνιμες ψυχώσεις και διαταραχές της προσωπικότητας, τα οποία είναι παθολογικά στοιχεία, τα οποία εντείνουν μία παραβατική και παράλογη συμπεριφορά. Επιπρόσθετα, η διακίνηση ναρκωτικών ουσιών από τα μέλη της συμμορίας αποτελεί αδίκημα και τιμωρείται από τον νόμο, εφόσον η πράξη αυτή παρεκκλίνει από τους θεσμοθετημένους κανόνες του κοινωνικού συνόλου και θεωρείται παράνομη και κατακριτέα από τα υπόλοιπα μέλη της κοινωνίας. Τέλος, πρέπει να

ειπωθεί ότι το έγκλημα και οι διάφορες μορφές του είναι άμεσα συνδεδεμένες με την δράση της συμμορίας. Η αντικοινωνική και παραβατική εκδήλωση της γενικότερης συμπεριφοράς των ατόμων μιας συμμορίας διακατέχεται από μία εχθρότητα προς το κοινωνικό σύνολο και από μία άρνηση των κοινωνικών θεσμών και των ηθικών αξιών. Γενικότερα, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι το έγκλημα χαρακτηρίζει άμεσα τους ανήλικους, που είναι μέλη μιας συμμορίας, ως παραβάτες και εντάσσεται στα πλαίσια της ευρύτερης έκφρασης μιας αντικοινωνικής τάσης της συμπεριφοράς ορισμένων ομάδων της σύγχρονης νεολαίας.

Κεφάλαιο 5^ο

Θεσμικό πλαίσιο ανήλικων παραπτωμάτων.

1/ Η διαμόρφωση του συστήματος δικαιοσύνης κατά την διάρκεια της ιστορικής του εξέλιξης.

Είναι γεγονός αναμφισβήτητο ότι η αναγκαιότητα θέσπισης ειδικών νόμων και λήψης εξειδικευμένων μέτρων της δημόσιας διοίκησης για τους ανήλικους παραβάτες έγινε ιδιαίτερα αισθητή με την αστικοποίηση και την προϊούσα εκβιομηχάνιση της κοινωνίας. Η εξέλιξη αυτή ήταν άμεσα συνδεδεμένη με την μαζική αποτυχία των παραδοσιακών μηχανισμών κοινωνικής ένταξης, όπως της εκτεταμένης οικογένειας. Η βιομηχανική εποχή διέλυσε την παραδοσιακή οικογένεια, η οποία δεν μπόρεσε να διαφυλάξει την συνοχή της. Το γεγονός αυτό συνέβηκε εξαιτίας της απαιτούμενης έντονης γεωγραφικής κινητικότητας που συνδεόταν άμεσα με τις βιομηχανικές μεθόδους παραγωγής, αλλά και των ασφυκτικών συνθηκών διαμονής στα μεγάλα αστικά κέντρα. Ακόμη, η έντονη εργασιακή απασχόληση και γενικότερα η επαγγελματική ζωή στη βιομηχανική εποχή απαιτούσε ένα σχετικά μεγάλο χρονικό διάστημα για την σχολική παιδεία και την επαγγελματική εκπαίδευση. Έτσι, μεταξύ της παιδικής ηλικίας και της ενηλικίωσης παρεμβλήθηκε μία μεταβατική περίοδος που ήταν αφιερωμένη στην παιδεία και την εκπαίδευση.

Η παρουσία της εκβιομηχάνισης και της αστικοποίησης της κοινωνία επέβαλε την αντίληψη ότι η ανήλικη νεότητα χρειάζεται προστασία από την οικονομική και κοινωνική εκμετάλλευση. Η εκμετάλλευση αυτή αφορούσε τον τομέα της εργασίας και τις αρνητικές επιρροές στην ζωή των ανηλίκων, όπως για παράδειγμα στο πεδίο της σεξουαλικής ζωής. Ταυτόχρονα, η επαγγελματική απασχόληση και των δύο γονέων εκτός του οικογενειακού περιβάλλοντος παρουσίασε ανέφικτη, ή τουλάχιστον δυσχερής από την πλευρά τους, την προβολή προτύπων συμπεριφοράς και την άσκηση επιμέλειας στα παιδιά τους στα πλαίσια της πυρηνικής οικογένειας. Με αυτόν τον τρόπο η κοινωνικοποίηση των παιδιών γίνεται ολοένα και περισσότερο δυσκολότερη. Επίσης, η πυρηνική οικογένεια σταμάτησε βαθμιαία να είναι οργανικά ενταγμένη, δηλαδή να έχει ενεργή συμμετοχή, στο δίκτυο των κοινωνικών σχέσεων των συγγενών, των φίλων, των γειτόνων, καθώς και συμμετοχή στα “κοινά” της τοπικής κοινότητας. Στα χαμηλότερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα των βιομηχανικών κοινωνιών, αρκετές φορές παρατηρήθηκε η δημιουργία μίας υποπολιτισμικής ομάδας της νεολαίας. Μία ομάδα, η οποία λειτουργεί με τις δικές της αξίες και κανόνες συμπεριφοράς, με δικές της καταναλωτικές συνήθειες και τρόπους διαβίωσης στον ελεύθερο χρόνο.

Οι κοινωνικές παρεμβάσεις που αφορούσαν του ανήλικους ξεκίνησαν περιστασιακά με μέτρα άμεσης βοήθειας από την πλευρά του κράτους, αλλά και της εκκλησίας και ιδιωτικών φορέων, όπως οργανώσεων πρόνοιας και μέριμνας ανηλίκων. Η συστηματική θεσμοθέτηση ειδικών νόμων για ανήλικους άρχισε με την αναγνώριση της “ανηλικότητας” ως ενός ιδιαίτερου σταδίου της ανθρώπινης ζωής μιας εξελικτικής και προβληματικής περιόδου της ζωής του ατόμου”. (23)

Ακόμη είναι αναγκαίο να ειπωθεί, ότι η προσωπικότητα του ανηλίκου δεν αποτελεί μία μικρογραφία αυτής του ενήλικου, αλλά είναι ποιοτικά διαφορετική εκείνης του ενήλικου. Ο ανήλικος έχει ανάγκη από ειδική προσέγγιση και εξειδικευμένη προσέγγιση και για αυτό το κοινωνικό σύνολο πρέπει να αντιδράσει μ’ ένα ειδικό δίκαιο.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, οι αντιλήψεις για την παιδική ηλικία αλλάζανε, λαμβάνοντας μία πιο ανθρωποκεντρική έννοια. Ταυτόχρονα, η θεσμοθέτηση ειδικών νόμων προετοιμάστηκε από αυτή την αλλαγή αντιλήψεων, η οποία υιοθετήθηκε από την μοντέρνα σχολή της ποινικής επιστήμης. «Η σχολή αυτή πρέσβευε την μετατροπή του ποινικού δικαίου ανταπόδοσης σ’ ένα ειδικοπροληπτικό ποινικό δίκαιο του δράστη, τονίζοντας τη μέσω αγωγής επανακοινωνικοποίηση του εγκληματία». (24)

Η θεωρητική αυτή άποψη κατόρθωσε να επικρατήσει σε πάρα πολλές χώρες στο πεδίο αντιμετώπισης της εγκληματικότητας των ανηλίκων και γνώρισε ευρεία απήχηση και τροποποιήσεις. Ακόμη, πρέπει να ειπωθεί ότι τα νεαρά άτομα βρίσκονται στο στάδιο της σωματικής ανάπτυξης, αλλά και σ’ αυτήν την ψυχοσυναισθηματικής ανάπτυξης, όπου το άτομο αναπτύσσει την ικανότητα αντίληψης και βούλησης. Αυτό σημαίνει ότι τα νεαρά άτομα είναι σε μία διαδικασία διαπαιδαγώγησης, όπου η δυνατότητα της τελικής και σωστά ανεπτυγμένης προσωπικότητας βρίσκεται σε εξέλιξη. Έτσι, με την νέα αυτή αντίληψη που επικρατεί, δίνεται στα νεαρά άτομα η ευκαιρία για στήριξη και ενίσχυση του χαρακτήρα και της προσωπικότητας που βοηθούν την διαδικασία ανέλιξης και ωρίμανσής τους. Παράλληλα, εγκυμονεί ο κίνδυνος της παρέμβασης του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης, ένας κίνδυνος που μπορεί να είναι καταστρεπτικός για την πορεία της ζωής τους.

(23) «Η Ποινική Αντιμετώπιση της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων», Αγγελική Πιτσελά, γ’ έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2000.

(24) «Η Ποινική Αντιμετώπιση της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων». Αγγελική Πιτσελά, γ’ έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2000.

Η πολιτεία, λοιπόν, αντιδρά μ' έναν ειδικό, ποινικό δίκαιο για ανηλίκους, το οποίο εστιάζει την προσοχή του στο σύστημα των έννομων συνεπειών της πράξης τους και στην διαδικασία που ακολουθούν τα δικαστήρια ανηλίκων. Οι παιδαγωγικές παρεμβάσεις αποτελούν ένα βασικό σημείο προστριβής και έντασης ανάμεσα στον κοινωνικό έλεγχο και στην διαπαιδαγώγηση. «Η διασφάλιση και εναρμόνιση των δύο αυτών λειτουργιών είναι δύσκολη και η αντινομία τους διατρέχει το σύστημα δικαίου ανηλίκων». (25)

Ως ανηλικότητα μπορεί να ορισθεί εκείνο το στάδιο της ζωής του ανθρώπου, όπου παρατηρούνται οργανωμένες προσπάθειες εκμάθησης πολιτισμικών αξιών, κανόνων συμπεριφοράς και κοινωνικών ρόλων. Συνήθως, αυτό το στάδιο βιώνεται από τα άτομα ως χρόνος υποτέλειας, εξάρτησης και καταπίεσης. Το δίκαιο ανηλίκων εξυπηρετούσε την εξασφάλιση, τον έλεγχο και την αναγκαστική επιβολή μιας οργανωμένης κοινωνικοποίησης σε ανήλικα άτομα. Η δημιουργία, λοιπόν, ειδικών νόμων διευκόλυνε κατά κύριο λόγο την εντατικοποίηση του τυπικού, κοινωνικού ελέγχου της συμπεριφοράς τους και θα πρέπει να θεωρηθεί μονομερής. Αυτό συμβαίνει, γιατί η άποψη αυτή δεν εκτιμά τις νομοθετικές ρυθμίσεις που ευνόησαν και προώθησαν την ένταξη των νεαρών ατόμων στην κοινωνία, όπως για παράδειγμα οι διατάξεις που αφορούν την προστασία της ανηλικότητας κατά την απασχόληση. Επιπλέον, οι ανήλικοι αποτελούν μία κοινωνική κατηγορία πολιτών που δεν έχει μία δική της οργανωμένη αντιπροσώπευση για την επιδίωξη των συμφερόντων και την ικανοποίηση των αναγκών τους. Είναι κατανοητό λοιπόν, ότι υπάρχει μία σχέση εξάρτησης ανάμεσα στους ενήλικους και τους ανήλικους, όπου οι πρώτοι (ενήλικοι) υποδεικνύουν τα συμφέροντα και τις ανάγκες των δεύτερων (ανηλίκων). Η σχέση αυτή εκφράζει την έλλειψη εξουσίας που διακατέχει τους ανήλικους και έτσι δεν μπορούν να επηρεάσουν το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον. Ταυτόχρονα, στη σύγχρονα εποχή τα παιδιά όλο και λιγότερο μπορούν να μεγαλώσουν με βάση τις πραγματικές τους ανάγκες. Ανάγκες, συμφέροντα και επιθυμίες αποτελούν στοιχεία που παραμελούνται σε πολλές περιοχές της ζωής τους. Τα στοιχεία αυτά αφορούν την απουσία παιδότοπων, την έλλειψη κατοικιών προσφιλών προς τα παιδιά, τον μεγάλο βαθμό διακινδύνευσης στην οδική κυκλοφορία, ενώ η συμπεριφορά τους ελέγχεται όλο και περισσότερο από θεσμούς και όργανα της πολιτείας. Στην σύγχρονη κοινωνία θεωρείται απαραίτητη η διερεύνηση και μελέτη της νοοτροπίας και των στάσεων του κοινού για τη σταθερή μείωση των παιδιών στον πληθυσμό μιας κοινωνίας. Η παρατηρούμενη υπογεννητικότητα μπορεί να εκφράζει μία εχθρική στάση προς τα παιδιά, ή αποτελεί μία αίσθηση ότι τα παιδιά στο μέλλον θα αντιμετωπίσουν προβλήματα ζωτικής σημασίας, όπως η μόλυνση του περιβάλλοντος, η καταστροφή ενεργειακών πηγών και ο υπερπληθυσμός, τα οποία μαστίζουν ήδη τον πλανήτη μας.

(25) «Η Ποινική Αντιμετώπιση της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων». Αγγελική Πιτσελά, γ' έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2000.

Ακόμη, είναι απαραίτητο να αναφερθεί ότι τα προβλήματα που δημιουργούν τα παιδιά απασχολούν σοβαρά τους ενήλικους. Σε πολλές ευρωπαϊκές κοινωνίες, όπως και στην ελληνική, η εγκληματικότητα των ανηλίκων θεωρείται ένα ανησυχητικό κοινωνικό φαινόμενο. Το κοινωνικό αυτό φαινόμενο διογκώνεται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, λαμβάνοντας έτσι δραματικές διαστάσεις. Τα εγκλήματα βίας, όπως για παράδειγμα οι ανθρωποκτονίες με πρόθεση, βιασμοί και ληστείες, διεκδικούν την πρωτιά στις ειδήσεις των μέσων ενημέρωσης. Έτσι, η εικόνα της εγκληματικότητας που παρέχεται δεν ανταποκρίνεται στον πραγματικό τρόπο που την αντιμετωπίζουν καθημερινά οι αρμόδιες αρχές του εγκλήματος. Αρκετά συχνά, άδικες πράξεις ανηλίκων, που προκαλούν αίσθηση διογκώνονται από τον κίτρινο τύπο και τα τηλεοπτικά κανάλια και διαμορφώνουν λανθασμένες εντυπώσεις και απόψεις για το μέγεθος και το είδος της εγκληματικής τους δραστηριότητας. Επιπλέον, σπάνια χρησιμοποιούνται εγκληματολογικά στατιστικά στοιχεία και ορισμένες φορές υπερερμηνεύονται από εφημερίδες προκειμένου να δημιουργήσουν εντυπώσεις. “Τέλος, στο επίπεδο των κοινωνικών επιστημών παρατηρείται η μελέτη της εγκληματικότητας των ανηλίκων, μεμονωμένες παραμένουν οι προσπάθειες για έρευνα και μελέτη της εγκληματικής τους θυματοποίησης, δηλαδή της περιαγωγής τους σε κατάσταση θύματος εγκλήματος”. (26)

Έτσι, κάθε ανήλικος παραβάτης εξετάζεται ως δράστης εγκλήματος, αλλά και ως θύμα ενός εγκλήματος.

(26) «Η Ποινική Αντιμετώπιση της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων». Αγγελική Πιτσελά, γ' έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2000.

Δίκαιο Ανηλίκων – Βασικές πηγές στις οποίες στηρίζεται το δίκαιο ανηλίκων.

Η προστασία της παιδικής ηλικίας περιλαμβάνεται σε συνταγματικά κείμενα των περισσότερων χωρών του κόσμου, στην διεθνή έννομη τάξη, καθώς και σε διεθνείς συμβάσεις των Ηνωμένων Εθνών. Είναι αναγκαίο να αναφερθεί ότι κάθε παιδί έχει δικαίωμα σε μέτρα προστασίας απέναντι στην οικογένειά του, την κοινωνία και το κράτος, ανάλογα με την κατάσταση του παιδιού ως ενηλίκου. Επιπλέον, ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων, της αξιοπρέπειας και της προσωπικής αξίας κάθε παιδιού κατοχυρώνεται τόσο από το Ελληνικό Εθνικό Κοινοβούλιο (νόμος: 2101/1992), όσο και από την σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού. Με αυτόν τον τρόπο η παιδική ηλικία αποκτά ιδιαίτερη αξία, αναγνωρίζεται επίσημα και αυτό συμβαίνει γιατί τα παιδικά χρόνια κάθε ανθρώπου έχουν σημαντική έννοια και σημασία για την εξέλιξη της προσωπικότητας και του χαρακτήρα του και τον βοηθούν να ενταχθεί όσο το δυνατόν πιο ομαλά στο κοινωνικό σύνολο. Έτσι, προκύπτει και η ιδιαίτερη μεταχείριση των παιδιών, τόσο σε νομοθετικό και θεσμικό επίπεδο, όσο και από το δικαστήριο.

Με βάση το άρθρο 21 και παράγραφο 1 του Ελληνικού Συντάγματος, η παιδική ηλικία έχει την ευρεία έννοια του όρου και ταυτίζεται με την ανήλικη νεότητα, έτσι όπως αυτή ορίζεται από τον νόμο. Έτσι, λοιπόν, “παιδί είναι κάθε ανθρώπινη οντότητα ηλικίας κάτω των δεκαοκτώ ετών, εκτός αν σύμφωνα με τους νόμους της χώρας του ενηλικιώνεται νωρίτερα”. Η Ποινική Αντιμετώπιση της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων. Αγγελική Πιτσελά, γ' έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2000. Ταυτόχρονα, πρέπει να ειπωθεί, ότι μέσα από το Ελληνικό Σύνταγμα δεν διευκρινίζεται ο καθορισμός της ανήλικης και ενήλικης νεότητας. Γεγονός που σημαίνει ότι δεν υπάρχει σαφής και συγκεκριμένος διαχωρισμός των δύο εννοιών, ιδιαίτερα ως αναφορά στο όριο της ηλικίας της ενήλικης νεότητας, το οποίο “καθορίζεται με βάση την λογική σκέψη των αποτελεσμάτων της κοινής πείρας (27^ο έως 30^ο έτος της ηλικίας του ανθρώπου)”. (27)

Γενικότερα, “το δίκαιο ανηλίκων εμπεριέχει ένα σύνολο κανόνων δικαίου που ασχολούνται με τους ανήλικους”. (28)

(27) «Η Ποινική Αντιμετώπιση της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων». Αγγελική Πιτσελά, γ' έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2000.

(28) «Η Ποινική Αντιμετώπιση της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων». Αγγελική Πιτσελά, γ' έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2000.

Ακόμη, το δίκαιο ανηλίκων περιλαμβάνει κανόνες ιδιωτικού και δημοσίου δικαίου που ρυθμίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των ανηλίκων, αλλά και της κοινωνίας απέναντι σ' αυτούς, καθώς επίσης και των μέτρων προστασίας των ανηλίκων που έχει θεσμοθετηθεί η πολιτεία. Επιπρόσθετα, το δίκαιο ανηλίκων αποτελεί μια σημαντική έννοια, εφόσον οι κανόνες που εμπεριέχονται σ' αυτόν τον όρο αφορούν τους ανήλικους και μεταξύ των κανόνων αυτών υπάρχουν διαφορές και πολύπλοκες σχέσεις. Ταυτόχρονα, είναι απαραίτητο να αναφερθεί ότι το δίκαιο ανηλίκων αντιμετωπίζει και μεταχειρίζεται τους ανήλικους με έναν ιδιαίτερο τρόπο και αποτελεί έναν ξεχωριστό κλάδο του δικαίου. Ένα κύριο χαρακτηριστικό του κλάδου αυτού είναι η ανθρωποκεντρική προσέγγιση που τον διακατέχει, δίνοντας έμφαση στην ανάπτυξη και έναρξη του ανηλίκου στο κοινωνικό σύνολο. Αυτή η παράμετρος “είναι ιδιαίτερα εμφανής στις χώρες της Βόρειας Ευρώπης (π.χ. Σουηδία), όπου εκεί, η εγκληματικότητα των ανηλίκων παραμένει σε πολύ μικρό ποσοστό, συγκριτικά με άλλες χώρες της ίδιας ηπείρου (π.χ. Ελλάδα)”. **(29)** Στην χώρα μας παρατηρείται μία ανάλογη στάση απέναντι στους ανήλικους, η οποία δεν εκσυγχρονίστηκε πλήρως με βάση τα νεώτερα, κοινωνικά δεδομένα και με την υπάρχουσα κοινωνική πραγματικότητα. Μία κατάσταση, η οποία υποδηλώνει την συνεχή αύξηση της εγκληματικότητας και εκφράζει ένα τμήμα της συνολικής εικόνας της κοινωνίας.

Το δίκαιο ανηλίκων αφορά τον ανήλικο ως άτομο που πράττει μια άδικη πράξη, ή ένα έγκλημα, αλλά και τον ανήλικο ως θύμα μιας συμπεριφοράς παράνομης από την πλευρά των ενηλίκων, όπως για παράδειγμα ο βιασμός ανηλίκου και η ασέλγεια σε βάρος ανηλίκου. Συνάμα, υπάρχει και ο διαχωρισμός του δικαίου ανηλίκων σε ουσιαστικό και δικονομικό δίκαιο. Το ουσιαστικό δίκαιο ασχολείται με το ποιος είναι ανήλικος, αν και πότε διώκεται και ποια ειδικά μέτρα παίρνονται. Το δικονομικό δίκαιο ανηλίκων αφορά τη διαδικασία με την οποία γίνονται οι ανάλογες ενέργειες των θεσμικών οργάνων, ποιο είναι το δικαστήριο ανηλίκων και ποια διαδικασία ακολουθείται σ' αυτό. Η εφαρμογή του δικαίου ανηλίκων ως ευρεία έννοια βασίζεται στο Ελληνικό Σύνταγμα και ειδικότερα στα άρθρα 21 (παράγραφοι 1 έως 3) και 96 (παράγραφος 3). Ακόμη, ο ποινικός κώδικας αποτελεί μία βασική πηγή του δικαίου ανηλίκων. Πιο συγκεκριμένα στα άρθρα 121 και 133 αναφέρονται διατάξεις που αφορούν τον ανήλικο ως δράστη, ενώ ταυτόχρονα στον ίδιο κώδικα εντάσσονται και οι διατάξεις αυτές που αφορούν τον ανήλικο ως θύμα (π.χ. κακοποίηση ανηλίκου).

(29) *«Η Ποινική Αντιμετώπιση της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων».* Αγγελική Πιτσελά, γ' έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2000.

Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δίνεται στην έννοια της παραμέλησης της εποπτείας ανηλίκου, η οποία καθορίζεται μέσα από τον ποινικό κώδικα. Η συγκεκριμένη έννοια εμπεριέχεται στο άρθρο 360 του ποινικού κώδικα, όπου: “το άτομο που έχει υποχρέωση εποπτείας ανηλίκου νεότερου από δεκαοκτώ ετών, παραλείπει να τον παρεμποδίσει από την τέλεση αξιόποινης πράξης, ή από το να επιδίδεται στην πορνεία, τιμωρείται με φυλάκιση ενός έτους, αν δεν συντρέχει περίπτωση να τιμωρηθεί αυστηρότερα με άλλη διάταξη”. Στις επόμενες τρεις παραγράφους αναφέρονται στοιχεία που αφορούν τον επιμελητή του ανηλίκου: “όποιος από αμέλεια γίνεται υπαίτιος της παράλειψης της προηγούμενης παραγράφου τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι τριών μηνών. Η ποινή της παραγράφου 1 εκτείνεται σε φυλάκιση μέχρι δύο ετών και της παραγράφου 2 μέχρι έξι μηνών, αν υπαίτιοι της παράλειψης έγιναν γονείς, επίτροποι ή κηδεμόνες, υπό την υπεύθυνη επιμέλεια των οποίων έχει τεθεί ο ανήλικος, σύμφωνα με το άρθρο 122 αυτού του Κώδικα. Αν η πράξη που τέλεσε ο ανήλικος είναι πταίσμα, το δικαστήριο μπορεί να απαλλάξει από κάθε ποινή τον υπαίτιο της παράλειψης των παραγράφων 1 – 3”. **(30)**

Το συγκεκριμένο άρθρο είναι σημαντικό και έχει ιδιαίτερη βαρύτητα, εφόσον αναφέρεται στην γενικότερη προσπάθεια της προστασίας και της κοινωνικής επανένταξης του ανηλίκου παραβάτη.

Επιπρόσθετα, το δίκαιο ανηλίκων βασίζεται στον κώδικα και πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 113, όπου μέσα από αυτό το άρθρο καθορίζεται ο σκοπός, η λειτουργία και οι αρμοδιότητες των δικαστηρίων ανηλίκων. Επίσης, οι διατάξεις του Σωφρονιστικού Κώδικα αποτελούν το σύνολο των κανόνων που “αναφέρονται στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των κρατουμένων, στα καθήκοντα παροχής και στις αρμοδιότητες επέμβασης των σωφρονιστικών αρχών καθώς και στις οργανωτικές και προσωπικές προϋποθέσεις της έκτισης των στερητικών της ελευθερίας ποινικών κυρώσεων (ποινών και μέτρων ασφαλείας)”. **(31)** Γενικότερα, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι “οι διατάξεις του σωφρονιστικού κώδικα αναφέρονται στην εκτέλεση των στερητικών της ελευθερίας ποινών και μέτρων ασφαλείας σε νεαρούς και ενηλίκους κατάδικους”. Η Ποινική Αντιμετώπιση της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων. Αγγελική Πιτσελά, γ' έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2000. Οι διατάξεις του σωφρονιστικού κώδικα για τους νεαρούς κρατουμένους βρίσκονται διάσπαρτες στον ανάλογο κώδικα. Είναι ευνόητο, λοιπόν, ότι το δίκαιο ανηλίκων στηρίζεται και στο σωφρονιστικό δίκαιο, εφόσον ο ποινικός σωφρονισμός των ανηλίκων, όταν αυτός επιβάλλεται, ρυθμίζεται με βάση τις ανάλογες διατάξεις του δικαίου.

(30) «Η Ποινική Αντιμετώπιση της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων». Αγγελική Πιτσελά, γ' έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2000.

(31) «Η Ποινική Αντιμετώπιση της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων». Αγγελική Πιτσελά, γ' έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2000.

Ταυτόχρονα, οι διεθνείς συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα και ειδικότερα για τα παιδιά, η διακήρυξη των δικαιωμάτων του παιδιού και η συγκεκριμένη απονομή δικαιοσύνης στους νέους με βάση ορισμένους κανόνες του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, αποτελούν στοιχεία που έχουν άμεση σχέση με το δίκαιο ανηλίκων και επιδρούν σ' αυτό.

Παράλληλα, είναι αναγκαίο να διευκρινιστούν τα στοιχεία αυτά που εκφράζουν τη σωστή εφαρμογή, αλλά και την ερμηνεία ορισμένων βασικών νομοθετικών ρυθμίσεων του δικαίου ανηλίκων. Πρωταρχικά, η αρχή του καλώς εννοούμενου συμφέροντος του ανηλίκου υποδηλώνει τόσο το προσωπικό συμφέρον κάθε ανηλίκου όσο και τον συσχετισμό αυτού με το συμφέρον του κοινωνικού συνόλου. Η εφαρμογή της αρχής αυτής εντάσσεται στα πλαίσια της κοινωνικής πολιτικής κάθε πολιτείας τόσο για τον ανήλικο, όσο και για την οικογένειά του και απαιτούνται προϋποθέσεις (π.χ. ανάλογη υλικοτεχνική υποδομή), οι οποίες, πολλές φορές, δεν υπάρχουν, ή δεν εφαρμόζονται. Η αρχή της αγωγής αντί της τιμωρίας του ανηλίκου είναι μία έννοια που αντιπροσωπεύει έναν ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα απέναντι στον ανήλικο δράστη και εκφράζει την εξατομικευμένη, ομαλή επανένταξή του στον ευρύτερο κοινωνικό περίγυρο. Έτσι, με βάση την αγωγή προτιμάται η επιλογή της επιμέλειας και της επίπληξης του ανηλίκου συγκριτικά με την τιμωρία του ποινικού σωφρονισμού και κατά συνέπεια με τον εγκλεισμό του σε κάποιο σωφρονιστικό κατάστημα. Ο ποινικός κώδικας στηρίζει την αρχή αυτή και περιλαμβάνει ανάλογα άρθρα. Ακόμη, το δίκαιο ανηλίκων, αφορά τις αξιόποινες πράξεις που γίνονται από τους ανήλικες και βασίζεται στην υποκειμενική έκφραση της ιδιαίτερης προσωπικότητάς τους. Γεγονός που υποδηλώνει ότι οι ανήλικοι αποτελούν μία ξεχωριστή ανθρώπινη οντότητα και γι' αυτό το δίκαιο τους αντιμετωπίζει ως μία άλλη κατηγορία προσώπων.

Η ιδιάζουσα, εξατομικευμένη μεταχείριση του ανηλίκου διαδραματίζει έναν πολύ σημαντικό ρόλο. Κάθε φορά που ένα δικαστήριο ανηλίκων εκδικάζει μία υπόθεση, έχει την υποχρέωση να επιλέξει το μέτρο εκείνο που είναι ανάλογο της προσωπικότητας του ανηλίκου που δικάζεται και όχι μόνο με την βαρύτητα της πράξης που διέπραξε. Η απόφαση του ποινικού σωφρονισμού στηρίζεται τόσο στην προσωπικότητα του ανηλίκου δράστη, όσο και σε άλλες παραμέτρους που εκφράζονται από το άρθρο 127 του Ποινικού Κώδικα. Τέλος, πρέπει να ειπωθεί ότι στην Ελληνική πραγματικότητα δεν ισχύει η συνύπαρξη του κοινωνικού προνοιακού χαρακτήρα του Δικαίου Ανηλίκων και η διαφύλαξη των συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων των κατηγορούμενων νέων. Αυτό σημαίνει ότι ταυτόχρονα δεν υπάρχει η δυνατότητα να προστατεύεται ο ανήλικος όταν είναι κατηγορούμενος, δηλαδή να υπάρχει αντικειμενική δίκη, υπεράσπιση του ανηλίκου και να λαμβάνονται μέτρα πρόνοιας και στήριξης του ανηλίκου και της οικογένειάς του, όπως για παράδειγμα παρακολούθηση από την υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων, ανεύρεση εργασίας και συναντήσεις με την οικογένεια. Σε πολλές χώρες της Βόρειας Ευρώπης (π.χ. Σουηδία) εφαρμόζεται ένα μοντέλο πρόνοιας που έχει έναν προληπτικό χαρακτήρα και περιλαμβάνει ένα σύστημα στήριξης, αγωγής και κοινωνικοποίησης των ανηλίκων παραβατών, ή όσων

βρίσκονται σε κίνδυνο να παρανομήσουν, καθώς και υποστήριξης των οικογενειών τους. Η απόδοση της δικαιοσύνης και η εφαρμογή του νόμου, που διακατέχονται από έναν κατασταλτικό χαρακτήρα, αποτελούν στοιχεία που υπολειπόμενα και εφαρμόζονται σε ειδικές περιπτώσεις ως το έσχατο μέσο αντιμετώπισης των εγκλημάτων που διαπράττουν οι ανήλικοι. Η βοήθεια των ανθρωπιστικών επιστημών, όπως για παράδειγμα αυτή της κοινωνιολογίας, της ψυχολογίας και της ψυχιατρικής, κρίνεται αναγκαία, εφόσον μπορούν να διευκρινίσουν τα αίτια της εγκληματικότητας των νέων και να συμβάλλουν στην πρόληψη και αντιμετώπισή της.

Τι προβλέπει ο ποινικός κώδικας και η Ελληνική νομοθεσία για τους ανήλικους παραβάτες.

Το Ελληνικό ποινικό δίκαιο ανηλίκων εμπεριέχει ένα σύστημα κυρώσεων για τους ανήλικους παραβάτες και ταξινομείται αναλογικά με τις έννομες συνέπειες. Η ταξινόμηση αυτή περιλαμβάνει τα αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα, καθώς και τον ποινικό σωφρονισμό. Το παιδαγωγικό και κοινωνικοποιητικό περιεχόμενο των αναμορφωτικών και θεραπευτικών μέτρων περιλαμβάνει τόσο την διαπαιδαγώγηση, όσο και την μέριμνα των ανηλίκων. Τα μέτρα αυτά υπερέχουν απέναντι στο ποινικό σωφρονισμό που υποδηλώνει την στέρηση της προσωπικής ελευθερίας και μπορεί να επιβληθεί για εγκλήματα: «που έχουν διαπραχθεί από ποινικά υπεύθυνους εφήβους εντελώς επικουρικά, μόνο όταν δεν υπάρχει άλλη κατάλληλη αντίδραση και είναι “αναγκαίος” για να συγκροτήσει τον έφηβο από την τέλεση νέων εγκληματικών πράξεων». **(32)**

Παράλληλα, για να γίνει κατανοητή η επιλογή των έννομων συνεπειών της αξιόποινης πράξης του ανηλίκου, πρέπει να αναφερθεί η αρχή της επικουρικότητας. “Επικουρικότητα σημαίνει παραίτηση από μία αυστηρή κύρωση για χάρη μιας ηπιότερης κύρωσης”. **(33)** Αυτό το γεγονός σημαίνει ότι υπάρχουν ορισμένες διαπιστώσεις: α/ το δικαστήριο ανηλίκων επιβάλλει τα αναμορφωτικά μέτρα από τα «ελαφρότερα» στα «βαρύτερα», έτσι όπως αναγράφονται στον ποινικό κώδικα και στο άρθρο 122, β/ προηγείται η εφαρμογή των μέτρων αυτών χωρίς την στέρηση της προσωπικής ελευθερίας (εξωιδρυματικά, αναμορφωτικά μέτρα), έναντι των ιδρυματικών μέτρων (μέτρα κλειστής ιδρυματικής περίθαλψης) και γ/ για τους εφήβους που είναι ποινικά υπεύθυνοι προηγείται η επιβολή η επιβολή των αναμορφωτικών μέτρων έναντι του ποινικού σωφρονισμού.

(32)«Η Ποινική Αντιμετώπιση της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων». Αγγελική Πιτσελά, γ' έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2000.

(33)«Η Ποινική Αντιμετώπιση της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων». Αγγελική Πιτσελά, γ' έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2000.

Τα αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα, σύμφωνα με την υπάρχουσα νομολογία, αποτελούν μέτρα ασφάλειας, τα οποία είναι αναπληρωματικά της ποινής. Ο βασικός σκοπός των μέτρων αυτών είναι η αντιμετώπιση της επικινδυνότητας του ανήλικου δράστη, όπως αυτή φαίνεται από την πράξη που διατέλεσε και τις συνθήκες αυτές που τον αναγκάζουν να ξαναδιαπράξει ένα έγκλημα, καθώς επίσης και η διασφάλιση του κοινωνικού συνόλου. Ακόμη, η επιβολή των μέτρων αυτών αποσκοπεί στην βελτίωση του χαρακτήρα του ανήλικου παραβάτη και έτσι επιβεβαιώνεται η ανθρωποκεντρική έννοια που έχουν προς όφελος των ίδιων των ανηλίκων, αλλά και του κοινωνικού περιγυρου. Επίσης, η τέλεση άδικης πράξης από έναν ανήλικο τιμωρείται από τον νόμο και επισύρει την επιβολή αναμορφωτικών μέτρων. Όμως, ο καταλογισμός της άδικης πράξης στον ανήλικο δράστη της (πλήρες έγκλημα) δεν προϋποθέτει την αναγκαία εφαρμογή των αναμορφωτικών μέτρων. Άρα, η εφαρμογή των μέτρων αυτών είναι εφικτή, όταν συντρέχει και η ποινική ευθύνη των ανηλίκων, με βάση την εξατομικευμένη εκδίκαση της υπόθεσης κάθε ανήλικου παραβάτη, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην προσωπικότητά του.

Παράλληλα, είναι αναγκαίο να ειπωθεί ότι η απόφαση επιβολής των αναμορφωτικών μέτρων από το δικαστήριο ανηλίκων είναι απόφαση αθωωτική, με βάση το θεσμικό πλαίσιο. Ένα βασικό χαρακτηριστικό των αναμορφωτικών και θεραπευτικών μέτρων αποτελεί η αοριστία που αφορά το είδος τους, αλλά και την χρονική τους διάρκεια. Αυτό το στοιχείο εντάσσεται στις ουσιαστικές και τυπικές προϋποθέσεις της εφαρμογής και αντικατάστασης των μέτρων αυτών. Οι τυπικές προϋποθέσεις εκφράζουν την αναγκαιότητα έκδοσης μιας αμετάκλητης, δικαστικής απόφασης. Οι ουσιαστικές προϋποθέσεις υποδηλώνουν την αναγκαιότητα και την σκοπιμότητα του μέτρου που έχει επιβληθεί και πρέπει να εξετάζεται, συνεχώς ώστε να προσαρμόζεται στην εξέλιξη του ανηλίκου. Τέλος, είναι αναγκαίο να αναφερθεί ότι δεν επιτρέπεται η αντικατάσταση των αναμορφωτικών και θεραπευτικών μέτρων, όταν αυτά επιβάλλονται από τον ποινικό σωφρονισμό και αντίστροφα. Η επιβολή και εφαρμογή των αναμορφωτικών και θεραπευτικών μέτρων από το δικαστήριο ανηλίκων παύουν να ισχύουν με την συμπλήρωση του εικοστού πρώτου έτους του ατόμου, χωρίς να χρειάζεται δικαστική απόφαση.

Αναμορφωτικά – Θεραπευτικά μέτρα.

Όπως έχει ειπωθεί, τα αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα αναφέρονται και οριοθετούνται, συγκεκριμένα, μέσα από τον ποινικό κώδικα. Ο διαχωρισμός των μέτρων αυτών είναι ευνόητος και βασίζεται, κατά κύριο λόγο, στην εννοιολογική τους σημασία και τον άμεσο σκοπό εφαρμογής τους.

Αναμορφωτικά μέτρα

Η επιλογή των κατάλληλων αναμορφωτικών μέτρων έχει αποφασιστική σημασία και δεν βασίζεται αποκλειστικά στην αναγραφή τους στο ανάλογο άρθρο (122) του ποινικού κώδικα. Η επιλογή του κατάλληλου μέτρου στηρίζεται σ' αυτό το μέτρο που σε κάθε εξατομικευμένη περίπτωση του ανήλικου παραβάτη μπορεί να έχει την κατάλληλη παιδαγωγική επιτυχία. Η αναγραφή των μέτρων αυτών έχει στον ποινικό κώδικα (άρθρο 122, παράγραφος 1), σύμφωνα με την σειρά βαρύτητας κατά κανόνα, προτεραιότητα επιβολής τους.

α/ Επίπληξη

Η επίπληξη αποτελεί το ηπιότερο αναμορφωτικό μέτρο που επιβάλλεται από το δικαστήριο. Το μέτρο αυτό αφορά την επίσημη αποδοκιμασία της πράξης του ανήλικου από το δικαστήριο και συνήθως είναι προφορική. Η κύρια σημασία του μέτρου αυτού είναι η παραίνεση του δικαστή προς τον ανήλικο παραβάτη να μην παρανομήσει ξανά και συνδέεται άμεσα με την έκκληση στην καλή θέληση, στην τιμή και στο συναίσθημα ευθύνης του, καθώς και στην κατανόηση της συμπεριφοράς του και στην ενθάρρυνσή του για την μελλοντική συμπεριφορά που να εντάσσεται στα όρια της ευνοούμενης κοινωνίας.

Το αναμορφωτικό αυτό μέτρο επιβάλλεται από τον δικαστή για κάποια πταίσματα (παραβάσεις του κώδικα οδικής κυκλοφορίας). Αν χρειασθεί κάποιο πρόσθετο μέτρο, μαζί με αυτό της επίπληξης, επιβάλλεται η προστατευτική επίβλεψη, που μπορεί να έχει χρονική διάρκεια έως και έξι μήνες και ασκείται από τον επιμελητή ανηλίκων στον δράστη.

β/ Ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανήλικου στους γονείς, τους επιτρόπους ή τους κηδεμόνες του.

Στον ποινικό κώδικα αναγράφεται ως το δεύτερο αναμορφωτικό μέτρο και η επιβολή του από το δικαστήριο ανηλίκων «προϋποθέτει την ύπαρξη ενός κατάλληλου οικογενειακού περιβάλλοντος, ικανού να ανταποκριθεί στις προσωπικές ανάγκες του τέκνου του». (34)

(34) «Η Ποινική Αντιμετώπιση της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων». Αγγελική Πιτσελά, γ' έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2000.

Το δικαστήριο ανηλίκων επιβάλλει αυτό το μέτρο συχνά, ακόμη και στις επανειλημμένες παραβάσεις του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας και στις φθορές ξένης ιδιοκτησίας. Ιδιαίτερη σημασία διαδραματίζει το άρθρο 360 του ποινικού κώδικα, όπου οι γονείς, οι επίτροποι, ή οι κηδεμόνες του ανήλικου, που έχουν την υπεύθυνη επιμέλειά του, αναλαμβάνουν μια ποινική ευθύνη.

Μία ποινική ευθύνη, όπου εκφράζεται με την επιβολή μίας ποινής φυλάκισης, από έξι μήνες έως δύο χρόνια, του γονέα, που παραλείπει να εμποδίσει τον ανήλικο από την τέλεση μιας αξιόποινης πράξης, εφόσον είχε την επιμέλειά του. Η αποτελεσματικότητα του μέτρου αυτού έχει τεθεί υπό αμφισβήτηση και κριτική, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις αυτές, όπου ο ανήλικος παραβάτης επαναλαμβάνει κάποια αξιόποινη πράξη. Γι' αυτό, η βοήθεια των ειδικών επιστημόνων των κοινωνικών και ανθρωπιστικών ειδικοτήτων είναι αναγκαία.

γ/ Ανάθεση της επιμέλειας του ανήλικου σε προστατευτικές εταιρίες, ή ιδρύματα ανηλίκων, ή σε ειδικούς επιμελητές ανηλίκων.

Η επιβολή του μέτρου αυτού αφορά περισσότερο την ανάθεση της επιμέλειας του ανήλικου παραβάτη από την υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων και συνήθως από κοινωνικούς λειτουργούς και σπανιότερα από επιμελητές των προστατευτικών εταιριών, ή των ανάλογων ιδρυμάτων. Το συγκεκριμένο μέτρο εφαρμόζεται συχνότερα σε καθεστώ ελευθερίας για τον ανήλικο παραβάτη και η εποπτεία του από τον επιμελητή ανηλίκων εκτιμάται ως το σημαντικότερο και αποτελεσματικότερο αναμορφωτικό μέτρο.

Ο επιμελητής ανηλίκων διερευνά την προσωπικότητα κάθε ανήλικου και χρησιμοποιεί την κοινωνική έρευνα, εξειδικεύοντας, σύμφωνα με την περίπτωση του ανήλικου που έχει αναλάβει την επιμέλεια κάθε φορά. Πιο συγκεκριμένα, ο επιμελητής ανηλίκων διερευνά τις συνθήκες όπου διαβιώνει ο ανήλικος, αλλά και το οικογενειακό περιβάλλον και τον ευρύτερο κοινωνικό του περίγυρο. Εντοπίζει τις αιτίες της αντικοινωνικής συμπεριφοράς του ανήλικου δράστη και με προσωπικές συναντήσεις μαζί του (συνεντεύξεις – συνεδρίες) προσπαθεί να τον βοηθήσει να συνειδητοποιήσει τις πράξεις του που αντιβαίνουν στην νομοθεσία και να ενταχθεί στο κοινωνικό σύνολο με ένα σωστό και αποτελεσματικό τρόπο. Ταυτόχρονα, ο επιμελητής ανηλίκων συνεργάζεται με το αρμόδιο δικαστήριο, όπου υποβάλλει τις προτάσεις του για την ιδιαίτερη μεταχείριση κάθε ανήλικου παραβάτη. Η σύνταξη εκθέσεων με προσωπικά στοιχεία για κάθε ανήλικο, η συλλογή στατιστικών στοιχείων για την αρμόδια υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων, η χρήση των κατάλληλων μέσων διαπαιδαγώγησης και κοινωνικοποίησης των νέων (σχολείο, πολιτιστικές – αθλητικές δραστηριότητες, εύρεση εργασίας) και η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης του άμεσου περιγυρου των νεαρών ατόμων (οικογένεια – παρέες) συμβάλλουν στην ομαλή επανένταξη του ανήλικου στην κοινωνία.

Οι προστατευτικές εταιρίες και τα ιδρύματα ανηλίκων είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου, ή ιδιωτικού δικαίου και υπάγονται στην εποπτεία του

υπουργείου δικαιοσύνης και οι αρμοδιότητές του εντάσσονται στο δίκαιο πρόνοιας των ανηλίκων. Γεγονός που σημαίνει ότι οι αρμόδιοι επιμελητές ανηλίκων ασκούν μία επιμέλεια και εποπτεία στους ανήλικους παραβάτες που βρίσκονται στις εταιρίες αυτές και βασιζονται στην ιδρυματική αγωγή. Η εποπτεία και η στήριξη των ανηλίκων πραγματώνεται και μετά την απόλυσή τους από το ανάλογο ίδρυμα, όταν αυτή κρίνεται αναγκαία. Ο βασικός σκοπός της λειτουργίας των ιδρυμάτων αυτών είναι η συμμετοχή τους στην πρόληψη της εγκληματικότητας των ανηλίκων που υπάρχει πιθανότητα να οδηγηθούν σε παραπτωματική συμπεριφορά, εξαιτίας κάποιων αιτιών, όπως η προσωπικότητά τους και το οικογενειακό περιβάλλον τους.

Τέλος, είναι απαραίτητο να αναφερθεί ότι το αναμορφωτικό μέτρο αυτό επιφέρει θετικά αποτελέσματα σε έναν ικανοποιητικό βαθμό. Τα αποτελέσματα αυτά είναι εμφανή κυρίως σε χώρες της Ευρώπης, όπου η λειτουργία του μέτρου αυτού γίνεται με τον ορθό τρόπο. Στην Ελλάδα ο μικρός αριθμός των επιμελητών ανηλίκων δεν ανταποκρίνεται στις πραγματικές ανάγκες της σύγχρονης πραγματικότητας, όπως είναι η συνεχής εξέλιξη της κοινωνίας, η εμφάνιση νέων μορφών εγκλημάτων από τους ανήλικους και οι δυσκολίες και οι ιδιαιτερότητες που παρουσιάζονται στην ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη και κοινωνική ένταξη των εφήβων στον ευρύτερο περίγυρο. Είναι αναγκαία, λοιπόν, η βελτίωση της ποιότητας των ανάλογων παρεχόμενων υπηρεσιών για την ορθή αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων.

δ/ Τοποθέτηση του ανηλίκου σε κατάλληλο κατάστημα αγωγής.

Το αναμορφωτικό μέτρο αυτό είναι το βαρύτερο και το μοναδικό ιδρυματικό μέτρο του ποινικού κώδικα ανηλίκων. Η τοποθέτηση του ανηλίκου σε κατάστημα αγωγής αποτελεί μέτρο αναγκαστικού εγκλεισμού και ισοδυναμεί με στέρηση της ελευθερίας του. Η επιβολή του ιδρυματικού αυτού μέτρου επισημαίνει την επικουρική του έννοια και το δικαστήριο το επιβάλλει όταν τα υπόλοιπα αναμορφωτικά μέτρα που δεν στερούν την ελευθερία του ανηλίκου αποδείχθηκαν αναποτελεσματικά και δεν κατάφεραν να τον συγκρατήσουν από την τέλεση νέων εγκληματικών πράξεων.

Στην Ελλάδα δεν υπάρχουν τα κατάλληλα ιδρύματα που να προσφέρουν τις ανάλογες συνθήκες υποδομής που να βοηθούν τους ανήλικους παραβάτες να ενταχθούν στο κοινωνικό σύνολο. Είναι εμφανής η έλλειψη των υλικοτεχνικών μέσων, αλλά και του προσωπικού, με αποτέλεσμα τα ιδρύματα αγωγής να μην έχουν την δυνατότητα να προσφέρουν την κατάλληλη διαβίωση, για τους ανήλικους παραβάτες και την ουσιαστική διαπαιδαγώγηση που χρειάζονται. Σε διάφορες χώρες του εξωτερικού, η ύπαρξη τέτοιων ιδρυμάτων κρίνεται αρνητικά και υποστηρίζεται ότι δεν επιφέρουν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Συνήθως, εφαρμόζονται κάποια προγράμματα που στηρίζονται τόσο από το κράτος, όσο και από τις τοπικές κοινότητες και έχουν συγκεκριμένη δομή και λειτουργία. Η λειτουργία των προγραμμάτων αυτών πραγματώνεται με την ευθύνη των υπηρεσιών της πρόνοιας των ανηλίκων. Μέσα από την εφαρμογή των

προγραμμάτων αυτών οι νέοι διαβιώνουν με την θέλησή τους σε κοινούς χώρους, συνεχίζουν την εκπαίδευσή τους στο σχολείο, ασχολούνται με δραστηριότητες που τους ενδιαφέρουν και τους ευχαριστούν και έχουν την συνεχή επιμέλεια και βοήθεια ειδικών επιστημόνων και κυρίως κοινωνικών λειτουργών.

Επιπρόσθετα, στο Ελλαδικό χώρο έχει παρατηρηθεί ότι δεν υπάρχουν οι κατάλληλες προϋποθέσεις για την μετά-ιδρυματική παρακολούθηση του ανήλικου σε θεσμικό επίπεδο και κατά συνέπεια, η άμεση εφαρμογή τους. Η έλλειψη των υπηρεσιών που θα συμβάλλουν στην ομαλή επανένταξη του ανήλικου και που θα τον βοηθούν να προσαρμοστεί στον κοινωνικό περίγυρο, με παρεμβάσεις, όταν αυτές κρίνονται αναγκαίες, υποδηλώνει την αδυναμία παροχής ολοκληρωμένων μέτρων που θα προσαρμόζονται στις πραγματικές ανάγκες και τα δεδομένα που συνεχώς μεταβάλλονται. Ακόμη, είναι αναγκαίο να ειπωθεί ότι στον ποινικό κώδικα (άρθρο 122, παράγραφος 2) αναφέρεται η επιβολή πρόσθετου αναμορφωτικού μέτρου. Η επιβολή του εξαρτάται από το δικαστήριο ανηλίκων και αφορά τον τρόπο ζωής του ανήλικου παραβάτη και την διαπαιδαγώγησή του που είναι ουσιαστικής σημασίας. Η εκπαίδευση, η εργασία, τα ενδιαφέροντα και οι δραστηριότητες που ευχαριστούν τον ανήλικο, είναι ορισμένα στοιχεία που εντάσσονται στον τρόπο ζωής του, όπως και το οικογενειακό του περιβάλλον και οι παρέες του. Στοιχεία, τα οποία διαμορφώνονται μέσα από την διαπαιδαγώγησή του ανήλικου που αφορά την ψυχολογική στήριξή του, αλλά και της οικογένειάς του, την συνειδητοποίηση των πράξεών του και την ορθή ένταξή του στον κοινωνικό σύνολο με την έκφραση κάποιου συγκεκριμένου ρόλου.

Θεραπευτικά μέτρα

Τα θεραπευτικά μέτρα αναφέρονται στο άρθρο 123, στην παράγραφο 1 του Ποινικού Κώδικα. Τα μέτρα αυτά αφορούν την παραπομπή του ανήλικου παραβάτη σε παραβάτη σε θεραπευτικό κατάσταση, εφόσον το αρμόδιο δικαστήριο κρίνει ότι ο ανήλικος χρειάζεται ιδιαίτερη μεταχείριση. Αυτή η μεταχείριση εξαρτάται από την κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο ανήλικος και μπορούν να είναι:

- α/ όταν ο ανήλικος πάσχει από κάποια ψυχική ασθένεια, ή από κάποια διαταραχή των πνευματικών του λειτουργιών,
- β/ όταν ο ανήλικος δράστης είναι τυφλός, κωφάλαλος, ή επιληπτικός,
- γ/ όταν ο ανήλικος παραβάτης είναι εθισμένος στην χρήση οινοπνευματωδών ποτών, ή ναρκωτικών ουσιών και δεν έχει την δυνατότητα να αποκοπεί από την χρήση τους και τον εθισμό που προκαλούν,
- δ/ όταν ο ανήλικος παραπτωματίας παρουσιάζει δυσλειτουργίες και καθυστέρηση στην πνευματική και ηθική του ανάπτυξη.

Ο βασικός σκοπός της επιβολής των θεραπευτικών μέτρων είναι η βοήθεια που μπορεί να προσφέρει στον ανήλικο δράστη κάποιας εγκληματικής πράξης που εμφανίζει κάποια από την προαναφερόμενη κατάσταση. Το δικαστήριο ανηλίκων

κρίνει και αξιολογεί την αναγκαιότητα επιβολής των θεραπευτικών μέτρων μετά την προηγούμενη γνωμοδότηση ειδικού γιατρού, η οποία δεν είναι δεσμευτική, αλλά ουσιαστική για την τελική απόφαση του δικαστηρίου. Ακόμη, είναι αναγκαίο να αναφερθεί ότι η θεραπευτική αγωγή που επιβάλλεται στον ανήλικο, μπορεί να εφαρμοσθεί για αόριστο χρονικό διάστημα. Κάθε θεραπευτικό μέτρο που επιβάλλεται από το δικαστήριο σταματά να ισχύει αυτοδικαίως με την συμπλήρωση του εικοστού πρώτου έτους του θεραπευμένου, ανήλικου παραβάτη, γεγονός το οποίο καθορίζεται από το άρθρο 123 του Ποινικού Κώδικα.

Περιορισμός σε σωφρονιστικό κατάστημα

Ο περιορισμός σε σωφρονιστικό κατάστημα αποτελεί την πιο βαρύτερη παρέμβαση που προβλέπει ο ποινικός κώδικας για την ζωή ενός νέου. Η επιβολή αυτού του μέτρου στηρίζεται στην αδυναμία εφαρμογής οποιουδήποτε άλλου αναμορφωτικού, ή θεραπευτικού μέτρου και έχει την κλασική έννοια της ποινής, έτσι όπως αυτή ορίζεται. Αφορά τους ανήλικους παραβάτες που είναι ποινικά υπεύθυνοι για τις πράξεις και στερούνται της προσωπικής τους ελευθερίας. Η ηλικία των ανήλικων παραβατών που περιορίζονται σε σωφρονιστικό κατάστημα κυμαίνεται από το δέκατο τρίτο έτος της ηλικίας του μέχρι το δέκατο έβδομο και ισχύει το μαχητό τεκμήριο της ποινικής υπευθυνότητας.

Η ποινική υπευθυνότητα των ανήλικων παραβατών εκφράζεται άμεσα και με την ποινή του εγκλεισμού σε σωφρονιστικό κατάστημα, εφόσον ο ανήλικος έχει τελέσει κάποιο κακούργημα που «..... κατά πλάσμα δικαίου έχει το χαρακτήρα πλημμελήματος». **(34)** Η απόφαση αυτή επιβάλλεται από το δικαστήριο ανηλίκων, αφού πρώτα εξεταστούν όλες οι καταστάσεις κάτω από τις οποίες ενήργησε ο ανήλικος δράστης και ταυτόχρονα δίνεται ιδιαίτερη σημασία στην προσωπικότητά του. Αυτά τα στοιχεία καθορίζονται και εμπεριέχονται στο άρθρο 127 του ποινικού κώδικα, όπου προσδιορίζεται και ο χρόνος επιβολής του ποινικού σωφρονισμού.

(34) «Η Ποινική Αντιμετώπιση της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων». Αγγελική Πιτσελά, γ' έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2000.
Νέοι τρόποι αντιμετώπισης των ανήλικων παραβατών.

Οι ισχύοντες τρόποι αντιμετώπισης των ανηλικών παραπτώματιών, πολλές φορές, δεν επιφέρουν τα ανάλογα αποτελέσματα. Η επιβολή των ανάλογων μέτρων από το δικαστήριο ανηλικών, η έλλειψη ύπαρξης ανάλογων φορέων και θεσμών που βοηθούν στην πρόληψη αλλά και την ανθρωποκεντρική προσέγγιση των ανηλικών παραβατών με την ταυτόχρονη προσπάθεια κοινωνικής επανένταξής τους στο κοινωνικό σύνολο, αποτελούν στοιχεία, τα οποία συχνά αποθαρρύνουν του ανήλικους δράστες εγκληματικών πράξεων να αποκτήσουν μία ορθή οντότητα και συμπεριφορά μέσα στα πλαίσια μιας ευνοούμενης κοινωνίας. Σε αρκετές χώρες του εξωτερικού έχουν θεσμοθετηθεί και εφαρμόζονται μέτρα τα οποία έχουν θετικά αποτελέσματα όσον αφορά την αντιμετώπιση της παραβατικότητας των ανηλικών και είναι ενδιαφέρουσα η αναφορά τους.

Αρχικά ο όρος της απεγκληματοποίησης αναφέρεται στην νομοθετική κατάργηση της έννοιας μιας συγκεκριμένης παραβατικής συμπεριφοράς ως αξιόποινης. Αυτή η νομοθετική ρύθμιση αφορά κάποιες συγκεκριμένες παραβάσεις, όπως αυτές του κώδικα οδικής κυκλοφορίας και είναι εφικτό να αντικατασταθούν με κάποια άλλα μέτρα, όπως το πρόστιμο που είναι μέτρο διοικητικό. Ακόμη, η αποδικαστηριοποίηση παρεκκλίνει από την απονομή δικαιοσύνης που εκφράζεται σε ανήλικους παραβάτες πριν από την έκδοση της απόφασης που βγαίνει εις βάρος τους. Η παρέκκλιση αυτή αφορά την οργάνωση και την υλοποίηση κάποιων προγραμμάτων, όπως για παράδειγμα ομάδες ψυχολογικής και ηθικής στήριξης, σεμινάρια οδικής συμπεριφοράς και συμβουλευτικής. Τέλος, η κλασική μορφή της ιδρυματοποίησης, σε αρκετές περιπτώσεις ανηλικών παραβατών, δεν βοηθά στην κοινωνικοποίηση των νέων, στην εκμάθηση ενός κοινωνικού ρόλου και στην ομαλή ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο. Αντί του εγκλεισμού σε σωφρονιστικό ίδρυμα και της στέρησης της προσωπικής ελευθερία του ανήλικου δράστη που έχει τιμωρηθεί με αυτήν την ποινή, προτείνεται η συμμετοχή του ανήλικου παραπτώματι σε κοινωφελή εργασία. Ο θεσμός της εργασίας σε κοινότητα κατοχυρώθηκε με προεδρικό διάταγμα το 1998, αλλά, πολλές φορές, δεν εφαρμόζεται, είτε γιατί οι αρμόδιες υπηρεσίες δεν έχουν την δυνατότητα να τον εφαρμόσουν, είτε γιατί ο κοινωνικός στιγματισμός των ανηλικών παραβατών και η άποψη της κοινής γνώμης γι' αυτούς λειτουργούν ανασταλτικά στην εφαρμογή του θεσμού αυτού.

Τα εναλλακτικά μέτρα που εφαρμόζονται μέσα από την κοινοτική εργασία έναντι της ποινής (π.χ. για την αποκατάσταση τυχόν υλικών ζημιών, αντισταθμίζοντας γενικότερα μ' αυτόν τον τρόπο την επιβολή της ποινής) συμβάλλουν αποφασιστικά στην κοινωνική επανένταξη των ανηλικών παραβατών. Με αυτόν τον τρόπο μειώνονται οι πιθανότητες να οδηγηθεί ο ανήλικος σε νέα παραβατική συμπεριφορά και έτσι περιορίζεται η εγκληματικότητα σε χαμηλό επίπεδο. Τέλος, η εφαρμογή του θεσμού αυτού δεν οδηγεί στην αποτύπωση του κοινωνικού στιγματισμού στα νεαρά άτομα, εφόσον τα μέτρα του θεσμού αυτού τίθενται σε εφαρμογή πριν από την παραπομπή του ανήλικου παραβάτη στο ανάλογο δικαστήριο και συνεπώς στην έκδοση κάποιας ποινής εις βάρος του.

Κανόνες του Πεκίνου – Στοιχειώδης κανόνες για την απονομή δικαιοσύνης σε ανηλίκους.

Οι κανόνες αυτοί περιλαμβάνουν ορισμένες αρχές για την μεταχείριση των ανήλικων παραβατών από την δικαιοσύνη, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στον ποινικό σφραγισμό. Ακόμη, η πρόληψη της παραβατικότητας των ανήλικων αποτελεί μία έννοια, η οποία είναι μία σημαντική παράμετρος, η οποία έχει ιδιαίτερη βαρύτητα και εκφράζεται μέσα από τους κανόνες του Πεκίνου.

Μέσα από τους κανόνες αυτούς προσφέρεται στο δικαστήριο ανήλικων η ευχέρεια αντιμετώπισης και παρακολούθησης σε κάθε εξατομικευμένη περίπτωση των ανήλικων παραβατών στα στάδια της διαδικασίας (σύλληψη, εξέταση, άσκηση δίωξης), έτσι όπως αυτά ορίζονται από την νομική επιστήμη. Ταυτόχρονα, υπάρχει η δυνατότητα άσκησης έφεσης από τον ανήλικο δράστη σε όλα τα στάδια της διαδικασίας αυτής. Επίσης, οι κανόνες του Πεκίνου προσφέρουν την προστασία του δικαιώματος στον ανήλικο της μη γνωστοποίησης της παραβατικής συμπεριφοράς του, ώστε να μην στιγματιστεί. Αυτό το γεγονός παρατηρείται ιδιαίτερα σε περιπτώσεις συλλήψεων των ανήλικων παραπτώματιών, όπου αρκετές φορές τα μέσα μαζικής ενημέρωσης επηρεάζουν αρνητικά την κοινή γνώμη πριν βγει η απόφαση από το αρμόδιο δικαστήριο.

Επιπλέον, η επικοινωνία του ανήλικου δράστη με την οικογένειά του θεωρείται αναγκαία σε περίπτωση σύλληψής του, όπως και η άμεση και γρήγορη διευθέτηση των υποθέσεών του. Τέλος, το απόρρητο των υποθέσεων των ανήλικων παραβατών και η καταγραφή των αναμορφωτικών και θεραπευτικών μέτρων, ή οποιασδήποτε άλλης ποινής που προβλέπεται από το δίκαιο ανήλικων, στο ποινικό μητρώο αποτελούν βασικά στοιχεία των Κανόνων του Πεκίνου.

Διαχωρισμός των ανήλικων παραβατών ανάλογα με την ηλικία και το έγκλημα που έχουν διαπράξει.

Μέσα από το δίκαιο ανήλικων καθορίζεται και η ηλικία των ανήλικων παραβατών, η οποία έχει έναν ιδιαίτερο ρόλο, αφού η διαμόρφωση της προσωπικότητας και η ανάπτυξη του χαρακτήρα του πραγματώνεται στα πρώτα χρόνια της ζωής του. Αρχικά, είναι αναγκαίος να αναφερθεί ο διαχωρισμός των ανήλικων δραστών αναλογικά με την ηλικία που έχει κάθε ένας ξεχωριστά και έτσι όπως ορίζεται από τον νόμο.

Τα άτομα που έχουν ηλικία από μηδέν (0) έως έξι (6) ετών χαρακτηρίζονται ως νήπια και είναι ποινικώς αδιάφορα άτομα. Εάν, δηλαδή, κάποιο νήπιο διαπράξει κάποια άδικη πράξη, τότε αυτή θεωρείται ότι δεν έγινε ποτέ και δεν έχει κάποιο αντίκτυπο από τον νόμο στον ανήλικο. Σε ορισμένες χώρες της Ευρώπης το όριο ηλικίας των ποινικά ανεύθυνων ατόμων διαφοροποιείται και φθάνει έως και το δέκατο έτος της ηλικίας τους. Επιπλέον,

πρέπει να ειπωθεί ότι τα άτομα που έχουν ηλικία από επτά έως δέκα ετών, σύμφωνα με το Ελληνικό δίκαιο ανηλίκων, ονομάζονται παιδιά και ισχύει γι' αυτά το αμάχητο τεκμήριο της ποινικής ανευθυνότητας. Αυτό σημαίνει ότι τα παιδιά είναι ποινικώς ανεύθυνα, γεγονός που δεν επιδέχεται καμία αμφισβήτηση και δεν λαμβάνεται το μέτρο του ποινικού σωφρονισμού, αλλά τίθεται σε εφαρμογή η ειδική μεταχείριση του παιδιού. Δηλαδή, όταν ένα παιδί τελέσει μία αξιόποινη πράξη, τότε αυτή δεν καταλογίζεται σ' αυτό και εφαρμόζονται μόνο θεραπευτικά, ή αναμορφωτικά μέτρα ανάλογα με την απόφαση που θα πάρει ο δικαστής ανηλίκων.

Επίσης, τα άτομα που έχουν ηλικία από δεκατριών έως δεκαεπτά ετών χαρακτηρίζονται έφηβοι και γι' αυτούς έχει καθιερωθεί το μαχητό τεκμήριο της μαχητής ανευθυνότητας. Στο άρθρο 126 και στην παράγραφο 2 του ποινικού κώδικα του δικαίου ανηλίκων αναφέρεται ότι όταν ένας έφηβος πραγματοποιήσει μία άδικη πράξη, τότε υποβάλλεται σε αναμορφωτικά, ή θεραπευτικά μέτρα. Ο ποινικός σωφρονισμός των εφήβων παραβατών επιβάλλεται από το δικαστήριο όταν συντρέχουν οι κατάλληλες προϋποθέσεις σύμφωνα με το άρθρο 127 του ποινικού κώδικα. Έτσι, το δικαστήριο ανηλίκων, πριν αποφασίσει τον εγκλεισμό του ανήλικου δράστη σε κάποιο σωφρονιστικό κατάστημα, ερευνά όλες τις παραμέτρους και την προσωπικότητα του εφήβου που έκανε την πράξη αυτή. Εάν αποφασισθεί ο ποινικός σωφρονισμός, τότε ο ανήλικος παραπτώματίας οδηγείται σε περιορισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα, γεγονός που σημαίνει εγκλεισμό σε φυλακές ανηλίκων, όπου ο δράστης στερείται της προσωπικής του ελευθερίας. Η έννοια του ποινικού σωφρονισμού αφορά την έσχατη ποινή που μπορεί να εφαρμοσθεί προκειμένου ο ανήλικος παραβάτης να συγκρατηθεί από την τέλεση νέων εγκληματικών πράξεων. Επιπρόσθετα, είναι αναγκαίο να αναφερθεί ότι έχει ιδιαίτερη σημασία ο χαρακτηρισμός της άδικης πράξης του ανήλικου δράστη, εφόσον μ' αυτόν τον τρόπο καθορίζεται, μέσα από το άρθρο 128 του ποινικού κώδικα, το μέτρο, το οποίο επιβάλλεται. Όταν ο ανήλικος πραγματοποιήσει μία πράξη, η οποία αποτελεί πταίσμα εφαρμόζονται εναντίον του μόνο αναμορφωτικά μέτρα, όπως η επίπληξη, ή η επιμέλεια επιμελητού ανηλίκων και όχι τοποθέτηση σε κατάστημα αγωγής. Επιπλέον, ένα πταίσμα που διαπράττει ένα ανήλικος μπορεί να τιμωρηθεί με τα πιο ήπια μέτρα του ποινικού κώδικα, όπως η κράτηση, ή το πρόστιμο.

Τα άτομα, που βρίσκονται σε ηλικία δεκαοκτώ έως είκοσι ένα ετών, ονομάζονται μετέφηβοι και γι' αυτούς υπάρχει πλήρης ποινική ευθύνη. Η υπόθεση ενός μετέφηβου εκδικάζεται από ένα κοινό ποινικό δικαστήριο, όπως συμβαίνει σε κάθε ανήλικο παραβάτη. Όμως, όταν ένας μετέφηβος δικάζεται για μία αξιόποινη πράξη που τέλεσε κατά την διάρκεια της εφηβείας του, το ποινικό δικαστήριο που θα εκδικάσει την υπόθεσή του έχει την δυνατότητα να επιλέξει μία μειωμένη ποινή που προβλέπεται για την πράξη του, γεγονός που καθορίζεται από το άρθρο 130 του ποινικού κώδικα.

Επίσης, είναι απαραίτητο να αναφερθεί ότι η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά, τις περισσότερες φορές, είναι παράνομη και έχει μία αξιόποινη μορφή. Οι ποινικές επιπτώσεις εμφανίζονται σε όλους τους ανθρώπους, είναι ανεξάρτητες με το φύλο

και την ηλικία τους (ανήλικοι – ενήλικοι). Οι παράνομες πράξεις ονομάζονται κοινές αξιόποινες πράξεις, σύμφωνα με το ισχύον δίκαιο και παρατηρούνται στα άτομα που εμφανίζουν μία παρεκκλίνουσα συμπεριφορά και διαβιώνουν σε μία ευνοούμενη κοινωνία. Πιο συγκεκριμένα, ορισμένες πράξεις των ανηλίκων, που είναι αξιόποινες και εκφράζονται από αυτούς, χαρακτηρίζονται ως ιδιαίτερες, αξιόποινες πράξεις. Αυτό το γεγονός συμβαίνει γιατί, πολλές φορές, οι άδικές, ή αξιόποινες πράξεις που τελούνται από ανήλικους δεν μπορούν να χαρακτηριστούν με τον ίδιο τρόπο, όταν πραγματώνονται από ένα ενήλικο άτομο. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η παρουσία ανηλίκου σε χώρο που βρίσκονται τυχερά ηλεκτρονικά παιχνίδια. Η πράξη αυτή, σύμφωνα με το δίκαιο ανηλίκων, είναι πταίσμα και τιμωρείται ανάλογα, δηλαδή λαμβάνονται αναμορφωτικά μέτρα. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, το δίκαιο ανηλίκων ενεργεί με βάση την αρχή του καλώς ευνοούμενου συμφέροντος του ανηλίκου, προστατεύοντας τον ίδιο ώστε να μην παρασυρθεί στον εθισμό των τυχερών αυτών παιχνιδιών. Οι ιδιαίτερες και οι κοινές αξιόποινες πράξεις αντιμετωπίζονται από το δίκαιο και ο τρόπος με τον οποίο γίνεται η διαδικασία αυτή ονομάζεται «καταστολή», όρος που δεν εκφράζει τον χαρακτήρα της αντιμετώπισης που πρέπει να στηρίζεται και στην πρόληψη τέτοιων πράξεων.

Η «καταστολή» των πράξεων αυτών ξεκινά με μία μήνυση από το άτομο που έχει αντιληφθεί την αξιόποινη πράξη του ανηλίκου και έτσι η υπόθεση αυτή μεταβιβάζεται στον ειδικό αντεισαγγελέα που αναλαμβάνει την υπόθεση με την υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων. Η υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων πραγματώνει κοινωνική έρευνα, συζητά την περίπτωση με τον δικαστή ανηλίκων που έχει αναλάβει την υπόθεση και εάν η αξιόποινη πράξη που διαπράχθηκε είναι σοβαρή, διορίζεται ειδικός ανακριτής, όπου ζητά από τον επιμελητή ανηλίκων τη συλλογή πληροφοριών. Στην συνέχεια, ο ανήλικος παραβάτης παραμένει σπίτι του, ενώ εάν είναι έφηβος διατάσσονται περιοριστικοί όροι όταν η πράξη τιμωρείται με ποινή κάθειρξης άνω των δέκα ετών, ή τέλος, αφήνεται ελεύθερος με απόφαση του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών, όταν οι συνθήκες του γεγονότος που συνέβη, δικαιολογούν την απόφαση αυτή.

Έπειτα, η υπόθεση πηγαίνει στο δικαστήριο ανηλίκων, όπου τίθεται σε εφαρμογή η ακροαματική διαδικασία. Ο δικαστής ανηλίκων στο μονομελές δικαστήριο και το τριμελές δικαστήριο ανηλίκων εκδικάζουν υποθέσεις για τις οποίες είναι αρμόδια. Είναι απαραίτητο να ειπωθεί ότι ειδικοί δικαστές ανηλίκων δεν υπάρχουν σε ικανοποιητικό αριθμό, όπου η παρουσία τους είναι αναγκαία, εφόσον η αύξηση της εγκληματικότητας των ανηλίκων οδηγεί στην ανάγκη αυτή. Ο δικαστής ανηλίκων είναι αυτός που αποφασίζει για το αν ο ανήλικος έχει τελέσει την πράξη για την οποία διώκεται και η παρουσία του επιμελητή ανηλίκων και του ειδικού εισαγγελέα κατά την χρονική διάρκεια της εκδίκασης της υπόθεσης κρίνεται απαραίτητη. Συνήθως, το δικαστήριο ανηλίκων επιβάλλει αναμορφωτικά, ή θεραπευτικά μέτρα και σπανιότερα τον ποινικό σφραγισμό, ή την ελαττωμένη ποινή για τους μετεφήβους και οι αποφάσεις του δικαστηρίου είναι ανέκκλητες. Επιπλέον, πρέπει να ειπωθεί ότι με βάση τις ισχύουσες

νομοθετικές διατάξεις που υπάρχουν στο δίκαιο ανηλίκων δεν εφαρμόζεται η διαδικασία του αυτοφώρου.

Ακόμη, η αρχή του δεδικασμένου στις δίκες των ανήλικων δραστών δεν ισχύει, γεγονός που ευνοεί τους ίδιους τους παραβάτες. Μ' αυτόν τον τρόπο, τα αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα που επιβάλλονται, υπάρχει πιθανότητα να μεταβληθούν, ή και να αρθούν σύμφωνα με το άρθρο 124 του ποινικού κώδικα και όταν ο ανήλικος παραβάτης είναι δεκαεπτά ετών και άνω μπορεί να αντικατασταθεί με ελαττωμένη ποινή. Συνάμα, πρέπει να αναφερθεί ότι η διαδικασία διεξαγωγής της δίκης στο δικαστήριο ανηλίκων πραγματοποιείται χωρίς το ακροατήριο παρά μόνο με την παρουσία ορισμένων προσώπων. Όσο για την κατάσταση του ποινικού μητρώου των ανηλίκων παρατηρείται η διαγραφή και η καταστροφή των ανάλογων δελτίων που αφορούν τα αναμορφωτικά μέτρα. Αυτή η διαδικασία γίνεται αυτοδικαίως, όταν ο ανήλικος συμπληρώσει το δέκατο έβδομο έτος της ηλικίας του. Η ίδια κατάσταση ισχύει όταν ο έφηβος παραβάτης περιορίζεται σε σωφρονιστικό κατάστημα όπου η ποινή του διαγράφεται από το ποινικό μητρώο πέντε, ή οκτώ χρόνια μετά την απόλυσή του, αν αυτή δεν υπερβαίνει τον ένα χρόνο. Βέβαια, αυτή η διαδικασία και οι παράμετροι που ισχύουν μέσα από το δίκαιο ανηλίκων, καθώς και η λειτουργία των αρμοδίων δικαστηρίων προσδίδουν στον θεσμό ένα νομικό χαρακτήρα που αφορά την καταστολή παρά την πρόληψη της νεανικής εγκληματικότητας. Αν και υπάρχουν ευνοϊκές διατάξεις για τους ανήλικους παραπτώματιες, η εφαρμογή της κοινωνικής μέριμνας, της αγωγής και της παιδείας των ανηλίκων και η σωστή λειτουργία του θεσμού της οικογένειας αποτελούν τις παραμέτρους αυτές που έχουν την δυνατότητα να αποτρέψουν και να προλάβουν την παραβατικότητα των ανηλίκων.

Παράλληλα, είναι αναγκαίο να ειπωθεί ότι ορισμένες συμπεριφορές των ανηλίκων δεν αποτελούν κάποια άδικη πράξη και συνεπώς δεν είναι αξιόποινες πράξεις. Οι ανήλικοι, πολλές φορές, βρίσκονται σε ηθικό κίνδυνο, ή αλλιώς συνιστούν ηθική παρεκτροπή, γεγονός που σημαίνει ότι κάποιο πρόσωπο προσπαθεί να προσβάλλει και να βλάψει τον ανήλικο, ή ακόμη και όταν ο ίδιος ο ανήλικος προσπαθεί να ζημιώσει τον ίδιο του τον εαυτό. Οι ανήλικοι είναι ένα ξεχωριστό κομμάτι του κοινωνικού συνόλου, έχουν την ανάγκη προστασίας, εφόσον, πολλές φορές, οι γονείς κακοποιούν τα ίδια τους τα παιδιά, ή οδηγούνται σε αμβλώσεις, ή κάποιο άλλο πρόσωπο απειλεί την σωματική, ψυχική και πνευματική του υγεία. Επιπρόσθετα, οι ίδιοι οι ανήλικοι βάζουν σε κίνδυνο τον εαυτό τους, όταν εμπλέκονται σε ανεπιθύμητες προσωπικές σχέσεις, δημιουργώντας «κακές παρέες», όταν απουσιάζουν συστηματικά από το σχολείο χάνοντας έτσι το δικαίωμα στην μόρφωση και την γνώση και όταν δεν δίνουν την ανάλογη σημασία στις οικογενειακές σχέσεις περιφρονώντας τον θεσμό της οικογένειας. Με βάση αυτές τις παραμέτρους, κάθε παιδί ή έφηβος τίθεται σε κίνδυνο να μετατραπεί στο άμεσο μέλλον σε δράστη παράνομων πράξεων, γεγονός που έχει επίπτωση στον ίδιο τον ανήλικο, αλλά και κατ'επέκταση στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Αυτά τα φαινόμενα ηθικής παρεκτροπής των ανηλίκων αντιμετωπίζονται κατά κύριο λόγο προληπτικά.

Έχει παρατηρηθεί ότι κατά κύριο λόγο τα άτομα που προσφεύγουν στους επιμελητές ανηλίκων του αρμοδίου δικαστηρίου και επιθυμούν να ληφθούν ουσιαστικά μέτρα για παιδιά και εφήβους παραπτώματιες, είναι συνήθως οι γονείς τους, ή κάποιο άλλο πρόσωπο, ή η υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων και σπανιότερα ο ίδιος ο ανήλικος. Αυτό το γεγονός συμβαίνει όταν κάποιος ανήλικος φεύγει από το σπίτι του, όταν εμφανίζει συστηματική αντικοινωνική συμπεριφορά στο σχολείο αδιαφορώντας για την μόρφωση και όταν συναναστρέφεται με «επικίνδυνα πρόσωπα» και έχει ύποπτη προσωπική ζωή που δεν ελέγχεται από τους γονείς. Ο επιμελητής ανηλίκων αναλαμβάνει τις υποθέσεις αυτές και τις χρειάζεται μέχρι τέλος, διενεργώντας πρωταρχικά μία κοινωνική έρευνα που αφορά την προσωπική ζωή του ανήλικου τόσο με την οικογένειά του, όσο και με τον κοινωνικό περίγυρο. Ο δικαστής ανηλίκων βασίζεται κατά κύριο λόγο σ' αυτήν την έρευνα πριν βγάλει κάποια απόφαση, ενώ κάθε ανάλογη υπόθεση που εισέρχεται στο αρμόδιο δικαστήριο δεν θεωρείται ποινική υπόθεση. Τα μέτρα που λαμβάνονται, λοιπόν, δεν έχουν τον χαρακτήρα της ποινής, αλλά βασίζονται στην παιδαγωγική βοήθεια του ανήλικου δράστη και στην διαπαιδαγώγηση και κοινωνικοποίησή του.

Ο βασικός στόχος των μέτρων αυτών είναι η αποτροπή του ανήλικου από κάποια αξιόποινη συμπεριφορά και η ψυχολογική και ηθική βοήθειά του. Βέβαια, αξίζει να σημειωθεί ότι η πρόληψη της νεανικής εγκληματικότητας στον ελληνικό χώρο βρίσκεται σε ένα πολύ χαμηλό ποσοστό. Παρατηρείται η έλλειψη των ανάλογων υπηρεσιών και του κατάλληλου προσωπικού που μπορεί να βοηθήσει σημαντικά στην μείωση του φαινομένου, όπως συμβαίνει σε αρκετές χώρες της Ευρώπης.

Κεφάλαιο 6^ο

Πρόληψη – Αντιμετώπιση της παραπτωματικότητας ανηλίκων

Είναι γεγονός αδιαμφισβήτητο ότι όταν γίνεται αναφορά στην πρόληψη εγκληματικών πράξεων πρόκειται για μία έννοια, η οποία περιλαμβάνει ένα φάσμα παρεμβατικών μέτρων που αποσκοπούν στην αποτροπή του εγκλήματος και γενικότερα στον περιορισμό της εγκληματικότητας. Παράλληλα, η πρόληψη του φαινομένου της εγκληματικότητας συνδέεται άμεσα με τον κοινωνικό έλεγχο.

Πιο συγκεκριμένα, είναι εφικτό να ειπωθεί ότι η εκπαίδευση, η αγωγή, οι ηθικές αξίες και αρχές, η κοινωνικοποίηση των ατόμων, η θρησκεία και οι κανόνες δικαίου αποτελούν ορισμένους μηχανισμούς που εκφράζουν τον κοινωνικό έλεγχο. Οι ισχύοντες κανόνες του δικαίου που αφορούν την εγκληματικότητα των ανηλίκων, η οικογένεια, το σχολείο, η εκκλησία και ο ευρύτερος κοινωνικός περίγυρος αντιπροσωπεύουν τους φορείς του κοινωνικού ελέγχου. Ο κοινωνικός έλεγχος και κατ' επέκταση η πρόληψη του εγκλήματος διακρίνεται στην ποινική και στην κοινωνική μορφή. Στην ποινική μορφή παρατηρείται η κατάλληλη εφαρμογή των ποινικών κυρώσεων για την εγκληματική συμπεριφορά και συνεπώς του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης που εμπεριέχει την καταστολή τέτοιων συμπεριφορών. Η κοινωνική, ή αλλιώς εξωποινική μορφή της πρόληψης περιλαμβάνει κατά κύριο λόγο την ψυχολογική και κοινωνική πρόληψη των ατόμων που πρόκειται να οδηγηθούν σε παραβατική συμπεριφορά. Επίσης, η κοινωνική πρόληψη εμπεριέχει την παρέμβαση στο άμεσο περιβάλλον του ατόμου, καθώς και την εσωτερική ευαισθητοποίηση κανόνων, προτύπων συμπεριφοράς και συνηθειών που αφορούν τον τρόπο ζωής των μελών ενός κοινωνικού συνόλου.

Η εγκληματικότητα αποτελεί σημαντική παράμετρο της συνολικής εικόνας που εμφανίζει ένα κοινωνικό σύνολο. Η εξωποινική πρόληψη του φαινομένου αυτού εμπεριέχει την κοινωνική και ψυχολογική πρόληψη των ατόμων και δίνεται ιδιαίτερη σημασία στην έννοια της κοινωνικοποίησης. Η κοινωνικοποίηση είναι μία διαδικασία, η οποία αφορά την εκμάθηση κανόνων συμπεριφοράς από ένα άτομο, ώστε να μπορεί να συναλλάσσεται με τον κοινωνικό περίγυρο. Γενικότερα, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι αφορά την κοινωνική προσαρμογή του ατόμου και βοηθά τους ανθρώπους να συγκρατηθούν από παραβατικές συμπεριφορές. Κάθε άτομο που έχει ανεπτυγμένες τις νοητικές και ψυχικές λειτουργίες του συμμετέχει σε μία κοινωνική αλληλενέργεια και μ' αυτόν τον τρόπο αποκτάται μία κοινωνική συμπεριφορά, η οποία γίνεται αποδεκτή από το κοινωνικό σύνολο. Σταδιακά, λοιπόν, το άτομο αποκτά ένα εσωτερικό, κοινωνικό έλεγχο, όπου η διαμόρφωση της συμπεριφοράς συγκλίνει προς τα επιθυμητά κοινωνικά πρότυπα αυτής και αποφεύγονται οι εγκληματικές πράξεις.

Η μορφή αυτή της κοινωνικοποίησης αφορά ένα προσαρμοσμένο άτομο που ασπάζεται τα επιθυμητά πρότυπα συμπεριφοράς. Τα πρότυπα αυτά καθορίζονται από τα έθιμα, τις συνήθειες, τις αξίες, τις ηθικές και κοινωνικές αντιλήψεις που κυριαρχούν στα μέλη ενός κοινωνικού συνόλου. Ακόμη, οι νόμοι εκφράζουν την ομαλή λειτουργία της κοινωνίας και ρυθμίζει τις σχέσεις των

μελών της, καθώς και την συμπεριφορά των ατόμων μέσα από τους κανόνες του δικαίου. Επιπλέον, οι νομοθετικές ρυθμίσεις περιλαμβάνουν την εκμάθηση των καθημερινών λειτουργικών συνηθειών και μ' αυτόν τον τρόπο καθορίζεται η μέθοδος, με την οποία πράττει ένα άτομο και δεν αποτελούν μόνο κανόνες τιμωρίας για πράξεις που δεν θα έπρεπε να είχαν γίνει. Έτσι, κάθε άτομο οδηγείται στην εκμάθηση κοινωνικών ρόλων και σχημάτων συμπεριφοράς και μ' αυτόν τον τρόπο ευνοείται η πρόληψη μέσω της ηθικής διαπαιδαγώγησης της ποινής. Παράλληλα, πρέπει να διατυπωθεί ότι η κοινωνικοποίηση δεν είναι μόνο εκμάθηση κοινωνικών ρόλων και συμπεριφοράς.

Ειδικότερα, αφορά την εκμάθηση αυτή, η οποία επικυρώνεται και εγκρίνεται από την ευρύτερη, κοινωνική ομάδα, στην οποία εντάσσεται το άτομο. Η ομάδα αυτή μπορεί να είναι μία οικογένεια με ηθικές αρχές και μία νομοταγή συμπεριφορά και εικόνα προς το κοινωνικό σύνολο, η μία υποπολιτισμική ομάδα νέων που κάνουν χρήση τοξικών ουσιών. Επιπρόσθετα, είναι αναγκαίο να διατυπωθεί ο μηχανισμός της εσωτερίκευσης των ατόμων που βοηθά στην ομαλή διαμόρφωση της κοινωνικοποίησής τους. Όταν ένα άτομο εξελίσσεται μέσα σε μία κοινωνική ομάδα ενστερνίζεται και μαθαίνει κοινωνικοπολιτισμικούς κανόνες και ορισμένους προσδοκώμενους ρόλους. Η διαδικασία αυτή πραγματοποιείται με μία εσωτερική ασυνείδητη διεργασία και συνήθως όχι όταν επιβάλλουν κάποιους κανόνες ορισμένες εξωτερικές δυνάμεις. Μ' αυτόν τον τρόπο, αποκτάται ο κοινωνικός έλεγχος, όπου η ύπαρξή του διαφοροποιείται ως ένα βαθμό κατά άτομο. Βέβαια, δεν είναι εφικτό να εσωτερικευθούν όλοι οι κανόνες και ο βαθμός κοινωνικοποίησης των ατόμων δεν είναι ίδιος. Και αυτό συμβαίνει γιατί υπάρχει έλλειψη παρουσίας γονεϊκών προτύπων και των κατάλληλων κοινωνικών, οικονομικών και πολιτιστικών συνθηκών. Τέλος, είναι αναγκαίο να ειπωθεί ότι η κοινωνικοποίηση βοηθά στην πρόληψη εγκληματικών και παραβατικών πράξεων, στην περίπτωση που αξιοποιηθούν ορισμένες δυνατότητες που εφαρμόζονται με καλύτερα αποτελέσματα στα παιδιά.

Η ύπαρξη των αντικοινωνικών πράξεων εμφανίζεται ως εκτροπή και απόκλιση από την αποδεκτή κοινωνική συμπεριφορά και παρουσιάζονται ως παραβατικές πράξεις των ατόμων που αντιβαίνουν σε συγκεκριμένους νόμους μιας χώρας. Η παραβατικότητα ως κοινωνικό φαινόμενο εμφανίζει μία αύξηση στις βιομηχανικά ανεπτυγμένες κοινωνίες και ιδιαίτερα η παραπτωματοκτικότητα και η εγκληματικότητα ανηλίκων που αφορά πράξεις και συμπεριφορές που δεν επιτρέπονται και τιμωρούνται από τους κανόνες του δικαίου. Γενικότερα, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η παραβατική συμπεριφορά περιλαμβάνει παραβάσεις ειδικών ποινικών νόμων, εγκλήματα κατά του κοινού, όπως για παράδειγμα εμπρησμός, σωματικές βλάβες, εγκλήματα κατά της ξένης περιουσίας (ατομικής, ή δημόσιας) και κατά των ηθών (παράδειγμα: βιασμός). Επίσης, η αντίσταση στην εξουσία των γονέων και των ενηλίκων (όπως για παράδειγμα φυγή από την οικογενειακή στέγη, άρνηση φοίτησης στο σχολείο και αλητεία) και οι πράξεις που στρέφονται εναντίον του ίδιου του ατόμου (η χρήση τοξικών ουσιών, η πορνεία) μπορούν να ταξινομηθούν στην παραβατική συμπεριφορά.

Η αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων διακατέχεται από ένα βασικό στόχο, που αφορά την πρόληψη και την αναμόρφωση κάθε ανήλικου παραβάτη με την χρήση και την εφαρμογή της κατάλληλης αγωγής, της συμβουλευτικής βοήθειας και την κοινωνικής υποστήριξης. Ταυτόχρονα, πρέπει να ειπωθεί ότι η προστασία της κοινωνίας από ανθρώπους, που είναι επικίνδυνοι για την δημόσια τάξη, αποτελεί έναν ακόμη στόχο που είναι αρκετά δύσκολος στην εφαρμογή του. Η εφαρμογή του στόχου αυτού συμβαίνει σε περιπτώσεις κρατουμένων που έχουν παρανομήσει και δεν είναι δυνατόν, ορισμένες φορές, να αποφυλακισθούν, έστω και με περιοριστικούς όρους. Ειδικότερα, για τους ανήλικους παραβάτες, ανεξάρτητα με την δομή κάθε κοινωνικού συνόλου, τα ήθη, τις αρχές και την ειδική νομοθεσία που υπάρχει, επικρατεί μια επιεικής στάση απέναντί τους. Όσο μικρότερη είναι η ηλικία του ανήλικου παραπτώματι, τόσο πιο περιορισμένη είναι η ευθύνη του, εφόσον θεωρείται ότι δεν έχει απόλυτη και πλήρη επίγνωση της παραβατικής πράξης που διέπραξε. Έτσι, η ανθρωποκεντρική προσέγγιση των ανήλικων παραβατών, η ειδική αντιμετώπισή τους για την ομαλότερη εξέλιξη του χαρακτήρα τους και η όσο καλύτερη και φυσιολογική τους κοινωνική ένταξη, έχει οδηγήσει στην δημιουργία ειδικών υπηρεσιών και φορέων που ασχολούνται με τους παραπάνω στόχους.

Δικαστήριο ανηλίκων – Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων

α/ Δικαστήριο ανηλίκων

Η νομοθετική ρύθμιση για την σύσταση, τη δομή και την λειτουργία των δικαστηρίων ανηλίκων έγινε το 1931. Η λειτουργία των δικαστηρίων ανηλίκων ξεκίνησε το 1940 μετά από πιέσεις κάποιων συλλόγων γονέων και κηδεμόνων και κάποιων εθελοντικών οργανώσεων. Σήμερα, σε όλα τα πρωτοδικεία της χώρας μας λειτουργούν δικαστήρια ανηλίκων, όπου δικάζουν ανήλικους παραπτώματιες ηλικίας από επτά έως δεκατεσσάρων ετών για ποινικά αδικήματα. Ακόμη, παρατηρείται μία διάκριση των δικαστηρίων ανηλίκων που βασίζεται σε έναν τελευταίο νόμο (Ν. 3315/1995) και εμφανίζονται τρεις κατηγορίες: τα μονομελή, τα τριμελή και τα εφετεία. Η διάκριση αυτή αφορά την εκδίκαση υποθέσεων, ανάλογα με το είδος της παραβατικής πράξης του ανήλικου.

Τα μονομελή δικαστήρια εκδικάζουν και εξετάζουν περιπτώσεις πταίσματα και πλημμελήματα που επιφέρουν ποινή μέχρι δέκα ετών. Τα τριμελή δικαστήρια ανηλίκων εκδικάζουν τα κακουργήματα που έχουν τελέσει οι ανήλικοι, ενώ τα εφετεία εξετάζουν τις εφέσεις κατά των αποφάσεων που έχουν πάρει τα μονομελή και τριμελή δικαστήρια. Έτσι, πρώτα σχηματίζεται μία δικογραφία σε βάρος ενός ανήλικου παραβάτη σε κάποιο παράρτημα ασφαλείας και μετά διαβιβάζεται στην Εισαγγελία που εξετάζει την υπόθεση και προσδιορίζει την ημερομηνία της δίκης. Πριν από την εκδίκαση κάθε υπόθεσης ανήλικου παραβάτη, πραγματώνεται κοινωνική έρευνα από τον επιμελητή ανηλίκων του δικαστηρίου, όπου συγκεντρώνονται στοιχεία για την ατομική και οικογενειακή κατάστασή του και τις συνθήκες κάτω από τις οποίες έγινε η άδικη πράξη. Ακόμη, αναφέρονται τα

αίτια της αντικοινωνικής συμπεριφοράς του ανήλικου παραβάτη (αν υπάρχουν) και προτείνεται κάποια πρόταση για αναμορφωτικά, ή θεραπευτικά μέτρα. Οι εκθέσεις αυτές και ανάλογα δελτία μελετούνται από τον δικαστή ανηλίκων πριν από την διεξαγωγή της δίκης.

Η πραγμάτωση της δίκης των ανήλικων παραβατών διαφέρει από τις δίκες των ενηλίκων. Η διαδικασία της δίκης γίνεται κεκλεισμένων των θυρών, χωρίς την παρουσία του ακροατηρίου. Επιτρέπεται μόνο η παρουσία των γονέων, ή των κηδεμόνων του ανήλικου δράστη κατά τη διάρκεια της δίκης και συνήθως επιβάλλονται αναμορφωτικά, ή θεραπευτικά μέτρα που είναι αόριστης διάρκειας. Η πραγμάτωση της κοινωνικής έρευνας και η πρόταση των ενδεικνυόμενων μέτρων για κάθε περίπτωση ανήλικου παραβάτη από τον επιμελητή ανηλίκων κρίνεται αναγκαία. Η αντιμετώπιση των ανήλικων παραπτωμάτων είναι ειδική και δεν βασίζεται αποκλειστικά στην βαρύτητα των αντικοινωνικών πράξεών τους. Επίσης, είναι αναγκαίο να αναφερθεί ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των υποθέσεων των ανήλικων δραστών παραβατικών πράξεων που φθάνουν στα δικαστήρια ανηλίκων εκδικάζονται από τα μονομελή δικαστήρια.

β/ Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων

Η δημιουργία του θεσμού της υπηρεσίας των επιμελητών ανηλίκων θεσπίστηκε και αναγνωρίστηκε την χρονιά του 1944 με τον νόμο 1390 και αποτελεί έναν χρήσιμο θεσμό για το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Πρωταρχικά, η υπηρεσία αυτή στελεχωνόταν από επιμελητές που ήταν εθελοντές και τώρα, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, ο επιμελητής ανηλίκων είναι έμμισθος, ή άμισθος δημόσιος λειτουργός. Κάθε επιμελητής ανηλίκων εντάσσεται και ανήκει στην υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων, η οποία έχει δημιουργηθεί σε κάθε πρωτοδικείο της χώρας. Επίσης, είναι αναγκαίο να αναφερθεί ότι υπάρχει μία μόνιμη και στενή συνεργασία με το δικαστήριο ανηλίκων και βοηθά σημαντικά το έργο των αρμόδιων δικαστών.

Το βασικό αντικείμενο εργασίας της υπηρεσίας των επιμελητών ανηλίκων αποτελεί η πρόληψη και η καταστολή του φαινομένου της παραπτωματικότητας των ανήλικων παραβατών. Από την υπηρεσία αυτή διεξάγεται κοινωνική έρευνα, ύστερα από εντολή του δικαστή για υποθέσεις ανηλίκων που εκκρεμούν διώξεις, ή έχει υποβληθεί αίτηση των γονέων, ή των κηδεμόνων για την επιμέλεια κάποιου ανήλικου. Έτσι, καταγράφονται στοιχεία, τα οποία είναι απαραίτητα για την κατανόηση της αντικοινωνικής και παραβατικής συμπεριφοράς κάποιου ανήλικου. Στην συνέχεια, συντάσσεται από τον επιμελητή ανηλίκων μία λεπτομερή έκθεση που περιλαμβάνει στοιχεία για την προσωπικότητά του, την οικογενειακή του κατάσταση, την κοινωνική του συμπεριφορά και απευθύνεται στον αρμόδιο δικαστή που εξετάζει την υπόθεση, προτείνοντας μία συγκεκριμένη πρόταση για το μέτρο που πρόκειται να ληφθεί.

Επιπλέον, ασκείται η επιμέλεια των ανηλίκων μετά από την απόφαση του δικαστηρίου ανηλίκων, με σκοπό την ομαλή εξέλιξη της κοινωνικής επανένταξής

τους. Ταυτόχρονα, οι επιμελητές ανηλίκων συνεργάζονται με την οικογένεια, το σχολείο και άλλες κοινωνικές υπηρεσίες για την σωστή κοινωνικοποίηση των ανηλίκων παραβατών και για την πρόληψη της μελλοντικής παραπτωματικότητας. Στην υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων τηρείται ατομικό δελτίο εξέλιξης των ανηλίκων και ανά εξάμηνο συντάσσονται εκθέσεις, τόσο για την σταδιακή εξέλιξη του, όσο και με προτάσεις για την παράταση, ή την μεταβολή του μέτρου. Παράλληλα, πρέπει να ειπωθεί ότι η παρακολούθηση της εξέλιξης των ανηλίκων παραβατών γίνεται και όταν έχουν επιβληθεί σ' αυτούς το αναμορφωτικό μέτρο της επιπλήξεως, ή της θέσεως υπό την υπεύθυνη επιμέλεια των γονέων τους. Επιπλέον, κάθε επιμελητής ανηλίκων έχει ευθύνη για την καταστολή της παραπτωματικότητας των ανηλίκων, λαμβάνοντας όλα τα μέτρα που κρίνονται απαραίτητα, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και η πρόταση εισαγωγής τους σε ανάλογο ίδρυμα αγωγής ανηλίκων. Τέλος, ασκείται προστατευτική επίβλεψη ανηλίκων που τελούν σε δοκιμαστική άδεια από τα ιδρύματα αγωγής, ή απολυθέντων με όρους από τα σωφρονιστικά καταστήματα. Ο διορισμός των επιμελητών ανηλίκων γινόταν με την διεξαγωγή εισαγωγικών εξετάσεων για την κατάληψη προκυρηχθέντων θέσεων στην ανάλογη υπηρεσία και οι επιτυχόντες παρακολουθούσαν σεμινάρια δίμηνης διάρκειας, γεγονότα που έχουν καταργηθεί, εφόσον έχει αλλάξει το σύστημα διορισμού. Αυτές οι αποφάσεις, βέβαια, δεν σημαίνουν ότι συμβάλλουν απαραίτητα στην αναβάθμιση του θεσμού της υπηρεσίας των επιμελητών ανηλίκων. Οι επιμελητές ανηλίκων είναι συνήθως απόφοιτοι των σχολών κοινωνικής εργασίας, νομικής, φιλοσοφίας, φιλολογίας, παιδαγωγικής, κοινωνιολογίας και θεολογίας.

Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων

Μία από τις αρμοδιότητες του Υπουργείου Δικαιοσύνης είναι η πρόληψη και η καταστολή της εγκληματικότητας των ανηλίκων. Οι αρμοδιότητες αυτές πραγματώνονται μέσα από τις υπηρεσίες που προσφέρονται, από τα ιδρύματα αγωγής ανηλίκων και τα σωφρονιστικά καταστήματα.

Σε κάθε πρωτοδικείο της Ελλάδας το 1943, ιδρύθηκαν Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων και πιο συγκεκριμένα με βάση τον νόμο 2298/1993, άρθρο 18. Οι εταιρείες αυτές είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) και διοικούνται από συμβούλια που διορίζονται από το υπουργείο Δικαιοσύνης. Ο βασικός σκοπός κάθε εταιρείας, ο οποίος κατοχυρώνεται και με την υπάρχουσα νομοθεσία, είναι η παροχή ψυχικής, κοινωνικής και υλικής στήριξης, η εκπαίδευση, η επαγγελματική κατάρτιση και η ψυχαγωγία κάθε ανήλικου δράστη. Ακόμη, υπάρχει η δυνατότητα παροχής στέγης σε ανήλικους που έχουν απολυθεί από ιδρύματα αγωγής, ή σωφρονιστικά καταστήματα και δεν έχουν οικονομικούς πόρους και δεν υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες να βοηθήσει σε ένα αρχικό στάδιο κοινωνικής επανένταξης. Βέβαια, η λειτουργία των Εταιρειών Προστασία Ανηλίκων, με βάση το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, δεν έχουν την δυνατότητα να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους με ένα σύγχρονο τρόπο.

Μια ενδεδειγμένη λύση αποτελεί η κοινωνική υπηρεσία των Εταιρειών Προστασίας Ανηλίκων που θα πλαισιώνουν τον επίτροπο δικαστή, εφόσον ισχύει αυτός ο θεσμός στην Ελλάδα, όπως και η υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων πλαισιώνει τον ποινικό δικαστή. Μ' αυτόν τον τρόπο θα μπορούσε να υπάρξει μία ολοκληρωμένη κάλυψη, τόσο στο επίπεδο της εγκληματικότητας των ανηλίκων (δικαστήριο ανηλίκων – υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων), όσο και στο επίπεδο της πρόληψης, με την βοήθεια της κοινωνικής υπηρεσίας των εταιρειών προστασίας ανηλίκων και ενός αστικού δικαστή οικογενειακού δικαίου. Η κοινωνική υπηρεσία μπορεί να αναλάβει τους ανήλικους δράστες σε προσωπικό και οικογενειακό επίπεδο, αλλά και αυτούς που διατρέχουν κίνδυνο να παρανομήσουν, παρέχοντάς τους ψυχοσυναισθηματική, κοινωνική και υλική στήριξη και συμβουλευτική στους ανήλικους, αλλά και στους γονείς τους. Η αρωγή άλλων φορέων για την πραγμάτωση πιο ολοκληρωμένων κοινωνικών ερευνών και παρεμβάσεων και η συνεργασία διαφόρων ειδικοτήτων, όπως κοινωνιολόγων και ψυχολόγων, κρίνεται αναγκαία. Ταυτόχρονα, είναι αναγκαίο να ειπωθεί ότι κάθε δικαστής, πριν εκδώσει την απόφαση για οποιοδήποτε ανήλικο παραβάτη, πρέπει να βασίζεται στην έκθεση του κοινωνικού λειτουργού που παρέχει τα στοιχεία της προσωπικότητας του ανηλίκου, τις ειδικές ανάγκες του, αλλά και τα αντικειμενικά στοιχεία του κοινωνικού περιβάλλοντός του. Η έκθεση αυτή επιβάλλεται να είναι απόρρητη και δεν πρέπει να αποτελεί αντικείμενο δικογραφίας, προκειμένου να εκμεταλλεύεται από τους δικηγόρους που αναλαμβάνουν τις υποθέσεις ανηλίκων, αλλά να αξιοποιείται μόνο για την παράθεση και παρουσίαση μιας αξιόποινης πράξης από κάποιον ανήλικο δράστη.

Τέλος, είναι απαραίτητο να αναφερθεί ότι για να αξιοποιηθεί καλύτερα ο θεσμός των εταιρειών προστασίας ανηλίκων θα πρέπει να πραγματοποιηθούν ορισμένες τροποποιήσεις και προσθήκες. Κάποιες από αυτές είναι:

- 1/ Νέος νόμος με πλαίσιο και ακριβή καθορισμό του αντικειμένου.
- 2/ Να γίνουν οργανισμοί με οργανικές θέσεις υπαλλήλων και διαφόρων αρμοδιοτήτων.
- 3/ Αυτεπάγγελτη ανάληψη περιπτώσεων.
- 4/ Να αργεί η γονική μέριμνα, όταν είναι απαραίτητο.
- 5/ Η άρση του απορρήτου των κοινωνικών λειτουργών, όταν πρόκειται για περιπτώσεις που συγχρόνως επαναλαμβάνεται η δικαιοσύνη και πρέπει να ενημερωθεί αντικειμενικά και σε βάθος.
- 6/ Οι Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων να εκπροσωπούνται στις νομοπαρασκευαστικές επιτροπές του οικογενειακού δικαίου.
- 7/ Οργάνωση ενημέρωσης και διαφώτισης πάνω στα αίτια που δημιουργούν την αντικοινωνικότητα των νέων.
- 8/ Μόνιμη εξασφάλιση πόρων". Περιοδικό Κοινωνική Εργασία, Έτος 2^ο, Τεύχος 7^ο, Αθήνα 1987.

Ιδρύματα Αγωγής Ανηλίκων

Η εισαγωγή των ανηλίκων στα ιδρύματα αγωγής γίνεται με απόφαση του δικαστή ανηλίκων. Οι ανήλικοι που βρίσκονται στα ιδρύματα αυτά έχουν ηλικία από επτά έως δεκαεπτά ετών και γίνεται για λόγους περιορισμού του ανηλίκου με βάση τις διατάξεις του κώδικα ποινικής δικονομίας, αλλά και για την εφαρμογή προστατευτικού μέτρου, όταν οι ανήλικοι διαβιώνουν σε ένα επικίνδυνο κοινωνικό περιβάλλον ατόμων που πραγματώνουν αξιόποινες πράξεις (νόμος 2298/1995). Στην περίπτωση αυτή, η εισαγωγή του ανηλίκου σε ίδρυμα αγωγής γίνεται με την συναίνεση των ατόμων που έχουν την ευθύνη της γονικής μέριμνας και μετά την σχετική γνωμάτευση της υπηρεσίας των επιμελητών ανηλίκων προς τον δικαστή.

Οι βασικοί στόχοι των ιδρυμάτων αυτών είναι η αγωγή των ανηλίκων, η ψυχοσυναισθηματική και κοινωνική στήριξη, η εκπαίδευση και η επαγγελματική κατάρτιση ανηλίκων που έχουν αναπτύξει παραβατική συμπεριφορά, ή αντιμετωπίζουν δυσχερείς κοινωνικής προσαρμογής. Το επιστημονικό προσωπικό των ιδρυμάτων έχει την ευθύνη της κατάρτισης και πραγμάτωσης των προγραμμάτων αγωγής, τα οποία εμπεριέχουν την εκπαίδευση, την επαγγελματική κατάρτιση, την πολιτιστική καλλιέργεια και την ψυχαγωγία του ανηλίκου. Αυτή την χρονική περίοδο στην χώρα μας λειτουργούν δύο ιδρύματα αγωγής ανηλίκων, όπου το ένα βρίσκεται στον Κορυδαλλό και το άλλο στην Ν.Ιωνία Βόλου, ενώ ένα αντίστοιχο ίδρυμα αγωγής θηλέων υπάρχει στην περιοχή Παπάγου Αττικής. Τα ιδρύματα αγωγής ανηλίκων έχουν την δυνατότητα φιλοξενίας έως και τριάντα ατόμων, ενώ κάθε ένα από τα προαναφερθέντα φιλοξενεί έναν μικρό αριθμό ανηλίκων (δέκα έως δεκαπέντε άτομα περίπου).

Ταυτόχρονα, είναι αναγκαίο να αναφερθεί ότι σε κάθε ίδρυμα αγωγής κρίνεται απαραίτητη η ύπαρξη κοινωνικού λειτουργού, ο οποίος φροντίζει για την αντιμετώπιση ψυχοσυναισθηματικών, κοινωνικών, οικονομικών και άλλων αναγκών και προβλημάτων των ανηλίκων. Επιπλέον, όταν χρειάζεται η παρουσία ψυχολόγου, ή κάποιας άλλης επιστημονικής ειδικότητας, καλείται στο ίδρυμα, προκειμένου να προσφερθούν οι υπηρεσίες τους για την ομαλή εξέλιξη των ανηλίκων. Ο κοινωνικός λειτουργός με το τέλος κάθε χρονιάς συντάσσει μία έκθεση, όπου αναγράφει και περιγράφει την πορεία και την εξέλιξη κάθε ανηλίκου και στην συνέχεια υποβάλλεται στον δικαστή του αρμόδιου δικαστηρίου. Κάθε ίδρυμα αγωγής ανηλίκων έχει ως προσωπικό και παιδονόμους, οι οποίοι πρέπει να είναι απόφοιτοι γυμνασίου. Οι παιδονόμοι των ιδρυμάτων αναλαμβάνουν την ευθύνη της φροντίδας, της επιτήρησης και της προστασίας των ανηλίκων, ιδιαίτερα κατά την διάρκεια των νυχτερινών ωρών.

Στα ιδρύματα αρρένων οι ανήλικοι έχουν τη δυνατότητα να βγαίνουν έξω, όταν το επιθυμούν, ενώ τα ιδρύματα θηλέων είναι «κλειστού χαρακτήρα», προκειμένου να προστατευθούν τα ανήλικα κορίτσια. Επιπρόσθετα, πρέπει να ειπωθεί ότι λειτουργούν ειδικά σχολεία και παραρτήματα γυμνασίου στην περιοχή που βρίσκεται το ίδρυμα και μ' αυτόν τον τρόπο τα παιδιά έχουν την δυνατότητα να ολοκληρώσουν την υποχρεωτική εκπαίδευση. Εάν κάποιος ανήλικος επιθυμεί

να συνεχίσει την φοίτηση στο λύκειο, τότε φοιτούν στα ανάλογα σχολεία που βρίσκονται στην περιοχή του ιδρύματος. Επίσης, μέσα στον χώρο των ιδρυμάτων αγωγής ανηλίκων, τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα για δημιουργική απασχόληση και οργανωμένη ψυχαγωγία, δραστηριότητες για τις οποίες είναι υπεύθυνοι οι κοινωνικοί λειτουργοί. Τέλος, είναι αναγκαίο να ειπωθεί ότι κάθε ανήλικος παραμένει στο ίδρυμα ανάλογα με την κατάσταση στην οποία βρίσκεται και με την συμπλήρωση του δεκάτου εβδόμου έτους, έχει την δυνατότητα να παραμείνει για ένα ακόμη έτος ως φιλοξενούμενος μετά από αίτησή του στο ίδρυμα.

Σωφρονιστικά καταστήματα ανηλίκων

Η μορφή αυτών των ιδρυμάτων χρησιμοποιείται για την εισαγωγή ατόμων ηλικίας δεκατεσσάρων έως εικοσιενός ετών, τα οποία έχουν διαπράξει κάποιο σοβαρό αδίκημα και συνήθως κακούργημα. Ο εγκλεισμός ανήλικου σε σωφρονιστικό κατάστημα γίνεται μετά από απόφαση του δικαστηρίου ανηλίκων και για ορισμένο χρονικό διάστημα.

Πρωταρχικά, είναι αναγκαίο να ειπωθεί ότι γίνεται ένας διαχωρισμός των ανηλίκων κρατουμένων αναλογικά με το έγκλημα που έχουν τελέσει και αυτό το γεγονός σημαίνει ότι υπάρχει ο βασικός στόχος της διαφοροποιημένης και εξατομικευμένης μεταχείρισής τους. Συνάμα, προβλέπεται ειδική θεραπευτική μεταχείριση για ανήλικους χρήστες τοξικών ουσιών, ενώ για την εξατομικευμένη μεταχείριση των ανηλίκων, έχει καθιερωθεί η έρευνα και μελέτη της προσωπικότητάς τους. Η διαδικασία αυτή γίνεται πάντα με την συνεργασία των ανηλίκων δραστών και του Ειδικού Κέντρου Παρατήρησης. Το Κέντρο αυτό στελεχώνεται από ένα επιστημονικό συμβούλιο που αποφασίζει για όλα τα θέματα που αφορούν την διαβίωση και την μεταχείριση των ανηλίκων κρατουμένων. Τα μέλη του συμβουλίου αυτού είναι ο διευθυντής του Κέντρου Παρατήρησης, ο κοινωνικός λειτουργός, ένας δικαστικός λειτουργός, ένας γιατρός, ένας ψυχολόγος, ένας ψυχίατρος και ένας εγκληματολόγος.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην αγωγή των ανηλίκων κρατουμένων, η οποία αποβλέπει στην ομαλή κοινωνική τους ένταξη. Αυτή επιτυγχάνεται με την διατήρηση της σωματικής και ψυχικής υγείας, με την ανάπτυξη των σωματικών, ψυχικών και πνευματικών ιδιοτήτων των ανηλίκων, με την κατάλληλη εκπαίδευσή τους και την μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της στέρησης της ελευθερίας, έτσι ώστε οι ανήλικοι παραβάτες να γίνουν υπεύθυνα και αυτοδύναμα άτομα. Μέσα στα σωφρονιστικά καταστήματα υπάρχει η δυνατότητα λειτουργίας μονοτάξιου δημοτικού σχολείου, προκειμένου να δίνεται η δυνατότητα απόκτησης, ή συμπλήρωσης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ακόμη, θεωρείται σημαντικός ο ρόλος της ψυχαγωγίας και της αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου, όπου δίνεται η δυνατότητα προσωπικής έκφρασης των κρατουμένων μέσα από ομαδικές, ή ατομικές δραστηριότητες, όπως και με την ύπαρξη εκδηλώσεων που αφορούν την κοινωνική, πνευματική, φυσική και θρησκευτική αγωγή. Βέβαια, για

την εφαρμογή όλων αυτών των δραστηριοτήτων, χρειάζεται η ύπαρξη του κατάλληλου επιστημονικού προσωπικού και η επιθυμία συμμετοχής και συνεργασίας των κρατουμένων του σωφρονιστικού καταστήματος.

Επιπρόσθετα, είναι απαραίτητο να ειπωθεί ότι η χορήγηση αδειών αποτελεί μία σημαντική παράμετρο που εκφράζει την επικοινωνία των ανήλικων κρατουμένων με τον ευρύτερο κοινωνικό περίγυρο. Οι άδειες διακρίνονται σε τακτικές, έκτακτες και εκπαιδευτικές, ενώ έχει καθιερωθεί για πρώτη φορά ο θεσμός των αδειών απουσίας, όπου έχουν σκοπό την διατήρηση της επαφής του ανήλικου κρατουμένου με την οικογένειά του και γενικότερα, την προετοιμασία του για την σταδιακή κοινωνική επανένταξή του. Η πρώτη άδεια του ανήλικου κρατουμένου χορηγείται από την τριμελή επιτροπή που αποτελείται από έναν εισαγγελικό λειτουργό, από τον διευθυντή του σωφρονιστικού καταστήματος και από έναν κοινωνικό λειτουργό που εισηγείται στην επιτροπή αυτή την άδεια. Οι επόμενες τακτικές άδειες χορηγούνται από τον διευθυντή του καταστήματος και λαμβάνοντας γνώση διάφορες παράμετροι, όπως η προσωπικότητα του κρατουμένου και ο χρόνος κράτησής του. Η διάρκεια μιας τακτικής άδειας κυμαίνεται από εικοσιτέσσερις ώρες έως πέντε ημέρες το χρόνο. Όταν συντρέχουν σοβαροί λόγοι, ανακαλούνται οι άδειες των κρατουμένων, ή δεν δίνονται ξανά μετά από απόφαση της τριμελούς επιτροπής.

Τέλος, είναι αναγκαίο να ειπωθεί ότι έχει δημιουργηθεί από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, το Κέντρο Προστασίας Αποφυλακισθέντων που αποτελεί μία συστηματική και οργανωμένη μετά-ιδρυματική συμπαράσταση στους αποφυλακιζόμενους κρατούμενους. Η προετοιμασία των αποφυλακιζόμενων για την κοινωνική τους επανένταξη και προσαρμογή πραγματώνεται μέσω της ηθικής και υλικής αρωγής. Επίσης, την γενικότερη αποκατάσταση των κρατουμένων έχουν αναλάβει οι κοινωνικές υπηρεσίες των σωφρονιστικών καταστημάτων, το κέντρο προστασίας αποφυλακιζόμενων σε συνεργασία με τον Ο.Α.Ε.Δ., την τοπική αυτοδιοίκηση και άλλους φορείς.

Σήμερα στην Ελλάδα υπάρχουν δύο σωφρονιστικά καταστήματα ανηλικών. Το ένα λειτουργεί στον Κορυδαλλό και έχει χωρητικότητα εκατό ατόμων και το άλλο στην Κασσαβέτεια Βόλου, με χωρητικότητα διακοσίων πενήντα ατόμων και έχει την επωνυμία «Αγροτικό Σωφρονιστικό Κατάστημα Ανηλικών Κασσαβέτειας Βόλου». Τα ιδρύματα αυτά αποτελούν, συνήθως, ένα μεταβατικό στάδιο μεταξύ ιδρυμάτων αγωγής και καταστημάτων κράτησης, δηλαδή φυλακών για ενήλικες.

Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων – «Άρσις».

Η «Άρσις» αποτελεί μία αστική, κοινωνική και μη κερδοσκοπική οργάνωση που δημιουργήθηκε το 1992 και λειτουργεί στην Αθήνα, την Θεσσαλονίκη και τον Βόλο. Η οργάνωση αυτή εργάζεται με νέους και νέες ηλικίας δεκαπέντε έως είκοσι ενός ετών που έχουν βιώσει, ή βιώνουν επιβαρυντικές συνθήκες ζωής, ή και απαγορευτικές για την φυσιολογική προσωπική τους ανάπτυξη και την ομαλή ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο. Οι συνθήκες που δυσχεραίνουν την διαδικασία αυτή είναι η ανεπαρκής στήριξη και η έλλειψη ασφάλειας στον χώρο της οικογένειας, παραμέληση, ή κακοποίηση νεαρών, δυσκολίες στην εκπαιδευτική διαδικασία, σύγκρουση με τον νόμο και εγκλεισμός σε ιδρύματα αγωγής και σωφρονιστικά καταστήματα. Η «Άρσις» θεωρεί ότι η ευαισθητοποίηση και η κινητοποίηση των πολιτών ενός κοινωνικού συνόλου μπορεί να συμβάλλει στην βελτίωση της ζωής των νέων ατόμων που διαβιώνουν μία δύσκολη κατάσταση.

Η κοινωνική αυτή οργάνωση ξεκίνησε ως μία πρωτοβουλία κοινωνικά ευαισθητοποιημένων επιστημόνων που στηρίχθηκε από έναν μεγάλο αριθμό πολιτών και επιθυμούν να συμμετέχουν ενεργά στην άρση του κοινωνικού αποκλεισμού των νέων ατόμων. Ακόμη, η «Άρσις» αποτελεί έναν επίσημο κοινωνικό φορέα με συμμετοχή στα «κακώς κείμενα» και με την διαμόρφωση και εφαρμογή κάποιων προτάσεων προσπαθεί να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης των νέων. Η εργασία της οργάνωσης αυτής εστιάζεται σε τρεις βασικούς άξονες:

- 1/ ψυχοκοινωνική υποστήριξη και συμβουλευτική των νέων για αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση προβλημάτων,
- 2/ προετοιμασία ένταξης στην αγορά εργασίας με την βελτίωση επαγγελματικών δεξιοτήτων και αναζήτηση απασχόλησης,
- 3/ ευκαιρίες ελεύθερου χρόνου, δημιουργικής έκφρασης, επικοινωνίας και κοινωνικής συμμετοχής.

Οι περισσότεροι νέοι φθάνουν στην οργάνωση αυτή με παραπομπή κάποιων κοινωνικών φορέων και υπηρεσιών που συνεργάζεται, όπως οι υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων, ιδρύματα αγωγής και σωφρονιστικά καταστήματα, κοινωνικές υπηρεσίες. Παράλληλα, παρέχονται διάφορες υπηρεσίες, όπως πληροφόρησης, ατομικής και νομικής συμβουλευτικής, επαγγελματικός προσανατολισμός, τοποθέτηση σε θέσεις εργασίας και διατήρησης αυτών μέσω της ανάλογης στήριξης και υποστήριξης για ανεύρεση στέγης. Ταυτόχρονα, υπάρχουν και εργαστήρια όπου εφαρμόζονται διάφορα προγράμματα που έχουν στόχο να εκπαιδεύσουν τους νέους, να αποκτήσουν εργασιακή εμπειρία και να συμμετέχουν ενεργά στην λειτουργία μιας μικρής επιχείρησης. Η «Άρσις» παρεμβαίνει στα περισσότερα σωφρονιστικά καταστήματα (και στο Αγροτικό Σωφρονιστικό Κατάστημα Ανηλίκων Κασσαβέτειας Βόλου) και έχει ως βασικό στόχο να δημιουργήσει: α/ ευκαιρίες δημιουργικής απασχόλησης, έκφρασης και επικοινωνίας, ώστε ο χρόνος εγκλεισμού να μην περνά στην απομόνωση και στην αδράνεια και β/ μία σταθερή και μόνιμη γέφυρα ανάμεσα στον περιορισμό και την

ελευθερία για την άρση των προκαταλήψεων και την υποστήριξη μετά την αποφυλάκιση.

Η οργάνωση αυτή έχει καταφέρει να καταξιωθεί ως ένας μη κυβερνητικός οργανισμός που εργάζεται με νέους που απειλούνται από τον κοινωνικό αποκλεισμό, να κερδίσει την εμπιστοσύνη των νεαρών ατόμων και την επιτυχημένη δουλειά μαζί τους. Επίσης, έχει κινητοποιήσει και ευαισθητοποιήσει έναν σεβαστό αριθμό πολιτών πάνω σε τέτοιου είδους θέματα και που πιστεύουν στην συλλογικότητα και την αλληλεγγύη και έχει καταφέρει να είναι ενεργητικής σε αρκετούς τομείς κοινωνικής δράσης. Τέλος, ένας βασικός στόχος της κοινωνικής οργάνωσης είναι να δημιουργηθούν οι κατάλληλες επαφές και διασυνδέσεις ανάμεσα στους νέους, την πολιτεία και τους πολίτες και να συμβάλλει στην ανάπτυξη σύγχρονων υποστηρικτικών θεσμών για την νεότητα.

Μέθοδοι πρόληψης της εγκληματικότητας των ανηλίκων

Είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι η πρόληψη της εγκληματικότητας είναι προτιμότερη από την καταστολή. Η πρόληψη κάθε κοινωνικού φαινομένου που επηρεάζει την λειτουργία ενός κοινωνικού συνόλου, όταν εμφανίζεται και εκδηλώνεται, αποτελεί μία δύσκολη κατάσταση, ιδιαίτερα, όταν γίνεται αναφορά για την πρόληψη της εγκληματικότητας, η οποία πρέπει να εντάσσεται στην εγκληματοπροληπτική και μάλιστα μέσα από την διαδικασία την κοινωνικοποίησης. Είναι αναγκαίο να ειπωθεί ότι η δυνατότητα εφαρμογής κάποιων μεθόδων, οι οποίες έχουν δημιουργηθεί μετά από σύγχρονες έρευνες, είναι εφικτή. Η καλύτερη αξιοποίησή τους γίνεται όταν εφαρμόζονται καθολικά σε νέους που διατρέχουν τον κίνδυνο να τελέσουν κάποια αξιόποινη πράξη και η αποτελεσματικότητά τους μπορεί να είναι εμφανής.

Πρόγνωση και συμβουλευτική

Αρχικά, η πρόγνωση μπορεί να εφαρμοστεί με τον χαρακτήρα εντόπισης κάποιων ιδιαίτερων χαρακτηριστικών. Για παράδειγμα, μία υποπολιτισμική ομάδα ατόμων που κάνει χρήση τοξικών ουσιών, έχει περισσότερες πιθανότητες από άλλες ομάδες να απασχολήσει το σύστημα δικαιοσύνης. Τέτοιες πληροφορίες είναι ιδιαίτερα χρήσιμες και βοηθούν ως ένα βαθμό την πρόληψη των εγκληματικών και παραβατικών πράξεων.

Επιπλέον, η άσκηση διαφόρων μορφών συμβουλευτικής σε άτομα που διακατέχονται από παροδικές, ή περιστασιακές διαταραχές, ή με διάφορες διαταραχές της προσωπικότητας, έχουν ως στόχο την κατανόηση των προβλημάτων τους και την λήψη αποφάσεων. Οι μέθοδοι αυτοί εφαρμόζονται από εξειδικευμένα άτομα, ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι δεν απέδωσαν ιδιαίτερα αποτελέσματα και δεν μείωσαν σημαντικά τις πιθανότητες μελλοντικής εγκληματικής συμπεριφοράς, όταν εφαρμόστηκαν σε άτομα που επρόκειτο να

εγκληματήσουν. Ακόμη, η ανίχνευση και η απομόνωση των προεγκληματικών ατόμων μπορεί να στιγματίσει αυτούς τους ανθρώπους σε άλλα μέλη του κοινωνικού συνόλου, αλλά και στους ίδιους τους εαυτούς τους. Μ' αυτόν τον τρόπο, υπάρχουν μεγαλύτερες πιθανότητες εκδήλωσης εγκληματικών συμπεριφορών μέσω της «αυτοεκπληρούμενης προφητείας» των ατόμων. Οι μέθοδοι προληπτικής συμβουλευτικής πρέπει να εφαρμόζονται μετά την αποδοχή του ατόμου που θα επιλέξει αυτή την διαπροσωπική θεραπευτική σχέση.

Κατά περίπτωση εργασία και εργασία με ομάδες.

Η κατά περίπτωση εργασία εφαρμόζεται κατ' άτομο και ιδιαίτερα σ' αυτούς που εμφανίζουν προβλήματα συμπεριφοράς, ή έντονα συγκινησιακά προβλήματα. Η εφαρμογή της μεθόδου αυτής γίνεται από μία ομάδα ειδικών που συνήθως αποτελείται από ψυχίατρο, ψυχολόγο και κοινωνικό λειτουργό. Αρχικά, πραγματώνεται μία διάγνωση του προβλήματος που αφορά το άτομο στο οποίο γίνεται η κατά περίπτωση εργασία. Στην συνέχεια εφαρμόζονται θεραπευτικοί χειρισμοί από τα μέλη της θεραπευτικής ομάδας και γίνονται μέσα στα πλαίσια ενός ιατροπαιδαγωγικού κέντρου.

Η εφαρμογή της εργασίας, με ομάδες, εμφανίζεται ιδιαίτερα αποτελεσματική και σημαντική σε προληπτικό επίπεδο της μελλοντικής εγκληματικής συμπεριφοράς των ανήλικων παραβατών, ή των προπαραβατικών νέων ατόμων. Τα άτομα αυτά εντάσσονται, συνήθως, σε ομάδες δημιουργικής απασχόλησης, η οποία εκπληρώνει ορισμένες ψυχολογικές και κοινωνικές τους ανάγκες, όπως αυτή της ασφάλειας και την αναγνώρισης. Οι διάφορες οργανώσεις που εφαρμόζουν την μέθοδο της εργασίας με ομάδες απευθύνονται σε άτομα όλων των ηλικιών και των κοινωνικών τάξεων με αρκετά μεγάλα ποσοστά επιτυχίας.

Περιβαλλοντική πρόληψη

Τα αίτια των εγκλημάτων λαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα παραγόντων. Πρωταρχικά, θεωρείται ότι το έγκλημα προέρχεται από έντονες συγκινησιακές διαταραχές και προτείνεται ψυχοθεραπεία των ατόμων αυτών. Επίσης, αρκετές φορές, το έγκλημα οφείλεται σε οικονομικούς παράγοντες και οι αλλαγές στο πολιτικό και οικονομικό επίπεδο του κοινωνικού συνόλου κρίνονται αναγκαίες. Η πρόληψη σε καθαρά κοινωνικό επίπεδο δίνει έμφαση στο κοινωνικό περιβάλλον και τις δυνατότητες αξιοποίησής του.

Ενίσχυση του θετικού οργανωμένου περιβάλλοντος.

Είναι απαραίτητο να αναφερθεί ότι όταν αναφέρεται το περιβάλλον, όσον αφορά την πρόληψη, γίνεται αναφορά σε πρωτογενείς ομάδες, όπως η οικογένεια και το έμφυχο και άφυχο υλικό της κατοικίας και της εκπαίδευσης. Αρχικά, η πρόληψη αφορούσε τους τομείς της κοινωνικής ασφάλισης, της κοινωνικής πρόνοιας και της κοινωνικής ιατρικής. Όμως, η πρόληψη δεν πρέπει να πραγματώνεται μόνο σε μεμονωμένους τομείς, αλλά σε ένα ευρύτερο πλαίσιο συγκεκριμένων προτάσεων, κοινωνικού σχεδιασμού και μεθόδων παρεμβάσεων. Μ' αυτόν τον τρόπο υπάρχει η δυνατότητα βελτίωσης της πρόληψης παραβατικών και εγκληματολογικών πράξεων.

Έμφαση και ενίσχυση των θετικών προτύπων συμπεριφοράς.

Η θεωρία της «διαφορικής συναναστροφής» και ιδιαίτερα η εφαρμογή της στον τομέα της πρόληψης θα επέφερε την αύξηση της επικοινωνίας μεταξύ των ατόμων που έχουν παρανομήσει, ή πρόκειται να παρανομήσουν και αυτών που σέβονται τους νόμους και έχουν κάποια θετικά πρότυπα συμπεριφοράς. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να ενισχυθεί η φυσιολογική και έννομη συμπεριφορά των ατόμων ενός κοινωνικού συνόλου σε αντίθεση με μία αρνητική και εγκληματική συμπεριφορά. Η διατύπωση της θεωρίας αυτής έγινε από τον Αμερικανό εγκληματολόγο Sutherland και το βασικό της σημείο είναι ότι η παραβατική συμπεριφορά μαθαίνεται από την προσωπική, συχνή και εντατική συναναστροφή περισσότερο με άτομα που δεν σέβονται τον νόμο, παρά μ' αυτούς που έχουν και διατηρούν μία έννομη στάση.

Η θεωρία αυτή εντάσσεται στα πλαίσια των απόψεων της οικολογικής σχολής, που ήταν πρότυπο για σχεδιασμό και εφαρμογή κοινοτικών προγραμμάτων πρόληψης της εγκληματικότητας. Η πρόληψη μέσα σε κοινότητες με υψηλό δείκτη εγκληματικότητας ζώνες και που εμφανίζουν έναν βαθμό αποδιοργάνωσης, μπορεί να εφαρμοσθεί με την αυτενέργεια των κατοίκων τους, όπου ένα άτομο μπορεί να ενεργεί συνειδητά και να παρουσιάζει μία συμπεριφορά στα πλαίσια του νόμου. Η αξιοποίηση των έννομων, φυσικών ηγετών μιας κοινότητας, θεωρείται αναγκαία, εφόσον τα άτομα αυτά αποτελούν σωστά πρότυπα έκφρασης συμπεριφοράς για τα υπόλοιπα μέλη της κοινωνίας. Τέλος, η ανάληψη του έργου της πρόληψης της παραβατικής συμπεριφοράς, μέσω των ίδιων των ατόμων – μελών των κοινοτήτων, μπορεί να επιφέρει θετικά αποτελέσματα και πρέπει η δυνατότητα αυτή να αξιοποιηθεί περισσότερο.

Οργάνωση ελεύθερου χρόνου

Η οργάνωση του ελεύθερου χρόνου έχει τη δυνατότητα να λειτουργήσει ως ένας ανασχετικός παράγοντας της εγκληματικής συμπεριφοράς. Βέβαια, η οργάνωση του ελεύθερου χρόνου πρέπει να συνδέεται με την εφαρμογή ορισμένων προϋποθέσεων:

- α/ άμεση και έντονη συσχέτιση με θετικά, μη εγκληματικά πρότυπα και ιδεολογίες, όπως για παράδειγμα, η δημιουργία κέντρων ψυχαγωγίας, όπου μπορεί να μην μεταβάλλουν τις εγκληματικές τάσεις των παιδιών, αλλά τους βοηθά να μείνουν μακριά από την απραξία και τους δρόμους,
- β/ δυνατότητα εκτόνωσης και διοχέτευσης της ενέργειας και της επιθετικότητας σε δραστηριότητες με κοινωνικά παραδεκτούς τρόπους,
- γ/ ικανοποίηση ορισμένων ψυχογενών αναγκών, όπως η εκτίμηση από άλλα πρόσωπα και η αίσθηση της ασφάλειας,
- δ/ κατανόηση των ιδιαιτέρων χαρακτηριστικών και αξιών των παιδιών από τους ανθρώπους που ασχολούνται με την δημιουργία ανάλογων προγραμμάτων για την οργάνωση του ελεύθερου χρόνου.

Μεταβολές σε κοινωνικούς θεσμούς και δομές.

Είναι γεγονός αναμφισβήτητο ότι η περιβαλλοντική πρόληψη της εγκληματικής συμπεριφοράς, όταν πρόκειται να εφαρμοστεί σε ένα κοινωνικό σύνολο, αποτελεί μία πολύ δύσκολη παρέμβαση. Αφορά ένα σύνολο ενεργειών και δράσεων, που ξεκινά την προσωπική ευαισθητοποίηση των κατοίκων μιας κοινότητας, την εκπαίδευση των νεαρών ατόμων, την αγωγή των γονέων προς τα παιδιά τους, καθώς και την ενίσχυση των θετικών προτύπων συμπεριφοράς, ιδιαίτερα από τους φυσικούς ηγέτες κοινωνικού συνόλου. Η διαδικασία εφαρμογής όλων αυτών των στόχων είναι μακροπρόθεσμη και χρειάζεται σωστό σχεδιασμό και προσεκτική μέθοδο εφαρμογής τους.

Αποδυνάμωση αρνητικού περιβάλλοντος και εγκληματικών προτύπων.

Η εξάλειψη των παραγόντων που οδηγούν στην παραβατική συμπεριφορά αποτελεί μία δύσκολη διαδικασία, εφόσον αφορά το οργανωμένο έγκλημα και τα ανάλογα πρότυπα. Η αποδυνάμωση των εγκληματικών προτύπων πλήττει κατά κύριο λόγο την «εστία του κακού» και έτσι οι πιέσεις για εγκληματική συμμόρφωση που προέρχονται από τα ανάλογα κυκλώματα θα μειωνόταν. Η υπεροχή των έννομων συμπεριφορών θα αποτελούσε μία καλή παράμετρο της εξάλειψης των αιτιών της παραβατικής συμπεριφοράς και την μείωση εκμάθησής της.

Όμως, σε πολλά κράτη υπάρχει μία συμβιωτική σχέση ανάμεσα στον νομοταγή επιχειρηματικό και πολιτικό κόσμο και στην εγκληματική

δραστηριότητα κάποιων ατόμων. Η διαπίστωση αυτή υποδεικνύει πόσο δύσκολο είναι πραγματικά αυτό το είδος της πρόληψης, όπου χτυπά την εγκληματικότητα στην «ρίζα της» και επισημαίνει ότι η πρόληψη εντοπίζεται στα επιφανειακά συμπτώματα και ειδικότερα στην ατομική, ποινική πρόληψη.

Πληροφόρηση κοινού, ενδεχομένων θυμάτων και δραστών.

Είναι γεγονός ότι η αύξηση των θυμάτων κάποιων εγκληματικών πράξεων και η μαζική επικοινωνία ανάγουν έναν νέο δρόμο, ως αναφορά στην πρόληψη παραβατικών πράξεων. Το έγκλημα μπορεί να αποτραπεί αν το μελλοντικό θύμα λάβει τα μέτρα του και δεν προκαλέσει τον μελλοντικό ενδεχόμενο δράστη. Έτσι, υπάρχει η δυνατότητα κατάρτισης, πληροφόρησης και εφαρμογής διαφόρων ψυχοθεραπευτικών προγραμμάτων σε άτομα που θα μπορούσαν να είναι ενδεχόμενα θύματα εγκληματικών, ή μελλοντικών δραστών τέτοιων πράξεων.

Αυτό το είδος της πρόληψης προέρχεται από μία λειτουργική θεώρηση του εγκλήματος και από μία γενική εικόνα και έννοια του εγκληματία και του μη εγκληματία. Ακόμη, η αποδοχή της έννοιας του εγκλήματος και η δημιουργία της κοινωνικής συνεκτικότητας, η οποία προκαλείται από την απειλή που προέρχεται από τους εγκληματίες, οδηγεί στην κινητοποίηση των πολιτών. Η κινητοποίηση αυτή θέτει σε εφαρμογή την δημιουργία και την ανάπτυξη ομάδων επαγρύπνησης, που στοχεύουν στην αποφυγή των εγκλημάτων. Γενικότερα, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η ενημέρωση του κοινού και η κοινωνική διαπαιδαγώγηση αποτελούν στοιχεία, που έχουν την δυνατότητα να διαμορφώσουν μία θετική κοινωνική συμπεριφορά. Τα εκφοβιστικά μηνύματα, που προέρχονται μέσα από την απειλή των ποινικών κυρώσεων, δεν έχουν την ανάλογη αποτελεσματικότητα.

Αποτελεσματικότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, όσον αφορά την πρόληψη και την αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων.

Είναι γενική διαπίστωση ότι η αντιμετώπιση των αναγκών των ανήλικων παραβατών είναι ελλιπής. Παρατηρούνται ελλείψεις σε υλικό επίπεδο (μέσα κατάλληλα για την εφαρμογή διάφορων προγραμμάτων), καθώς και σε επίπεδο εγκαταστάσεων. Το επιστημονικό προσωπικό, που στελεχώνει τις ανάλογες υπηρεσίες και τους αρμόδιους φορείς που ασχολούνται με την εγκληματικότητα, είναι περιορισμένο σε αριθμό, ενώ είναι εμφανής η ανεπάρκεια οικονομικών πόρων. Βέβαια, αξίζει να σημειωθεί ότι γίνονται ιδιαίτερες προσπάθειες για την ανάπτυξη προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης, δημιουργικής απασχόλησης, εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των ανήλικων παραβατών. Σ' αυτήν την προσπάθεια έχει συμβάλει η οικονομική υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και έχουν γίνει πολλά σεμινάρια, που αποσκοπούν στην ομαλή, κοινωνική επανένταξη των ανηλίκων, μέσω της αγοράς εργασίας. Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι η εφαρμογή των μεθόδων πρόληψης της εγκληματικότητας των

ανηλίκων βρίσκεται σε ένα πρωτογενή στάδιο, εξαιτίας της έλλειψης επιστημονικού προσωπικού στους ανάλογους φορείς και υπηρεσίες.

Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού, όσον αφορά την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου της εγκληματικότητας των ανηλίκων.

Είναι γεγονός αναμφισβήτητο ότι η στελέχωση των αρμόδιων υπηρεσιών για την ολιστική αντιμετώπιση του κοινωνικού φαινομένου της εγκληματικότητας των ανηλίκων αποτελεί μία σημαντική παράμετρο. Η παρουσία της ειδικότητας των κοινωνικών λειτουργών κρίνεται απαραίτητη, εφόσον έχει την δυνατότητα να αντιμετωπίσει προσωπικές, οικογενειακές και κοινωνικές ανάγκες και προβλήματα των ανηλίκων παραβατών. Επίσης, ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού μπορεί να καλύψει ένα ευρύ φάσμα αναγκών του κοινωνικού συνόλου, που προκύπτουν από την παρουσία του φαινομένου της εγκληματικότητας των νεαρών ατόμων.

Ιδιαίτερα στο τομέα της πρόληψης, ο κοινωνικός λειτουργός καλείται: α) να διαπιστώσει ποιες είναι οι κοινωνικές αυτές ομάδες ατόμων που πρόκειται να παρανομήσουν,

β) να μπορέσει να τους ευαισθητοποιήσει και να τους οργανώσει, έτσι ώστε να διαπιστώσουν ποιες είναι οι πραγματικές τους ανάγκες και να κινηθούν προς την πραγμάτωσή τους,

γ) να εφαρμόσει διάφορα προγράμματα που έχουν στόχο την διαπαιδαγώγηση, την πολύπλευρη αγωγή, την ψυχαγωγία και την επαγγελματική κατάρτιση των ατόμων που ενδέχεται να παρανομήσουν,

δ) να λειτουργεί εξατομικευμένα με διάφορες μεθόδους και μορφές συμβουλευτικής και ψυχοθεραπείας, όταν βέβαια χρειάζονται και

ε) να συνεργάζεται με άλλους φορείς του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η κατάλληλη κοινωνική ευαισθησία, η ενημέρωση και η αλληλεγγύη για να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο αυτό.

Παράλληλα, στο επίπεδο καταστολής του φαινομένου της παραβατικότητας των ανηλίκων, ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού κατοχυρώνεται και θεσμικά, όπου η παρουσία και η εργασία του σε σωφρονιστικά καταστήματα ανηλίκων κρίνεται αναγκαία. Πιο συγκεκριμένα, ο κοινωνικός λειτουργός έχει την δυνατότητα:

α. να έρθει σε άμεση επαφή με τον ανήλικο κρατούμενο και να εφαρμόσει τις μεθόδους της κοινωνικής εργασίας, όπως κοινωνική εργασία με άτομα. Η παρουσία άλλου ατόμου κατά την διάρκεια των συναντήσεων και των συνεδριών μεταξύ του ανήλικου παραβάτη και του κοινωνικού λειτουργού κρίνεται αναγκαία, παρά μόνο όταν υπάρχουν λόγοι ασφαλείας,

β. να έχει την γνώση του ατομικού φακέλου κάθε ανήλικου κρατουμένου και να πραγματώνει κοινωνικές έρευνες για την συγκέντρωση στοιχείων της ατομικής, οικογενειακής και κοινωνικής κατάστασής του,

- γ. να διατηρεί στατιστικά στοιχεία με τις ενέργειες και τα αποτελέσματα της κοινωνικής εργασίας, μητρώο περιπτώσεων, ατομικές καρτέλες και δελτία εξέλιξης κάθε ανήλικου παραβάτη, καθώς και εκθέσεις κοινωνικής έρευνας,
- δ. να ενημερώνει τόσο τον διευθυντή, όσο και το επιστημονικό συμβούλιο του καταστήματος για την προσωπικότητα και τα προβλήματα κάθε ανήλικου κρατούμενου και να υποβάλλει προτάσεις για την εξατομικευμένη μεταχείρισή του,
- ε. να εντάσσει προβλεπόμενες εκθέσεις για κάθε κρατούμενο, όπου το περιεχόμενό τους είναι εμπιστευτικό και είναι υπεύθυνος για την κάλυψη υλικών και ηθικών αναγκών των ανήλικων κρατούμενων,
- ζ. να προετοιμάζει τον ανήλικο που πρόκειται να αποφυλακιστεί, όπως και το άμεσο περιβάλλον του, προκειμένου η ένταξή του στο κοινωνικό σύνολο να γίνει με τον δυνατότερο ομαλό τρόπο, ενώ να παρακολουθεί όσες περιπτώσεις αποφυλακισθέντων κρίνονται απαραίτητες, ότι χρειάζονται και μετέπειτα βοήθεια,
- η. να εφαρμόζει τις μεθόδους της κοινωνικής εργασίας.

Κάθε κοινωνικός λειτουργός που εργάζεται σε σωφρονιστικό κατάστημα συμμετέχει σε συμβούλια και διαδικασίες που αφορούν την μεταχείριση των κρατούμενων και είναι μέλος του επιστημονικού συμβουλίου. Το συμβούλιο αυτό εξετάζει και αποφασίζει για όλα τα κρίσιμα θέματα που αφορούν τον ανήλικο κρατούμενο, όπως η διαβίωση στο κατάστημα και μελετά τις προϋποθέσεις και τις δυνατότητες παροχής διαφόρων μορφών αδειών. Ακόμη, ο κοινωνικός λειτουργός συντάσσει μία εισηγητική έκθεση που συνοδεύει την πρόταση του διευθυντή του καταστήματος για την τοποθέτηση του ανήλικου σε χώρο εργασίας, ή για την μεταγωγή του, που γίνεται ύστερα από αίτηση του ανήλικου κρατούμενου για λόγους υγείας, ή προσωπικούς, ή οικογενειακούς. Επιπλέον, ο κοινωνικός λειτουργός συμμετέχει στο πειθαρχικό συμβούλιο και απονέμει αμοιβές και επιβάλλει βαρύτερες πειθαρχικές κυρώσεις. Οι εκθέσεις και τα έγγραφα που συντάσσονται από κάθε κοινωνικό λειτουργό δεν αποτελούν στοιχεία δικογραφίας και δεν μπορούν να πάρουν οποιαδήποτε μορφή δημοσιογραφίας, παρά μόνο όταν επιβάλλεται στα πλαίσια μιας διεπιστημονικής συνεργασίας με τον διευθυντή του καταστήματος, ή με κάποιον ανώτερο υπάλληλο του Υπουργείου Δικαιοσύνης και με γραπτή εντολή του υπουργού, ή του εισαγγελέα. Επιπρόσθετα, ο κοινωνικός λειτουργός συνεργάζεται και με άλλες ειδικότητες επιστημόνων (ψυχιάτρους, ψυχολόγους, εγκληματολόγους, νοσηλευτές), προκειμένου να υπάρχει μία ορθότερη και ανθρωποκεντρική λειτουργία του καταστήματος. Βέβαια, ο αριθμός του επιστημονικού προσωπικού είναι μειωμένος σε συσχετισμό με τον αριθμό των κρατούμενων και τις ανάγκες που έχουν.

Επίσης, ο κοινωνικός λειτουργός συμμετέχει σε εταιρείες προστασίας αποφυλακιζομένων, οι οποίες είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, λειτουργούν στις έδρες των πρωτοδικείων και τελούν υπό την εποπτεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Οι βασικοί στόχοι των εταιρειών αυτών είναι η παροχή υλικής βοήθειας, ιατρική περίθαλψη στους αποφυλακιζόμενους, οικονομική ενίσχυση στους άπορους, βοήθεια και πληροφόρηση σε θέματα εκπαίδευσης, επαγγελματικής κατάρτισης και αποκατάστασης. Όμως, οι οικονομικοί πόροι για

την λειτουργία αυτών των εταιρειών είναι ελάχιστοι, όπως και η στελέχωσή τους από το κατάλληλο επιστημονικό προσωπικό και παρουσιάζεται ελλιπής. Εξάλλου, αυτοί οι λόγοι αποτελούν και κάποιες από τις αιτίες της δύσκολης εφαρμογής της πρόληψης του φαινομένου της εγκληματικότητας των ανηλίκων.

Είναι κατανοητό, λοιπόν, ότι ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού είναι ιδιαίτερα σημαντικός, τόσο στο επίπεδο της πρόληψης, όσο και στο επίπεδο της καταστολής της παραβατικότητας των ανηλίκων. Η σωστή οργάνωση των υπηρεσιών, η συνεργασία των κατάλληλων επιστημόνων και φορέων μπορούν να βοηθήσουν στην μείωση του φαινομένου αυτού και να συμβάλλουν αποφασιστικά στην ομαλή λειτουργία του κοινωνικού συνόλου.

Βιβλιογραφία

1/ Κοινωνική Πρόνοια – μια γενική θεώρηση, Δεύτερη έκδοση, Πέτρου Α. Σταθόπουλου, Εκδόσεις «Έλλην».

2/ Κοινωνική Εργασία, Επιθεώρηση Κοινωνικών Επιστημών, Επιστημονικό Περιοδικό Κοινωνικών Λειτουργιών της Ελλάδας, Έτος 2^ο, Τεύχος 7^ο, Αθήνα 1987.

Έρευνα

Μεθοδολογία της έρευνας

Η πραγμάτωση της έρευνας διαχωρίζεται σε δύο βασικά τμήματα:

α) στην λήψη συνεντεύξεων από τους αρμόδιους υπαλλήλους των υπηρεσιών επιμελητών ανηλίκων των δικαστηρίων ανηλίκων του νομού Καρδίτσας και του νομού Μαγνησίας, όπως και στην λήψη συνέντευξης από τον κοινωνικό λειτουργό των φυλακών ανηλίκων της Κασσαβέτειας και

β) στην πραγμάτωση έρευνας αρχείου των επιμελητών ανηλίκων για την συγκέντρωση ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων. Επίσης, πρέπει να διευκρινιστεί ότι η έρευνα πραγματοποιήθηκε στους νομούς Καρδίτσας και Μαγνησίας με την συνεργασία των ανάλογων φορέων.

Επιπρόσθετα, είναι αναγκαίο να ειπωθεί ότι με την εφαρμογή των δύο βασικών τμημάτων της έρευνας στοχεύουμε στις εξής παραμέτρους:

A/ Όσον αφορά την λήψη των συνεντεύξεων από τους επιμελητές ανηλίκων, επιδιώκουμε την διερεύνηση, τον τρόπο εργασίας και τα αποτελέσματά της από τους αρμόδιους υπαλλήλους στον τομέα της πρόληψης και της αντιμετώπισης της παραπρωματικότητας των ανηλίκων. Με την λήψη της συνέντευξης από τον κοινωνικό λειτουργό του σωφρονιστικού καταστήματος ανηλίκων στην Κασσαβέτεια, στοχεύουμε στην διερεύνηση του ρόλου της κοινωνικής εργασίας κατά την διάρκεια του σωφρονισμού, της διαπαιδαγώγησης και της κοινωνικής επανένταξης των ανήλικων παραβατών.

B/ Η έρευνα αρχείου αφορά την παρατήρηση και την συλλογή στοιχείων για να παρατηρηθεί: α) η αύξηση, ή η μείωση της παραπρωματικότητας των ανηλίκων κατά την δεκαετία 1990 – 2000, β) την συλλογή κάποιων ποιοτικών δεδομένων που θα αφορούν την οικονομική κατάσταση, την ηλικία, το φύλο, την εκπαίδευση, την οικογενειακή κατάσταση και τα αδικήματα των ανήλικων παραπρωματιών, προκειμένου να καθοριστούν και να διευκρινιστούν οι παράμετροι αυτοί που αναφέρθηκαν και να γίνουν κάποιες διαπιστώσεις. Επίσης, πρέπει να ειπωθεί ότι τα στοιχεία της έρευνας αρχείου ταξινομήθηκαν σε πίνακες μέσω προγραμμάτων ηλεκτρονικού υπολογιστή και έγιναν και ανάλογα διαγράμματα που απεικονίζουν τα στοιχεία που επεξεργαστήκανε.

Δυσκολίες, όσον αφορά την πραγμάτωση της έρευνας.

Κατά την διαδικασία πραγμάτωσης της έρευνας είναι αναγκαίο να ειπωθεί ότι αντιμετωπίστηκαν ορισμένες δυσκολίες. Προκειμένου να πραγματοποιηθεί η έρευνα αρχείου στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων των δικαστηρίων ανηλίκων Καρδίτσας και Βόλου, έπρεπε να γίνει αίτηση στο Υπουργείο Δικαιοσύνης για να αρθεί το απόρρητο των συγκεκριμένων στοιχείων που ζητούνταν. Οι αιτήσεις πραγματοποιήθηκαν και δόθηκε η συγκεκριμένη άδεια από το υπουργείο, έτσι ώστε να γίνει η έρευνα.

Ταυτόχρονα, είναι αναγκαίο να ειπωθεί ότι στην υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων των δικαστηρίων ανηλίκων στο Βόλο υπάρχει μία επιμελήτρια που στελεχώνει την υπηρεσία αυτή. Εξαιτίας, λοιπόν, της έλλειψης χρόνου και προσωπικού στην συγκεκριμένη υπηρεσία και μετά από προσωπική συνεννόηση της συγκεκριμένης επιμελήτριας με τους αρμόδιους υπαλλήλους του Υπουργείου Δικαιοσύνης, ειπώθηκε ότι τα στοιχεία, που μπορούν να χορηγηθούν για την έρευνα αρχείου από την Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων του νομού Μαγνησίας, εντάσσονται στην διακριτική ευχέρεια και την φυσιολογική λειτουργία της συγκεκριμένης υπηρεσίας. Έτσι, τα στοιχεία που χορηγήθηκαν κατά την έρευνα αρχείου αφορούσαν μία διετία (1999 – 2000), μέσα από την οποία καταχώρηση στοιχείων που είχε καταφέρει να κάνει η συγκεκριμένη επιμελήτρια.

Τέλος, είναι απαραίτητο να διευκρινιστεί ότι δεν πραγματοποιήθηκαν στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων των δύο νομών οι προγραμματισμένες συνεντεύξεις για τους εξής λόγους:

- α) Στην υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων του δικαστηρίου ανηλίκων του Βόλου δεν έγινε η δεύτερη προγραμματισμένη συνέντευξη, εφόσον υπήρχε μία και μοναδική επιμελήτρια στην συγκεκριμένη υπηρεσία και επιπλέον θα θεωρούνταν άσκοπη και αν ακόμη υπήρχε δεύτερος/ρη επιμελητής/τρια, εφόσον οι υπάλληλοι της υπηρεσίας προσφέρουν το ίδιο έργο.
- β) Στην υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων του δικαστηρίου ανηλίκου της Καρδίτσας δεν πραγματοποιήθηκε η δεύτερη προγραμματισμένη συνέντευξη, εφόσον δεν κρίθηκε σκόπιμο από την προϊσταμένη της υπηρεσίας, για τον λόγο ότι και τα δύο μέλη της συγκεκριμένης υπηρεσίας προσφέρουν από κοινού τις ίδιες υπηρεσίες και το ίδιο έργο.

Υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων. Δικαστήριο Ανηλίκων Βόλου

Η πραγμάτωση της συνέντευξης πραγματοποιήθηκε με την συνεργασία της κυρίας Κορώνα, μοναδικής επιμελήτριας ανηλίκων, που στελεχώνει την ανάλογη υπηρεσία και είναι υπεύθυνη για όλο τον νομό Μαγνησίας.

Εισαγωγή.

Η υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων συγκροτήθηκε με βάση το άρθρο 122 του ποινικού κώδικα, όπου εμπεριέχεται μεταξύ άλλων αναμορφωτικών μέτρων και η θέση του ανήλικου παραπτώματιά υπό την επιμέλεια ειδικών επιμελητών ανηλίκων. Η εφαρμογή της παραπάνω διάταξης οδήγησε στην πρόσληψη των πρώτων έμμισθων επιμελητών ανηλίκων το έτος 1958 (ίδρυση ανάλογης υπηρεσίας και στον νομό Μαγνησίας την ίδια χρονολογία). Οι επιμελητές ανηλίκων τυπικά εντάσσονται στην τότε Βασιλική Πρόνοια, που είχε αναλάβει και την μισθοδοσία τους, ενώ η ίδια υπηρεσία σήμερα ονομάζεται Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας. Το ίδιο καθεστώς λειτουργίας της υπηρεσίας των επιμελητών ανηλίκων (οι επιμελητές προσέφεραν υπηρεσίες που αφορούσαν τον δημόσιο φορέα – υπουργείο δικαιοσύνης – ενώ οι ίδιοι δεν είχαν την ιδιότητα του δημοσίου υπαλλήλου και ήταν ασφαλισμένοι στο Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων και η μισθοδοσία τους εξαρτιόταν από ιδιωτικό φορέα) διήρκησε περίπου μία εικοσαετία (περίπου ως τα τέλη της δεκαετίας του 1970).

Έτσι, η υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων εντάχθηκε στις ανάλογες υπηρεσίες της πολιτείας μέσα στα πλαίσια ολοκλήρωσης των σχετικών οργανωτικών δομών). Η πραγμάτωση του έργου από τους λειτουργούς της υπηρεσίας επιμελητών ανηλίκων αποτελεί δύσκολο έργο. Χρειάζεται κατανόηση της κοινωνικής πραγματικότητας, σωστή και ευγενή συμπεριφορά, πίστη στις ηθικές αξίες και στους νόμους, ανεπηρέαστη κρίση από προσωπικές αδυναμίες και εμπάθεια και σωστή αντίχρεωση πραγματικών καταστάσεων. Σήμερα, το έμπυχο δυναμικό της υπηρεσίας των επιμελητών ανηλίκων, μιας υπηρεσίας, η οποία είναι άμεσα συνυφασμένη με τα δικαστήρια ανηλίκων, αποτελείται από ένα μέλος. Ένα μέλος, το οποίο είναι επιμελήτρια ανηλίκων και η ειδικότητα της συγκεκριμένης επιμελήτριας είναι κοινωνική λειτουργός, έχοντας την ευθύνη για όλο τον νομό Μαγνησίας τα τελευταία δύο χρόνια. Η συγκεκριμένη επιμελήτρια καλείται να αντεπεξέλθει στα καθήκοντά της με υπευθυνότητα, αντιμετωπίζοντας, αρκετές φορές, λειτουργικά προβλήματα (π.χ. έλλειψη χρόνου), εξαιτίας του γεγονότος ότι είναι η μοναδική επιμελήτρια στην υπηρεσία και είναι υπεύθυνη για έναν ολόκληρο νομό.

Εμφάνιση και αντιμετώπιση της παραπτωματικότητας των ανηλίκων.

Η εμφάνιση της παραπτωματικότητας των ανηλίκων στο νομό Μαγνησίας είναι δεδομένο γεγονός και εμφανίζει ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό ανηλίκων που παραβαίνουν τον νομό. Συνήθως, οι ανήλικοι παραπρωματίες δεν έχουν την κατάλληλη διαπαιδαγώγηση από τους γονείς τους και οι «κακές συναναστροφές» με τον συνδυασμό της ελλιπής ανάπτυξης της προσωπικότητας και του χαρακτήρα τους, οδηγούνται στην παράβαση των θεσμικών κανόνων. Γενικότερα, θα ήταν εφικτό να ειπωθεί ότι η εμφάνιση της παραπτωματικότητας των ανηλίκων είναι ένας συνδυασμός πολύπλευρων παραμέτρων, ενώ η αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού εστιάζεται στην εφαρμογή των κατάλληλων αναμορφωτικών μέτρων, εφόσον οι ανήλικοι είναι ποινικώς ανεύθυνοι. Τέλος, η μεταχείριση των ανηλίκων παραβατών εστιάζεται σε μία ανθρωποκεντρική προσέγγιση, όπου η αντιμετώπισή τους εστιάζεται στην αρωγή της αγωγής και την ορθής κοινωνικοποίησής τους.

Το έργο των επιμελητών ανηλίκων.

Η άσκηση του επαγγέλματος του επιμελητή ανηλίκων έχει έναν πολυδιάστατο χαρακτήρα και ορισμένες φορές βασίζεται και στην εφαρμογή των αρχών της κοινωνικής εργασίας. Βέβαια, επιμελητής ανηλίκων μπορεί να γίνει και κάποιος που έχει άλλη ειδικότητα (δικηγόρος, θεολόγος για παράδειγμα), όπου το έργο τους διαβαθμίζεται στις παρακάτω κατηγορίες, όπως προβλέπει η νομοθεσία για την εφαρμογή των καθηκόντων:

Α. πραγμάτωση και διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας πριν την ακροαματική διαδικασία και γενικότερα πριν την εκδίκαση της υπόθεσης του παραπρωματία ανηλίκων,

Β. έκθεση, η οποία αφορά την πρόταση του επιμελητή προς το δικαστήριο ανηλίκων για την άρση, ή την αλλαγή του αναμορφωτικού μέτρου,

Γ. συμμετοχή του επιμελητή κατά την διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας, προκειμένου να εξασφαλιστεί η απόδοση του κατάλληλου αναμορφωτικού μέτρου,

(Εδώ, πρέπει να αναφερθεί ότι οι εισηγήσεις και οι εκθέσεις του επιμελητή ανηλίκων προς το αρμόδιο δικαστήριο δεν αποτελεί δέσμευση γι' αυτό, αλλά λαμβάνονται σοβαρά υπόψη για την τελική απόφαση για την λήψη του αποτελεσματικότερου μέτρου).

Δ. ανάπτυξη δραστηριοτήτων και τεχνικών, που σχετίζονται με την επιβολή του αναμορφωτικού μέτρου, προκειμένου να αντιμετωπιστεί η παραβατική συμπεριφορά του ανηλίκου παραπρωματία,

Ε. ανάπτυξη κατάλληλων παρεμβάσεων που συμβάλλουν στην πρόληψη της παραβατικότητας των ανηλίκων.

Παράλληλα, είναι αναγκαίο να ειπωθεί ότι, όσον αφορά στο θέμα της πρόληψης, δεν πραγματώνεται μία συντονισμένη προσπάθεια, εξαιτίας της έλλειψης προσωπικού και χρόνου (η παρατήρηση αυτή αφορά την υπηρεσία επιμελητών

ανηλίκων του δικαστηρίου ανηλίκων Βόλου) και οι «υπηρεσίες» που προσφέρονται απ' αυτήν αφορούν, κατά κύριο λόγο, την καταστολή του φαινομένου της παραπτωματοκότητας των ανηλίκων, που, πολλές φορές, αφορά και άλλες υπηρεσίες κάποιων άλλων νομών.

Διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας πριν από την ακροαματική διαδικασία της εκδίκασης της υπόθεσης ενός παραπτώματiα ανηλίκου από το αρμόδιο δικαστήριο.

Κατά την πραγμάτωση της μεθόδου της κοινωνικής έρευνας γίνεται η συλλογή στοιχείων για τον τρόπο διαβίωσης του ανηλίκου, την διαγωγή και την προσωπικότητά του μέσω της απευθείας επικοινωνίας με τον ανήλικο, με την οικογένειά του, τους φίλους του, με τους δασκάλους του και γενικότερα με κάθε πρόσωπο, το οποίο έχει οποιαδήποτε σχέση με τον ανήλικο. Η διενέργεια της κοινωνικής έρευνας είναι μία κατ' εξοχήν εργασία του επιμελητή ανηλίκων, η οποία διενεργείται, τόσο στον τομέα της πρόληψης, όσο και στον τομέα της καταστολής.

Επιπρόσθετα, κατά την διενέργεια της κοινωνικής έρευνας συντελείται ο εντοπισμός και η συγκέντρωση γεγονότων και στοιχείων, που με βάση την κατάταξή τους οδηγούν σε ορισμένες παρατηρήσεις. Αυτές οι παρατηρήσεις αφορούν τους καθοριστικούς παράγοντες, που συντρέχουν σε συνδυασμό με διάφορες αιτίες και αφορμές, στην εκδήλωση της αντικοινωνικής και της παραβατικότητας του ανηλίκου. Η πραγμάτωση της διεργασίας αυτής βασίζεται στην εφαρμογή μιας ορισμένης τεχνικής, όπου πρέπει να αναζητηθούν γεγονότα και καταστάσεις που συνιστούν το συγκεκριμένο πρόβλημα. Ακόμη, είναι αναγκαίο να ειπωθεί ότι η κοινωνική έρευνα επεκτείνεται και λαμβάνει χώρα σε αρκετούς τομείς της ζωής του ανηλίκου παραβάτη, μόνο όταν συντρέχει ειδικός λόγος, έτσι ώστε να αποφεύγεται ο κοινωνικός στιγματισμός του ανηλίκου παραπτώματiα.

Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι με την διεξαγωγή της κοινωνικής έρευνας, εξετάζεται, σε έναν γενικότερο βαθμό, οτιδήποτε θα συμβάλει και θα οδηγήσει στην εξαγωγή ορθών συμπερασμάτων και έχει ως τελικό αποτέλεσμα, την αντικειμενική παρουσίαση της εικόνας της όλης κατάστασης, σε άμεση διασύνδεση με την προσωπικότητα και την οικογένεια του ανηλίκου που μας ενδιαφέρει.

Πρόταση – Έκθεση του επιμελητή ανηλίκων προς το αρμόδιο δικαστήριο για την άρση, ή την αντικατάσταση του αναμορφωτικού μέτρου.

Πρωταρχικά, είναι αναγκαίο να ειπωθεί ότι αρκετές φορές επιβάλλονται στον ανήλικο παραβάτη αναμορφωτικά μέτρα από το δικαστήριο, όπου έχει αναλάβει την υπόθεση και συνήθως σταματούν να ισχύουν, αυτοδικαίως, όταν ο ανήλικος συμπληρώσει το εικοστό πρώτο έτος της ηλικίας του.

Όμως, είναι αναγκαίο να ειπωθεί ότι κάθε επιμελητής ανηλίκων έχει δικαίωμα να καταθέσει πρόταση – έκθεση στο αρμόδιο δικαστήριο (και εφόσον έχει αναλάβει την παρακολούθηση, ή την επιμέλεια της διαγωγής ενός ανηλίκου) για την άρση του αναμορφωτικού μέτρου, όταν η εξέλιξη του ανηλίκου έχει φτάσει σε ικανοποιητικό επίπεδο. Μετά από μία τέτοια ενέργεια, το δικαστήριο ανηλίκων αποφασίζει την άρση του αναμορφωτικού μέτρου. Σε περίπτωση, όμως, που η συμπεριφορά του ανηλίκου δεν εξελίσσεται σε κοινωνικά αποδεκτά επίπεδα και σε μία φυσιολογική εξέλιξη, τότε ο επιμελητής ανηλίκων συντάσσει πρόταση – έκθεση προς το αρμόδιο δικαστήριο για την αλλαγή και αντικατάσταση του αναμορφωτικού μέτρου.

Συμμετοχή του επιμελητή ανηλίκων κατά την διάρκεια εκδίκασης της υπόθεσης ενός ανήλικου παραπτώματι, προκειμένου να αποδοθεί το αποτελεσματικότερο και το πιο κατάλληλο μέτρο.

Ο ρόλος του επιμελητή ανηλίκων είναι άτυπος και η παρουσία του στην ακροαματική διαδικασία της εκδίκασης των υποθέσεων των παραβατών ανηλίκων εστιάζεται στις ακόλουθες παραμέτρους: α/ στην ανθρωποκεντρική προσέγγιση του ανήλικου παραβάτη, εφόσον, τις περισσότερες φορές, ο ανήλικος παραπτώματιας χαρακτηρίζεται ως ποινικά ανεύθυνος για τις πράξεις του, β/ στην ψυχοσυναισθηματική στήριξη των μελών της οικογενείας του ανηλίκου, αλλά και στην άσκηση συμβουλευτικής και θεραπευτικής παρέμβασης, τόσο στον ίδιο τον ανήλικο, όσο και στα μέλη της οικογένειάς του, γ/ στην λήψη κοινωνικού ιστορικού, αλλά και όλοι οι παράγοντες που οδηγούν τον ανήλικο στην παραβατικότητα, προκειμένου να καθορίζεται με ευκολότερο τρόπο η πρόληψη και η αντιμετώπιση (καταστολή) της παραπτωματικότητας των ανηλίκων.

Ανάπτυξη και εφαρμογή τεχνικών και δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την επιβολή του αναμορφωτικού μέτρου από το δικαστήριο ανηλίκων, προκειμένου να αντιμετωπιστεί η παραβατική συμπεριφορά του ανήλικου παραπτώματι.

Είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι μετά την δικαστική απόφαση για τον ανήλικο παραβάτη, ο επιμελητής ανηλίκων ασκεί την επιμέλεια του (όταν αυτή

επιβάλλεται) και αναπτύσσει τεχνικές που θα βοηθήσουν τον ανήλικο να προσαρμόσει την συμπεριφορά του σε ένα φυσιολογικό επίπεδο. Κατά την διάρκεια της άσκησης της επιμέλειας του ανηλίκου πραγματοποιούνται συχνές συνεδρίες όπου γίνονται συνεντεύξεις, τόσο με τον ίδιο τον ανήλικο, όσο και με την οικογένειά του και ασκείται συμβουλευτική.

Εδώ, είναι αναγκαίο να ειπωθεί ότι η άσκηση των συνεδριών γίνεται με βάση το κοινωνικό ιστορικό και τα στοιχεία της κοινωνικής έρευνας, που έχουν στόχο την σωστή και πολλές φορές θεραπευτική παρέμβαση του επιμελητή ανηλίκων αναλογικά με τις ανάγκες του ανήλικου παραπτώματι. Ταυτόχρονα, γίνονται συναντήσεις με το οικογενειακό και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον του ανήλικου παραβάτη, προκειμένου να υπάρχει η ορθή κατεύθυνση σε όλα τα επίπεδα για την ανάπτυξη μιας κοινωνικά αποδεκτής συμπεριφοράς από τον ανήλικο παραβάτη. Επίσης, θεωρούνται απαραίτητα στοιχεία η υπευθυνότητα, η κατανόηση των προβληματισμών και των συναισθημάτων του ανήλικου, η προσωπική ευαισθητοποίηση του ανήλικου σε θέματα που τον αφορούν και ο σωστός σχεδιασμός των συνεδριών από την πλευρά του επιμελητή ανηλίκων, έτσι ώστε να επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα

Τέλος, είναι αναγκαίο να ειπωθεί ότι κάθε ανήλικος παραβάτης στηρίζεται και βοηθείται μετά την άρση του αναμορφωτικού, ή του θεραπευτικού μέτρου που του έχει επιβληθεί, έτσι ώστε να ενταχθεί ομαλά στο κοινωνικό σύνολο. Συνήθως, ασκείται συμβουλευτική ως προς την εύρεση εργασίας, ψυχοσυναισθηματική στήριξη μέχρι να «αποκατασταθούν» πλήρως κοινωνικά και στηρίζονται με βάση κάποια προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης, αλλά και οικονομικά όταν έχουν την ανάγκη αυτή.

Ανάπτυξη κατάλληλων παρεμβάσεων που συμβάλλουν στην πρόληψη της παραβατικότητας των ανηλίκων.

Όσον αφορά τον τομέα της πρόληψης, η υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων και ιδιαίτερα στον συγκεκριμένο νομό (Μαγνησίας) γίνεται σε ένα περιορισμένο επίπεδο, εξαιτίας της έλλειψης χρόνου και προσωπικού.

Κατά γενική ομολογία, η πρόληψη είναι προτιμότερη από την καταστολή και συνήθως έχει μια άτυπη μορφή. Ακόμη, πρέπει να αναφερθεί ότι πρώτα γίνεται αίτηση στην υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων από τους γονείς, ή το ευρύτερο οικογενειακό και κοινωνικό περίγυρο του ανηλίκου που βρίσκεται σε κίνδυνο. Στη συνέχεια ο επιμελητής, αφού συλλέξει στοιχεία για την περίπτωση του ανηλίκου και συντάξει το κοινωνικό ιστορικό, πραγματοποιεί συναντήσεις με τον ίδιο τον ανήλικο, αλλά και με το οικογενειακό περιβάλλον του, ασκώντας συμβουλευτική αναλογικά με τις ανάγκες και τα προβλήματα που υπάρχουν.

Η άτυπη αυτή μορφή πρόληψης δεν υφίσταται σε κάποιο συγκεκριμένο πρότυπο και μια κατάλληλη θεσμική μορφή. Απλά, η παραπάνω διαδικασία έγκειται στην προσπάθεια των επιμελητών ανηλίκων να «προλάβουν» την εκδήλωση μιας παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς. Επίσης, πρέπει να αναφερθεί ότι

η πρόληψη είναι αναγκαίο να εφαρμόζεται με την ενημέρωση μέσα από τους επίσημους φορείς κοινωνικοποίησης (π.χ. σχολείο) των νέων και την σωστή διαπαιδαγώγηση των παιδιών. Ακόμη, είναι αναγκαίες και οι ενημερώσεις και τα προγράμματα μέσα από τους δήμους και τις κοινότητες, αλλά και τους φορείς των εργαζομένων που θα έχουν στόχο την ευαισθητοποίηση απέναντι στα προβλήματα των νέων, όπως και η σωστή αντιμετώπισή τους. Με αυτόν τον τρόπο υπάρχει μια ολιστικότερη αντιμετώπιση του ήδη υπάρχοντος κοινωνικού προβλήματος της παραβατικότητας των ανηλίκων και ιδιαίτερα στον τομέα της πρόληψης.

Υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων Δικαστήρια ανηλίκων Καρδίτσας

Η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε με την συνεργασία της προϊσταμένης της υπηρεσίας «κ. Κοτρώτσιου»

Πρόλογος

Η υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων του δικαστηρίου ανηλίκων Καρδίτσας δημιουργήθηκε το έτος 1954 με το νόμο 2793/54. Οι επιμελητές ανηλίκων είναι οι κυριότεροι και οι πλέον άμεσοι βοηθοί του δικαστηρίου ανηλίκων, ώστε να μη δύναται να νοηθεί δικαστήριο ανηλίκων χωρίς επιμελητές. Το έργο των επιμελητών ανηλίκων δεν είναι απλό και εύκολο. Απαιτείται αυτός να έχει κοινωνική κατανόηση, οξυδέρκεια, ευγενή συμπεριφορά, ήθος, κρίση ανεπηρέαστη από προσωπικές αδυναμίες και επιμονή στην ανίχνευση των πραγματικών καταστάσεων. Το έμπυχο δυναμικό σήμερα της υπηρεσίας επιμελητών ανηλίκων, του δικαστηρίου ανηλίκων Καρδίτσας αποτελείται από δύο μέλη διαφορετικών ειδικοτήτων, το ένα προϊσταμένη της υπηρεσίας, με ειδικότητα δικηγόρος με σεμινάρια πάνω στην εγκληματικότητα ανηλίκων. Το δεύτερο με ειδικότητα κοινωνικού λειτουργού. Οι δύο αυτοί επιμελητές καλούνται σήμερα να ανταποκριθούν στα καθήκοντά τους αντιμετωπίζοντας τα προβλήματα και τις δυσκολίες του έργου που καλούνται να εκπληρώσουν.

Η εμφάνιση και η αντιμετώπιση της παραβατικότητας ανηλίκων.

Το έγκλημα του ανηλίκου, συνήθως, οφείλεται σε κοινωνικούς συντελεστές (κακή ανατροφή, φθοροποιό οικογενειακό περιβάλλον, συναναστροφές όχι καλές) και γι' αυτό η μεταχείρισή τους είναι διαφορετική και διέπεται απ' την αρχή της αγωγής και της περιθάλψεως. Οι ανήλικοι εγκληματίες θεωρούνται ποινικώς ανεύθυνοι και εφαρμόζονται κατ' αυτών αναμορφωτικά μέτρα.

Επιγραμματικά το έργο του επιμελητή ανηλίκων.

Το έργο του επιμελητή ανηλίκων έχει πολυμορφικό και πολυδιάστατο χαρακτήρα. Παρακάτω, προσπαθούμε να κατηγοριοποιήσουμε το έργο μέσα από τις λειτουργίες που διέπονται μέσω της νομοθεσίας και του καθήκοντος του επιμελητή ανηλίκων.

A) Διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας πριν την ακροαματική διαδικασία.

Β) Πρόταση – Έκθεση του επιμελητή ανηλίκων προς το δικαστήριο ανηλίκων για άρση του αναμορφωτικού μέτρου ή αντικατάσταση του αναμορφωτικού μέτρου.

Γ) Συμμετοχή του επιμελητή στο δικαστήριο ανηλίκων για την απόδοση του αποτελεσματικότερου και καταλληλότερου μέτρου.

Δ) Ανάπτυξη δραστηριοτήτων, έπειτα από δικαστική απόφαση για την καταστολή περιπτώσεων ανήλικων εγκληματιών.

Ε) Ανάπτυξη (άτυπων) δραστηριοτήτων για την πρόληψη της εγκληματικότητας ανηλίκων.

Α. Διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας πριν την ακροαματική διαδικασία.

Η δραστηριότητα αυτή είναι ένα μέρος των κατασταλτικών μέτρων που πραγματοποιείται πριν από την ακροαματική διαδικασία. Ο επιμελητής ανηλίκων πραγματοποιεί κοινωνική έρευνα επισκέπτοντας την οικία του ανηλίκου για να διαπιστώσει ορισμένα πράγματα και στοιχεία για τη ζωή του ανηλίκου. Ο επιμελητής συλλέγει πληροφορίες για το οικογενειακό περιβάλλον – τις σχέσεις των μελών της οικογένειας, την κοινωνική ζωή της οικογένειας, την κοινωνική ζωή του ανηλίκου, τις συναναστροφές τους με αποτέλεσμα τη σύνταξη του κοινωνικού ιστορικού της περίπτωσης όπου στη συνέχεια θα παίξει καταλυτικό ρόλο στην καταστολή.

Ο επιμελητής ανηλίκων πραγματοποιεί επισκέψεις στην οικία του ανηλίκου ή στον τόπο που ζει ώστε να έχει ιδίαν αντίληψη για τις συνθήκες διαβίωσης ή επιβίωσης για να βοηθηθεί στην επιλογή των δραστηριοτήτων που θα ακολουθήσει, έχοντας ήδη μία πρώτη αντίληψη της καταστάσεως.

Β. Πρόταση – Έκθεση του επιμελητή ανηλίκων προς το δικαστήριο ανηλίκων για άρση του αναμορφωτικού μέτρου ή αντικατάσταση του αναμορφωτικού μέτρου.

Τα αναμορφωτικά μέτρα που επιβάλλονται στους ανηλίκους παύουν αυτοδικαίως όταν συμπληρώσουν το 21^ο έτος της ηλικίας τους.

Δύναται όμως το δικαστήριο να αποφασίσει την άρση του αναμορφωτικού μέτρου αν η εξέλιξη του ανηλίκου είναι ικανοποιητική. Αφού υποβληθεί πρώτα υπό τον επιμελητή ανηλίκων έκθεση ότι ο ανήλικος εξελίσσεται ομαλά και δεν απαιτείται περαιτέρω αναμορφωτικής αγωγής. Τότε το δικαστήριο αποφασίζει την άρση της επιμέλειας της υπηρεσίας επιμελητών ανηλίκων του δικαστηρίου ανηλίκων.

Εάν ο ανήλικος, σε μία διαφορετική περίπτωση δεν εξελίσσεται ομαλά, ο επιμελητής συντάσσει ανάλογη έκθεση προς το δικαστήριο ανηλίκων για την αντικατάσταση του μέτρου.

Γ. Συμμετοχή του επιμελητή στο δικαστήριο ανηλίκων για την απόδοση του αποτελεσματικότερου και καταλληλότερου μέτρου.

Ο επιμελητής ανηλίκων συμμετέχει και παρακολουθεί την πορεία της ακροαματικής διαδικασίας και λαμβάνει χώρα στη διαδικασία λήψης της δικαστικής απόφασης.

Σ' αυτή του τη δραστηριότητα ο επιμελητής ακροάζεται τη διαδικασία και έχοντας κοινωνική κατανόηση και ανεπηρέαστη κρίση βοηθά την ολομέλεια του δικαστηρίου, να αποδώσει δικαιοσύνη λαμβάνοντας υπόψη την ηλικία, το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον του ανηλίκου, την κοινωνική του ζωή κ.α. Έτσι ώστε η απόφαση να είναι καλύτερη δυνατή και να αρμόζει στην προσωπικότητα και τις πράξεις του ανηλίκου.

Δ. Ανάπτυξη δραστηριοτήτων έπειτα από δικαστική απόφαση για την καταστολή περιπτώσεων ανήλικων εγκληματιών.

Έπειτα απ' τη δικαστική απόφαση του δικαστηρίου ανηλίκων λαμβάνουν χώρα οι δραστηριότητες των επιμελητών. Οι επιμελητές ανηλίκων αναπτύσσουν, κυρίως, δραστηριότητες, όταν το μέτρο που επιβάλλεται από το δικαστήριο είναι η επιμέλεια του ανηλίκου από τους επιμελητές ανηλίκων. Σ' αυτή την περίπτωση, οι επιμελητές πραγματοποιούν τακτές συναντήσεις, τόσο με το ίδιο το άτομο, όσο και με το οικογενειακό του περιβάλλον (εάν υπάρχει), πραγματοποιούνται συνεντεύξεις με βάση πάντα το ήδη υπάρχον κοινωνικό ιστορικό, ασκούν συμβουλευτική, και εφαρμόζουν θεραπευτικές παρεμβάσεις, ανάλογα με τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα της κάθε περίπτωσης. Επικοινωνούν συστηματικά με τον ανήλικο και το κοινωνικό του περιβάλλον, τον καθοδηγούν και υποβοηθούν τη κάθε του δραστηριότητα, συνεργαζόμενοι κάθε φορά με το οικογενειακό και το κοινωνικό του περιβάλλον. Μ' αυτόν τον τρόπο επιδιώκεται αναπροσαρμογή και ισορροπία, τόσο μέσα στην οικογένεια, όσο και στην κοινωνική ζωή του ανηλίκου.

Η στάση του επιμελητή ανηλίκων πρέπει να είναι σταθερή και υπεύθυνη, έχοντας κάθε φορά μελετήσει και σχεδιάσει το επόμενο του βήμα. Επίσης, θα πρέπει να δείχνει κατανόηση και επιμονή σε κάθε προβληματισμό του ανηλίκου, δίνοντάς του την ευκαιρία να αποφασίσει μόνος του για το τι θέλει να κάνει. Μ' αυτόν τον τρόπο, ο νέος αναλαμβάνει σιγά – σιγά ευθύνες και αποφασίζει μόνος του για την ζωή του.

Δραστηριότητες επίσης αναπτύσσονται και όταν οι ανήλικοι απολύονται, εφόσον έχει τελειώσει ο εγκλεισμός τους απ' τα ιδρύματα αγωγής ανηλίκων καθώς και απ' τα σωφρονιστικά καταστήματα ανηλίκων. Σ' αυτές τις περιπτώσεις, οι επιμελητές ανηλίκων έρχονται σε επαφή με τους ανήλικους και ασκούν συμβουλευτική ώστε ο ανήλικος να προσαρμοστεί, προλαμβάνοντας ίσως νέους κινδύνους που θα επηρεάσουν τον ανήλικο και θα τον ωθήσουν στο έγκλημα.

Ε. Ανάπτυξη (άτυπων) δραστηριοτήτων για την πρόληψη της εγκληματικότητας ανηλίκων.

Η πρόληψη είναι μείζονος σημασίας, προτιμότερη απ' την καταστολή. Η πρόληψη στην συγκεκριμένη υπηρεσία που πραγματοποιήθηκε η έρευνα, πραγματοποιείται μέσω δραστηριοτήτων που έχουν άτυπη μορφή.

Πρόληψη πραγματοποιείται απ' τους επιμελητές ανηλίκων έπειτα από αίτημα που γίνεται απ' τους γονείς του ανηλίκου, ή το συγγενικό, ή το κοινωνικό περιβάλλον του ανηλίκου. Σ' αυτές τις περιπτώσεις, οι επιμελητές έρχονται σε επαφή με τον ανήλικο, το οικογενειακό και το κοινωνικό του περιβάλλον. Πραγματοποιείται κοινωνική έρευνα, συντάσσεται κοινωνικό ιστορικό και εφαρμόζεται συμβουλευτική και θεραπευτική παρέμβαση (η δραστηριότητα είναι ανάλογη με εκείνη που διαδραματίζεται, έπειτα απ' την απόφαση του δικαστηρίου για επιμέλεια του ανηλίκου στους επιμελητές.

Ο άτυπος αυτός τρόπος πρόληψης της ανήλικης εγκληματικότητας δεν είναι θεμιτός και αρκετός για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα στην έκταση στην οποία παρατηρείται.

Προτάσεις για αποτελεσματικότερη πρόληψη του φαινομένου της εγκληματικότητας ανηλίκων.

Βασική έλλειψη που σήμερα είναι και πρόταση στο κεφάλαιο πρόληψη, είναι το άνοιγμα προς την επικοινωνία και προς την κοινότητα. Είναι ενημέρωση των πολιτών μέσα από προγράμματα, σεμινάρια, διαλέξεις στους δήμους και κοινότητες μαθητών, ηλικιωμένων, εργαζομένων κ.α.

Μ' αυτό τον τρόπο, όλοι θα 'ρθουν αντιμέτωποι με το πρόβλημα, θα δουν τις πτυχές του, την έκτασή του και την εξέλιξή του, θα ενημερωθούν, θα λύσουν προβληματισμούς, ώστε όλοι μαζί, ο καθένας με τον δικό του τρόπο, θα προσπαθήσουν να δουν το πρόβλημα και να το αντιμετωπίσουν σαν δικό τους.

Σημείωση: **i.** Για την διεξαγωγή της έρευνας στην υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων Καρδίτσας του δικαστηρίου ανηλίκων Καρδίτσας, χρειάστηκε αίτηση από μέρος μου προς το υπουργείο δικαιοσύνης για παροχή άδειας στην υπηρεσία λόγω απορρήτων στοιχείων. Η αίτηση έγινε δεκτή.

ii. Απ' την προϊσταμένη της υπηρεσίας δε θεωρήθηκε σκόπιμο να πραγματοποιηθεί και δεύτερη συνέντευξη, για τον λόγο ότι και τα δύο μέλη, από κοινού, προσφέρουν τις ίδιες υπηρεσίες και το ίδιο έργο στην υπηρεσία.

Αγροτικό σωφρονιστικό κατάστημα ανηλίκων Κασσαβέτειας

Η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε με την συνεργασία της κοινωνικής λειτουργού του καταστήματος κ. Παπαγεωργίου.

A. Ιστορικό

Η έκταση, στην οποία βρίσκεται το αγροτικό σωφρονιστικό κατάστημα ανηλίκων ανήκε στην οικογένεια των ομογενών Κασσαβέτη, οι οποίοι καταγόταν από την Ζαγορά Πηλίου. Το αγρόκτημα αυτό (τσιφλίκι) στην περιοχή Αιδίни, είχε αγοραστεί από την οικογένεια Κασσαβέτη από Τούρκους ιδιοκτήτες και είχε έκταση 3.000 περίπου στρέμματα. Οι κληρονόμοι του Δημητρίου Κασσαβέτη, δηλαδή η σύζυγος Ευφροσύνη και γιος του Αλέξανδρος δώρισαν το αγρόκτημα με όλα τα υπάρχοντά του στο ελληνικό δημόσιο το 1888. Η δωρεά αυτή, σε συνδυασμό με την παραχώρηση των περιουσιακών στοιχείων, στο δημόσιο του ομογενούς κ. Παναγιώτη Τριανταφυλλίδη, συντέλεσε στην ίδρυση και λειτουργία γεωργικής σχολής στις 4-5-1888 με την επωνυμία «Κασσαβέτης & Τριανταφυλλίδη γεωργική σχολή», η οποία λειτούργησε έτσι μέχρι το 1897. Στη συνέχεια, μετατράπηκε σε «Πρακτική Γεωργική Σχολή Κασσαβέτη & Τριανταφυλλίδη» έως το 1914. Έπειτα, λειτούργησε ως Κατώτερο γεωργικό σχολείο έως το 1925. Το ίδιο έτος στο γεωργικό σχολείο ιδρύθηκε αγροτική φυλακή και στις 30-10-1925, με διάταγμα, έγινε συγχώνευση αγροτικού σχολείου Κασσαβέτειας και αγροτικής φυλακής. Έτσι, το 1925 στο χώρο αγροκτήματος που στέγαζε τη γεωργική σχολή εγκαταστάθηκε αρχικά η αγροτική φυλακή ανηλίκων και στη συνέχεια το αγροτικό σωφρονιστικό κατάστημα ανηλίκων, υποταγμένο στο υπουργείο δικαιοσύνης και έτσι λειτουργεί μέχρι σήμερα.

B. Το αγροτικό σωφρονιστικό κατάστημα ανηλίκων Κασσαβέτειας σήμερα.

Το Αγροτικό Σωφρονιστικό Κατάστημα Ανηλίκων Κασσαβέτειας βρίσκεται στο Αιδίни Αλμυρού σε μία έκταση 3.000 στρεμμάτων. Δέχεται κατά κύριο λόγο παιδιά μετεφηβικής ηλικίας 17 έως 21 ετών, από όλη την Ελλάδα, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις και μικρότερα, ανάλογα με την ποινή που τους έχει επιβληθεί. Την τελευταία δεκαετία, δέχεται παράλληλα και ενήλικες κρατούμενους.

B₁. Καθημερινές δραστηριότητες των κρατούμενων και ο τρόπος ενασχόλησής τους κατά τη διάρκεια της ποινής τους.

Όλοι οι κρατούμενοι εργάζονται με ευεργετικό υπολογισμό ημερών εργασίας, μείωση δηλαδή της ποινής τους, λαμβάνοντας παράλληλα και ένα μικρό ημερομίσθιο, ανάλογα με την εργασία που προσφέρουν, είτε μέσα στα κλειστά

τμήματα, σαν καθαριστές κυρίως, αλλά και σε αγροτικές και κτηνοτροφικές εργασίες (καλλιέργειες σιτηρών κλπ, λαχανόκηπων, βουστάσιο, χοιροστάσιο, ορνιθοτροφείο, ποιμνιοστάσιο), επεξεργασία ζωοτροφών, φούρνο, μαγειρείο, σε διάφορα συνεργεία, όπως μηχανουργείο, σιδηρουργείο, ηλεκτρολογείο και στα τμήματα υδραυλικών εγκαταστάσεων και οικοδομικών εργασιών.

Πέρα από τις εργασίες όμως, οι ανήλικοι κυρίως, παρακολουθούν διάφορα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης, τα οποία πραγματοποιούν φορείς του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα π.χ. ΚΕΚΑΝΑΜ, ΝΕΛΕ Μαγνησίας, ΑΡΣΙΣ, μαθήματα δημοτικού σχολείου, το οποίο λειτουργεί στο χώρο του καταστήματος, Γυμνασίου ή Λυκείου στον Αλμυρό και τους δίνεται η δυνατότητα συμμετοχής στις εξετάσεις για τις Ανώτερες ή Ανώτατες σχολές, ώστε να μην εγκαταλείψουν τις σπουδές τους, όταν αυτές διακόπτονται με τον εγκλεισμό τους.

Καθώς και τα προγράμματα απεξάρτησης του ΚΕΘΕΑ, ομάδες αυτοβοήθειας, δημιουργικά εργαστήρια και διάφορα προγράμματα ψυχολογικής στήριξης γιατί για τους ανηλίκους δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στον τομέα της μάθησης, της κράτησης και της ενδυνάμωσης του χαρακτήρα τους ώστε να μπορέσουν πιο εύκολα να επανενταχθούν.

B₂. Η δομή και το δυναμικό του σωφρονιστικού καταστήματος

Για την αποτελεσματικότερη λειτουργία του καταστήματος, το έμψυχο δυναμικό και οι αρμοδιότητές του χωρίζονται σε τμήματα αλληλένδετα μεταξύ τους. Τα τμήματα αυτά είναι α) τμήμα διοίκησης, β) τμήμα οικονομικού, γ) τμήμα τεχνικού – γεωργικού και δ) τμήμα φύλαξης. Επίσης, υπάρχει και ο διευθυντής, ο οποίος είναι παράλληλα και προϊστάμενος διοίκησης.

α) Τμήμα διοίκησης, δυναμικό

1. Προϊστάμενος, 3. διοικητικοί υπάλληλοι και 2. φύλακες.

β) Τμήμα οικονομικό, δυναμικό

1. Προϊστάμενος, 5. διαχειριστές και 3. φύλακες.

γ) Τμήμα τεχνικού – γεωργικού, δυναμικό

1. Προϊστάμενος (γεωπόνος), 2. γεωπόνοι, 1. εργοτεχνίτης

1. μηχανολόγος, 1. ηλεκτρολόγος, 1. υδραυλικός και 3. οδηγόι.

δ) Τμήμα φύλαξης, δυναμικό

1. Προϊστάμενος (αρχιφύλακας), 11. υπαρχιφύλακες και 53. φύλακες.

Επίσης, στο έμψυχο δυναμικό του καταστήματος συμπεριλαμβάνονται 2 κοινωνικοί λειτουργοί και 4 νοσηλευτές.

Στα πλαίσια της λειτουργίας του σωφρονιστικού καταστήματος ανηλίκων, έχουν συσταθεί συμβούλια που διασφαλίζουν την ομαλότερη λειτουργία του

ιδρύματος. Τα συμβούλια αυτά είναι: συμβούλιο φυλακής, συμβούλιο εργασίας και συμβούλιο πειθαρχικό.

(1) Συμβούλιο φυλακής: Απαρτίζεται από τρία μέλη, ένα γεωπόνο, το διευθυντή και έναν κοινωνικό λειτουργό.

Αρμοδιότητες του συμβουλίου φυλακής

- Μεταγωγές
- Συσσίτιο
- Διοργάνωση δραστηριοτήτων των κρατουμένων, μορφωτικών σεμιναρίων
- Επισκεπτήριο κρατουμένων
- Αλληλογραφία κρατουμένων
- Τηλεφωνικές επικοινωνίες των κρατουμένων
- Διοργάνωση πολιτιστικών και μορφωτικών διαλέξεων και εκδηλώσεων

(2) Συμβούλιο πειθαρχικό: Απαρτίζεται από τρία μέλη, τον δικαστικό λειτουργό (εισαγγελέας), το διευθυντή και έναν κοινωνικό λειτουργό.

Αρμοδιότητες του συμβουλίου πειθαρχικού

- Αμοιβές των κρατουμένων
- Πειθαρχικές κυρώσεις των κρατουμένων
- Άδειες των κρατουμένων

(3) Συμβούλιο εργασίας: Απαρτίζεται από πέντε μέλη, ένα γεωπόνο, ένα αρχιφύλακα, έναν κοινωνικό λειτουργό, τον διευθυντή και το δικαστικό λειτουργό.

Αρμοδιότητες του συμβουλίου εργασίας

- Τοποθέτηση των κρατουμένων σε εργασίες
- Ευεργετικός υπολογισμός ημερών εργασίας

Γ. Σωφρονιστικό ίδρυμα ανηλίκων και ο ρόλος της κοινωνικής εργασίας.

Η κοινωνική εργασία στα πλαίσια του καταστήματος εφαρμόζεται με έναν πολυδιάστατο χαρακτήρα προσπαθώντας να ανταποκριθεί στις πολυάριθμες υποχρεώσεις της. Η κύρια ασχολία της κοινωνικής υπηρεσίας έχει να κάνει με την παραμονή των ανηλίκων κρατουμένων στο χώρο και κατ' επέκταση με τα προβλήματα που δημιουργούνται από αυτή την προσαρμογή, τις διαπροσωπικές σχέσεις, τη διερεύνηση της προσωπικότητάς τους, την ηθική και οικονομική τους στήριξη, την αξιοποίηση του χρόνου παραμονής δημιουργικά με την συμμετοχή του σε προγράμματα εκπαίδευσης, κατάρτισης, αθλητισμού, ψυχαγωγίας, μελέτης βιβλίων κλπ και την προετοιμασία για την κοινωνική του επανένταξη που είναι το ζητούμενο.

Για την υλοποίηση των παραπάνω στόχων, η κοινωνική υπηρεσία του σωφρονιστικού καταστήματος συνεργάζεται συστηματικά με:

- I. τους ίδιους τους ανηλίκους
- II. το προσωπικό του καταστήματος
- III. το στενό και ευρύτερο οικογενειακό και κοινωνικό του περιβάλλον
- IV. με πολλούς φορείς σε τοπικό και πανελλαδικό επίπεδο

Δ. Κοινωνική εργασία με τον ανήλικο κρατούμενο.

Ο κοινωνικός λειτουργός του ιδρύματος πραγματοποιεί συνεντεύξεις με τους ανηλίκους για την λήψη του κοινωνικού ιστορικού και την εξακρίβωση προβληματισμών του όσον αφορά την προσωπικότητά του όσο και τα προβλήματα προσαρμογής και όχι μόνο, που αναπτύσσονται στα πλαίσια άσκησης της ποινής του. Προσπαθεί να εντάξει το κάθε άτομο μέσα σε ομάδες κρατουμένων ανάλογης ηλικίας αλλά και σε ομάδα εργασίας όπου να ανταποκρίνονται στις προσωπικές του ανάγκες και δεδομένα. Προσπαθεί να οργανώσει την προσωπικότητα του ατόμου και να τον εντάξει στην ομαδική αλλά και ταυτόχρονα υπεύθυνη ζωή που απαιτεί το σωφρονιστικό κατάστημα.

Εφαρμόζει διάφορες προσεγγίσεις με στόχο το άτομο από μόνο του να μπορέσει να σταθεί μέσα στο χώρο – σ' αυτή την κοινότητα και να λειτουργεί με έναν υγιή τρόπο όπου θα καθορίσει τη δική του πορεία και κατά ένα ποσοστό και της κοινότητας. Σ' αυτό το πλαίσιο της συγκεκριμένης δραστηριότητας αλλά και γενικότερα των δραστηριοτήτων επιδιώκεται ο σωφρονισμός των ατόμων. Το άτομο απ' τη συνολική του δράση μαθαίνοντας σ' ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα και ακολουθώντας κάποιες αξίες όπως ισότητα, εξισότητα και δικαιοσύνη κατορθώνει να ισορροπήσει και να ενδυναμωθεί μέσα στο συγκεκριμένο χώρο και αργότερα στην κοινωνία.

Η κοινωνική λειτουργός παρακολουθεί τα άτομα σε τακτά διαστήματα ώστε να έχει μια συνεχή επαφή και γνώση της πορείας του κάθε ατόμου, όπου μ' αυτό τον τρόπο να υποβοηθά, να βοηθά ή απλώς να παρακολουθεί την εξέλιξη της κάθε προσωπικότητας και τη ζωή του κάθε ατόμου.

Ε. Κοινωνική υπηρεσία και προσωπικό του σωφρονιστικού καταστήματος.

Εύλογες δραστηριότητες είναι και αυτές που αναπτύσσονται μεταξύ κοινωνικών λειτουργών και προσωπικού. Όπως φάνηκε και πιο πάνω ο κοινωνικός λειτουργός συμμετέχει σ' όλα τα συμβούλια του ιδρύματος. Η συνεργασία μεταξύ προσωπικού και κοινωνικού λειτουργού είναι ευνόητη. Μεταξύ τους αναπτύσσονται σχέσεις και παίρνονται αποφάσεις. Εκεί μια θετική συνεργασία θα ήταν, όπως τις περισσότερες φορές γίνεται, προσοδοφόρα. Ο κοινωνικός λειτουργός απ' τη μεριά του, προσπαθεί να κρατήσει κάθε φορά τις

ισορροπίες, να υπάρχει ελευθερία γνώμης και όλοι μαζί να συνδράμουν με το δικό τους τρόπο για το καλό των κρατουμένων και του καταστήματος ώστε να πετυχαίνονται τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα με το μικρότερο δυνατό κόστος για το κάθε άτομο και γενικότερα στην κοινότητα.

ΣΤ. Κοινωνική υπηρεσία του σωφρονιστικού καταστήματος και οικογενειακό περιβάλλον των κρατουμένων.

Η κοινωνική υπηρεσία του καταστήματος εργάζεται και με το οικογενειακό περιβάλλον του κρατουμένου. Αυτό όταν, φυσικά, είναι εφικτό γίνεται απ' τον ίδιο τον κοινωνικό λειτουργό του καταστήματος και αυτό γιατί οι κρατούμενοι προέρχονται από διάφορες περιοχές της Ελλάδας. Όταν ο κρατούμενος κατάγεται από κοντινή περιοχή τότε οι επισκέψεις γίνονται απ' τον ίδιο το κοινωνικό λειτουργό του ιδρύματος. Σε αντίθετες περιπτώσεις, οι επαφές πραγματοποιούνται μέσω τηλεφωνικών επικοινωνιών ή όταν οι ίδιοι οι γονείς επισκέπτονται το κατάστημα. Όπως καταλαβαίνουμε σ' αυτές τις περιπτώσεις δε μπορεί να υπάρξει ουσιαστική συνεργασία μεταξύ κοινωνικής υπηρεσίας και οικογενειών των κρατουμένων. Γι' αυτό και αναπτύσσεται συνεργασία μεταξύ κοινωνικών υπηρεσιών του καταστήματος και κοινωνικών λειτουργών της κατά τόπου πρόνοιας πανελλαδικά, όπου οι κοινωνικοί λειτουργοί της κατά τόπου πρόνοιας έρχονται σε επαφή με το οικογενειακό και το κοινωνικό περιβάλλον του κρατουμένου. Αναπτύσσεται έτσι ένα πλέγμα επαφών μεταξύ κοινωνικών υπηρεσιών και οικογενειακού και κοινωνικού περιβάλλοντος των κρατουμένων, ώστε η κάθε οικογένεια να στηριχθεί, να ενδυναμωθεί, να ενημερώνεται και να κρατά τις επαφές με το δικό της κρατούμενο. Μ' αυτό τον τρόπο, παράλληλα, με το σωφρονισμό του ατόμου, προετοιμάζεται και το έδαφος για την μετέπειτα επανένταξη. Έτσι, μ' αυτό τον τρόπο, δημιουργούνται οι προϋποθέσεις υγιών σχέσεων και όχι μόνο, μεταξύ ατόμου και οικογενειακού – κοινωνικού περιβάλλοντος, ενώ παράλληλα η ίδια η οικογένεια του κρατουμένου έχει την ευκαιρία να αντιμετωπίσει τα δικά της ενδοοικογενειακά προβλήματα.

Ζ. Κοινωνική υπηρεσία του καταστήματος και κοινωνική εργασία με κοινότητα.

Οι κοινωνικοί λειτουργοί του καταστήματος χρησιμοποιούν τη μέθοδο της κοινωνικής εργασίας με κοινότητα σ' ένα ευρύ πλαίσιο δραστηριοτήτων. Είναι η μέθοδος που κατακόρων χρησιμοποιείται μαζί με την κοινωνική εργασία με άτομα και οικογένεια.

Οι επαφές που γίνονται σε καθημερινή βάση είναι αρκετές ενώ σε επίπεδο έτους αναρίθμητες. Αρκεί να αναφέρουμε ότι οποιαδήποτε ενέργεια ή δραστηριότητα γίνεται ή αναπτύσσεται με φορείς και ότι άλλο εκτός σωφρονιστικού καταστήματος αφορούν ενέργειες της συγκεκριμένης μεθόδου.

Επίσης, η ίδια μέθοδος εφαρμόζεται, όπως εύλογο είναι, και μέσα στο χώρο της κοινότητας που αναφερόμαστε.

Z₁: Επαφές σε τοπικό επίπεδο

Οι σχέσεις του σωφρονιστικού καταστήματος Κασσαβέτειας και τοπικής κοινωνίας Βόλου και Αλμυρού Βόλου είναι έντονες και τα αποτελέσματά τους θετικά. Αναφορικά, θα παραθέσουμε ορισμένες απ' τις υπηρεσίες, τους φορείς, τις οργανώσεις που συνεργάζονται με διάφορους τρόπους με το σωφρονιστικό κατάστημα. Οι υπηρεσίες και φορείς δημοσίου και ιδιωτικού τομέα με τις οποίες συνεργάζεται το σωφρονιστικό κατάστημα είναι:

- α) υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων Μαγνησίας, κυρίως για τη λήψη στοιχείων και για θέματα ενημέρωσης αποφυλακισμένων ανηλίκων,
- β) δικαστήριο ανηλίκων Μαγνησίας, με τον δικαστή ανηλίκων Μαγνησίας και παράσταση στο τριμελές δικαστήριο ανηλίκων Μαγνησίας για εκδίκαση οριστικής υπό όρους απόλυσης του ανηλίκου,
- γ) Ν.Ε.Λ.Ε. Μαγνησίας για την εφαρμογή προγραμμάτων κατάρτισης στο κατάστημα,
- δ) Ο.Α.Ε.Δ. για τον ίδιο λόγο,
- ε) Κέντρο υγείας Αλμυρού για πολιτιστικές εκδηλώσεις και θέματα υγείας των κρατουμένων,
- στ) Γυμνάσιο και Λύκειο Αλμυρού για την εκπαίδευση κρατουμένων και τη διεξαγωγή από κοινού πολιτιστικών δραστηριοτήτων,
- ζ) με την εταιρεία προστασίας ανηλίκων και αποφυλακισμένων ανηλίκων κρατουμένων και γονέων για ενημερωτικά θέματα,
- η) Κ.Ε.Θ.Ε.Α., ομάδες αυτοβοήθειας, δημιουργικά εργαστήρια για διάφορα προγράμματα ψυχολογικής υποστήριξης κ.α.

Επίσης, συνεργασίες ουσιαστικές αναπτύσσονται και με:

- α/ τη Μητρόπολη Δημητριάδος για οικονομική βοήθεια στους απόρους ανήλικους κρατουμένους, ψυχαγωγικές εκδηλώσεις και τέλεση Θείας Λειτουργίας στο Ναό του καταστήματος,
- β/ Χριστιανικές οργανώσεις, φιλανθρωπικούς συλλόγους, εταιρείες, πολυκαταστήματα για οικονομική συμπαράσταση απόρων κρατουμένων, κάλυψη διαφόρων προσωπικών αναγκών όπως ένδυση, εξαγορά ποινών κ.α.

Z₂: Επαφές σε πανελλαδικό επίπεδο

Όπως έχει ήδη αναφερθεί και παραπάνω επαφές και συνεργασίες υπάρχουν και σε πανελλαδικό επίπεδο. Με τις κατά τόπους κοινωνικές πρόνοιες και κοινωνικές υπηρεσίες των νομών για επαφές επικοινωνία και συστηματική παρακολούθηση και εργασία με τις οικογένειες των κρατουμένων, ώστε να

επιτευχθούν τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα, τόσο για την ίδια την οικογένεια, όσο και για το σωφρονιζόμενο άτομο, αλλά και για την επανένταξή του. Με λίγα λόγια γίνεται μια προσπάθεια αποκατάστασης των σχέσεων ατόμου και οικογενειακού – κοινωνικού περιβάλλοντος. Συνεργασίες επίσης υπάρχουν με τις κατά τόπους υπηρεσίες του Ο.Α.Ε.Δ. για εύρεση εργασίας του αποφυλακιζομένου. Επικοινωνία επίσης υπάρχει με πρεσβείες, κέντρα αλλοδαπών για διάφορα θέματα αλλοδαπών κρατουμένων.

Z₃: Κοινωνικά εργασία με κοινότητα στο χώρο του σωφρονιστικού καταστήματος.

Όπως είναι εύλογο, η συγκεκριμένη μέθοδος εφαρμόζεται και στο χώρο του σωφρονιστικού καταστήματος. Προϋπόθεση της σωστής λειτουργίας του είναι η καλή συνεργασία, η θετική επικοινωνία, στηριζόμενες σε βασικές αρχές ισότητας όπως η αρχή της ελευθερίας, της δικαιοσύνης, της ισότητας κ.α. Καθημερινά, διάφορες μορφές επαφών έρχονται στην επιφάνεια και αντικατοπτρίζουν τη λειτουργία του καταστήματος. Η κοινωνική υπηρεσία, βασιζόμενη στις αρχές δεοντολογίας και όχι μόνο, λειτουργεί με το δικό της τρόπο, προάγοντας τη συνεργασία με όλους, την κατανόηση, τον αλληλοσεβασμό, ισορροπώντας τις καταστάσεις για την αποδοτικότερη λειτουργία του καταστήματος.

H. Προτάσεις - Συμπεράσματα

Βασική δυσλειτουργία του συστήματος αυτού του καταστήματος, θα μπορούσαμε να πούμε, είναι τα περιστασιακά προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης που δεν δίνεται η ευκαιρία στους κρατουμένους για εξειδίκευση. Προτείνεται λοιπόν, τα προγράμματα αυτά να είναι συνεχή, ο χρόνος, δηλαδή, που χρειάζεται ο καταρτιζόμενος να εξειδικευτεί.

Πρόταση επίσης, που πραγματοποιήθηκε είναι η μετέπειτα μέριμνα του ατόμου, που έχει εξτελέσει την ποινή του και είναι πια ελεύθερο. Θα πρέπει, λοιπόν, να υπάρχουν τα κατάλληλα προγράμματα, οι προϋποθέσεις ποινής, ώστε να αποφευχθούν τυχόν μελλοντικά εγκλήματα ή παραβάσεις.

Παρατηρήσεις κατά την επεξεργασία των στοιχείων της έρευνας αρχείου της Υπηρεσίας Επιμελητών ανηλίκων του Δικαστηρίου Ανηλίκων Βόλου.

Κατά την συλλογή των στοιχείων από την πραγμάτωση της έρευνας αρχείου δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση και σημασία στις εξής παραμέτρους:

- A. στο φύλο των ανηλίκων παραβατών κατά την διετία 1999 – 2000,
- B. στην ηλικία των ανηλίκων παραπτωματιών την ίδια διετία (1999 – 2000), που αφορά και τα δύο φύλα,
- Γ. στην εκπαίδευση των ανήλικων παραβατών την διετία 1999 – 2000, που αφορά και τα δύο φύλα,
- Δ. στο επάγγελμα των ανήλικων παραπτωματιών την διετία 1999 – 2000 που αφορά και τα δύο φύλα,
- E. στις παραβάσεις, που έχουν υποπέσει οι ανήλικοι παραβάτες κατά την διετία 1999 – 2000, που αφορούν και τα δύο φύλα.

Παράλληλα, πρέπει να ειπωθεί ότι δεν θεωρήθηκε σκόπιμο από την προϊσταμένη της υπηρεσίας των επιμελητών ανηλίκων να χορηγηθούν στοιχεία που αφορούν την ακριβή οικογενειακή και οικονομική κατάσταση των ανήλικων παραβατών. Η προϊσταμένη της αρμόδιας υπηρεσίας πιστεύει ότι τα στοιχεία αυτά αποτελούν «ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα» και επιθυμεί να διατηρήσει την αρχή της πολιτικής του απορρήτου ως αναφορά στις δύο παραμέτρους που αναφέρθηκαν (οικονομικό επίπεδο, οικογενειακή κατάσταση των ανήλικων παραβατών). Ακόμη, είναι αναγκαίο να αναφερθεί ότι παρουσιάζονται κάποιοι πίνακες, όπου αναγράφονται απόλυτοι αριθμοί που υποδηλώνουν την ακριβή εικόνα της διαφοροποίησης των ποιοτικών, δεδομένων που συλλέχθηκαν, ενώ ταυτόχρονα ενυπάρχουν και διαγράμματα που εκφράζουν την εικόνα των ανάλογων πινάκων.

Παραπτωματικότητα κατά φύλο

Στον πρώτο πίνακα αναγράφονται απόλυτοι αριθμοί που υποδηλώνουν το σύνολο των ανήλικων παραβατών την διετία 1999 – 2000. Ακόμη, παρουσιάζονται απόλυτοι αριθμοί που δείχνουν την συγκεκριμένη διετία πόσα αγόρια και κορίτσια ανέπτυξαν μία παραπτωματική συμπεριφορά.

Έτσι, κατά την συγκεκριμένη διετία 1999 – 2000, από τη συλλογή των στοιχείων για την παραπτωματικότητα των ανηλίκων κατά φύλο, μπορεί να αναφερθεί ότι:

α/ τα αγόρια που παρέβησαν τον νόμο την χρονολογία 2000 αυξήθηκαν κατά ένα μικρό ποσοστό συγκριτικά με το έτος 1999,

β/ τα κορίτσια που παρανόμησαν την χρονιά του 2000 ήταν σχεδόν διπλάσια από αυτά που παρέβησαν τον νόμο το έτος 1999,

γ/ τα αγόρια που παρέβησαν τον νόμο την συγκεκριμένη διετία 1999 – 2000 ήταν, συγκριτικά με τα κορίτσια, πολύ περισσότερα.

Επιπρόσθετα, παρουσιάζεται και το ανάλογο διάγραμμα που απεικονίζει την παραπτωματικότητα των ανηλίκων κατά φύλο.

Παραπρωματικότητα ανηλίκων κατά ηλικία

Σ' αυτόν τον πίνακα παρουσιάζονται οι ανήλικοι παραβάτες ανεξαρτήτου φύλου (αγόρια – κορίτσια) που παρέβησαν τον νόμο την διετία 1999 – 2000, σε συσχετισμό με την ηλικία. Επίσης, στον πίνακα αυτόν διαφαίνεται και ο εξής διαχωρισμός της ηλικίας των ανηλίκων παραπρωματιών: ηλικία επτά (7) έως δώδεκα (12) ετών και ηλικία από δώδεκα (12) έως δεκαοκτώ (18) ετών. Έτσι, μπορούν να παρατηρηθούν τα εξής δεδομένα:

α/ ότι οι ανήλικοι παραπρωματίες που είχαν ηλικία μεταξύ δώδεκα (12) έως δεκαοκτώ (18) ετών ανέπτυξαν μία παραβατική συμπεριφορά την διετία 1999 – 2000,

β/ ότι οι ανήλικοι παραβάτες της συγκεκριμένης αυτής ηλικίας (12 έως 18 ετών), το έτος 2000 ήταν αριθμητικά περισσότεροι συγκριτικά με το έτος 1999,

γ/ ότι κατά την διετία 1999 – 2000 δεν καταγράφηκαν ανήλικοι παραβάτες που να βρίσκονται στην ηλικία από επτά (7) έως δώδεκα (12) ετών.

Επίσης, υπάρχει και το ανάλογο διάγραμμα που αποτυπώνει την εικόνα της παραπρωματικότητας των ανηλίκων κατά ηλικία.

Παραπρωματικότητα ανηλίκων κατά ηλικία

Στους δύο επόμενους πίνακες καταγράφονται με απόλυτους αριθμούς οι ηλικίες των ανηλίκων παραβατών, αναλογικά με το φύλο κατά την διετία 1999 – 2000. Έτσι, συμπερασματικά, θα μπορούσε να διατυπωθεί ότι:

α/ όσον αφορά τους άρρενες που ανέπτυξαν μία παραβατική συμπεριφορά την διετία 1999 – 2000 βρίσκονταν στην ηλικία μεταξύ δώδεκα (12) και δεκαοκτώ (18),

β/ δεν καταγράφηκαν απόλυτοι αριθμοί αρρένων που να έχουν παρανομήσει την διετία 1999 – 2000 και να βρίσκονται σε ηλικία επτά (7) έως δώδεκα(12) ετών,

γ/ κατά το έτος 2000, παρατηρήθηκε μία μικρή αύξηση των αρρένων παραβατών που βρίσκονταν σε ηλικία δώδεκα (12) έως δεκαοκτώ (18) ετών, συγκριτικά με το έτος 1999.

Ακόμη, όσον αφορά τα κορίτσια που παρανόμησαν την διετία 1999 – 2000, είναι δυνατό να διατυπωθεί ότι:

α/ κατά την διετία 1999 – 2000 δεν καταγράφηκαν απόλυτοι αριθμοί που να εκφράζουν τα κορίτσια ηλικίας επτά (7) έως δώδεκα (12) ετών και να παρανόμησαν,

β/ τα κορίτσια που παρανόμησαν την διετία 1999 – 2000 βρισκόταν σε ηλικία δώδεκα (12) έως δεκαοκτώ (18) ετών,

γ/ τα κορίτσια που βρίσκονταν σε ηλικία δώδεκα (12) έως δεκαοκτώ (18) ετών και παρανόμησαν το έτος 2000, ήταν σχεδόν διπλάσια από τα κορίτσια που παρανόμησαν το έτος 1999 και βρίσκονταν στην ίδια ηλικία.

Επιπλέον, είναι αναγκαίο να αναφερθεί ότι παρουσιάζονται και δύο διαγράμματα που απεικονίζουν την παραπρωματικότητα των δύο φύλων (αγόρια – κορίτσια), αναλογικά με την ηλικία τους.

Παραπρωματικότητα ανηλίκων κατά μόρφωση

Μέσα σ' αυτόν τον πίνακα καταγράφονται απόλυτοι αριθμοί που εκφράζουν συνολικά τους ανήλικους παραπρωματίες (αγόρια – κορίτσια) και το επίπεδο μόρφωσής τους. Η καταγραφή αυτή αφορά την διετία 1999 – 2000. Έτσι, θα ήταν δυνατό να διατυπωθεί ότι:

- α/ ενυπάρχει ένας απόφοιτος δημοτικού που παρανόμησε το έτος 2000,
- β/ υπάρχουν δύο ανήλικοι παραβάτες, που ήταν απόφοιτοι γυμνασίου και παρανόμησαν το έτος 1999,
- γ/ το έτος 1999, υπήρχαν ανήλικοι παραβάτες που εκδήλωσαν μία παραβατική συμπεριφορά και ήταν απόφοιτοι λυκείου,
- δ/ το έτος 2000, οι ανήλικοι παραπρωματίες που ήταν απόφοιτοι λυκείου, αυξήθηκαν κατά ένα ποσοστό
- ε/ και τέλος, κατά την διετία 1999 – 2000, αναφέρονται ότι υπήρχαν ανήλικοι παραβάτες με την φοιτητική και σπουδαστική ιδιότητα, όπου ο απόλυτος αριθμός που εκφράζει τους ανήλικους παραβάτες, με το συγκεκριμένο μορφωτικό επίπεδο την διετία 1999 – 2000, είναι ακριβώς ο ίδιος.

Επιπλέον, παρατίθεται και το ανάλογο διάγραμμα που απεικονίζει το μορφωτικό επίπεδο των ανηλικών παραπρωματιών.

Παραπρωματικότητα ανηλίκων κατά μόρφωση .

Στους δύο επόμενους πίνακες καταγράφονται ξεχωριστά οι απόλυτοι αριθμοί που εκφράζουν το σύνολο των ανηλικών παραβατών με το επίπεδο εκπαίδευσης σε συσχετισμό με το φύλο (αγόρια – κορίτσια) κατά την διετία 1999 – 2000.

Έτσι, παρατηρώντας τον πρώτο πίνακα, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι:
α/ υπήρχε ένας ανήλικος παραβάτης (αγόρι) που παρανόμησε το έτος 2000 και ήταν απόφοιτος δημοτικού, ενώ το έτος 1999 δεν παρατηρήθηκε κάποιο αγόρι που παρανόμησε και να είναι απόφοιτος δημοτικού,
β/ κατά το έτος 1999, υπήρξαν δύο αγόρια που παρανόμησαν και ήταν απόφοιτοι γυμνασίου, ενώ κατά το έτος 2000 δεν παρατηρήθηκαν ανήλικοι παραβάτες (αγόρια) που να είναι απόφοιτοι γυμνασίου,
γ/ κατά το έτος 1999, καταγράφηκε ένας αρκετά μεγάλος αριθμός αγοριών που παρανόμησαν και ήταν απόφοιτοι λυκείου, ενώ το έτος 2000 παρουσιάστηκε μία αύξηση των αγοριών που παρανόμησαν και ήταν απόφοιτοι λυκείου και
δ/ κατά το έτος 1999, καταγράφηκαν δύο αγόρια που παρανόμησαν και είχαν σπουδαστική ιδιότητα, ενώ το έτος 2000 παρατηρήθηκε ένα αγόρι με σπουδαστική ιδιότητα που παρανόμησε.

Στον δεύτερο πίνακα μπορεί να ειπωθεί ότι καταγράφηκε ότι:
α/ κατά την διετία 1999 – 2000, δεν καταγράφηκε κάποιος απόλυτος αριθμός που να εκφράζει κορίτσια που παρέβησαν τον νόμο και να είναι απόφοιτες δημοτικού,
β/ κατά την διετία 1999 – 2000, δεν καταγράφηκε κάποιος απόλυτος αριθμός που να εκφράζει κορίτσια που παρέβησαν τον νόμο και να είναι απόφοιτες γυμνασίου,
γ/ κατά το έτος 1999, παρατηρήθηκε ένας μικρός απόλυτος αριθμός κοριτσιών που παρανόμησαν και ήταν απόφοιτες λυκείου, ενώ ο απόλυτος αυτός αριθμός αυξήθηκε ελάχιστα το έτος 2000 και
δ/ κατά το έτος 2000, καταγράφηκε ένα κορίτσι που παρανόμησε και είχε την σπουδαστική ιδιότητα, ενώ κατά το έτος 1999, δεν καταγράφηκε κάποιος απόλυτος αριθμός που να εκφράζει κορίτσια που παρέβησαν τον νόμο και να έχουν την σπουδαστική ιδιότητα.

Παραπτωματικότητα αγοριών κατά επάγγελμα.

Σ' αυτόν τον πίνακα καταγράφονται τα επαγγέλματα των ανήλικων αγοριών που παρανόμησαν την διαιτία 1999 – 2000 και εκφράζονται μέσα από την καταγραφή απολύτων αριθμών. Έτσι, μέσα από την παρατήρηση του συγκεκριμένου πίνακα, μπορεί να ειπωθεί ότι:

α/ υπήρξε μείωση των ιδιωτικών υπαλλήλων που παρανόμησαν το έτος 2000 συγκριτικά με το έτος 1999,

β/ ένας ανήλικος αγρότης παρανόμησε την συγκεκριμένη διαιτία και πιο συγκεκριμένα το 1999,

γ/ υπήρξαν ανήλικοι οικοδόμοι που παρέβησαν τον νόμο την συγκεκριμένη διαιτία (ένας το έτος 1999 και ένας το έτος 2000),

δ/ ένας ανήλικος μικροπωλητής παρανόμησε το έτος 1999 και δύο το έτος 2000,

ε/ καταγράφηκε ένας ανήλικος υδραυλικός που παρανόμησε το έτος 1999,

στ/ υπήρξαν ανήλικοι υπάλληλοι συνεργείων που παρέβησαν τον νόμο και πιο συγκεκριμένα δύο το έτος 1999 και ένας το έτος 2000,

ζ/ καταγράφηκαν και ανήλικοι παραβάτες που πραγμάτωναν διάφορα επαγγέλματα την συγκεκριμένη διαιτία, όπου στο έτος 2000 παρατηρήθηκε μείωση της παραπτωματικότητας των ανηλικών που πραγμάτωναν διάφορα επαγγέλματα συγκριτικά με το έτος 1999,

η/ υπήρξαν και ανήλικοι που παρέβησαν τον νόμο, οι οποίοι ήταν άνεργοι την συγκεκριμένη διαιτία (1999 – 2000), όπου το έτος 2000 παρατηρήθηκε μικρή μείωση της παραπτωματικότητας των ανηλικών που ήταν άνεργοι, συγκριτικά με το έτος 1999.

Τέλος, είναι απαραίτητο να ειπωθεί ότι υπάρχει και ένα ανάλογο διάγραμμα που απεικονίζει την παραπτωματικότητα των αγοριών κατά επάγγελμα την διαιτία 1999 – 2000.

Παραπτωματικότητα κοριτσιών κατά επάγγελμα.

Σ' αυτόν τον πίνακα αναγράφονται απόλυτοι αριθμοί που εκφράζουν τα επαγγέλματα των κοριτσιών που παρανόμησαν την διετία 1999 – 2000. Έτσι, μετά από παρατήρηση του συγκεκριμένου πίνακα μπορεί να ειπωθεί ότι:

α/ κατά το έτος 2000, υπήρξε αύξηση του απόλυτου αριθμού που εξέφραζε τα κορίτσια που είχαν την μαθητική, ή σπουδαστική ιδιότητα και παρανόμησαν, συγκριτικά με το έτος 1999,

β/ κατά το έτος 2000, καταγράφηκε ένα κορίτσι όπου ασχολούνταν με τα οικιακά και παρανόμησε, ενώ το έτος 1999 δεν αναφέρθηκε κάτι ανάλογο,

γ/ κατά την διετία 1999-2000, δεν καταγράφηκαν κορίτσια που να εργάζονται (πραγματώνοντας διάφορα επαγγέλματα) και να έχουν παρανομήσει και

δ/ κατά το έτος 2000, καταγράφηκαν δύο κορίτσια που ήταν άνεργες και παρέβησαν τον νόμο, ενώ το 1999 δεν υπήρξε κάποιο κορίτσι – παραβάτης, που να είναι άνεργη.

Επίσης, υπάρχει και ανάλογο διάγραμμα που αποτυπώνει την εικόνα της παραπτωματικότητας των κοριτσιών κατά επάγγελμα την διετία 1999 – 2000.

Παραπρωματικότητα αγοριών – κοριτσιών και αδικήματα.

Σ' αυτόν τον πίνακα καταγράφονται απόλυτοι αριθμοί που εκφράζουν τα αδικήματα που έχουν υποπέσει οι ανήλικοι παραβάτες (αγόρια – κορίτσια) την διετία 1999 – 2000. Έτσι μετά την παρατήρηση του συγκεκριμένου πίνακα, είναι εφικτό να ειπωθεί ότι:

α/ κατά την διετία 1999 – 2000, παρατηρήθηκαν απόλυτοι αριθμοί που εξέφραζαν ένα μεγάλο ποσοστό κλοπών και παραβάσεων του κώδικα οδικής κυκλοφορίας (νόμος 2094/1994) και παραβάσεις του νόμου «περί ιδιωτικής επιχειρήσεως ασφαλίσεως και άλλες διατάξεις» (νόμος 2170/1993) και

β/ κατά την διετία 1999 – 2000, καταγράφηκαν απόλυτοι αριθμοί που εξέφραζαν ένα μικρό ποσοστό κατ' έτος των εξής αδικημάτων: ανθρωποκτονία, εμπρησμό, σωματικές βλάβες, κατοχή ναρκωτικών, φθορά ξένης ιδιοκτησίας, επαιτεία, αποδράσεις κρατουμένων και απόπειρα απόδρασης, οπλοφορία και οπλοχρησία, συναυτουργία σε αδικήματα και άλλες παραβάσεις.

Επιπρόσθετα, είναι απαραίτητο να ειπωθεί ότι τα περισσότερα αδικήματα που καταγράφηκαν την διετία 1999 – 2000 αφορούσαν: κλοπές, παραβάσεις του κώδικα οδικής κυκλοφορίας (νόμος 2094/1994) και παραβάσεις του νόμου «περί ιδιωτικής επιχειρήσεως ασφαλίσεως και άλλες διατάξεις» (νόμος 2170/1993). Τέλος, πρέπει να ειπωθεί ότι υπάρχει και ανάλογο διάγραμμα που αποτυπώνει την εικόνα της παραπρωματικότητας των ανήλικων παραβατών (αγοριών – κοριτσιών) σε συσχετισμό με τα αδικήματα που έχουν διαπράξει.

Εγκληματικότητα κατ' έτος της δεκαετίας 1990 – 2000 και φύλο ανηλίκων εγκληματιών.

Πίνακες 1,2,3

Όπως προκύπτει από την έρευνα, αντιλαμβανόμαστε την μεγάλη διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στους άρρενες εγκληματίες ανήλικους και στις θήλες ανήλικες εγκληματίες, κατά την συγκεκριμένη δεκαετία. Το ποσοστό της διαφορά αυτής είναι της τάξεως του 99,18%.

Κατά την δεκαετία, παρατηρούμε, επίσης, μια αυξομείωση των απολύτων αριθμών, κατ' έτος της εγκληματικότητας, ανά φύλο, με ανώτατη τιμή για τα αγόρια (άρρενες) 271 περιπτώσεις το 1997, ενώ τα κορίτσια (θήλες) παρατηρούμε την ίδια ανώτατη τιμή 2 περιπτώσεις στα έτη 1990, 1992 και 2000. Αντίθετα, οι κατώτατες τιμές για τα αγόρια (άρρενες) είναι το 1990 με 116 περιπτώσεις ενώ για τα κορίτσια (θήλες) τα έτη 1993, 1994, 1995, 1998 και 1999 με 0 περιπτώσεις.

Η μεγάλη αριθμητική και ποσοστιαία διαφορά που προέκυψε από την έρευνα, όσον αφορά την εγκληματικότητα μεταξύ των δύο φύλων, πιστεύουμε ότι οφείλεται στο γεγονός ότι τα αδικήματα, στα οποία επέπεσαν οι ανήλικοι, σχετίζονται με ενέργειες που εκφράζουν την προσωπικότητα, κυρίως των αγοριών. Αυτό θα διαπιστωθεί και στην παρακάτω ανάλυση της έρευνας, όταν θα εξετάσουμε τα αδικήματα σε σχέση με το φύλο.

Εγκληματικότητα κατ' έτος της δεκαετίας 1990 – 2000, ηλικίες και φύλο εγκληματιών.

Στη συγκεκριμένη ανάλυση θα εξετάσουμε δύο παραμέτρους, το φύλο και τις ηλικίες, όπως εξελίσσονται στην δεκαετία που αφορούν της εγκληματικότητα κατ' έτος.

Και στις δύο κατηγορίες φύλων παρατηρούμε ότι κατά την παιδική ηλικία 7-12 ετών, η εγκληματικότητα είναι πολύ μικρότερη κατά 91,47% σε σχέση με την εγκληματικότητα που παρατηρείται στην ηλικία 12-17 ετών. Επίσης, παρατηρούμε μείωση της τάσης της εγκληματικότητας κατά την παιδική ηλικία 7-12 ετών, τα τέσσερα (4) τελευταία έτη, ενώ στην εφηβική ηλικία 12-17 ετών παρατηρούμε αυξομείωση των απόλυτων τιμών της εγκληματικότητας.

Αναλύοντας τώρα την εγκληματικότητα ηλικιακά και κατά φύλο παρατηρούμε την ίδια τάση για τους άρρενες εγκληματίες, κατά την παιδική ηλικία, με το σύνολο της εγκληματικότητας που αναλύσαμε παραπάνω και στα δύο φύλα. Μέγιστη τιμή των συγκεκριμένων παραμέτρων είναι 11 περιπτώσεις το έτος 1996 και κατώτερη τιμή 5 περιπτώσεις το έτος 1991. Σε αντίθετη περίπτωση των θηλέων εγκληματιών, παρατηρείται μια ενιαία τάση των περιπτώσεων σε όλα τα έτη της δεκαετίας, η οποία είναι μηδενική.

Κατά την εφηβική ηλικία στους άρρενες εγκληματίες καθώς και στις θήλες, παρατηρούμε μια αυξομείωση των απόλυτων τιμών, με ανώτατη τιμή στους άρρενες 269 περιπτώσεις το έτος 1997 και κατώτατη τιμή 106 περιπτώσεις το έτος 1990. Στις θήλες εγκληματίες, παρατηρούμε ανώτατες τιμές τα έτη 1990, 1992 και 2000 με 2 περιπτώσεις και κατώτατες τιμές με 0 (μηδέν) περιπτώσεις τα έτη 1993, 1994, 1995, 1998 και 1999.

Προσπαθώντας να αιτιολογήσουμε την μεγάλη διαφορά μεταξύ παιδικής εγκληματικότητας και εφηβικής, που παρατηρείται και στα δύο φύλα, αναφέρουμε τα στοιχεία αυτά, όπου ένα παιδί δεν επίπτει σε αδικήματα, τόσο εύκολα αλλά και τόσο νωρίς. Αυτά είναι η μειωμένη ισχύ που έχει το παιδί έναντι στις απαγορεύσεις του οικογενειακού του κυρίως περιβάλλοντος. Επιπλέον, τα ερεθίσματα, τα αρνητικά ερεθίσματα που θέτουν σε ηθικό κίνδυνο το παιδί, είναι λιγότερα απ' ότι αυτά που έχει ένας έφηβος. Τέλος, η αίσθηση του φόβου για το κακό και συνεπώς για την διάπραξη του είναι αυξημένη σ' αυτή την χρονική στιγμή, σε σχέση πάντα με τον έφηβο.

Εγκληματικότητα κατ' έτος της δεκαετίας 1990 – 2000 σε σχέση με το οικογενειακό περιβάλλον και το φύλο.

Πίνακες 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30

Σε αυτή την ανάλυση θα εξετάσουμε τις παραμέτρους οικογενειακού περιβάλλοντος και φύλο σε σχέση με την εγκληματικότητα κατ' έτος.

Και στις δύο κατηγορίες φύλων παρατηρούμε ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά εγκληματικότητας συνολικά είναι τα παιδιά κανονικών οικογενειών με ποσοστό 98,99%. Στις άλλες δύο κατηγορίες τα ποσοστά είναι πολύ μικρότερα με ποσοστό 0,87% να προηγούνται τα παιδιά εκλιπόντων γονέων και με ποσοστό 0,14% να ακολουθούν τα παιδιά χωρισμένων γονέων κατά τη δεκαετία '99 – '00. Την ίδια τάση παρατηρούμε και στην εγκληματικότητα ανά φύλο.

Για τα παιδιά κανονικών οικογενειών παρατηρούμε στους αρρένες εγκληματίες μια αυξομείωση των τιμών με ανώτατη τιμή τις 268 περιπτώσεις το έτος 1997 και κατώτατη το έτος 1990 με 114 περιπτώσεις. Στις θήλες εγκληματίες παρατηρούμε ανώτατη τιμή 2 περιπτώσεις τα έτη 1991, 1992 και 2000, ενώ κατώτατη τιμή 0 περιπτώσεων τα έτη 1993, 1994, 1995, 1998 και 1999. Όπως διαπιστώνουμε αυξομείωση υπάρχει και στις θήλες ανήλικες εγκληματίες κανονικών οικογενειών.

Αναφορικά με τα παιδιά εκλιπόντων γονέων παρατηρούμε αυξομείωση τιμών στους αρρένες εγκληματίες με ανώτατη τιμή 4 περιπτώσεις το έτος 1993 και κατώτατη τιμή 0 περιπτώσεις τα έτη 1994, 1995 και 1999. Σε αντίθετη περίπτωση στις θήλες εγκληματίες παρατηρούμε πάγια τάση 0 περιπτώσεων για όλα τα έτη.

Τέλος, αναλύοντας την τάση εγκληματικότητας που παρατηρείται στα παιδιά χωρισμένων γονέων, διαπιστώνουμε μια πάγια τάση για τις θήλες εγκληματίες, παρατηρούμε μια αυξανόμενη τάση τα 3 τελευταία έτη της δεκαετίας, όπου έχουμε τις μοναδικές περιπτώσεις εγκληματικότητας, 2 το έτος 2000 και 1 το έτος 1998.

Σε αυτή μας την ανάλυση χωρισμένων γονέων, διαπιστώσαμε τη μεγάλη εγκληματικότητα που παρατηρείται και για τα δύο φύλα στα παιδιά κανονικών οικογενειών. Προσπαθώντας να αιτιολογήσουμε το αποτέλεσμα αυτό, αναφέρουμε ότι, τα παιδιά των κανονικών οικογενειών του νομού Καρδίτσας υπερτερούν κατά μεγάλο βαθμό δημογραφικά από τα παιδιά των εκλιπόντων και χωρισμένων γονέων. Επίσης, λόγω των στενών οικογενειακών δεσμών που επικρατούν στην περιοχή, τα παιδιά και οι σύζυγοι των εκλιπόντων γονέων και συζύγων και επίσης τα παιδιά χωρισμένων γονέων και ο διαζευγμένος/η σύζυγος που παραμένει με το παιδί επιστρέφουν στην πατρική τους κατοικία. Αυτό ισχύει για ένα μεγάλο ποσοστό τέτοιων περιπτώσεων. Έτσι, ο ρόλος του ατόμου που λείπει από την οικογένεια αναπληρώνεται, όσο είναι δυνατόν, από τον παππού και την γιαγιά, σε εναλλακτική περίπτωση, με αποτέλεσμα το παιδί να ξαναμπαίνει

στο ρυθμό μιας οικογένειας αποφεύγοντας, ενδεχομένως, ορισμένους κίνδυνους που το ωθούν στο έγκλημα.

Εγκληματικότητα κατ' έτος της δεκαετίας 1990 – 2000 σε σχέση με το οικονομικό επίπεδο και το φύλο.

Πίνακες 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39

Αναλύοντας τις δύο παραμέτρους που αναφέρονται στην επικεφαλίδα παρατηρούμε ένα μεγάλο ποσοστό παιδιών, οικογενειών μετρίου οικονομικού επιπέδου, να έχουν μεγάλο ποσοστό εγκληματικότητας σε σχέση με τις άλλες κατηγορίες, της τάξεως του 60,54%. Το ίδιο ισχύει και στις περιπτώσεις αρρένων εγκληματιών όπου παιδιά οικογενειών μετρίου οικονομικού επιπέδου εγκληματούν κατά 60,56% ενώ στις περιπτώσεις θηλέων εγκληματιών οικογενειών μετρίου οικονομικού επιπέδου έχουμε ποσοστό 55,56%. Τα παραπάνω ποσοστά είναι συνολικά της δεκαετίας 1990 – 2000. Έτσι λοιπόν, στους άρρενες εγκληματίες μετρίου οικογενειακού οικονομικού επιπέδου παρατηρούμε ανώτατη τιμή εγκληματικότητας 173 περιπτώσεις το έτος 1997 και κατώτατη τιμή το έτος 1990 με 79 περιπτώσεις. Στις θήλες ανήλικες εγκληματίες μετρίου οικογενειακού οικονομικού επιπέδου παρατηρούμε ανώτατη τιμή 2 περιπτώσεις το 1992 και κατώτατη τιμή 0 τα έτη 1990, 1993, 1994, 1995, 1996, 1998 και 1999. Επίσης, θέλουμε να επισημάνουμε ότι στις συγκεκριμένες παραμέτρους παρατηρούμε αυξομείωση στην κατ' έτος εξέλιξη της εγκληματικότητας.

Η δεύτερη κατά σειρά παράμετρος που παρουσιάζει μεγαλύτερο ποσοστό εγκληματικότητας είναι τα παιδιά οικογενειών καλού οικονομικού επιπέδου, όπου συνολικά έχουμε το 18,06% της συνολικής εγκληματικότητας. Για τους άρρενες εγκληματίες το αντίστοιχο συνολικό ποσοστό είναι 18,09% , ανώτατη τιμή είναι 58 περιπτώσεις το έτος 2000 ενώ κατώτατη τιμή είναι 13 περιπτώσεις το έτος 1994.

Για τις θήλες ανήλικες εγκληματίες οικογενειών καλού οικονομικού επιπέδου παρατηρούμε ότι προέκυψε μια μόνο περίπτωση το έτος 1996, γεγονός που μας παραπέμπει να πούμε ότι κορίτσια τέτοιων οικογενειών δεν έχουν υψηλό ποσοστό εγκληματικότητας.

Η τρίτη κατά σειρά παράμετρος που παρουσιάζει ποσοστό εγκληματικότητας είναι τα παιδιά οικογενειών χαμηλού οικονομικού επιπέδου, όπου συνολικά έχουμε το 14,53% της συνολικής εγκληματικότητας. Αντίστοιχη ανώτατη τιμή στα αγόρια είναι 43 περιπτώσεις το έτος 2000 και κατώτατη τιμή είναι 13 περιπτώσεις το έτος 1990. Στις θήλες αντίστοιχη μέγιστη τιμή είναι 2 περιπτώσεις το έτος 1990 που είναι και οι μοναδικές. Παρατηρούμε λοιπόν στις περιπτώσεις των αρρένων ανήλικων εγκληματιών οικογενειών χαμηλού οικονομικού επιπέδου μια αυξομείωση της τάσης ενώ στις θήλες μια καθοδική τάση από το έτος 1990 και έπειτα μια σταθερή τάση έως το τέλος της δεκαετίας με 0 (μηδέν) περιπτώσεις.

Η τέταρτη κατά σειρά και τελευταία παράμετρος που παρουσιάζει το μικρότερο ποσοστό εγκληματικότητας είναι τα παιδιά οικογενειών πολύ καλού οικονομικού επιπέδου, όπου συνολικά έχουμε το 6,87% της συνολικής εγκληματικότητας. Αντίστοιχη ανώτατη τιμή στους άρρενες εγκληματίες είναι 30 περιπτώσεις το έτος 1991 και κατώτατη τιμή είναι 6 περιπτώσεις το έτος 1995. Στις θήλες ανήλικες εγκληματίες παρατηρούμε 1 (μία) περίπτωση το έτος 2000 όπου και είναι η μοναδική. Η τάση για τους άρρενες στη συγκεκριμένη περίπτωση αυξομειώνεται ενώ στις θήλες έχουμε μια πάγια τάση 0 (μηδέν) περιπτώσεων από το έτος 1990 έως το 1999 και στο έτος 2000 παρατηρούμε ανοδική τάση με 1 (μία) περίπτωση.

Προσπαθώντας να αιτιολογήσουμε τα στοιχεία της έρευνας που μας δείχνουν το υψηλότερο ποσοστό στους ανήλικους οικογενειών μετρίου οικονομικού επιπέδου αναφέρουμε ότι τέτοιες οικογένειες είναι των γεωργών και των δημοσίων υπαλλήλων, όπου συχνά προσπαθούν να βρουν τρόπους ώστε να καλυτερεύσουν το οικονομικό τους επίπεδο. Μιλάμε για μια κοινωνική τάξη όπου αναζητούν κοινωνική αναγνώριση και αποδοχή ώστε με διάφορους τρόπους ο καθένας προσπαθεί να το πετύχει. Ανάλογη λοιπόν θα είναι και η στάση των παιδιών τους που σιγά – σιγά μπαίνουν στην κοινωνία, λόγω όμως της απειρίας τους συχνά μπαίνουν σε κινδύνους και οδηγούνται στην εγκληματικότητα.

Εγκληματικότητα κατ' έτος της δεκαετίας 1990 – 2000 σε σχέση με το μορφωτικό επίπεδο και το φύλο των ανήλικων εγκληματιών.

Πίνακες 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48

Αναλύοντας τα στοιχεία της έρευνας με τις παραμέτρους μορφωτικό επίπεδο και φύλο ανήλικων εγκληματιών παρατηρούμε συνολικά ότι το μεγαλύτερο ποσοστό εγκληματικότητας το κατέχουν οι μαθητές λυκείου με 88,04%. Στους άρρενες εγκληματίες το αντίστοιχο ποσοστό δεκαετίας ανέρχεται στο 88,03% με ανώτατη τιμή 253 περιπτώσεις το έτος 1997 και κατώτατη τιμή 99 περιπτώσεις το έτος 1990. Αντίστοιχα στις θήλες ανήλικες εγκληματίες η μέγιστη τιμή είναι 2 περιπτώσεις τα έτη 1990, 1992 και 2000 και η κατώτατη τιμή είναι 0 περιπτώσεις τα έτη 1991, 1993, 1994, 1995, 1998 και 1999.

Αμέσως επόμενη κατηγορία ποσοστού εγκληματικότητας είναι οι ανήλικοι μαθητές γυμνασίου με ποσοστό συνολικής εγκληματικότητας 7,61%. Σε αντιστοιχία τώρα στους άρρενες εγκληματίες το συνολικό ποσοστό είναι 7,59% σε όλη τη δεκαετία, με ανώτατη τιμή 38 περιπτώσεις το έτος 1995 και κατώτατη μοναδική τιμή είναι 1(μία) περίπτωση το έτος 1991. Και σε αυτή την κατηγορία, όπως και παραπάνω, οι τιμές αυξομειώνονται κατ' έτος στη δεκαετία με μόνη εξαίρεση την περίπτωση των θηλέων μαθητών γυμνασίου, όπου έχουμε μία μικρή αύξηση το 1991 από την πάγια θέση του 0 (μηδενός) το έτος 1990 όπου επανερχόμαστε στην μηδενική πάγια θέση ως το τέλος της δεκαετίας.

Αμέσως επόμενη κατηγορία είναι οι μαθητές δημοτικού, όπου παρουσιάζουν συνολικό ποσοστό εγκληματικότητας 4,26%, με αντίστοιχη τιμή στους άρρενες 4,28% με ανώτατη τιμή 15 περιπτώσεις το έτος 1994 και κατώτατη τιμή 5 περιπτώσεις το έτος 1991. Ενώ στις θήλες έχουμε 0 (μηδενική) εγκληματικότητα και σε αυτήν την περίπτωση έχουμε αυξομείωση των τιμών στους άρρενες ανήλικους εγκληματίες ενώ πάγια μηδενική θέση στις θήλες ανήλικες εγκληματίες.

Τελευταία κατηγορία σε ποσοστά εγκληματικότητας είναι οι αγράμματοι ανήλικοι εγκληματίες με συνολικό ποσοστό δεκαετίας 0,09%. Αντίστοιχα στους άρρενες το μέγιστο ποσοστό είναι το ίδιο, δηλαδή 0,09%, με μέγιστη τιμή 1 (μία) περίπτωση τα έτη 1991 και 1992 όπου είναι και οι μοναδικές. Στις θήλες αγράμματες εγκληματίες η εγκληματικότητα είναι 0 (μηδέν). Παρατηρούμε μια μικρή αύξηση της εγκληματικότητας στους άρρενες τα έτη 1991, 1992 από την πάγια θέση του 0 (μηδενός) σε ολόκληρη την υπόλοιπη δεκαετία.

Προσπαθώντας να αιτιολογήσουμε την ανάλογη σχέση μεταξύ εγκληματικότητας και μορφωτικού επιπέδου, εστιάζομαστε στον παράγοντα των περισσότερων αρνητικών κοινωνικών ερεθισμάτων που δέχεται ένας ανήλικος, προφανώς έφηβος μαθητής λυκείου, από ότι οι υπόλοιποι μαθητές ή οι αγράμματοι. Ακόμη, μπορούμε να δώσουμε κάποια λογική εξήγηση μέσω της ηλικίας, δηλαδή ένας έφηβος μαθητής λυκείου και γυμνασίου, έχει περισσότερο

αναπτυγμένη ισχύ έναντι μικρότερων παιδιών με αποτέλεσμα να ρισκάρουν περισσότερο και έτσι να μπαίνουν σε ηθικό κίνδυνο.

Εγκληματικότητα κατ' ένος της δεκαετίας 1990 – 2000 και αδικήματα καθώς και φύλο ανήλικων εγκληματιών.

Πίνακες 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21

Στη συγκεκριμένη ανάλυση παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό αδικημάτων στα οποία επίπτουν οι ανήλικοι είναι η παράβαση κώδικα οδικής κυκλοφορίας με ποσοστό 74,56%, τα τεχνικά παίγνια με ποσοστό 1,37%, τα υπόλοιπα αδικήματα ένα ποσοστό κάτω της μονάδας.

Οι άρρενες ανήλικοι εγκληματίες επιίπτουν όπως εύλογο είναι περισσότερο σε αδικήματα παράβασης κώδικα οδικής κυκλοφορίας όπου ανώτατη τιμή είναι 207 περιπτώσεις το έτος 1991 και κατώτατη τιμή 91 περιπτώσεων το έτος 1994. Οι θήλες ανήλικες εγκληματίες έχουν ανώτατη τιμή 1 περίπτωση τα έτη 1990, 1992 και 2000, όπου και οι μοναδικές περιπτώσεις σε αυτό το αδίκημα. Το δεύτερο κατά σειρά αδίκημα με το αμέσως επόμενο μεγάλο ποσοστό είναι τα τεχνικά παίγνια, όπου οι άρρενες εγκληματίες έχουν ανώτατη τιμή 61 περιπτώσεις το έτος 1993 και κατώτερη τιμή 0 (μηδέν) το έτος 1990. Ενώ 1 (μία) περίπτωση έχουμε και στις θήλες το 1991. Το τρίτο κατά σειρά αδίκημα με ποσοστό 7,84% είναι η κλοπή. Στους άρρενες εγκληματίες η ανώτατη τιμή φτάνει τις 37 περιπτώσεις το έτος 1991 και με κατώτατη τιμή τις 4 περιπτώσεις το έτος 1996. Οι θήλες ανήλικες εγκληματίες έχουν ανώτατη τιμή 1 περίπτωση τα έτη 1990 και 1997 όπου είναι και οι μοναδικές περιπτώσεις.

Τέλος, το τέταρτο κατά σειρά αδίκημα με ποσοστό πάνω από την μονάδα, δηλαδή ακριβώς 1,37% είναι το αδίκημα της σωματικής βλάβης. Παρατηρούμε ότι οι άρρενες ανήλικοι εγκληματίες σ' αυτό το αδίκημα έχουν ανώτατη τιμή 8 περιπτώσεις το έτος 1991 και κατώτατη τιμή 0 (μηδέν) περιπτώσεων το έτος 1996. Ενώ στις θήλες ανήλικες εγκληματίες σε αυτό το αδίκημα δεν έχουμε περίπτωση.

Τα αδικήματα που παρατηρούμε κυρίως είναι η παράβαση του κώδικα οδικής κυκλοφορίας και τα τεχνικά παίγνια. Υποθέτουμε λοιπόν ότι η περιοχή της έρευνας είναι νεόπλουτη για το λόγο ότι τα αδικήματα των ανηλικών που επιίπτουν κυρίως είναι αναγκαία η ύπαρξη χρήματος. Οι νέοι λοιπόν έχοντας τέτοιες χρηματικές ευκαιρίες και ζώντας την ηλικία κυρίως της εφηβείας μέσα στην συγκεκριμένη κοινωνία προβαίνουν σε τέτοιου είδους αδικήματα.

Εγκληματικότητα κατ' έτος της δεκαετίας 1990 – 2000 σε σχέση με την εργασία και το φύλο των ανήλικων εγκληματιών.

Πίνακες 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57

Αναλύοντας την έρευνα στις δύο συγκεκριμένες παραμέτρους φύλου και εργασίας, παρατηρούμε ότι από το σύνολο των ανήλικων εγκληματιών που είναι 2.182 περιπτώσεις, εργάζονται μόνο οι 532 εκ των οποίων οι 68 είναι άνεργοι. Το μεγαλύτερο ποσοστό εργαζομένων είναι οι γεωργοί με 38,35%, ακολουθούν οι εργάτες με 26,32%, οι ιδιωτικοί υπάλληλοι με 20,30% κ.α.

Στους άρρενες εγκληματίες το μεγαλύτερο ποσοστό εργαζομένων είναι οι γεωργοί με ανώτατη τιμή 37 περιπτώσεις το έτος 1992 και κατώτατη τιμή 3 περιπτώσεις το έτος 1995. Έπειτα, συνεχίζουν με μικρότερο ποσοστό οι εργάτες όπου ανώτατη τιμή 25 περιπτώσεις το έτος 1997 και με κατώτατη τιμή 4 περιπτώσεις το έτος 1995. Αμέσως μετά ακολουθούν οι ιδιωτικοί υπάλληλοι με ανώτατη τιμή 28 περιπτώσεις το έτος 1997 και με κατώτατη τιμή 2 περιπτώσεις τα έτη 1994 και 1995.

Οι τιμές και στις τρεις περιπτώσεις αυξομειώνονται σε όλη την δεκαετία εκτός από τους γεωργούς όπου παρατηρείται πτώση μετά το έτος 1992, όπου συνεχίζεται με αυξομειώσεις ως το τέλος της δεκαετίας.

Όσον αφορά τώρα τις ανήλικες εργαζόμενες εγκληματίες παρατηρούμε ένα πολύ μικρό ποσοστό που εντοπίζεται το έτος 1990 με 2 (δύο) και μοναδικές περιπτώσεις στην κατηγορία άλλων επαγγελμάτων.

Αξιολογώντας τα στοιχεία των συγκεκριμένων παραμέτρων επισημαίνουμε το μικρό ποσοστό συμμετοχής των κοριτσιών στην εργασία και ότι οι μοναδικές περιπτώσεις που υπήρξαν ήταν στο πρώτο έτος της δεκαετίας. Παρατηρούμε λοιπόν, μια μείωση εργασίας των κοριτσιών. Αυτό γιατί ίσως η συγκεκριμένη κοινωνία είναι επιφυλακτική σε σχέση με την γυναικεία εργασία.

Άλλη παρατήρηση είναι ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά εργασίας στους άρρενες εγκληματίες παρουσιάζονται στη γεωργία, σε εργάτες και ιδιωτικούς υπαλλήλους. Στοιχεία που μας οδηγούν να υποθέσουμε την αγροτική ζωή που υπάρχει στον νομό καθώς και την εργατική τάξη που ίσως υπερισχύει στο νομό. Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν ότι αυτοί οι νέοι αναζητώντας κάτι καλύτερο, πολλές φορές, οδηγούνται σε αδικήματα.

Επίλογος

Είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι συμπερασματικά, μετά το τέλος της πραγμάτωσης της έρευνας θα μπορούσε να ειπωθεί ότι το κοινωνικό πρόβλημα της παραπτωματικότητας των ανηλίκων έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις. Πρωταρχικά, πρέπει να παρατηρηθεί ότι υπάρχει έλλειψη προσωπικού, όσον αφορά την στελέχωση των αρμόδιων υπηρεσιών που ασχολούνται με την πρόληψη και αντιμετώπιση της παραβατικότητας των ανηλίκων. Ιδιαίτερα, στην υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων του Δικαστηρίου Ανηλίκων Βόλου ενυπάρχει μία επιμελήτρια ανηλίκων που καλείται να αντεπεξέλθει στις υποχρεώσεις της υπηρεσίας της εδώ και ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, προσφέροντας τις υπηρεσίες της σε όλο το νομό Μαγνησίας, γεγονός που είναι ιδιαίτερα δύσκολο.

Επίσης, θεωρείται απαραίτητο να αναφερθεί ότι οι αρμόδιοι φορείς των ανάλογων υπηρεσιών που ασχολούνται με την παραπτωματικότητα των ανηλίκων περιορίζονται κατά κύριο λόγο στην καταστολή του φαινομένου, ενώ η πρόληψη της παραβατικότητας των ανηλίκων έχει αναπτυχθεί σε έναν πολύ περιορισμένο βαθμό. Η πρόληψη είναι απαραίτητο να επεκτείνεται μέσα από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση (σχολεία), από τους πολιτιστικούς και αθλητικούς συλλόγους, αλλά και μέσα από την ευαισθητοποίηση όλων των μελών ενός κοινωνικού συνόλου και ιδιαίτερα των γονέων. Ακόμη, η πρόληψη πρέπει να βασίζεται στην ομαλή κοινωνικοποίηση των ανηλίκων μέσα από ερεθίσματα, δραστηριότητες στην ανάπτυξη ενδιαφερόντων, την μόρφωση και γενικότερα στην παιδεία και στην αγωγή τους, όπου με αυτούς τους τρόπους και την σωστή διαπαιδαγώγηση των γονέων, θα μπορέσουν να αναπτύξουν, οι ανήλικοι, μία σωστή συμπεριφορά και οντότητα που θα τους βοηθήσει να ενταχθούν ομαλά στον κοινωνικό περίγυρο. Βέβαια, η παράμετρος της πρόληψης απαιτεί ιδιαίτερα δύσκολη και μακροπρόθεσμη προσπάθεια από ένα πολυάριθμο εξειδικευμένο προσωπικό. Και γι' αυτό θεωρείται αναγκαία η πρόσληψη ανάλογου προσωπικού από τους αρμόδιους φορείς, όπου με την ανάπτυξη των κατάλληλων προγραμμάτων μπορούν να περιορίσουν σε πολύ μικρά ποσοστά το φαινόμενο της παραπτωματικότητας των ανηλίκων.

Ακόμη, είναι απαραίτητο να αναφερθεί ότι κρίνεται αναγκαία η σωστή εφαρμογή και ανάπτυξη των προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης των ανηλίκων παραβατών που βρίσκονται κρατούμενοι στο σωφρονιστικό κατάστημα ανηλίκων Κασσαβέτειας. Απαιτείται, δηλαδή, να υπάρχει ολοκληρωμένη και συνεχής εφαρμογή των ανάλογων προγραμμάτων, έτσι ώστε να δοθεί η ευκαιρία στους ανήλικους κρατουμένους να καταρτιστούν επαγγελματικά και να εξειδικευτούν σε διάφορους τομείς της εργασίας. Επιπλέον, η μέριμνα των ανηλίκων παραβατών που έχουν αποφυλακιστεί, κρίνεται απαραίτητη και περιλαμβάνει μία πολύπλευρη έννοια και εικόνα. Πρωταρχικά, θεωρείται αναγκαία η ψυχοσυναισθηματική στήριξη του ανηλίκου που αποφυλακίζεται, όπως και η «προετοιμασία» του άμεσου οικογενειακού περιβάλλοντός του. Ταυτόχρονα, είναι αναγκαία η ύπαρξη κατάλληλων προγραμμάτων που να βοηθούν τον ανήλικο αποφυλακισθέντα να αποκατασταθεί

επαγγελματικά και να στηρίζεται ψυχοσυναισθηματικά και οικονομικά, μέχρι να σταθεροποιηθεί στην αγορά εργασίας, αλλά και μέχρι να αποκτήσει μία ομαλή κοινωνική ζωή.

Παράλληλα, κατά την καταγραφή των αδικημάτων των ανήλικων παραπτώματιών την δεκαετία 1990 – 2000 (μέσα από την πραγμάτωση της έρευνας αρχείου των υπηρεσιών επιμελητών ανηλίκων των νομών Καρδίτσας και Μαγνησίας), παρατηρήθηκε ένα μεγάλο ποσοστό ανηλίκων που παρέβησαν τον Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας. Μία τέτοιου είδους παράβαση από κάποιον ανήλικο δεν πρέπει να διώκεται ποινικά αλλά να υπάρχει κάποιο μέτρο που να βοηθά τους ανηλίκους να αποκτήσουν σωστή οδική συμπεριφορά από το να οδηγούνται στο αρμόδιο δικαστήριο και να υπάρχει μία έντονη ψυχοσυναισθηματική πίεση του εφήβου.

Συμπερασματικά, θα μπορούσε να πει κανείς ότι το κοινωνικό πρόβλημα της παραπτώματικότητας των ανηλίκων και ιδιαίτερα των αγοριών, κατά την δεκαετία 1990 – 2000, έχει πάρει αρκετά μεγάλες διαστάσεις. Η κατάλληλη στρατηγική και η εφαρμογή των κατάλληλων προγραμμάτων κρίνεται αναγκαία προκειμένου να μειωθεί η παραβατικότητα των ανηλίκων, ενώ είναι αναγκαίο να αναφερθεί ότι η ύπαρξη του κατάλληλου επιστημονικού προσωπικού μπορεί να τον βοηθήσει σημαντικά στην εξάλειψη του προβλήματος αυτού. Τέλος, η ευαισθητοποίηση όλων των μελών ενός κοινωνικού συνόλου απέναντι στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νέοι, μπορεί να συμβάλλει στην ομαλή ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο, περιορίζοντας σημαντικά την παρεκκλίνουσα συμπεριφορά τους.

Βιβλιογραφία

- 1/ “ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΠΑΡΑΒΑΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ”, Στράτος Γεωργούλας, Εκδόσεις «Ελληνικά Γράμματα», Αθήνα 2000
- 2/ “ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ”, Έφη Α. Λαμπροπούλου, Εκδόσεις «Παπαζήση», Αθήνα 1994
- 3/ “ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ”, Γιάννης Πανούσης, Εκδόσεις «Δανιά», Αθήνα 1990
- 4/ “ΕΠΙΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΤΙΜΩΡΙΑ, Η ΓΕΝΕΣΗ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ”. Μισέλ Φουκώ, Εκδόσεις «Ράππα»
- 5/ “ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ”, Ιωάννης Δάρας, Εκδόσεις «GUTENBERG», Αθήνα 1973,
- 6/ “ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΠΑΡΑΒΑΤΕΣ”, Λουκία Α. Μπεζέ, Εκδόσεις «Σάκκουλα», Αθήνα – Κομοτηνή 1985
- 7/ “ΕΦΗΒΟΙ”, Λουκία Α. Μπεζέ, Εκδόσεις «Σάκκουλα», Αθήνα – Κομοτηνή 1991
- 8/ “Η ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗΣ”, Ηλίας Δασκαλάκης, Εκδόσεις «Σάκκουλα», Αθήνα – Κομοτηνή 1985
- 9/ “ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ”, Γιωτοπούλου – Μαραγκοπούλου, «Νομική Βιβλιοθήκη», 1984
- 10/ “ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ”, Κ.Δ Σπινέλη, Εκδόσεις «Σάκκουλα», Αθήνα – Κομοτηνή 1985
- 11/ “Η ΓΕΝΙΚΗ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ”, Εκδόσεις «Σάκκουλα», Αθήνα – Κομοτηνή 1982
- 12/ “ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ”, Δανουλόπουλος, Εκδόσεις «Τζακάς», τόμος 1^{ος}, τεύχος 1^ο.
- 13/Πακέτο σημειώσεων του μαθήματος: Παραπτωματικότητα, πρόληψη – αντιμετώπιση, Διδάσκων καθηγητής: Παπαχριστόπουλος Νίκος

14/ Πακέτο σημειώσεων του μαθήματος: Θεωρία και μέθοδοι του νόμου (σημειώσεις στο δίκαιο ανηλίκων), Διδάσκων καθηγητής: Νίκη Κουκουνάκη, Τρουλλινού, Ηράκλειο 1999

15/ “ΝΕΑΝΙΚΕΣ ΥΠΟΚΟΥΛΤΟΥΡΕΣ , ΠΑΡΕΚΚΛΙΝΟΥΣΕΣ ΥΠΟΚΟΥΛΤΟΥΡΕΣ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ, Η ΒΡΕΤΑΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ”, Αντώνης Ε. Αστρινάκης,
Εκδόσεις «Παπαζήση», Αθήνα 1991

16/“Η ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΝ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΗΣ”, υπό Δ.Γ. Τσαούση με την συνεργασία Ε. Κορρέ – Grueger,
«Εθνικόν Κέντρον Κοινωνικών Ερευνών», Αθήναι 1974

17/ “ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΑΙ ΠΕΡΙΟΧΑΙ ΚΑΙ ΣΥΜΜΟΡΙΑΙ ΑΝΗΛΙΚΩΝ”, υπό Μίνωος Ε. Πόθου,
«Εθνικόν Κέντρον Κοινωνικών Ερευνών», Αθήναι 1971

18/“Η ΠΟΙΝΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ”, Αγγελική Πιτσελά,
Εκδόσεις «Σάκκουλα», γ’ έκδοση, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2000

19/ “ΔΙΚΑΙΟ ΑΝΗΛΙΚΩΝ, ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ”, Κ.Δ. Σπινέλλη – Α. Τρωιανού,
Εκδόσεις «Αντ. Ν. Σάκκουλα», Αθήνα – Κομοτηνή 1992

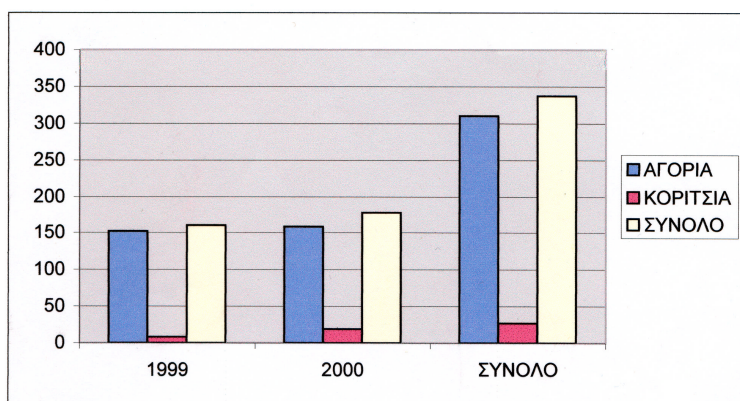
20/ “Η ΠΟΙΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ, ΚΕΙΜΕΝΑ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ – ΣΧΟΛΙΑ”, Αγλ. Τρωιανού Πούλα,
Εκδόσεις «Αντ. Ν. Σάκκουλα», Αθήνα – Κομοτηνή 1995

21/ “ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ, ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ”,
«Επιστημονικό Περιοδικό Κοινωνικών Λειτουργιών της Ελλάδας, έτος 2^ο, τεύχος 7^ο, Αθήνα 1987

22/ “ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ, ΜΙΑ ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ”, Πέτρος Α. Σταθόπουλος,
Εκδόσεις «Ελλην», 1996

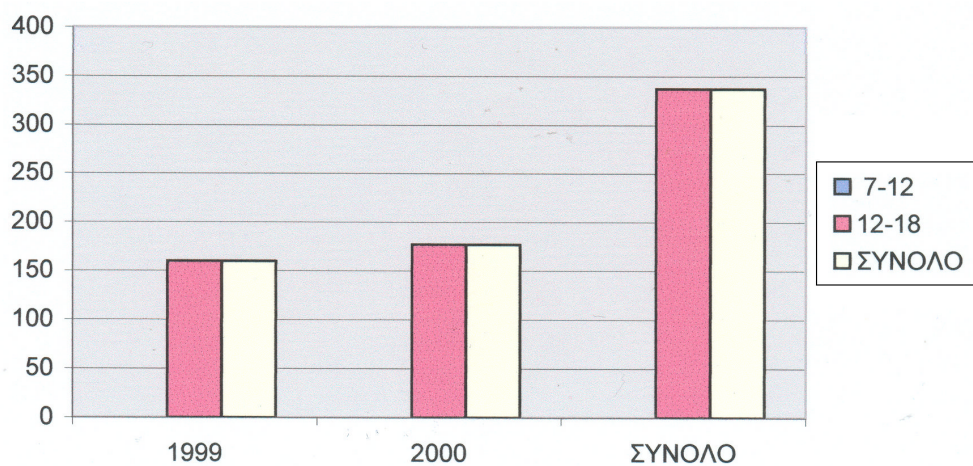
ΠΑΡΑΠΤΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ
1999 - 2000

	1999	2000	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΓΟΡΙΑ	152	158	310
ΚΟΡΙΤΣΙΑ	8	19	27
ΣΥΝΟΛΟ	160	177	337

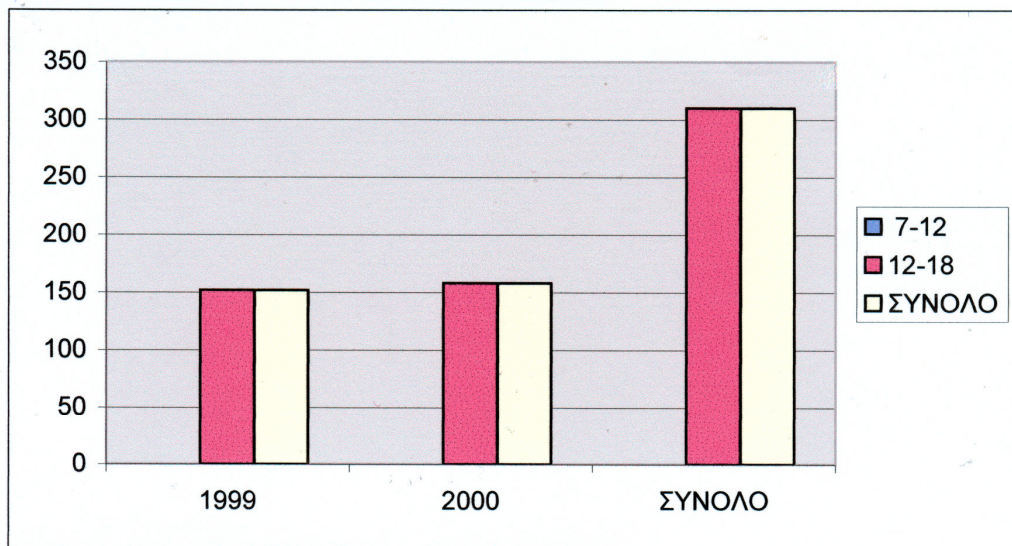
ΠΑΡΑΠΤΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΤΑ ΗΛΙΚΙΑ 1999 - 2000

ΑΓΟΡΙΑ-ΚΟΡΙΤΣΙΑ	1999	2000	ΣΥΝΟΛΟ
7-12	0	0	0
12-18	160	177	337
ΣΥΝΟΛΟ	160	177	337

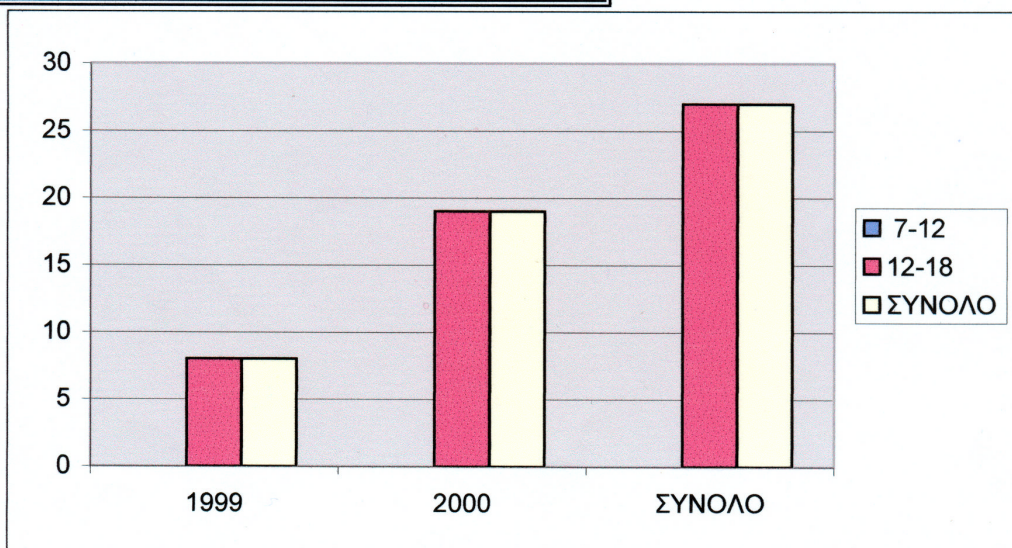

ΠΑΡΑΠΤΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΤΑ ΗΛΙΚΙΑ 1999 - 2000

ΑΓΟΡΙΑ	1999	2000	ΣΥΝΟΛΟ
7-12	0	0	0
12-18	152	158	310
ΣΥΝΟΛΟ	152	158	310

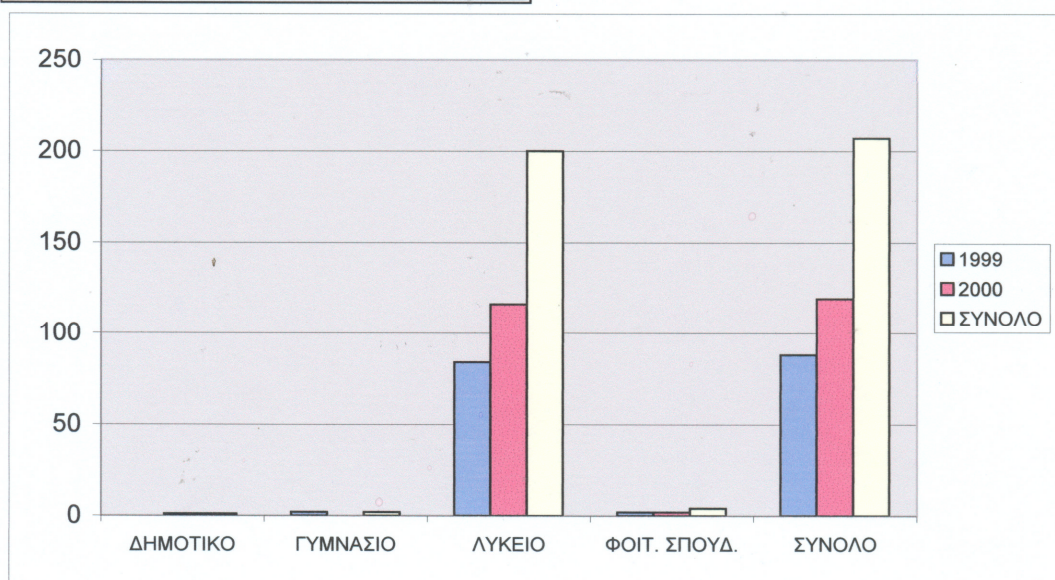

ΚΟΡΙΤΣΙΑ	1999	2000	ΣΥΝΟΛΟ
7-12	0	0	0
12-18	8	19	27
ΣΥΝΟΛΟ	8	19	27

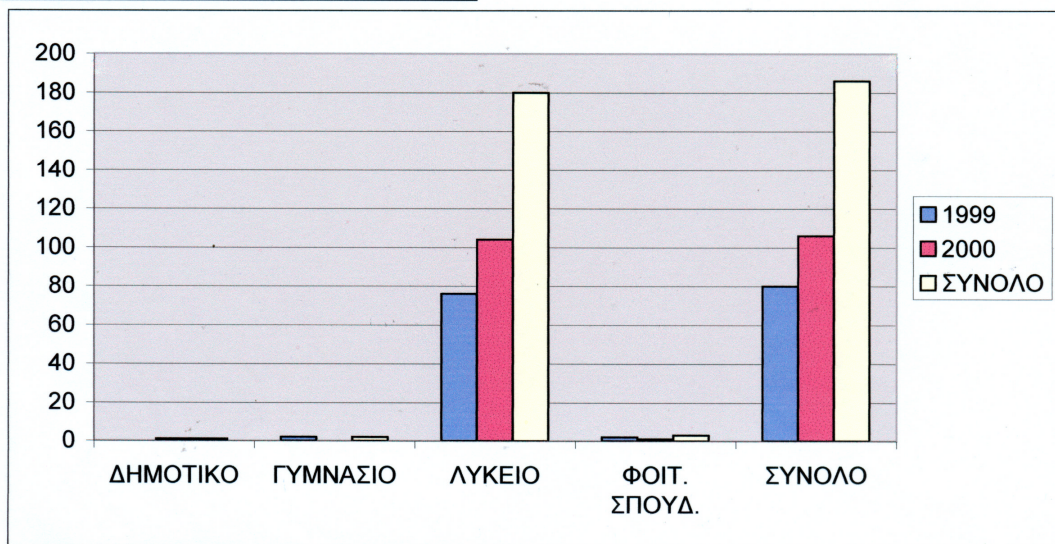
**ΠΑΡΑΠΤΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΚΑΤΑ ΜΟΡΦΩΣΗ
1999 - 2000**

ΑΓΟΡΙΑ-ΚΟΡΙΤΣΙΑ	1999	2000	ΣΥΝΟΛΟ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ	0	1	1
ΓΥΜΝΑΣΙΟ	2	0	2
ΛΥΚΕΙΟ	84	116	200
ΦΟΙΤ. ΣΠΟΥΔ.	2	2	4
ΣΥΝΟΛΟ	88	119	207

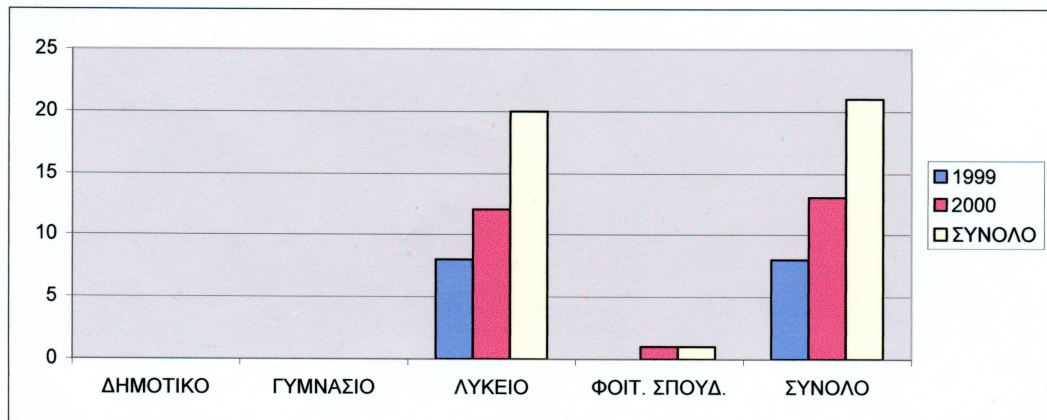

**ΠΑΡΑΠΤΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΚΑΤΑ ΜΟΡΦΩΣΗ
1999 - 2000**

ΑΓΟΡΙΑ	1999	2000	ΣΥΝΟΛΟ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ	0	1	1
ΓΥΜΝΑΣΙΟ	2	0	2
ΛΥΚΕΙΟ	76	104	180
ΦΟΙΤ. ΣΠΟΥΔ.	2	1	3
ΣΥΝΟΛΟ	80	106	186

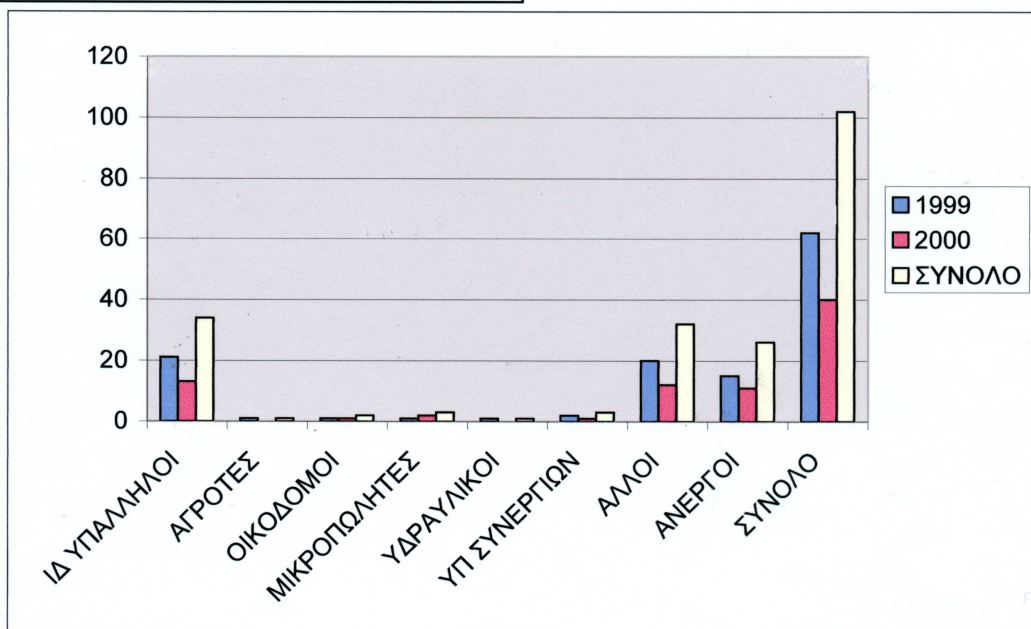

ΚΟΡΙΤΣΙΑ	1999	2000	ΣΥΝΟΛΟ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ	0	0	0
ΓΥΜΝΑΣΙΟ	0	0	0
ΛΥΚΕΙΟ	8	12	20
ΦΟΙΤ. ΣΠΟΥΔ.	0	1	1
ΣΥΝΟΛΟ	8	13	21

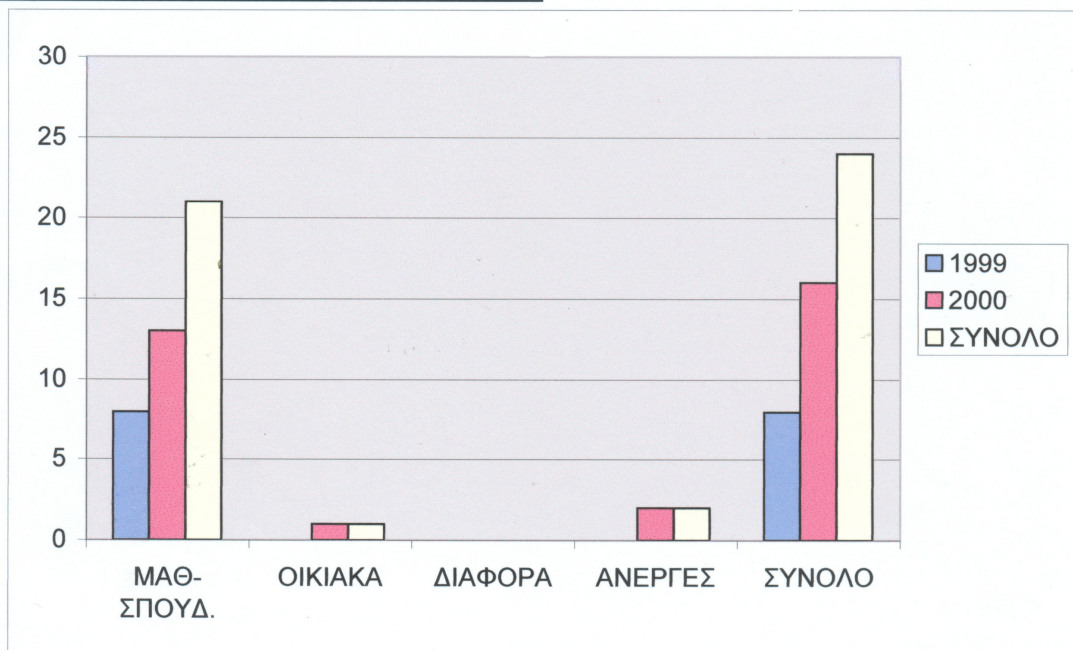
**ΠΑΡΑΠΤΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΑΓΟΡΙΩΝ ΚΑΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ
1999 - 2000**

ΑΓΟΡΙΑ	1999	2000	ΣΥΝΟΛΟ
ΙΔ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ	21	13	34
ΑΓΡΟΤΕΣ	1	0	1
ΟΙΚΟΔΟΜΟΙ	1	1	2
ΜΙΚΡΟΠΩΛΗΤΕΣ	1	2	3
ΥΔΡΑΥΛΙΚΟΙ	1	0	1
ΥΠ ΣΥΝΕΡΓΙΩΝ	2	1	3
ΑΛΛΟΙ	20	12	32
ΑΝΕΡΓΟΙ	15	11	26
ΣΥΝΟΛΟ	62	40	102

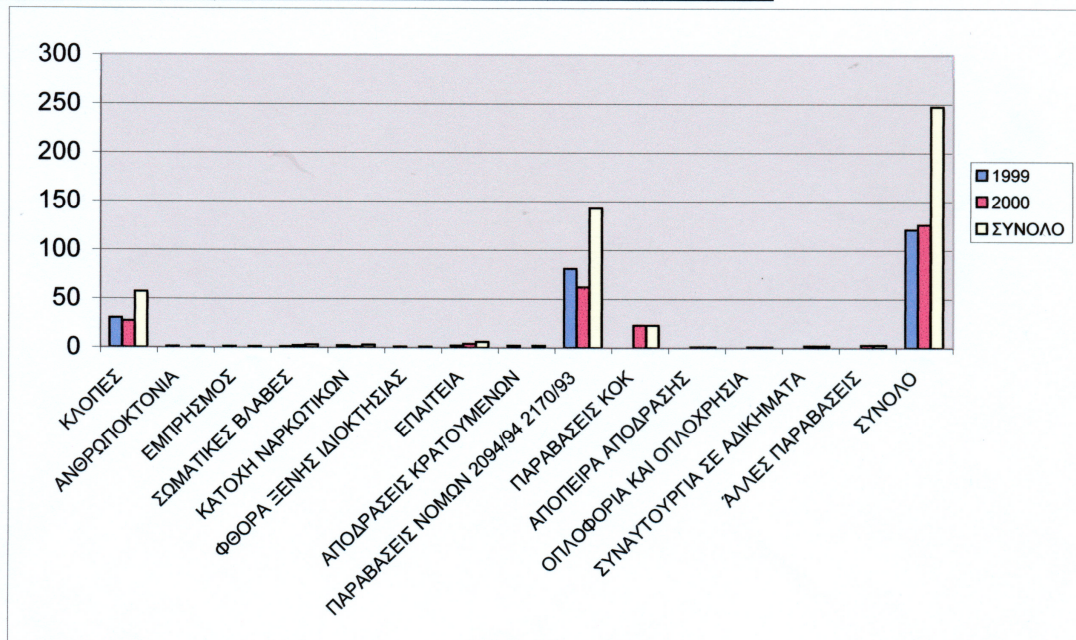
**ΠΑΡΑΠΤΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΚΟΡΙΤΣΙΩΝ ΚΑΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ
1999 - 2000**

ΑΓΟΡΙΑ	1999	2000	ΣΥΝΟΛΟ
ΜΑΘ-ΣΠΟΥΔ.	8	13	21
ΟΙΚΙΑΚΑ	0	1	1
ΔΙΑΦΟΡΑ	0	0	0
ΑΝΕΡΓΕΣ	0	2	2
ΣΥΝΟΛΟ	8	16	24

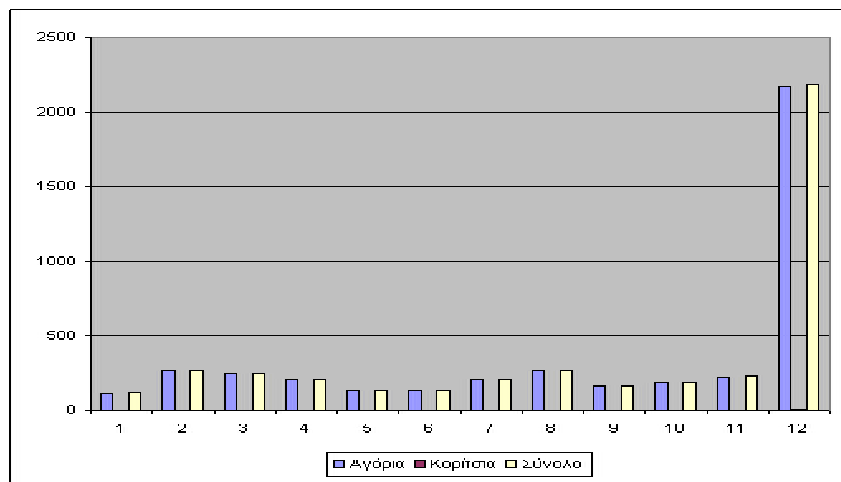
**ΠΑΡΑΠΤΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΑΓΟΡΙΩΝ - ΚΟΡΙΤΣΙΩΝ
1999 - 2000**

ΑΓΟΡΙΑ-ΚΟΡΙΤΣΙΑ	1999	2000	ΣΥΝΟΛΟ
ΚΛΟΠΕΣ	30	27	57
ΑΝΘΡΩΠΟΚΤΟΝΙΑ	1	0	1
ΕΜΠΡΗΣΜΟΣ	1	0	1
ΣΩΜΑΤΙΚΕΣ ΒΛΑΒΕΣ	1	2	3
ΚΑΤΟΧΗ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ	2	1	3
ΦΘΟΡΑ ΞΕΝΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ	1	0	1
ΕΠΑΙΤΕΙΑ	2	4	6
ΑΠΟΔΡΑΣΕΙΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ	2	0	2
ΠΑΡΑΒΑΣΕΙΣ ΝΟΜΩΝ 2094/94 2170/93	81	62	143
ΠΑΡΑΒΑΣΕΙΣ ΚΟΚ	0	23	23
ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΑΠΟΔΡΑΣΗΣ	0	1	1
ΟΠΛΟΦΟΡΙΑ ΚΑΙ ΟΠΛΟΧΡΗΣΙΑ	0	1	1
ΣΥΝΑΥΤΟΥΡΓΙΑ ΣΕ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ	0	2	2
ΆΛΛΕΣ ΠΑΡΑΒΑΣΕΙΣ	0	3	3
ΣΥΝΟΛΟ	121	126	247

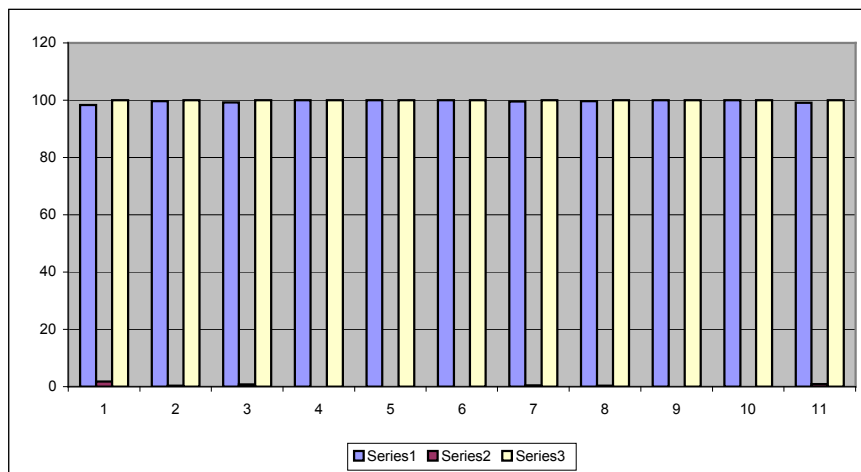
Πίνακας 1. Κατανομή εγκληματικότητας ανά φύλο (απόλυτοι αριθμοί)

Φύλο ανηλίκων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Σύνολο Εγκληματικότητας
Αγόρια	116	268	249	207	136	137	209	271	166	187	227	2173
Κορίτσια	2	1	2	0	0	0	1	1	0	0	2	9
Σύνολο	118	269	251	207	136	137	210	272	166	187	229	2182

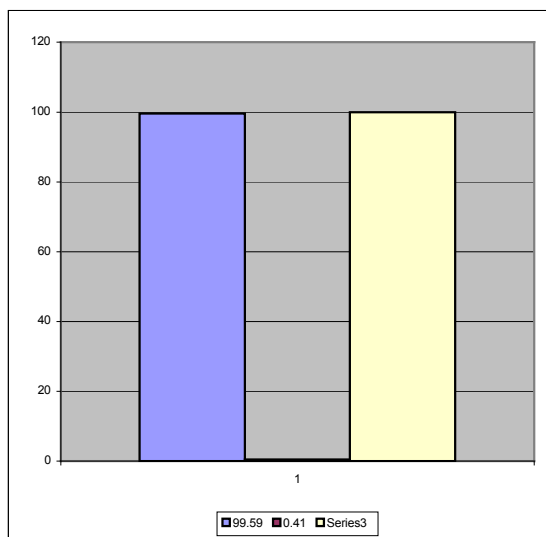
Πίνακας 2. Κατανομή εγκληματικότητας ανά φύλο (ποσοστά %)

Φύλο ανηλίκων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Αγόρια	98.31	99.63	99.2	100	100	100	99.52	99.63	100	100	99.13
Κορίτσια	1.69	0.37	0.8	0	0	0	0.48	0.37	0	0	0.87
Σύνολο	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

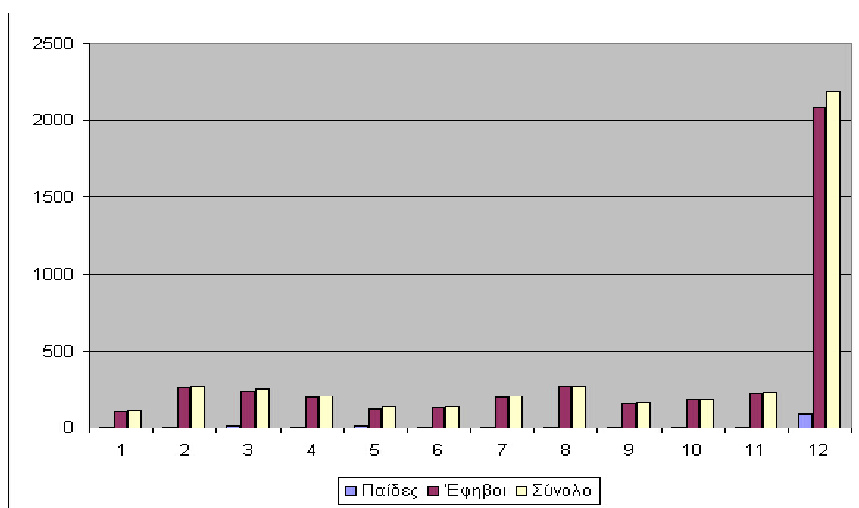
Πίνακας 3. Συνολική κατανομή εγκληματικότητας της δεκαετίας 1990-2000 ανά φύλο (ποσοστά)

Φύλο ανηλίκων εγκληματιών	%
Αγόρια	99.59
Κορίτσια	0.41
Σύνολο	100

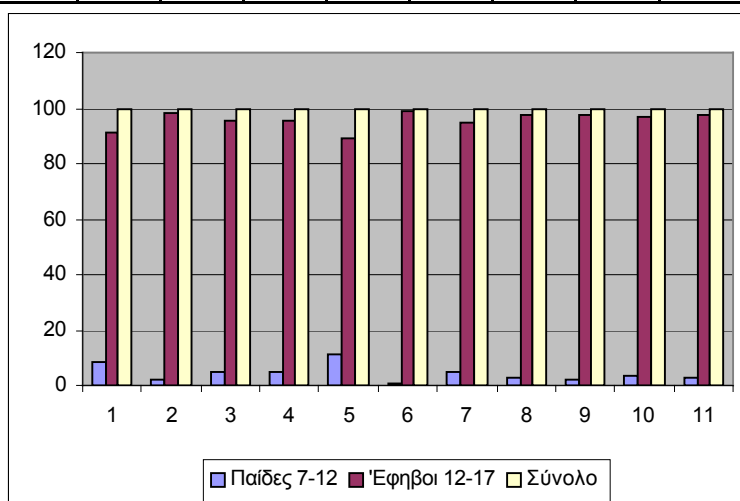
Πίνακας 4. Κατανομή εγκληματικότητας ανά ηλικία (απόλυτοι αριθμοί)

Εγκληματικότητα κατά έτος												
Φύλο ανηλίκων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Σύνολο Εγκληματικότητας
Παίδες 7-12	10	5	12	10	15	7	11	7	4	6	6	93
Έφηβοι 12-17	108	264	239	197	121	130	199	265	162	181	223	2089
Σύνολο	118	269	251	207	136	137	210	272	166	187	229	2182

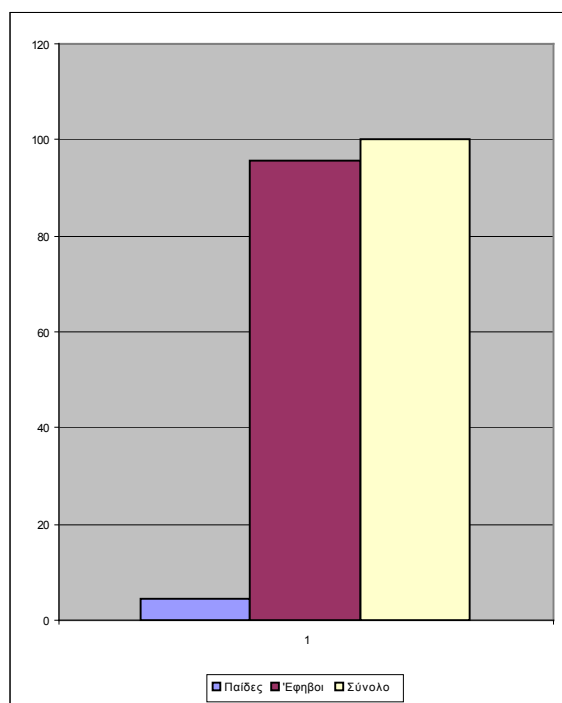
Πίνακας 5. Κατανομή εγκληματικότητας ανά ηλικία (ποσοστά)

Ηλικίες ανηλίκων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Παίδες 7-12	8.47	1.86	4.78	4.83	11.03	0.73	5.24	2.57	2.41	3.21	2.62
Έφηβοι 12-17	91.53	98.14	95.22	95.16	88.97	99.27	94.76	97.43	97.59	96.79	97.38
Σύνολο	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

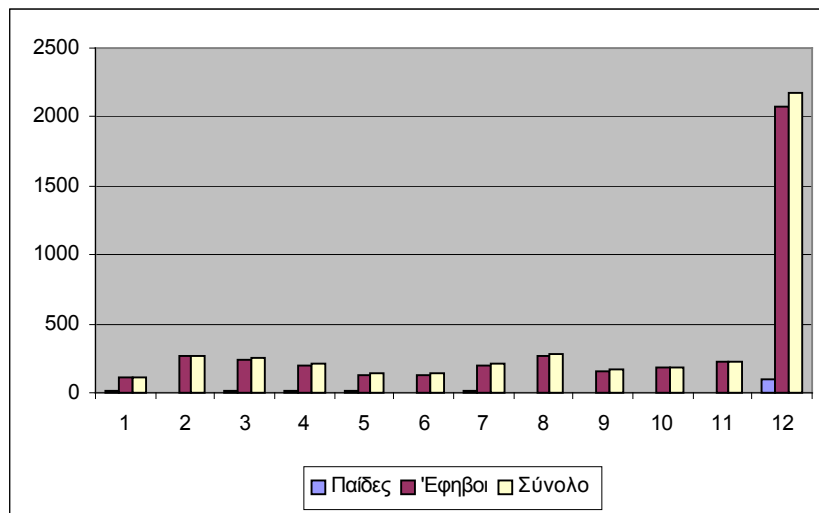
Πίνακας 6.Συνολική κατανομή εγκληματικότητας της δεκαετίας 1990 – 2000 ανά ηλικία (ποσοστά)

Ηλικίες ανηλίκων εγκληματιών	%
Παιδες	4.26
Εφηβοι	95.73
Σύνολο	100

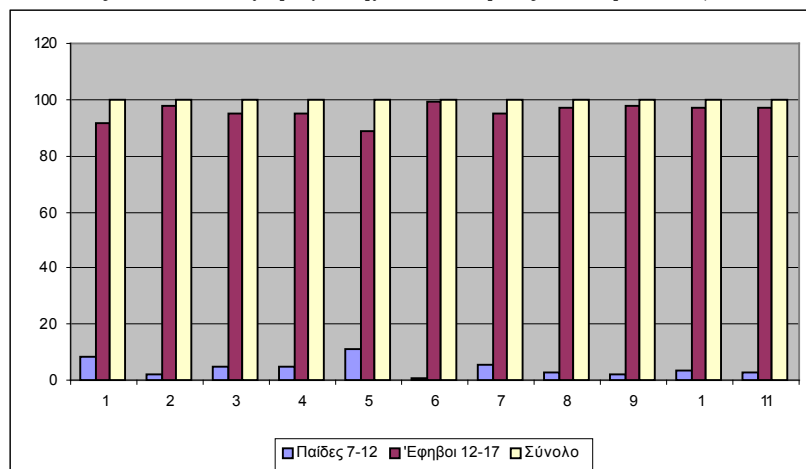
Εγκληματικότητα κατά έτος												
Ηλικίες Αρρένων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Σύνολο Εγκληματικότητας
Παιδες 7-12	10	5	12	10	15	7	11	7	4	6	6	93
Εφηβοι 12-17	106	263	237	197	121	130	198	269	162	181	222	2080
Σύνολο	116	268	249	207	136	137	209	276	166	187	228	2173

Πίνακας 4. Κατανομή εγκληματικότητας ανά ηλικία (απόλυτοι αριθμοί)

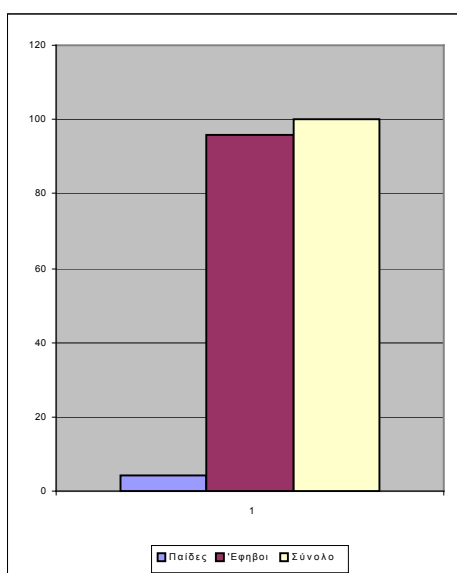
Εγκληματικότητα κατά έτος											
Ηλικίες Αρρένων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Παιδες 7-12	8.62	1.87	4.82	4.83	11.03	0.73	5.26	2.58	2.41	3.21	2.63
Εφηβοι 12-17	91.38	98.13	95.18	95.16	88.97	99.27	94.74	97.42	97.59	96.79	97.37
Σύνολο	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Πίνακας 5. Κατανομή εγκληματικότητας ανά ηλικία (ποσοστά)

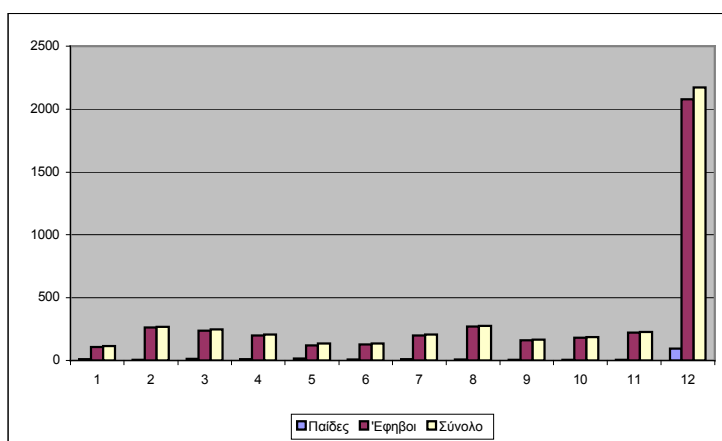
Πίνακας 6. Συνολική κατανομή εγκληματικότητας της δεκαετίας 1990 – 2000 ανά ηλικία (ποσοστά)

Ηλικίες ανηλίκων εγκληματιών	%
Παιδες	4.28
Εφηβοι	95.72
Σύνολο	100

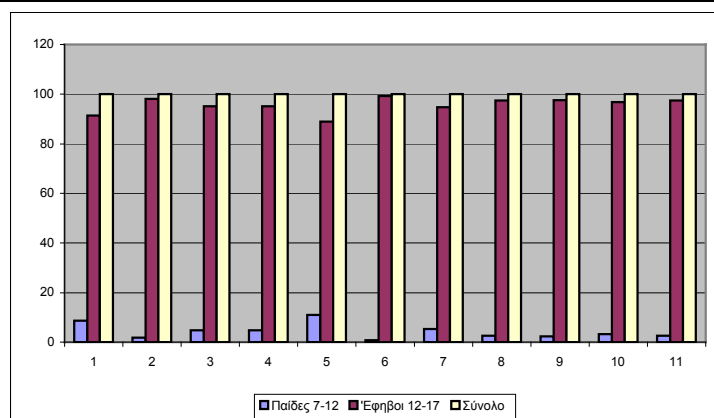
**Πίνακας 7. Κατανομή εγκληματικότητας ανά ηλικία αρρένων εγκληματιών
(απόλυτοι αριθμοί)**

Εγκληματικότητα κατά έτος												
Ηλικίες Αρρένων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Σύνολο Εγκληματικότητας
Παιδες 7-12	10	5	12	10	15	7	11	7	4	6	6	93
Εφηβοι 12-17	106	263	237	197	121	130	198	269	162	181	222	2080
Σύνολο	116	268	249	207	136	137	209	276	166	187	228	2173

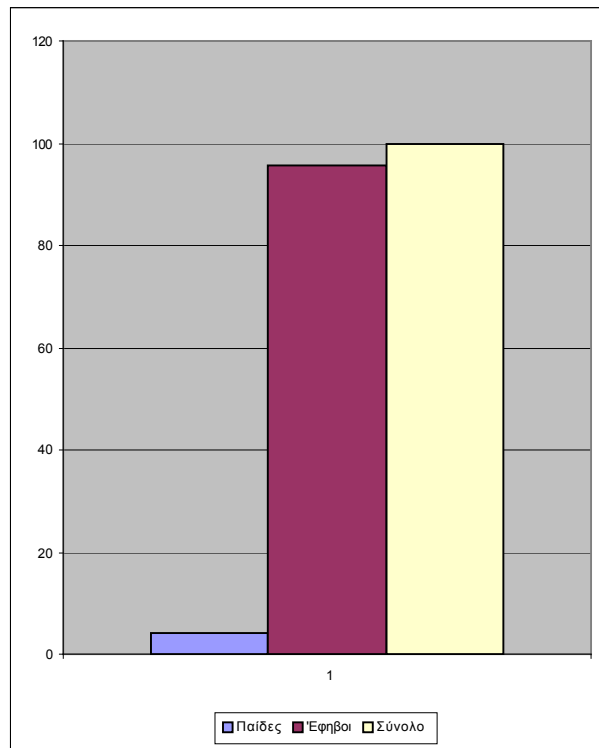
**Πίνακας 8. Κατανομή εγκληματικότητας ανά ηλικία αρρένων εγκληματιών
(ποσοστά)**

Εγκληματικότητα κατά έτος											
Ηλικίες Αρρένων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Παιδες 7-12	8.62	1.87	4.82	4.83	11.03	0.73	5.26	2.58	2.41	3.21	2.63
Εφηβοι 12-17	91.38	98.13	95.18	95.16	88.97	99.27	94.74	97.42	97.59	96.79	97.37
Σύνολο	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

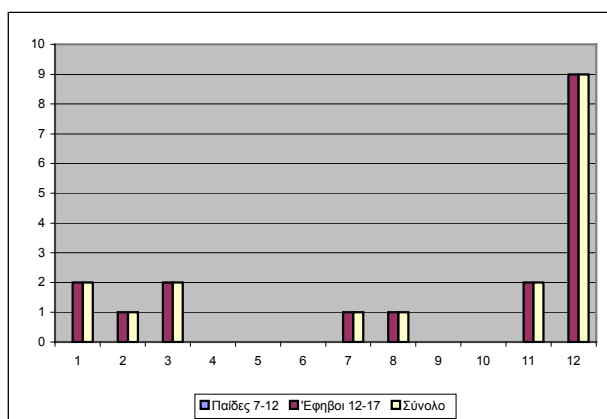
Πίνακας 9. Συνολική κατανομή εγκληματικότητας της δεκαετίας 1990-2000 ανά ηλικία αρρένων εγκληματιών (ποσοστά)

Ηλικίες ανηλίκων εγκληματιών	%
Παιδες	4.28
Εφηβοι	95.72
Σύνολο	100

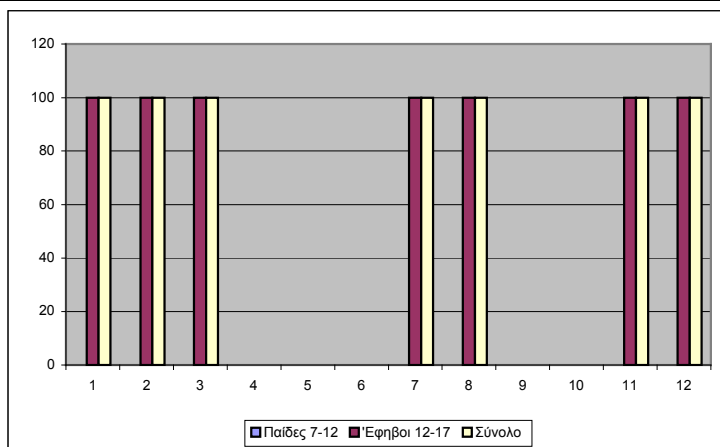
**Πίνακας 10. Κατανομή εγκληματικότητας ανά ηλικία θηλέων εγκληματιών
(απόλυτοι αριθμοί)**

Εγκληματικότητα κατά έτος												
Ηλικίες Θηλέων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Σύνολο Εγκληματικότητας
Παίδες 7-12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Έφηβοι 12-17	2	1	2	0	0	0	1	1	0	0	2	9
Σύνολο	2	1	2	0	0	0	1	1	0	0	2	9

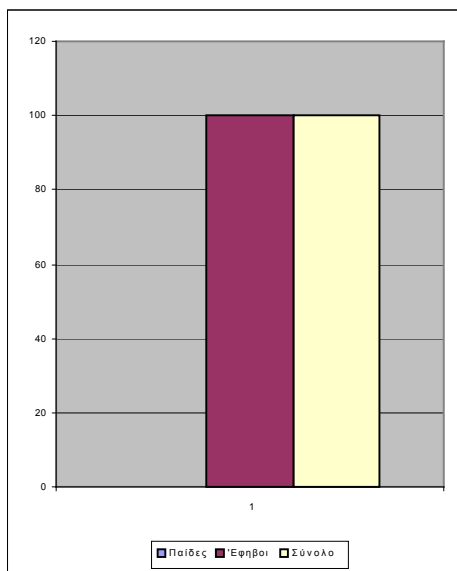
**Πίνακας 10. Κατανομή εγκληματικότητας ανά ηλικία θηλέων εγκληματιών
(Ποσοστά)**

Εγκληματικότητα κατά έτος												
Ηλικίες Θηλέων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Σύνολο Εγκληματικότητας
Παίδες 7-12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Έφηβοι 12-17	100	100	100	0	0	0	100	100	0	0	100	100
Σύνολο	100	100	100	0	0	0	100	100	0	0	100	100

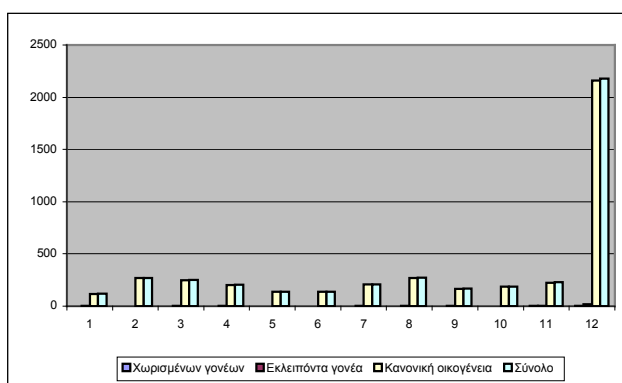
Πίνακας 12. Συνολική κατανομή εγκληματικότητας της δεκαετίας 1990-2000 ανά ηλικία θηλέων εγκληματιών (ποσοστά)

Ηλικίες θηλέων εγκληματιών	%
Παιδες	0
Εφηβοι	100
Σύνολο	100

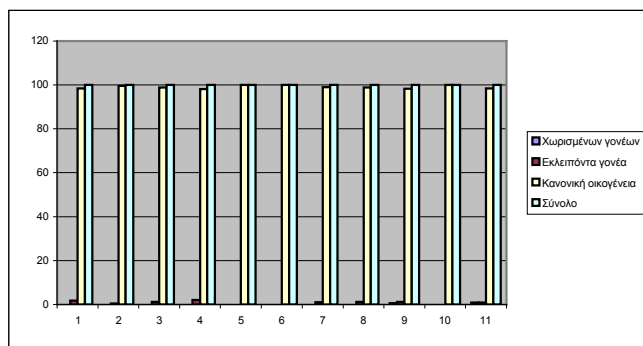
Πίνακας 22. Κατανομή εγκληματικότητας ανήλικων εγκληματιών σε σχέση με το οικογενειακό περιβάλλον

Εγκληματικότητα κατά έτος												
Οικογενειακό περιβάλλον Ανήλικων εγκληματιών χωρισμένων γονέων	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Σύνολο Εγκληματικότητας
χωρισμένων γονέων	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2	3
Εκλειπόντα γονέα	2	1	3	4	0	0	2	3	2	0	2	19
Κανονική οικογένεια	116	268	248	203	136	137	208	269	163	187	225	2160
Σύνολο	118	269	251	207	136	137	210	272	166	187	229	2182

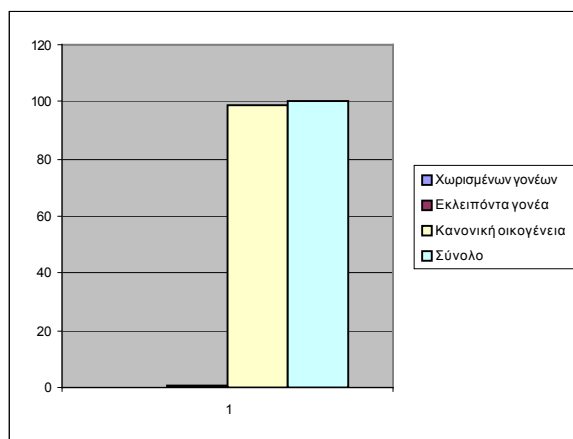
Πίνακας 23. Κατανομή εγκληματικότητας ανήλικων εγκληματιών σε σχέση με το οικογενειακό περιβάλλον (ποσοστά)

Εγκληματικότητα κατά έτος											
Οικογενειακό περιβάλλον ανήλικων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
χωρισμένων γονέων	0	0	0	0	0	0	0	0	0.6	0	0.87
Εκλειπόντα γονέα	1.69	0.37	1.2	1.93	0	0	0.95	1.1	1.2	0	0.87
Κανονική οικογένεια	98.31	99.63	98.8	98.07	100	100	99.05	98.9	98.19	100	98.25
Σύνολο	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

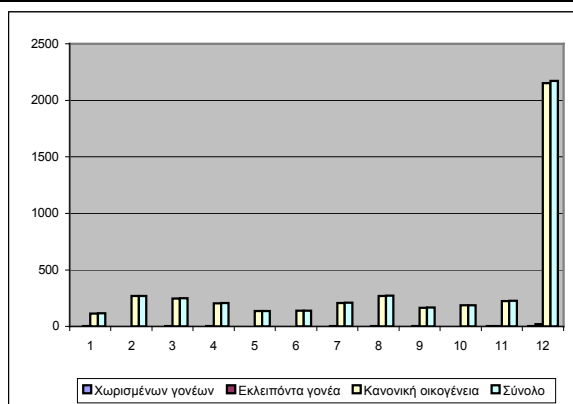
Πίνακας 24. Συνολική κατανομή εγκληματικότητας της δεκαετίας 1990-2000 σε σχέση με το οικογενειακό περιβάλλον (ποσοστά)

Οικογενειακό Περιβαλ. ανήλικων εγκληματιών	%
Χωρισμένων γονέων	0.14
Εκλειπόντα γονέα	0.87
Κανονική οικογένεια	98.99
Σύνολο	100

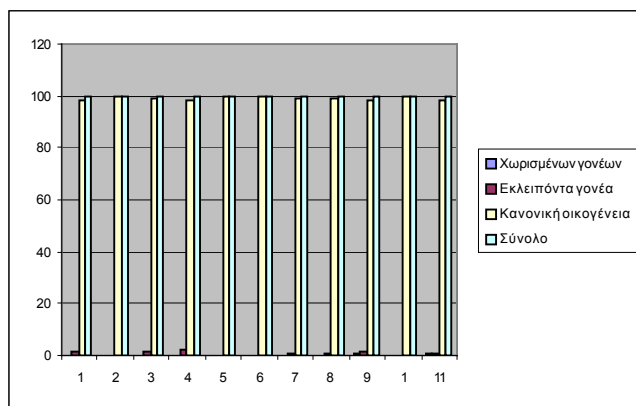
Πίνακας 25. Κατανομή εγκληματικότητας ανήλικων αρρένων εγκληματιών σε σχέση με το οικογενειακό περιβάλλον (ποσοστά)

Εγκληματικότητα κατά έτος												
Οικογενειακό περιβάλλον ανήλικων Αρρένων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Σύνολο Εγκληματικότητας
χωρισμένων γονέων	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2	3
Εκλειπόντα γονέα	2	1	3	4	0	0	2	3	2	0	2	19
Κανονική οικογένεια	114	267	246	203	136	137	207	268	163	187	223	2151
Σύνολο	116	268	249	207	136	137	209	271	166	187	227	2173

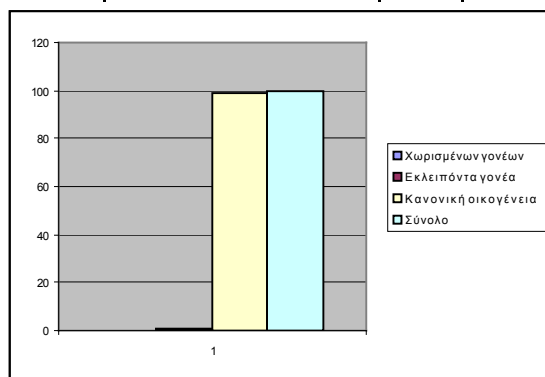
Πίνακας 26. Κατανομή εγκληματικότητας ανήλικων αρρένων εγκληματιών σε σχέση με το οικογενειακό περιβάλλον (ποσοστά)

Εγκληματικότητα κατά έτος											
Οικογενειακό περιβάλλον ανήλικων αρρένων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
χωρισμένων γονέων	0	0	0	0	0	0	0	0	0.6	0	0.88
Εκλειπόντα γονέα	1.72	0.37	1.2	1.93	0	0	0.96	1.11	1.2	0	0.88
Κανονική οικογένεια	98.27	99.62	98.79	98.07	100	100	99.04	98.89	98.19	100	98.24
Σύνολο	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

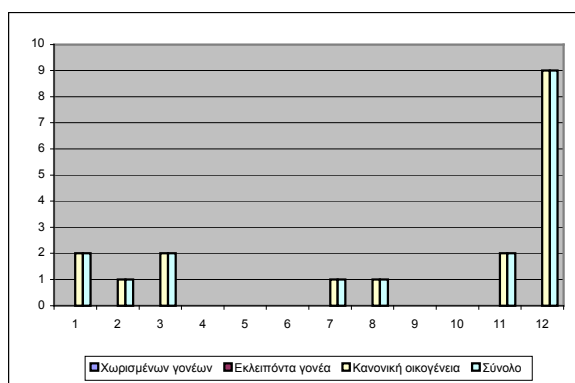
Πίνακας 27. Συνολική κατανομή εγκληματικότητας της δεκαετίας 1990-2000 σε σχέση με το οικογενειακό περιβάλλον (ποσοστά)

Οικογενειακό Περιβαλ. ανήλικων εγκληματιών	%
Χωρισμένων γονέων	0.14
Εκλειπόντα γονέα	0.87
Κανονική οικογένεια	98.99
Σύνολο	100

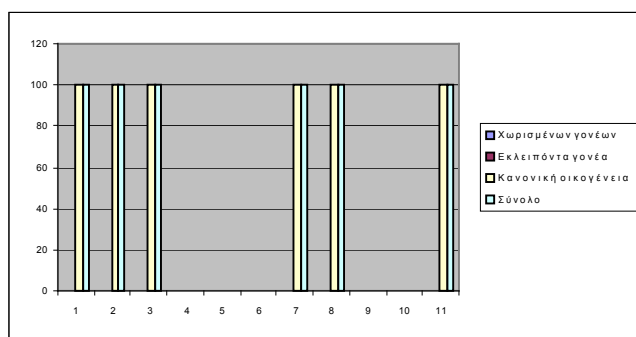
Πίνακας 28. Κατανομή εγκληματικότητας ανήλικων θηλέων εγκληματιών σε σχέση με το οικογενειακό περιβάλλον

Εγκληματικότητα κατά έτος												
Οικογενειακό περιβάλλον ανήλικων Θηλέων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Σύνολο Εγκληματικότητας
χωρισμένων γονέων	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Εκλειπόντα γονέα	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Κανονική οικογένεια	2	1	2	0	0	0	1	1	0	0	2	9
Σύνολο	2	1	2	0	0	0	1	1	0	0	2	9

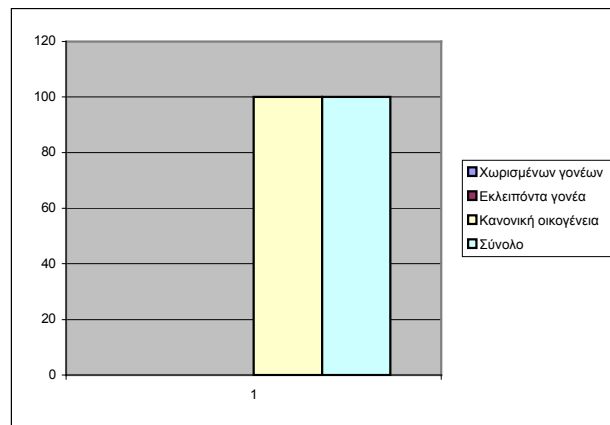
Πίνακας 29. Κατανομή εγκληματικότητας ανήλικων θηλέων εγκληματιών σε σχέση με το οικογενειακό περιβάλλον (ποσοστά)

Εγκληματικότητα κατά έτος												
Οικογενειακό περιβάλλον ανήλικων θηλέων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
χωρισμένων γονέων	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Εκλειπόντα γονέα	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Κανονική οικογένεια	100	100	100	0	0	0	100	100	0	0	100	
Σύνολο	100	100	100	0	0	0	100	100	0	0	100	

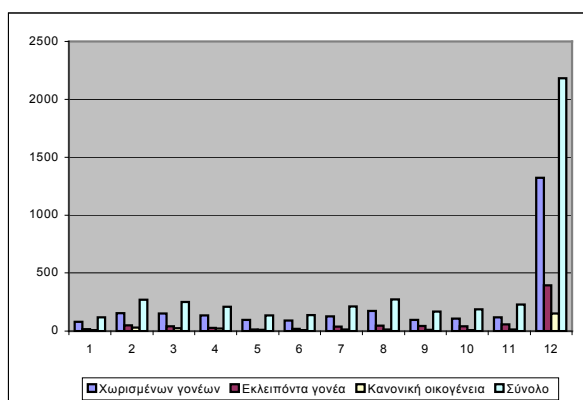
Πίνακας 30. Συνολική κατανομή εγκληματικότητας της δεκαετίας 1990-2000 σε σχέση με το οικογενειακό περιβάλλον (ποσοστά)

Οικογενειακό Περιβαλ. ανηλικών εγκληματιών	%
Χωρισμένων γονέων	0
Εκλειπόντα γονέα	0
Κανονική οικογένεια	100
Σύνολο	100

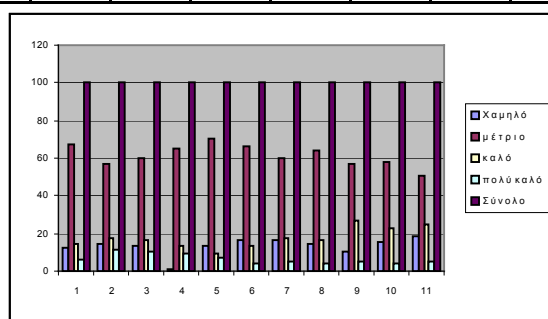
Πίνακας 31. Κατανομή εγκληματικότητας ανήλικων εγκληματιών σε σχέση με το οικονομικό επίπεδο

Εγκληματικότητα κατά έτος												
Οικονομικό Επίπεδο ανήλικων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Σύνολο Εγκληματικότητας
Χαμηλό	15	38	34	25	18	22	35	40	18	29	43	317
Μέτριο	79	153	150	134	95	91	126	174	95	108	116	1321
Καλό	17	48	42	28	13	18	38	46	44	42	58	394
Πόλυ καλό	7	30	25	20	10	6	11	12	9	8	12	150
Σύνολο	118	269	251	207	136	137	210	272	166	187	229	2182

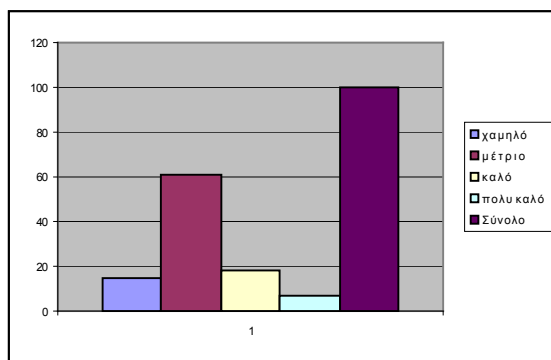
Πίνακας 32. Κατανομή εγκληματικότητας ανήλικων εγκληματιών σε σχέση με το οικονομικό επίπεδο (ποσοστά)

Εγκληματικότητα κατά έτος												
Οικονομικό Επίπεδο ανήλικων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Χαμηλό	12.71	14.13	13.55	1.21	13.24	16.06	16.57	14.71	10.84	15.51	18.78	
Μέτριο	66.95	56.88	60.16	64.73	69.85	66.42	60	63.97	57.23	57.75	50.66	
Καλό	14.41	17.84	16.73	13.53	9.56	13.14	18.1	16.91	26.51	22.46	25.33	
Πόλυ καλό	5.93	11.15	9.96	9.66	7.35	4.38	5.24	4.41	5.42	4.28	5.24	
Σύνολο	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	

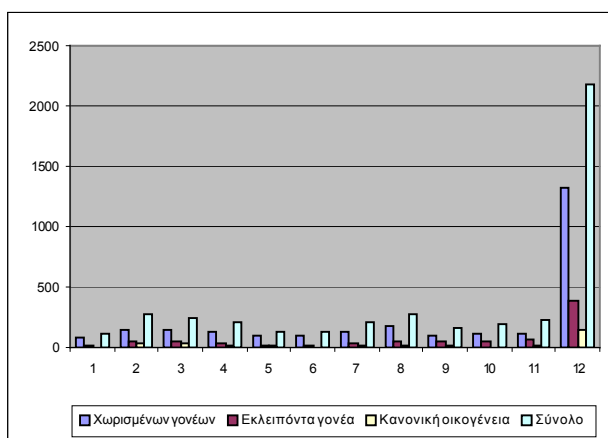
Πίνακας 33. Συνολική κατανομή εγκληματικότητας της δεκαετίας 1990-2000 σε σχέση με το οικογενειακό περιβάλλον (ποσοστά)

Οικονομικό Επίπεδο ανήλικων εγκληματιών	%
χαμηλό	14.53
μέτριο	60.54
καλό	18.06
πολύ καλό	6.87
Σύνολο	100

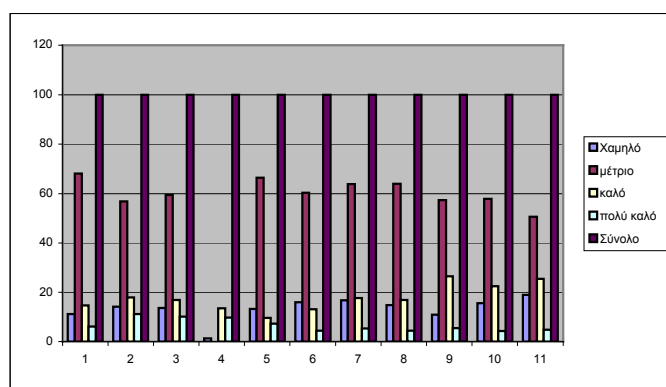
Πίνακας 34. Κατανομή εγκληματικότητας ανήλικων αρρένων εγκληματιών σε σχέση με το οικονομικό επίπεδο

Εγκληματικότητα κατά έτος												
Οικονομικό Επίπεδο ανήλικων αρρένων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Σύνολο Εγκληματικότητας
Χαμηλό	13	38	34	25	18	22	35	40	18	29	43	315
Μέτριο	79	152	148	134	95	91	126	173	95	108	115	1316
Καλό	17	48	42	28	13	18	37	46	44	42	58	393
Πόλύ καλό	7	30	25	20	10	6	11	12	9	8	11	149
Σύνολο	116	268	249	207	136	137	209	271	166	187	227	2173

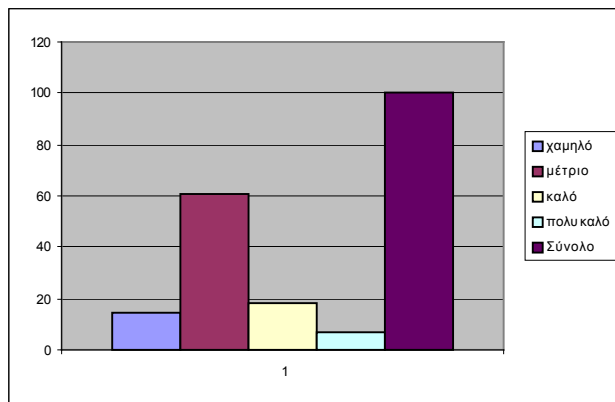
Πίνακας 35. Κατανομή εγκληματικότητας ανήλικων αρρένων εγκληματιών σε σχέση με το οικονομικό επίπεδο (ποσοστά)

Εγκληματικότητα κατά έτος											
Οικονομικό Επίπεδο ανήλικων αρρένων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Χαμηλό	11.21	14.18	13.65	1.21	13.24	16.06	16.75	14.76	10.84	15.51	18.94
Μέτριο	68.1	56.72	59.44	64.73	69.85	66.42	60.29	63.84	63.97	57.23	50.66
Καλό	14.66	17.91	16.87	13.53	9.56	13.14	17.7	16.97	26.51	22.46	25.55
Πολύ καλό	6.03	11.19	10.04	9.66	7.35	4.38	5.26	4.43	5.42	4.28	4.85
Σύνολο	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

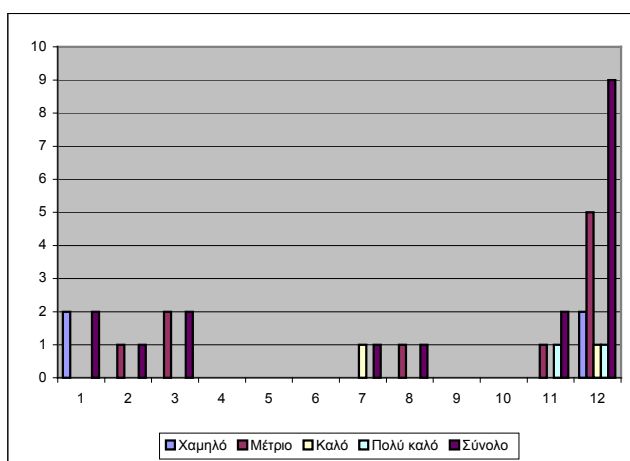
Πίνακας 36. Συνολική κατανομή εγκληματικότητας ανήλικων αρρένων εγκληματιών σε σχέση με το οικονομικό επίπεδο (ποσοστά)

Οικονομικό Επ. Αρρένων ανήλικων εγκληματιών	%
χαμηλο	14.5
μέτριο	60.56
καλό	18.09
πολύ καλό	6.85
Σύνολο	100

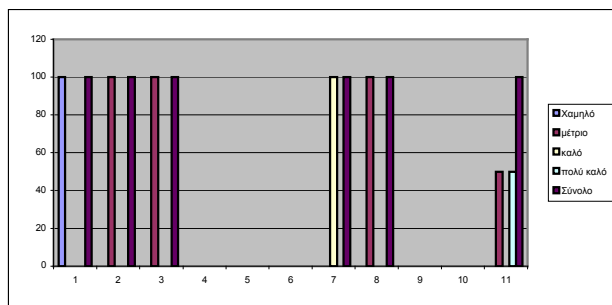
Πίνακας 37. Κατανομή εγκληματικότητας ανήλικων θηλέων εγκληματιών σε σχέση με το οικονομικό επίπεδο

Εγκληματικότητα κατά έτος												
Οικονομικό Επίπεδο ανήλικων αρρένων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Σύνολο Εγκληματικότητας
Χαμηλό	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Μέτριο	0	1	2	0	0	0	0	1	0	0	1	5
Καλό	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Πολύ καλό	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Σύνολο	2	1	2	0	0	0	1	1	0	0	2	9

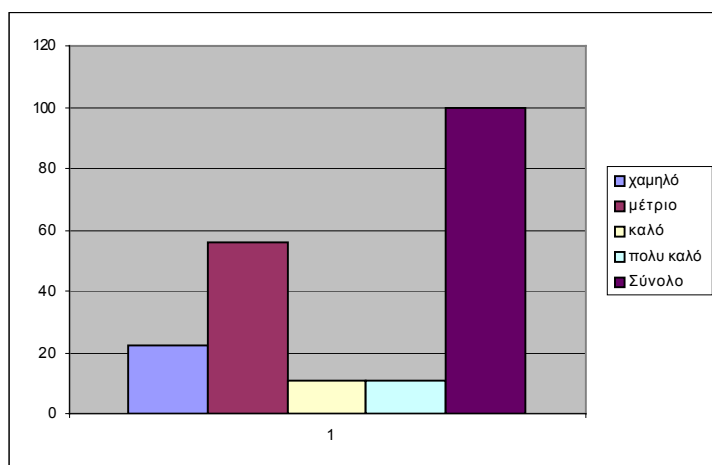
Πίνακας 38. Κατανομή εγκληματικότητας ανήλικων θηλέων εγκληματιών σε σχέση με το οικονομικό επίπεδο (ποσοστά)

Εγκληματικότητα κατά έτος												
Οικονομικό Επίπεδο ανήλικων θηλέων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Χαμηλό	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Μέτριο	0	100	100	0	0	0	0	100	0	0	50	
Καλό	0	0	0	0	0	0	100	0	0	0	0	
Πολύ καλό	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	50	
Σύνολο	100	100	100	0	0	0	100	100	0	0	100	

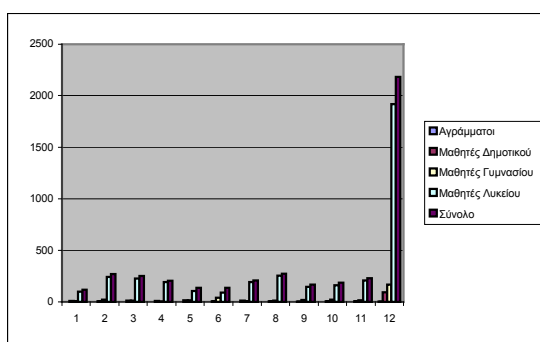
Πίνακας 39. Συνολική κατανομή εγκληματικότητας ανήλικων θηλέων εγκληματιών σε σχέση με το οικονομικό επίπεδο (ποσοστά)

Οικονομικό Επ. Θηλέων ανήλικων εγκληματιών	%
χαμηλό	22.22
μέτριο	55.56
καλό	11.11
πολύ καλό	11.11
Σύνολο	100

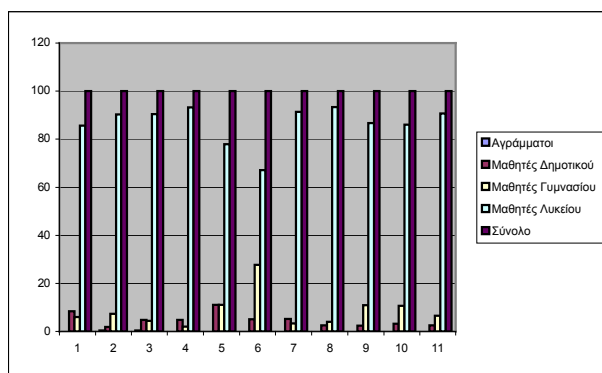
Πίνακας 40. Κατανομή εγκληματικότητας ανήλικων εγκληματιών σε σχέση με την εκπαίδευση

Εγκληματικότητα κατά έτος												
Εκπαίδευση ανήλικων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Σύνολο Εγκληματικότητας
Αγράμματοι	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Μαθητές δημοτικού	10	5	12	10	15	7	11	7	4	6	6	93
Μαθητές γυμνασίου	7	20	11	4	15	38	7	11	18	20	15	166
Μαθητές λυκείου	101	243	227	193	106	92	192	254	144	161	208	1921
Σύνολο	118	269	251	207	136	137	210	272	166	187	229	2182

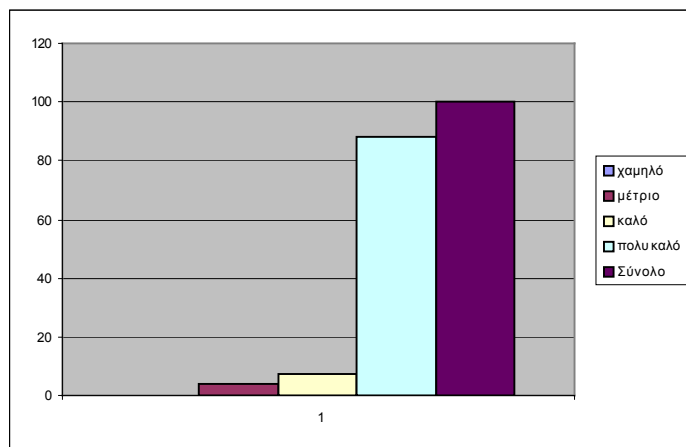
Πίνακας 41. Κατανομή εγκληματικότητας ανήλικων εγκληματιών σε σχέση με την εκπαίδευση (ποσοστά)

Εγκληματικότητα κατά έτος												
Εκπαίδευση ανήλικων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Αγράμματοι	0	0.37	0.4	0	0	0	0	0	0	0	0	
Μαθητές δημοτικού	8.47	1.86	4.78	4.83	11.03	5.11	5.24	2.57	2.41	3.21	2.62	
Μαθητές γυμνασίου	5.93	7.43	4.38	1.93	11.03	27.74	3.33	4.04	10.84	10.7	6.55	
Μαθητές λυκείου	85.59	90.33	90.44	93.24	77.94	67.15	91.43	93.38	86.75	86.1	90.83	
Σύνολο	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	

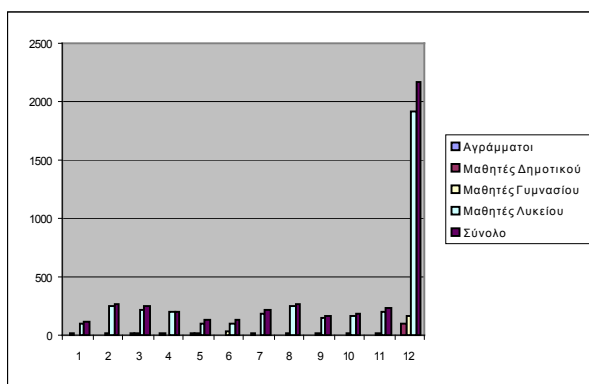
Πίνακας 42. Συνολική κατανομή εγκληματικότητας ανήλικων εγκληματιών σε σχέση με την εκπαίδευση (ποσοστά)

Εκπαίδευση ανήλικων εγκληματιών	%
Αγράμματοι	0.09
Μαθητές δημοτικού	4.26
Μαθητές γυμνασίου	7.61
Μαθητές λυκείου	88.04
Σύνολο	100

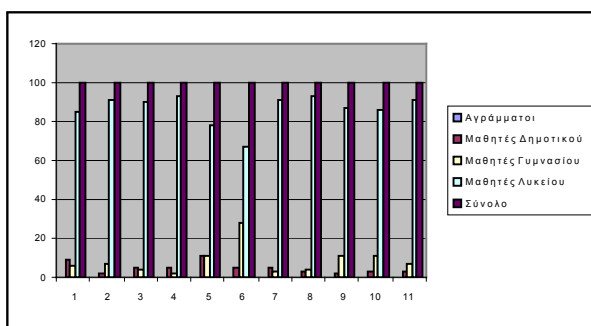
Πίνακας 43. Κατανομή εγκληματικότητας ανήλικων αρρένων εγκληματιών σε σχέση με την εκπαίδευση

Εγκληματικότητα κατά έτος												
Εκπαίδευση ανήλικων αρρένων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Σύνολο Εγκληματικότητας
Αγράμματοι	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Μαθητές δημοτικού	10	5	12	10	15	7	11	7	4	6	6	93
Μαθητές γυμνασίου	7	19	11	4	15	38	7	11	18	20	15	165
Μαθητές λυκείου	99	243	225	193	106	92	191	253	144	161	206	1913
Σύνολο	116	268	249	207	136	137	209	271	166	187	227	2173

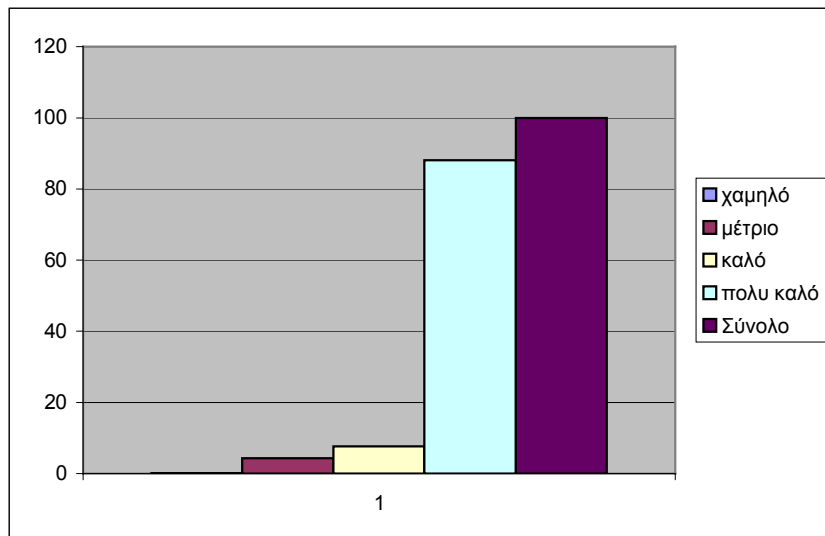
Πίνακας 44. Κατανομή εγκληματικότητας ανήλικων αρρένων εγκληματιών σε σχέση με την εκπαίδευση (ποσοστά)

Εγκληματικότητα κατά έτος												
Εκπαίδευση ανήλικων αρρένων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Αγράμματοι	0	0.37	0.4	0	0	0	0	0	0	0	0	
Μαθητές δημοτικού	8.62	1.87	4.82	4.83	11.03	5.11	5.26	2.58	2.41	3.21	2.64	
Μαθητές γυμνασίου	6.03	7.09	4.42	1.93	11.03	27.74	3.35	4.06	10.84	10.7	6.61	
Μαθητές λυκείου	85.34	90.67	90.36	93.24	77.94	67.15	91.39	93.36	86.75	86.1	90.75	
Σύνολο	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	

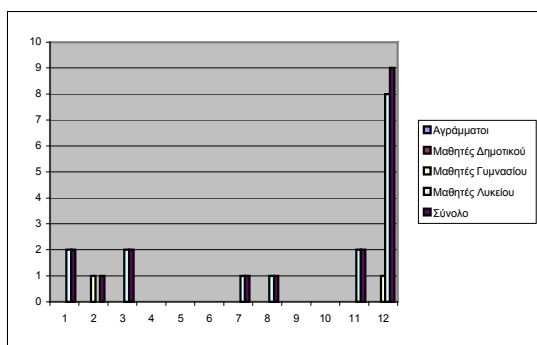
Πίνακας 45. Συνολική κατανομή εγκληματικότητας ανήλικων αρρένων εγκληματιών σε σχέση με την εκπαίδευση (ποσοστά)

Εκπαίδευση αρρένων ανήλικων εγκληματιών	%
Αγράμματοι	0.09
Μαθητές δημοτικού	4.28
Μαθητές γυμνασίου	7.59
Μαθητές λυκείου	88.03
Σύνολο	100

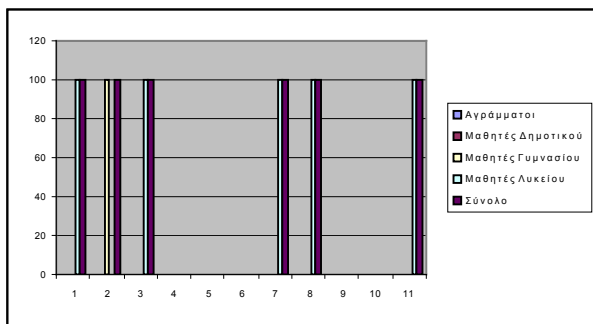
Πίνακας 46. Κατανομή εγκληματικότητας ανήλικων θηλέων εγκληματιών σε σχέση με την εκπαίδευση

Εγκληματικότητα κατά έτος												
Εκπαίδευση ανήλικων θηλέων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Σύνολο Εγκληματικότητας
Αγράμματοι	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Μαθητές δημοτικού	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Μαθητές γυμνασίου	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Μαθητές λυκείου	2	0	2	0	0	0	1	1	0	0	2	8
Σύνολο	2	1	2	0	0	0	1	1	0	0	2	9

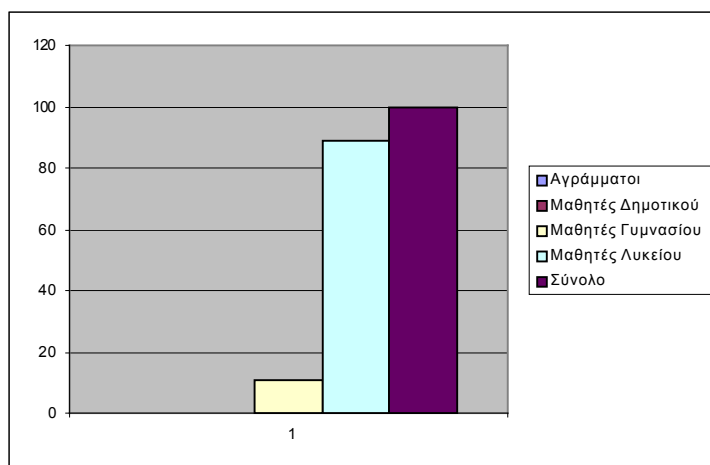
Πίνακας 47. Κατανομή εγκληματικότητας ανήλικων θηλέων εγκληματιών σε σχέση με την εκπαίδευση (ποσοστά)

Εγκληματικότητα κατά έτος												
Εκπαίδευση ανήλικων θηλέων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Αγράμματοι	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Μαθητές δημοτικού	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Μαθητές γυμνασίου	0	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Μαθητές λυκείου	100	0	100	0	0	0	100	100	0	0	100	
Σύνολο	100	100	100	0	0	0	100	100	0	0	100	

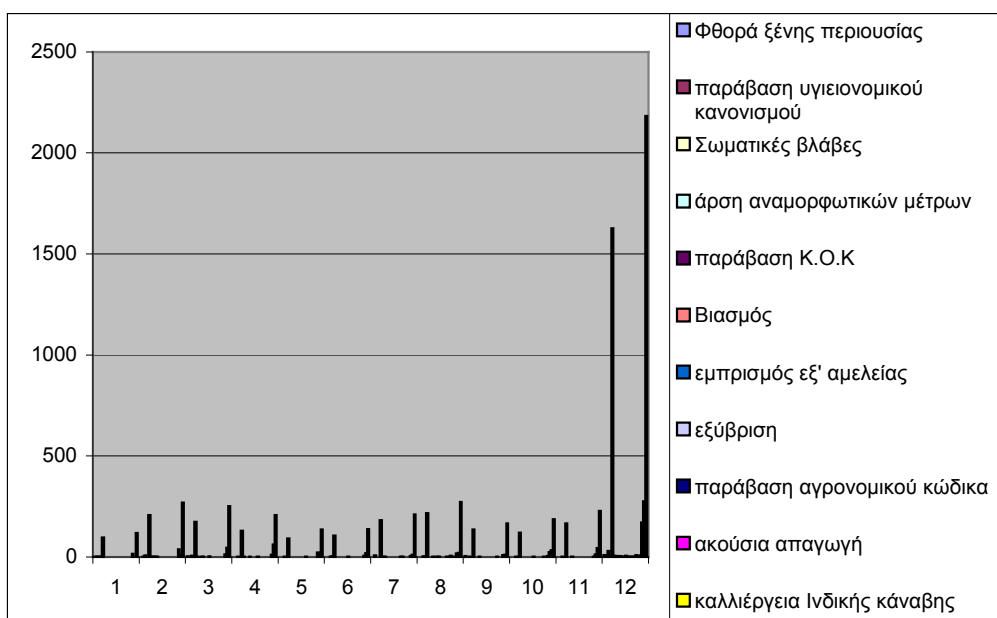
Πίνακας 48. Συνολική κατανομή εγκληματικότητας ανήλικων θηλέων εγκληματιών σε σχέση με την εκπαίδευση (ποσοστά)

Εκπαίδευση θηλέων ανήλικων εγκληματιών	%
Αγράμματοι	0
Μαθητές δημοτικού	0
Μαθητές γυμνασίου	11.11
Μαθητές λυκείου	88.89
Σύνολο	100

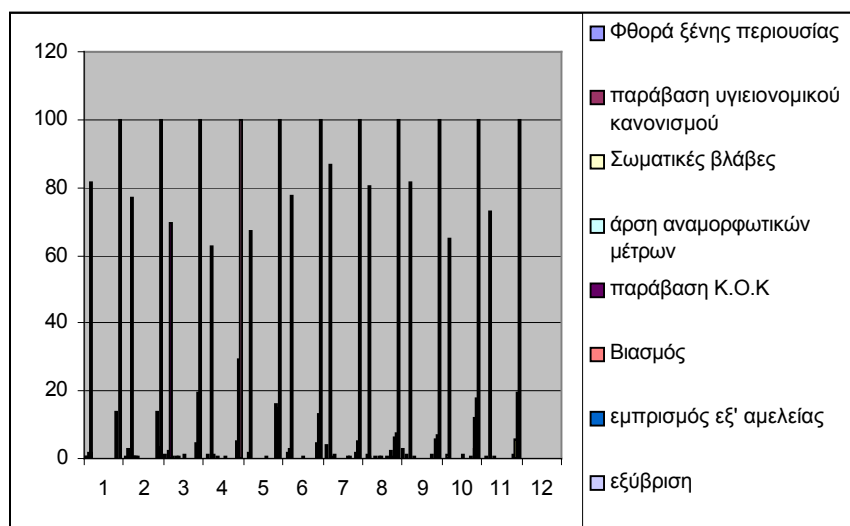
Πίνακας 13. Κατανομή εγκληματικότητας ανά αδίκημα (απόλυτοι αριθμοί)

Εγκληματικότητα κατά έτος												Σύνολο Εγκληματικότητας
Αδικήματα ανήλικων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Φθορά ξένης περιουσίας	1	0	3	0	0	0	0	0	5	0	0	9
Παράβαση υγειονομικού κανονισμού	1	1	0	0	0	0	8	0	0	0	0	10
Σωματικές βλάβες	2	8	6	2	2	2	0	3	2	2	1	30
Άρση αναμορφωτικών μέτρων	2	0	0	0	0	4	0	2	0	0	0	8
Παράβαση κώδικα οδικής κυκλοφ.	96	207	175	129	91	106	182	218	135	121	167	1627
Βιασμός	0	1	2	2	0	0	1	0	0	0	0	6
Εμπρησμός εξ' αμελείας	0	2	0	0	0	0	2	0	0	0	0	4
Εξύβριση	0	1	1	0	0	0	0	1	1	0	1	5
Παράβαση αγρονομικού κώδικα	0	2	2	1	0	0	0	0	0	0	0	5
Ακούσια απαγωγή	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2
Καλλιέργεια ινδικής κάνναβης	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Ανθρωποκτονία εξ' αμελείας	0	0	3	0	0	1	0	0	0	2	0	6
Απειλή	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Παράνομη οπλοφορία	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Αποπλάνηση	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	2
Παράνομη θύρα	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Διατάραξη συκοινωνιών	0	0	0	0	0	0	0	6	2	1	0	9
Παράνομη βοσκή	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Αίτηση ακύρωσης διαδικασίας	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	2	7
Κλοπή	16	37	12	11	22	6	4	17	10	23	13	171
Τεχνικά παίγνια	0	10	47	61	20	18	11	20	11	33	45	276
Σύνολο	118	269	251	207	136	137	210	272	166	187	229	2182

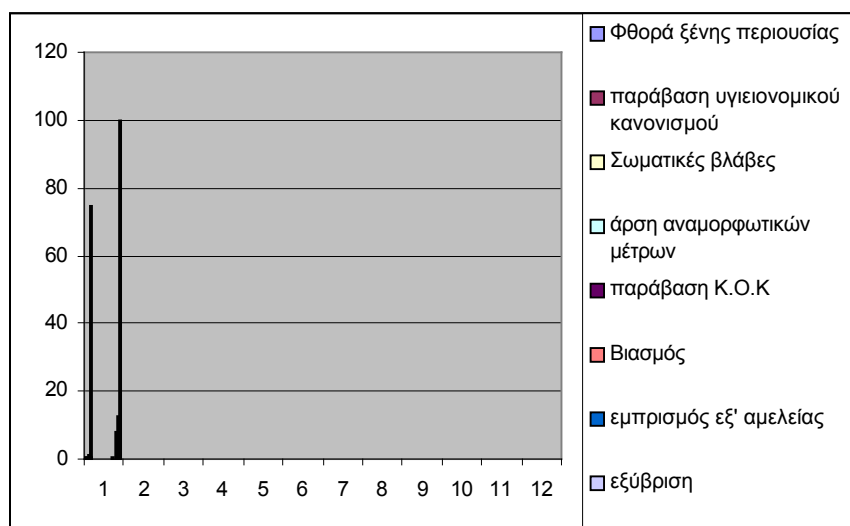
Πίνακας 14. Κατανομή εγκληματικότητας ανά αδίκημα (ποσοστά)

Εγκληματικότητα κατά έτος											
Αδικήματα ανήλικων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Φθορά ξένης περιουσίας	0.85	0	1.2	0	0	0	0	0	3.01	0	0
Παράβαση υγειονομικού κανονισμού	0.85	0.37	0	0	0	0	3.81	0	0	0	0
Σωματικές βλάβες	1.69	2.97	2.39	0.97	1.47	1.46	0	1.1	1.2	1.07	0.44
Άρση αναμορφωτικών μέτρων	1.69	0	0	0	0	2.92	0	0.74	0	0	0
Παράβαση κώδικα οδικής κυκλοφ.	81.4	76.95	69.7	62.32	66.9	77.4	86.7	80.2	81.3	64.7	72.9
Βιασμός	0	0.37	0.8	0.97	0	0	0.48	0	0	0	0
Εμπρησμός εξ' αμελείας	0	0.74	0	0	0	0	0.95	0	0	0	0
Εξύβριση	0	0.37	0.4	0	0	0	0	0.37	0.6	0	0.44
Παράβαση αγρονομικού κώδικα	0	0.74	0.8	0.48	0	0	0	0	0	0	0
Ακούσια απαγωγή	0	0	0	0	0	0	0	0.74	0	0	0
Καλλιέργεια ινδικής κάνναβης	0	0	0	0	0	0	0	0.37	0	0	0
Ανθρωποκτονία εξ' αμελείας	0	0	1.2	0	0	0.73	0	0	0	1.07	0
Απειλή	0	0	0	0.48	0	0	0	0	0	0	0
Παράνομη οπλοφορία	0	0	0	0	0.74	0	0	0	0	0	0
Αποπλάνηση	0	0	0	0	0	0	0.48	0.37	0	0	0
Παράνομη θύρα	0	0	0	0	0	0	0.48	0	0	0	0
Διατάραξη συγκοινωνιών	0	0	0	0	0	0	0	2.21	1.2	0.53	0
Παράνομη βοσκή	0	0	0	0	0	0	0	0.37	0	0	0
Αίτηση ακύρωσης διαδικασίας	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2.67	0.87
Κλοπή	13.6	13.75	4.78	5.31	16.2	4.38	1.9	6.25	6.02	12.3	5.68
Τεχνικά παίγνια	0	3.72	19.5	29.47	14.7	13.1	5.24	7.35	6.63	17.7	19.7
Σύνολο	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

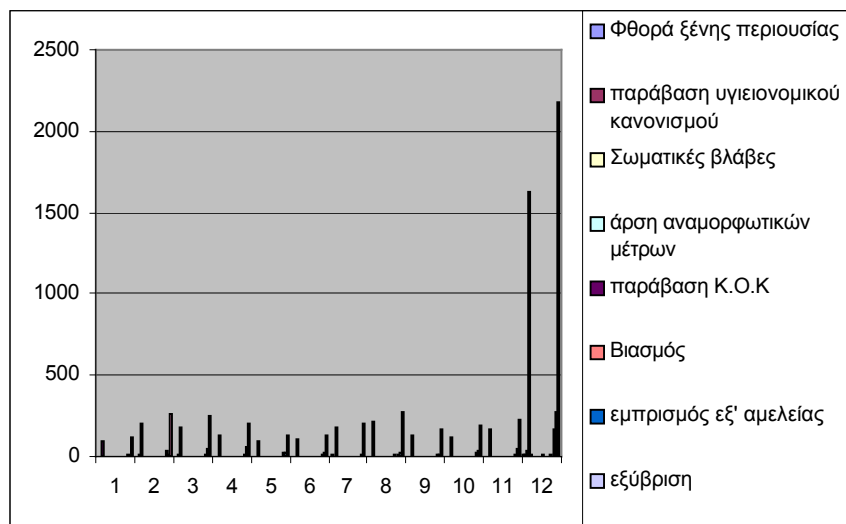
Πίνακας 15. Συνολική κατανομή εγκληματικότητας ανήλικων της δεκαετίας 1990-2000 (ποσοστά)

Αδικήματα ανήλικων εγκληματιών	%
Φθορά ξένης περιουσίας	0.41
Παράβαση υγειονομικού κανονισμού	0.46
Σωματικές βλάβες	1.37
Άρση αναμορφωτικών μέτρων	0.37
Παράβαση κώδικα οδικής κυκλοφ.	74.56
Βιασμός	0.27
Εμπρησμός εξ' αμελείας	0.18
Εξύβριση	0.23
Παράβαση αγρονομικού κώδικα	0.23
Ακούσια απαγωγή	0.09
Καλλιέργεια ινδικής κάνναβης	0.05
Ανθρωποκτονία εξ' αμελείας	0.27
Απειλή	0.05
Παράνομη οπλοφορία	0.05
Αποπλάνηση	0.09
Παράνομη θύρα	0.05
Διατάραξη συγκοινωνιών	0.41
Παράνομη βοσκή	0.05
Αίτηση ακύρωσης διαδικασίας	0.32
Κλοπή	7.84
Τεχνικά παίγνια	12.65
Σύνολο	100

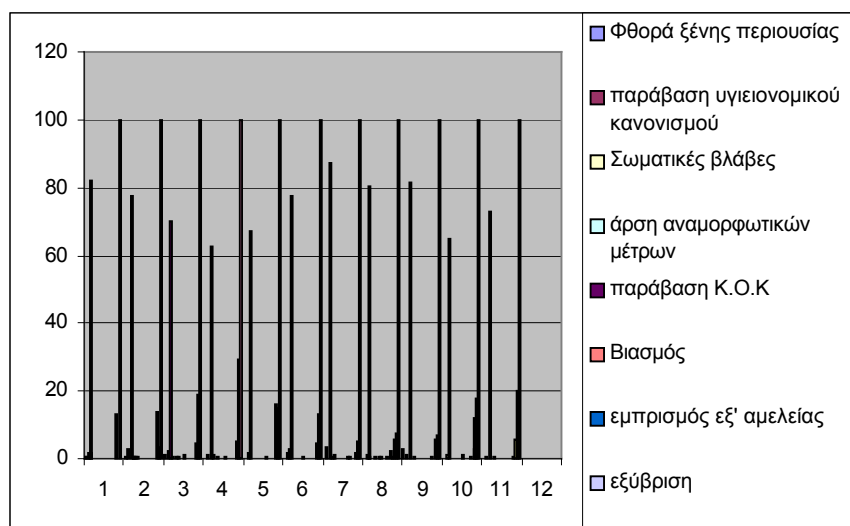
**Πίνακας 16. Κατανομή εγκληματικότητας αρρένων ανά αδίκημα
(απόλυτοι αριθμοί)**

Αδικήματα ανήλικων αρρένων εγκληματιών	Εγκληματικότητα κατά έτος											Σύνολο Εγκληματικότητας
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Φθορά ξένης περιουσίας	1	0	3	0	0	0	0	0	5	0	0	9
Παράβαση υγειονομικού κανονισμού	1	1	0	0	0	0	7	0	0	0	0	9
Σωματικές βλάβες	2	8	6	2	2	2	0	3	2	2	1	30
Άρση αναμορφωτικών μέτρων	2	0	0	0	0	4	0	2	0	0	0	8
Παράβαση κώδικα οδικής κυκλοφ.	95	207	174	129	91	106	182	218	135	121	166	1624
Βιασμός	0	1	2	2	0	0	1	0	0	0	0	6
Εμπρησμός εξ' αμελείας	0	2	0	0	0	0	2	0	0	0	0	4
Εξύβριση	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	1	4
Παράβαση αγρονομικού κώδικα	0	2	2	1	0	0	0	0	0	0	0	5
Ακούσια απαγωγή	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2
Καλλιέργεια ινδικής κάνναβης	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Ανθρωποκτονία εξ' αμελείας	0	0	3	0	0	1	0	0	0	2	0	6
Απειλή	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Παράνομη οπλοφορία	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Αποπλάνηση	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	2
Παράνομη θύρα	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Διατάραξη συγκοινωνιών	0	0	0	0	0	0	0	6	2	1	0	9
Παράνομη βοσκή	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Αίτηση ακύρωσης διαδικασίας	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	1	6
Κλοπή	15	37	12	11	22	6	4	16	10	23	13	169
Τεχνικά παίγνια	0	9	47	61	20	18	11	20	11	33	45	275
Σύνολο	116	268	249	207	136	137	209	271	166	187	227	2173

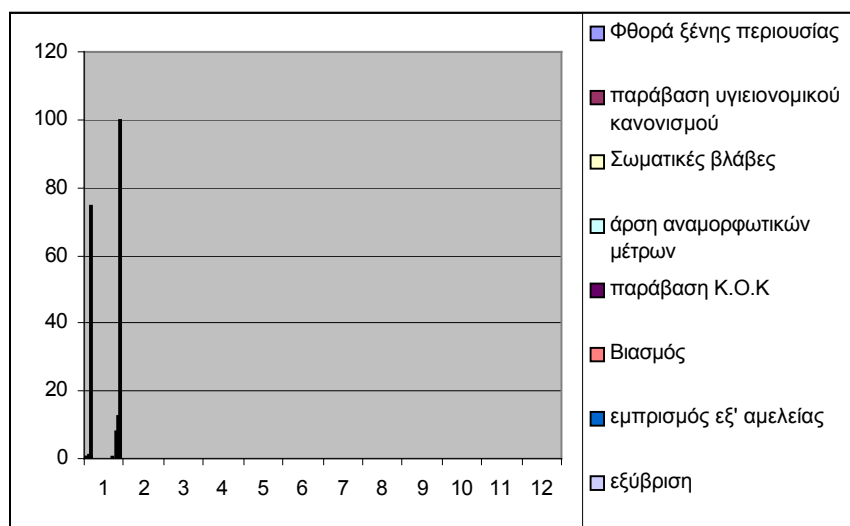
Πίνακας 17. Κατανομή εγκληματικότητας αρρένων ανά αδίκημα (ποσοστά)

Εγκληματικότητα κατά έτος											
Αδικήματα ανήλικων αρρένων εγκληματιών	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Φθορά ξένης περιουσίας	0.86	0	1.2	0	0	0	0	0	3.01	0	0
Παράβαση υγειονομικού κανονισμού	0.86	0.37	0	0	0	0	3.35	0	0	0	0
Σωματικές βλάβες	1.72	2.99	2.41	0.97	1.47	1.46	0	1.1	1.2	1.07	0.44
Άρση αναμορφωτικών μέτρων	1.72	0	0	0	0	2.92	0	0.74	0	0	0
Παράβαση κώδικα οδικής κυκλοφ.	81.9	77.24	69.9	62.32	66.9	77.4	87.1	80.4	81.3	64.7	73.1
Βιασμός	0	0.37	0.8	0.97	0	0	0.48	0	0	0	0
Εμπρησμός εξ' αμελείας	0	0.75	0	0	0	0	0.96	0	0	0	0
Εξύβριση	0	0.37	0.4	0	0	0	0	0.37	0.6	0	0.44
Παράβαση αγρονομικού κώδικα	0	0.74	0.8	0.48	0	0	0	0	0	0	0
Ακούσια απαγωγή	0	0	0	0	0	0	0	0.74	0	0	0
Καλλιέργεια ινδικής κάνναβης	0	0	0	0	0	0	0	0.37	0	0	0
Ανθρωποκτονία εξ' αμελείας	0	0	1.2	0	0	0.73	0	0	0	1.07	0
Απειλή	0	0	0	0.48	0	0	0	0	0	0	0
Παράνομη οπλοφορία	0	0	0	0	0.74	0	0	0	0	0	0
Αποπλάνηση	0	0	0	0	0	0	0.48	0.37	0	0	0
Παράνομη θύρα	0	0	0	0	0	0	0.48	0	0	0	0
Διατάραξη συγκοινωνιών	0	0	0	0	0	0	0	2.21	0.53	0.53	0
Παράνομη βοσκή	0	0	0	0	0	0	0	0.37	0	0	0
Αίτηση ακύρωσης διαδικασίας	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2.67	0.44
Κλοπή	12.9	13.8	4.82	5.31	16.2	4.38	1.91	5.9	6.02	12.3	5.73
Τεχνικά παίγνια	0	3.36	18.9	29.47	14.7	13.1	5.26	7.38	6.63	17.7	19.8
Σύνολο	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

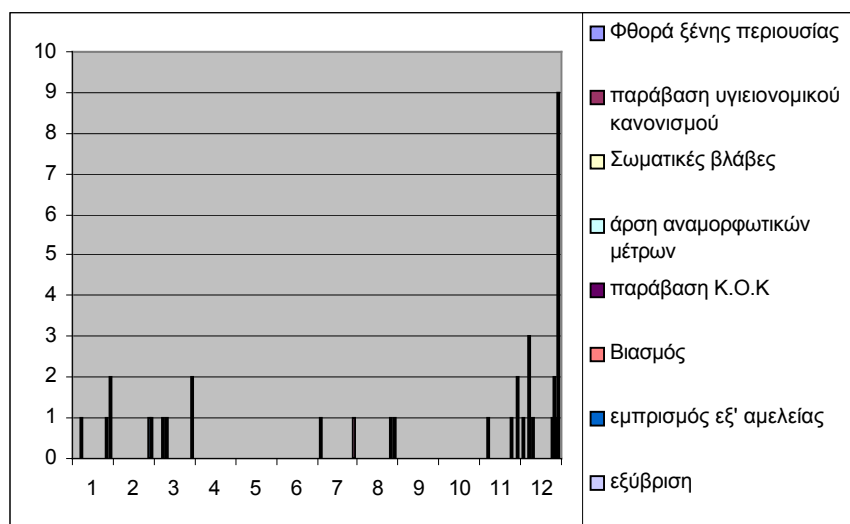
Πίνακας 18. Συνολική κατανομή εγκληματικότητας ανήλικων αρρένων της δεκαετίας 1990- 2000 (ποσοστά)

Αδικήματα ανήλικων αρρένων εγκληματιών	%
Φθορά ξένης περιουσίας	0.41
Παράβαση υγειονομικού κανονισμού	0.41
Σωματικές βλάβες	1.38
Άρση αναμορφωτικών μέτρων	0.37
Παράβαση κώδικα οδικής κυκλοφ.	74.74
Βιασμός	0.28
Εμπρησμός εξ' αμελείας	0.18
Εξύβριση	0.18
Παράβαση αγρονομικού κώδικα	0.23
Ακούσια απαγωγή	0.09
Καλλιέργεια ινδικής κάνναβης	0.05
Ανθρωποκτονία εξ' αμελείας	0.28
Απειλή	0.05
Παράνομη οπλοφορία	0.05
Αποπλάνηση	0.09
Παράνομη θύρα	0.05
Διατάραξη συγκοινωνιών	0.41
Παράνομη βοσκή	0.05
Αίτηση ακύρωσης διαδικασίας	0.28
Κλοπή	7.78
Τεχνικά παίγνια	12.66
Σύνολο	100

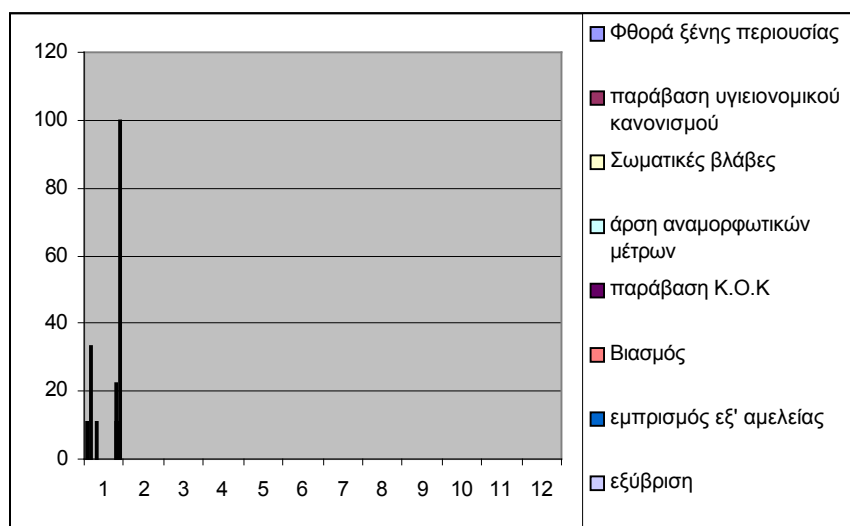
**Πίνακας 19. Κατανομή εγκληματικότητας θηλέων ανά αδίκημα
(απόλυτοι αριθμοί)**

Αδικήματα ανήλικων θηλέων εγκληματιών	Εγκληματικότητα κατά έτος											Σύνολο Εγκληματικότητας
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Φθορά ξένης περιουσίας	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Παράβαση υγειονομικού κανονισμού	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Σωματικές βλάβες	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Άρση αναμορφωτικών μέτρων	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Παράβαση κώδικα οδικής κυκλοφ.	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	3
Βιασμός	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Εμπρησμός εξ' αμελείας	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Εξύβριση	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Παράβαση αγρονομικού κώδικα	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ακούσια απαγωγή	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Καλλιέργεια ινδικής κάνναβης	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ανθρωποκτονία εξ' αμελείας	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Απειλή	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Παράνομη οπλοφορία	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Αποπλάνηση	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Παράνομη θύρα	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Διατάραξη συγκοινωνιών	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Παράνομη βοσκή	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Αίτηση ακύρωσης διαδικασίας	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Κλοπή	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2
Τεχνικά παίγνια	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Σύνολο	2	1	2	0	0	0	1	1	0	0	2	9

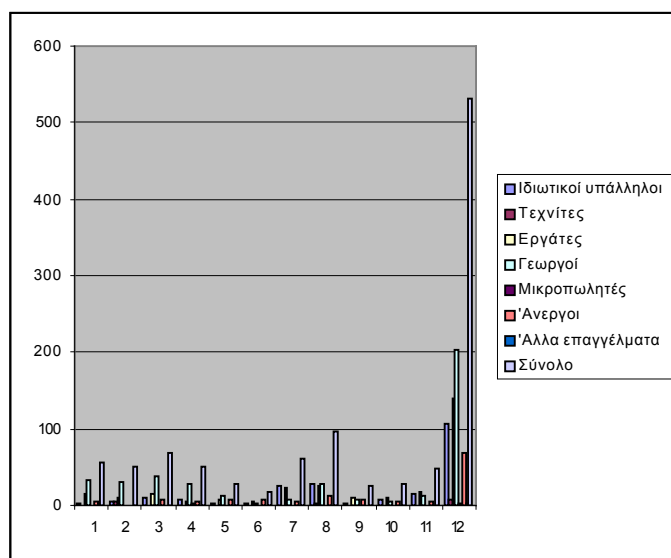
Πίνακας 21. Συνολική κατανομή εγκληματικότητας ανήλικων θηλέων της δεκαετίας 1990- 2000 (ποσοστά)

Αδικήματα ανήλικων θηλέων εγκληματιών	%
Φθορά ξένης περιουσίας	0
Παράβαση υγειονομικού κανονισμού	11.11
Σωματικές βλάβες	0
Άρση αναμορφωτικών μέτρων	0
Παράβαση κώδικα οδικής κυκλοφ.	33.33
Βιασμός	0
Εμπρησμός εξ' αμελείας	0
Εξύβριση	11.11
Παράβαση αγρονομικού κώδικα	0
Ακούσια απαγωγή	0
Καλλιέργεια ινδικής κάνναβης	0
Ανθρωποκτονία εξ' αμελείας	0
Απειλή	0
Παράνομη οπλοφορία	0
Αποπλάνηση	0
Παράνομη θύρα	0
Διατάραξη συγκοινωνιών	0
Παράνομη βοσκή	0
Αίτηση ακύρωσης διαδικασίας	11.11
Κλοπή	22.22
Τεχνικά παίγνια	11.11
Σύνολο	100

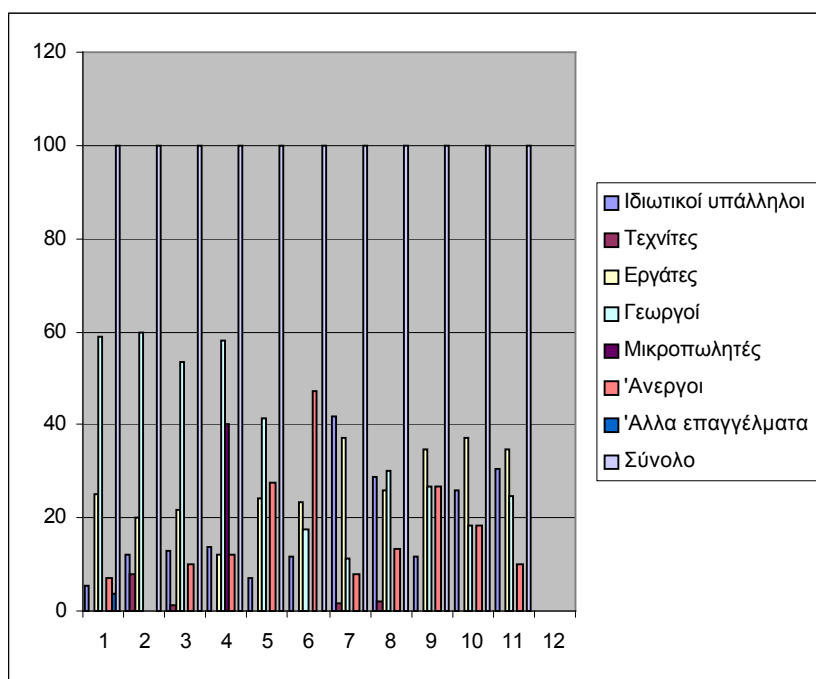
Πίνακας 49. Εργαζόμενοι ανήλικοι εγκληματίες

Εγκληματικότητα κατά έτος												Σύνολο Εγκληματικότητας
Εργαζόμενοι ανήλικοι εγκληματίες	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Ιδιωτικοί υπάλληλοι	3	6	9	7	2	2	26	28	3	7	15	108
Τεχνίτες	0	4	1	0	0	0	1	2	0	0	0	8
Εργάτες	14	10	15	6	7	4	23	25	9	10	17	140
Γεωργοί	33	30	37	29	12	3	7	29	7	5	12	204
Μικροπωλητές	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2
Ανεργοί	4	0	7	6	8	8	5	13	7	5	5	68
Άλλα επαγγέλματα	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Σύνολο	56	50	69	50	29	17	62	97	26	27	49	532

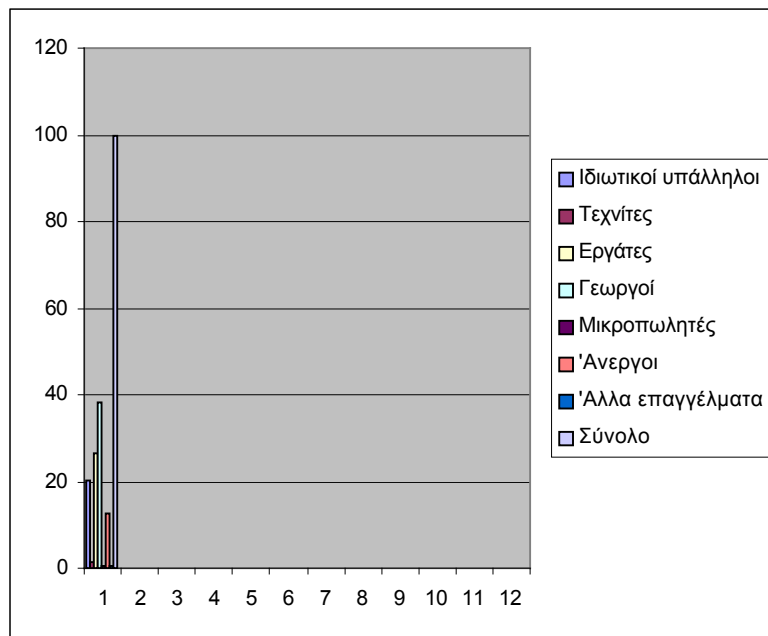
Πίνακας 50. Εργαζόμενοι ανήλικοι εγκληματίες (ποσοστά)

Εγκληματικότητα κατά έτος											
Εργαζόμενοι ανήλικοι εγκληματίες	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Ιδιωτικοί υπάλληλοι	5.36	12	13.04	14	6.9	11.76	41.94	28.87	11.54	25.93	30.61
Τεχνίτες	0	8	1.45	0	0	0	1.61	2.06	0	0	0
Εργάτες	25	20	21.74	12	24.1	23.53	37.1	25.77	34.62	37.04	34.69
Γεωργοί	58.93	60	53.62	58	41.4	17.65	11.29	29.9	26.92	18.52	24.49
Μικροπωλητές	0	0	0	40	0	0	0	0	0	0	0
Ανεργοί	7.14	0	10.14	12	27.6	47.06	8.06	13.4	26.92	18.52	10.2
Άλλα επαγγέλματα	3.57	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Σύνολο	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

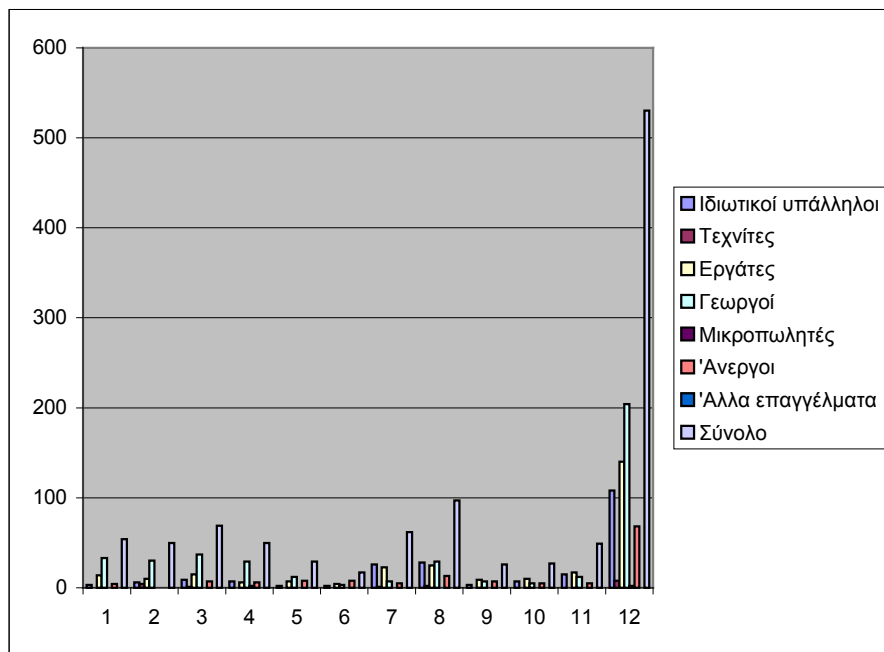
Πίνακας 51. Συνολική κατανομή εργαζομένων ανηλίκων (ποσοστά)

Εργαζόμενοι ανήλικοι εγκληματίες	%
Ιδιωτικοί υπάλληλοι	20.3
Τεχνίτες	1.5
Εργάτες	26.32
Γεωργοί	38.35
Μικροπωλητές	0.38
Ανεργοί	12.78
Άλλα επαγγέλματα	0.38
Σύνολο	100

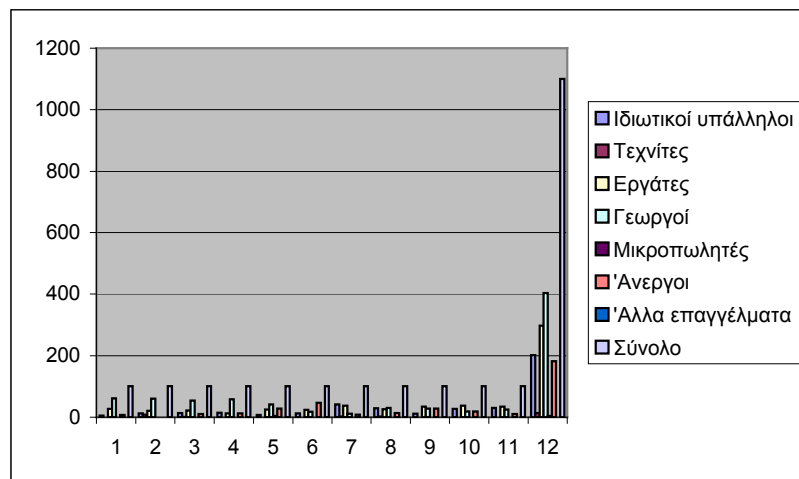
Πίνακας 52. Εργαζόμενοι ανήλικοι άρρενες εγκληματίες

Εγκληματικότητα κατά έτος												
Εργαζόμενοι ανήλικοι εγκληματίες	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Σύνολο
Ιδιωτικοί υπάλληλοι	3	6	9	7	2	2	26	28	3	7	15	108
Τεχνίτες	0	4	1	0	0	0	1	2	0	0	0	8
Εργάτες	14	10	15	6	7	4	23	25	9	10	17	140
Γεωργοί	33	30	37	29	12	3	7	29	7	5	12	204
Μικροπωλητές	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2
Ανεργοί	4	0	7	6	8	8	5	13	7	5	5	68
Άλλα επαγγέλματα	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Σύνολο	54	50	69	50	29	17	62	97	26	27	49	530

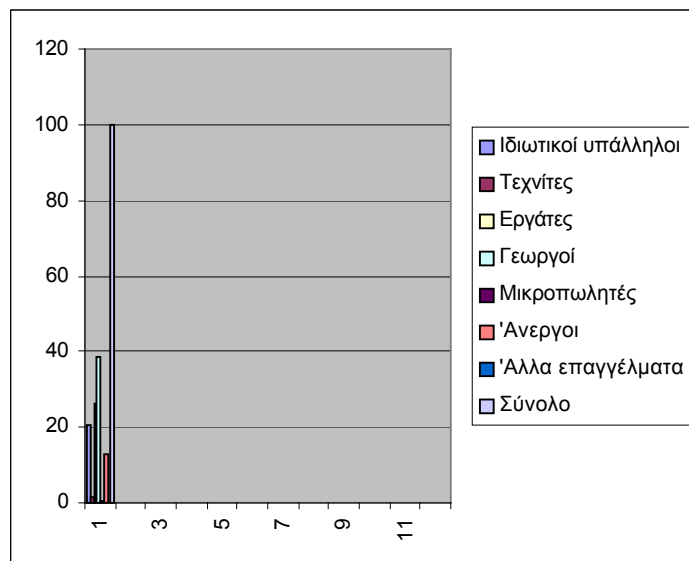
Πίνακας 53. Εργαζόμενοι ανήλικοι άρρενες εγκληματίες (ποσοστά)

Εγκληματικότητα κατά έτος											
Εργαζόμενοι άρρενες ανήλικοι εγκληματίες	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Ιδιωτικοί υπάλληλοι	5.56	12	13.04	14	6.9	11.76	41.94	28.87	11.54	25.93	30.61
Τεχνίτες	0	8	1.45	0	0	0	1.61	2.06	0	0	0
Εργάτες	25.93	20	21.74	12	24.1	23.53	37.1	25.77	34.62	37.04	34.69
Γεωργοί	61.11	60	53.62	58	41.4	17.65	11.29	29.9	26.92	18.52	24.49
Μικροπωλητές	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0
Ανεργοί	7.41	0	10.14	12	27.6	47.06	8.06	13.4	26.92	18.52	10.2
Άλλα επαγγέλματα	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Σύνολο	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Πίνακας 54. Συνολική κατανομή εργαζομένων ανηλίκων αρρένων (ποσοστά)

Εργαζόμενοι Άρρενες ανήλικοι εγκληματίες	%
Ιδιωτικοί υπάλληλοι	20.38
Τεχνίτες	1.51
Εργάτες	26.42
Γεωργοί	38.49
Μικροπωλητές	0.38
Ανεργοί	12.83
Άλλα επαγγέλματα	0
Σύνολο	100

Πίνακας 56. Συνολική κατανομή ανήλικων εργαζόμενων θηλέων εγκληματιών (ποσοστά)

Εργαζόμενες ανήλικες εγκληματίες	%
Ιδιωτικοί υπάλληλοι	0
Τεχνίτες	0
Εργάτες	0
Γεωργοί	0
Μικροπωλητές	0
Ανεργοί	0
Άλλα επαγγέλματα	100
Σύνολο	100

